

Ali Smith

Cum să fii și una, și alta

SERIE DE AUTOR

UNIVERS

Ali Smith

Cum să fii și una, și alta

Traducere din limba engleză și note de
CARMEN SCARLET

UNIVERS
2015

ALI SMITH
HOW TO BE BOTH

www.edituraunivers.ro

Redactor: Irinel Antoniu
Corector: Adrian Crețu
Tehnoredactor: Constantin Niță
Copertă credit foto: © Dojo666/Shutterstock.com

ISBN ePUB: 978-606-771-025-0
ISBN Print: 978-606-771-024-3

ALI SMITH (n. 1962 în Inverness, Scoția) a debutat în 1995 cu volumul de povestiri *Free Love and Other Stories*, premiat cu Scottish Arts Council Book Award și Saltire Society Scottish First Book of the Year Award. Printre romanele celebre ale autoarei se numără *Hotel World* (2001), *The Accidental* (2005), *Girl Meets Boy* (2007). De-a lungul carierei a fost recompensată cu Scottish Arts Council Book Award, Encore Award, Scottish Arts Council Book of the Year Award, Whitbread Novel Award și nominalizată de două ori pe lista finaliștilor pentru premiile Man Booker și Orange. Romanul *Cum să fii și una, și alta* a câștigat Goldsmiths Prize și Premiul pentru Roman la Costa Book Awards în 2014, precum și Baileys Women’s Prize for Fiction în 2015. Romanul a fost nominalizat pe lista finaliștilor pentru premiile Folio în 2015 și Man Booker în 2014.

MULȚUMIRI

Desenele cu ochiul și camera sunt realizate
de Francesco del Cossa și Sarah Wood

Mulțumesc, Daniel Chatto, Polly Dunn,
Robert Gleeson, Jamie McKendrick,
Cathy Moore, Sarah Pickstone,
Matthew Reynolds, Kadya Wittenberg
și Libbi Wittenberg

Un uriaș mulțumesc în mod special lui Kate Thomson

Mulțumesc, Andrew și Tracy
și tuturor celor de la Wylie's

Mulțumesc, Simon
și mulțumesc, Anna

Mulțumesc, Mary

Mulțumesc, Emma

Mulțumesc, Sara

Pentru Frances Arthur
și toți cei care au făcut-o ceea ce este,

ca s-o purtăm mereu în gând
pe Sheila Hamilton,
o operă de artă vie,

și pentru Sarah Wood,
artistă.

Cum să fii și una, și alta

Et ricordare suplicando a quella che io sonto francescho del cossa il
quale a sollo fatto quili tri canpe verso l'anticamera [1]:
FRANCESCO DEL COSSA

spirit verde ce caută viața
acolo unde doar îndoiala și pustiul mai rănesc;
scânteie ce spune că totu-abia începe
când totu-n jur arată a tăciune
EUGENIO MONTALE / JONATHAN GALASSI

J'ai revé que sur un grand mur blanc
je lisais mon testament [2]
SYLVIE VARTAN

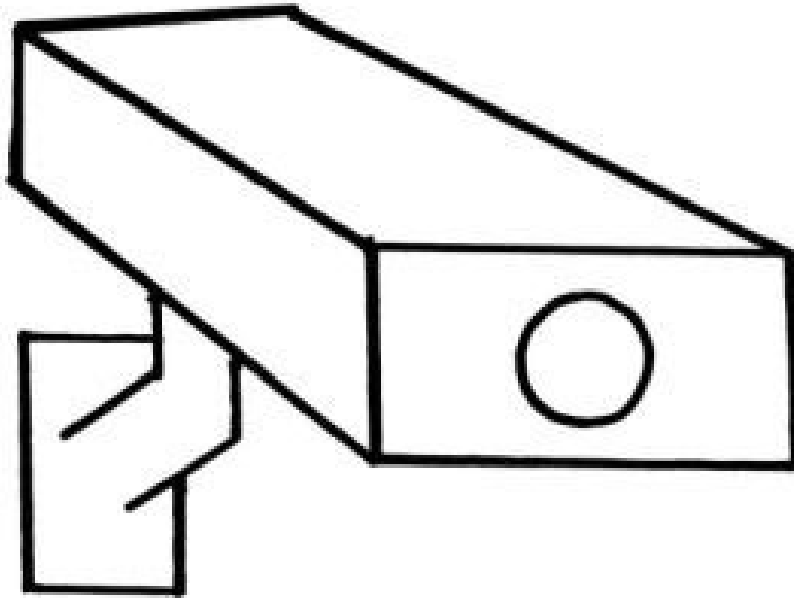
Deși toate cele vii sunt supuse ravagiilor timpului, procesul de degradare este în același timp și un proces de cristalizare, cel din adâncul mării, acolo unde se scufundă și se topește tot ce a fost odinioară viu, unele lucruri „suferă o schimbare determinată de mare" și supraviețuiesc în stări noi cristalizate și forme care rămân imune în fața elementelor, de parcă nu l-au așteptat decât pe scafandrul căutător de perle care într-o zi va coborî până la ele și le va aduce la suprafață, în lumea celor vii –
HANNAH ARENDT

Întocmai ca un personaj de roman, a dispărut brusc,
fără să lase nici cea mai mică urmă.
GIORGIO BASSANI / JAMIE MCKENDRICK

---

[1] (it.) Și amintiți-vă ce am cerut eu francescho del cossa cel care a pictat singur cele trei luni de pe peretele salonului.

[2] (fr.) Am visat că pe un zid mare, alb, îmi citeam testamentul.

Gândește-te o clipă la această dilemă morală, spune mama lui George către George, care stă pe locul din dreapta șoferului.

Nu spune. A spus.

Mama lui George a murit.

Ce dilemă morală? spune George.

Locul din dreapta șoferului din mașina închiriată este ciudat, pentru că la mașinile de acasă pe partea aceea este locul șoferului. Asta trebuie să semene un pic cu condusul mașinii, doar că, înțelegeți, fără condusul în sine.

Bun. Ești un artist, spune mama ei.

Chiar sunt? spune George. De când? Și asta este o dilemă morală?

Ha ha, spune mama ei. Fă-mi pe plac. Imaginează-ți. Ești un artist.

Această conversație are loc în mai anul trecut, când mama lui George este încă în viață, evident. Este moartă din septembrie. Acum este ianuarie, mai exact tocmai a trecut de miezul nopții în noaptea de Revelion, ceea ce înseamnă că tocmai s-a făcut anul de după anul în care a murit mama lui George.

Tatăl lui George nu este acasă. Este mai bine decât să fie acasă și să stea, buimac, în bucătărie sau să se învârtă de colo colo prin casă și să tot stingă și să aprindă la loc luminile. Henry doarme dus. Tocmai s-a dus la el să vadă ce face; era mort, deși nu chiar atât de mort cât înseamnă literalmente cuvântul mort când înseamnă, înțelegeți, mort.

Acesta va fi primul an în care mama ei nu este în viață de la anul în care s-a născut mama ei încoace. E un lucru atât de evident încât este stupid chiar și să te gândești la el, și totuși atât de îngrozitor încât nu poți să nu te gândești la el. Și una, și alta, în același timp.

În orice caz, George își petrece primele minute ale noului an căutând cuvintele de la un cântec vechi[3]. Cuvintele sunt destul de nereușite. Let's twist again like we did last summer. Let's twist again like we did last year[4]. Apoi urmează o rimă de-a dreptul nereușită, o rimă care nici măcar nu este, la drept vorbind, o rimă.

Do you remember when

Things were really hummin'[5].

Hummin' nu rimează cu summer, versul nu se încheie cu semnul întrebării și vrea să însemne, literalmente, *îți amintești vremea când lucrurile miroseau foarte urât[6]?*

Apoi Let's twist again, twisting time is here[7]. Sau, după cum apare pe toate site-urile, twistin' time.

Cel puțin au pus apostrof, spune George cea de dinainte ca mama ei să moară.

Mă doare-n fund dacă un site oarecare de pe Internet respectă regulile gramaticale, spune George cea de după.

Treaba cu înainte și după are legătură cu perioada de suferință, asta se spune întruna. Se vorbește întruna despre faptul că durerea ar avea mai multe stadii. Există controverse în legătură cu numărul de stadii ale durerii. Sunt trei, sau cinci, sau unii spun că șapte.

Cam la fel trebuie să fi stat lucrurile cu cel care a scris acest cântec și care se vede că

nu și-a bătut prea tare capul cu cuvintele. Poate că cel care l-a scris era la rândul lui într-unul dintre cele trei, cinci sau șapte stadii ale durerii. Stadiul nouă (sau douăzeci și trei sau o sută douăzeci și trei sau ad infinitum, pentru că nimic nu va mai fi vreodată altfel decât acum): în acest stadiu nu te mai sinchisești dacă înseamnă ceva cuvintele sau nu. De fapt, urăști cam toate cântecele.

Dar George trebuie să găsească un cântec pe care poți să faci niște mișcări de dans anume.

Faptul că pare atât de contradictoriu și fără sens este fără îndoială un atu. Tocmai acesta trebuie să fi fost motivul pentru care discul s-a vândut în atâtea exemplare și a făcut atâta senzație la vremea respectivă. Oamenilor le plac lucrurile care nu au prea mult sens.

Bine, îmi imaginez, spune George de pe locul din dreapta șoferului în mai anul trecut în Italia exact la aceeași oră la care George de acasă din Anglia din ianuarie anul următor se uită lung la cuvintele fără sens ale unui cântec vechi. Dincolo de geamul mașinii Italia se desfășoară de jur împrejurul și pe deasupra lor, atât de galbenă și de fierbinte încât pare că a fost sablată. Pe bancheta din spate Henry fornăie încetișor, cu ochii închiși și cu gura deschisă. Centura de siguranță îi stă peste frunte pentru că este atât de mic.

Ești artist, spune mama ei, și lucrezi la un proiect cu mulți alți artiști. Și toată lumea implicată în proiect primește aceeași sumă, drept leafă. Dar *tu* consideri că ceea ce *faci tu* merită mai mult decât primește toată lumea implicată în proiect, inclusiv tu. Așa că îi scrii o scrisoare celui care v-a angajat și-i ceri să-ți dea mai mulți bani decât primesc toți ceilalți.

Merit mai mult? întreabă George. Sunt mai bun decât ceilalți artiști?

Are vreo importanță? întreabă mama ei. Ar trebui să aibă asta vreo importanță?

Eu merit mai mult, sau opera? întreabă George.

Bun. Continuă, spune mama ei.

E o situație reală? întreabă George. Este ipotetică?

Are vreo importanță? întreabă mama ei.

E ceva pentru care există un răspuns în realitate și doar mă pui la încercare deși știi exact ce crezi tu despre asta? întreabă George.

Poate, spune mama ei. Dar nu mă interesează ce cred eu. Mă interesează ce crezi tu.

De obicei nu te interesează nimic din ce cred eu, spune George.

Ce adolescentin din partea ta, spune mama ei.

Sunt adolescentă, spune George.

Păi, ești. Atunci așa se explică, spune mama ei.

Se lasă o tăcere scurtă, încă e bine, dar dacă nu lasă un pic de la ea, și asta curând, George știe că mama ei, care este țâfnoasă, imprevizibilă și are o față lungă de câteva săptămâni deja, de când au început necazurile în paradisul cunoscut de altfel ca prietenia ei cu tipa aia Lisa Goliard, o să devină mai întâi distantă, apoi de-a dreptul irascibilă și afurisită.

Se întâmplă acum sau în trecut? întreabă George. Artistul e femeie sau bărbat?

Au vreo importanță vreunul dintre lucrurile astea? întreabă mama ei.

Are vreo importanță, spune George. Vreunul este la singular.

Mea maxima, spune mama ei.

Pur și simplu nu înțeleg de ce nu vrei să te conformezi niciodată, spune George. Și asta nu înseamnă ce crezi tu că înseamnă. Dacă o spui fără culpa înseamnă doar Eu sunt cea mai mare, sau Eu sunt cea mai grozavă, sau Mie îmi aparține cel mai grozav sau cel mai mare.

Așa este, spune mama ei. Sunt cea mai mare și cea mai tare. Dar cea mai mare și cea mai tare ce?

Trecut sau prezent? întreabă George. Bărbat sau femeie? N-au cum să fie și una, și alta. Trebuie să fie ori una, ori alta.

Cine spune? De ce trebuie? întreabă mama ei.

OOOF, spune George prea tare.

Nu mai face așa, spune mama ei făcându-i semn din cap spre bancheta din spate. Decât dacă vrei să-l trezești, caz în care te ocupi de partea de divertisment.

Nu. Pot. Răspunde. La. Întrebarea. Ta. De. Morală. Decât. Dacă. Aflu. Mai. Multe. Detalii, spune George sotto voce, ceea ce, în italiană, deși George nu vorbește italiana, înseamnă literal sub ton.

Are moralitatea nevoie de detalii? îi răspunde mama ei în șoaptă.

Dumnezeule, spune George.

Are moralitatea nevoie de Dumnezeu? întreabă mama ei.

Când vorbesc cu tine, spune George sub ton, parcă aș vorbi cu un zid.

O, foarte bine, tu, foarte bine, spune mama ei.

Cum adică e bine? întreabă George.

Pentru că această operă anume, acest artist și dilema au legătură cu zidurile, spune mama ei. Și chiar într-acolo vă duc.

Mda, spune George. Sus pe zid.

Mama ei râde în gura mare, atât de tare încât după aceea se întorc și una, și alta să vadă dacă se trezește Henry, dar nu se trezește. Genul ăsta de râs din partea mamei ei este în ultimul timp o asemenea raritate, încât parcă lucrurile ar fi revenit la normal. George este atât de încântată încât simte că a roșit de plăcere.

Și ceea ce ai spus adineauri este incorect din punct de vedere gramatical, spune ea.

Ba nu este, spune mama ei.

Ba este, spune George. Gramatica este un ansamblu finit de reguli și tu ai încălcat una adineauri.

Nu subscriu acestei credințe, spune mama ei.

Nu cred că poți numi limba o credință, spune George.

Subscriu, spune mama ei, credinței că limba este un organism viu, supus evoluției și schimbării.

Nu cred că această credință îți va asigura un loc în rai, spune George.

Mama ei râde din nou, din toată inima.

Nu, ascultă, un organism, spune mama ei…

(și lui George îi vine în minte coperta cărții intitulate Cum să obții un orgasm reușit, pe care mama ei o ține într-una dintre noptiere, dinainte să se nască George, de pe vremea când era, după cum spune ea, tânără și cu inima ușoară, pe sub niște ramuri de măr)

…care-și urmează propriile reguli și le schimbă după bunul plac, iar ceea ce am spus eu mai devreme este perfect inteligibil, prin urmare forma gramaticală este perfect acceptabilă, spune mama ei.

(Cum să obții un organism reușit.)

În sfârșit. Atunci lipsit de eleganță din punct de vedere gramatical, spune George.

Pun pariu că nici măcar nu mai știi ce am spus, oricum, spune mama ei.

Într-acolo vă duc, spune George.

Mama ei ia amândouă mâinile de pe volan, mimând în glumă exasperarea.

Cum am ajuns eu, cea mai maxima nepedantă dintre toate femeile maxima nepedante din lume, să nasc o asemenea pedantă? Și de ce naiba n-am fost destul de deșteaptă s-o înec la naștere?

Asta era dilema morală? întreabă George.

Gândește-te, o clipă, da, haide, spune mama ei.

Ba nu spune.

Nu spune mama ei.

A spus mama ei.

Pentru că dacă lucrurile chiar s-ar întâmpla simultan ar fi ca și cum ai citi o carte, dar una în textul căreia rândurile au fost supratipărite, ca și cum fiecare pagină este în același timp două pagini diferite, dar suprapuse, în așa fel încât scrisul să devină ilizibil. Pentru că este de Revelion, și nu în mai, este în Anglia, și nu în Italia, și afară toarnă cu găleata și în ciuda murmurului ploii (hummin'), tot se aud porcăriile de artificii pe care le tot aprind oamenii și care pocnesc iar și iar și iar, ca într-un mic război, pentru că oamenii stau afară, cu ploaia torențială picurându-le în paharele de șampanie, cu fețele în sus, privind cum artificiile lor (din păcate) neputincioase se aprind și apoi se sting.

Camera lui George este la mansardă și de când au reparat acoperișul vara trecută are o fisură la muchia dintre tavanul înclinat și perete. Ori de câte ori plouă apare câte un firicel de apă, a apărut și acum, *un an nou fericit, George! Un an nou fericit și ție, ploaie*, și se scurge într-o dâră subțire și strălucitoare chiar pe acolo pe unde se îmbină tencuiala cu placa de rigips, apoi picură pe teancul de cărți de pe bibliotecă. În săptămânile de când se întâmplă asta posterele au început să se dezlipească, pentru că adezivul nu mai ține pe anumite porțiuni de perete. Sub ele au apărut câteva pete de un maroniu deschis, precum harta unei rețele de rădăcini ale unui copac, sau a unor drumuri de țară, sau ca o celulă de mucegai mărită de o mie de ori, sau ca venele care devin vizibile pe albul ochilor atunci când ești obosit – nu, ca nici unul dintre aceste lucruri, pentru că să te gândești la lucrurile astea nu e decât un joc prostesc. Apa se

infiltrează și pătează peretele și cu asta basta.

George nu i-a spus nimic tatălui ei despre asta. Grinzile acoperișului vor putrezi și atunci se va prăbuși acoperișul. Se trezește cu o senzație de apăsare în piept și cu nasul înfundat ori de câte ori plouă, dar în momentul când va cădea acoperișul va simți că toată perioada în care nu a putut să respire cum trebuie nu a fost în zadar.

Tatăl ei nu vine niciodată la ea în cameră. Nu are idee de ceea ce se întâmplă. Cu puțin noroc, n-o să afle până n-o să fie prea târziu.

Deja este prea târziu.

Culmea ironiei este că în prezent tatăl ei lucrează la o firmă care se ocupă de acoperișuri. Treaba lui este să meargă la oameni acasă cu o cameră rotativă minusculă cu o lumină atașată, pe care o fixează la capătul unei bare care se folosește mai frecvent pentru curățarea hornurilor. Conectează camera la ecranul portabil și o introduce până la capătul de sus al hornului. Apoi toată lumea care vrea să știe, și are 120 de lire sterline de dat, poate vedea cum arată interiorul propriului horn. Dacă persoana care vrea să știe mai are 150 de lire, tatăl ei îi poate oferi un fișier video cu imaginile respective, în așa fel încât el sau ea să se poată uita la interiorul hornului lui sau al ei, oricând dorește el sau ea.

Ei. Toți ceilalți spun ei. De ce nu și George?

Oricând doresc ei.

În orice caz, camera lui George, dacă-i lași la dispoziție timp suficient, destulă vreme rea și neatenția cuvenită, se va deschide către cer, către toată ploaia asta, a cărei cantitate oamenii de la televizor o numesc biblică. La știri a fost vorba despre toate zonele inundate din toată țara în fiecare seară de mult dinainte de Crăciun (deși aici nu sunt inundații, spune tatăl ei, pentru că sistemul medieval de canalizare din oraș este încă la fel de bun ca la început). Camera ei va fi pătată cu unsoarea cenușie și cu dârele de mizerie pe care le-a absorbit și le duce ploaia, cu mizeria pe care o absoarbe în fiecare zi aerul, pur și simplu pentru că este martor la viața de pe pământ. Totul va putrezi în camera asta. Ea va avea plăcerea să vadă cum se întâmplă totul. Scândurile din pardoseală se vor scoroji la capete, se vor îndoi, vor crăpa în locurile unde au cuie bătute și se vor dezlipi.

Ea va sta întinsă în pat cu toate păturile date la o parte și lumina stelelor va cădea direct pe ea, fără să fie nimic între ea și ochii lor de mult stinși.

George (către tatăl ei): Crezi că, atunci când murim, încă mai avem amintiri?

Tatăl lui George (către George): Nu.

George (către doamna Rock, consilierul școlii): (exact aceeași întrebare).

Doamna Rock (către George): Tu crezi că vom avea nevoie de amintiri după ce murim?

O, foarte inteligent, foarte inteligent, se cred așa de inteligenți când răspund de fiecare dată la întrebări cu alte întrebări. Deși în general doamna Rock e chiar drăguță. Doamna Rock e o stâncă[8], după cum tot spun profesorii de la școală, de parcă au impresia că sunt primii oameni din lume care au spus asta vreodată, când îi sugerează

lui George că ar trebui să stea de vorbă cu ea, *e o adevărată stâncă, să știi*, chestie pe care o spun după ce-și dreg glasul și o întreabă pe George cum se mai simte, apoi o spun din nou după ce aud că George a început deja ședințele de terapie cu ea și că a reușit să schimbe ora dublă de educație fizică din fiecare săptămână cu reprize Rock. Reprize rock! Profesorii râd la gluma lui George și apoi par stânjeniți, pentru că au râs când ar fi trebuit să fie atenți și să pară îndurerați, și chiar e posibil ca George să fi *făcut* o glumă, *se face* așa ceva, din moment ce ar trebui să fie atât de tristă și toate cele?

Cum te mai simți? a întrebat doamna Rock.

Mă simt bine, a zis George. Cred că e așa pentru că eu nu cred că fac asta.

Crezi că te simți bine pentru că tu nu crezi că te simți bine? a întrebat doamna Rock.

Că simt, a zis George. Cred că mă simt bine pentru că nu cred că simt.

Nu crezi că simți? a întrebat doamna Rock.

Păi, dacă simt, parc-ar fi la distanță, a zis George.

Dacă simți, e la distanță? a întrebat doamna Rock.

Ca și cum ai auzi tot timpul pe cineva care găurește un zid, nu e zidul tău, dar e un zid foarte aproape de tine, a zis George. Cum ar fi, să zicem că te trezești într-o dimineață în gălăgie pentru că la tine pe stradă cineva face reparații la casă și nu doar că auzi cum găurește un zid, ci ai impresia că e chiar la tine în casă, deși în realitate se întâmplă la câteva case distanță.

Și așa este? a întrebat doamna Rock.

Ce anume? a întrebat George.

Mmm, a zis doamna Rock.

În orice caz, și într-un caz, și-n celălalt, răspunsul este da, a zis George. Este la distanță *și* seamănă cu chestia cu găuritul. Oricum, nu-mi mai pasă de sintaxă. Așa că-mi pare rău că v-am deranjat cu ultimul ce.

Doamna Rock părea de-a dreptul nedumerită.

Și-a notat ceva în carnețel. George a urmărit-o în timp ce făcea asta. Doamna Rock și-a ridicat din nou ochii și s-a uitat la George. George a ridicat din umeri și a închis ochii.

Pentru că, se gândea George în timp ce stătea acolo cu ochii închiși înainte de Crăciun pe scaunul stânjenitor de confortabil din biroul de consiliere, cum se poate să existe o reclamă la televizor cu banane care dansează și se decojesc singure și pliculețe de ceai care dansează, iar mama ei să nu poată vedea niciodată acea reclamă? Cum se poate ca lumea să fie atât de nedreaptă?

Cum se poate ca reclama să existe, iar mama ei să nu mai existe în această lume?

Nu a spus asta cu voce tare, totuși, pentru că nu avea rost.

Nu e vorba despre a o spune.

E vorba despre gaura care se va face în acoperiș, prin care va intra frigul și după care structura de rezistență a casei va începe să se clatine, după cum e de așteptat, și prin care George va putea să stea întinsă în pat în fiecare noapte și să privească cerul negru.

Este anul trecut, în august. Mama ei este la masa din sufragerie și citește cu voce tare de pe Internet.

Amatorii de meteoriți au noroc astă-seară, spune mama ei. *Prognoza meteo anunță cer senin în timpul ploii Perseidelor pe majoritatea teritoriului Marii Britanii, așa că de luni seară până marți dimineață vor putea fi văzute până la șaizeci de stele căzătoare.*

Șaizeci de stele căzătoare! spune Henry.

Aleargă de jur împrejurul mesei foarte rapid și spune iiiii în timp ce face asta.

Sarah Pennock, prezentatoarea rubricii meteo de la Sky News, zice mama ei, *a spus că ploile se vor opri în timpul nopții și vor da multor oameni ocazia să vadă spectacolul astronomic.*

Apoi mama ei râde.

Sky news[9]! spune mama ei.

Henry. Durere de cap. Destul, spune tatăl ei.

Îl prinde pe Henry, îl ridică în brațe și-l întoarce cu capul în jos.

Iiiiiiiiii, spune Henry. Sunt o stea, și cad, și dacă mă întorci cu capul în jos asta nu mă va opriiiiiii.

Nu e vorba decât despre poluare, spune George.

N-o să mai spui asta când o să vezi cum cad așa de frumoase pe deasupra capului tău, spune mama ei.

Frumos.

Fiecare meteorit este un fir de praf dintr-o cometă care se vaporizează atunci când pătrunde în atmosferă cu treizeci și șase de mile pe secundă, citește mama ei.

Nu-i așa de repede, spune Henry, care încă este cu capul în jos, de sub puloverul care i s-a lăsat și i-a acoperit fața. *Mașinile* merg cu treizeci.

Pe secundă, nu pe oră, spune George.

O sută patruzeci de mii de mile pe oră, citește mama ei.

Remarcabil de încet, serios, spune Henry.

Începe să cânte cuvintele.

Mașini și stele, mașini și stele.

E palpitant, spune mama ei.

Foarte frig în seara asta.

Nu fi atât de plicticoasă, George, spune mama ei.

Ia, spune George, pentru că această conversație are loc în perioada în care a început să insiste ca mama și tatăl ei, atunci când i se adresează, să folosească numele ei complet.

Pe mama ei o pufnește râsul.

Ce este? întreabă George.

Păi, când spui asta, ei bine. Parcă ai spune ceva amuzant de pe vremea mea, spune mama ei. E ca atunci când îi imitam pe puștii bogați. Ți-aduci aminte, Nathan?

Nu, spune tatăl ei.

Ia, George, ia, spune mama ei, prefăcându-se că e o fată șic din trecut.

George are de ales între reacționează și ignoră. Alege ignoră.

Oricum n-am putea să vedem nimic, spune ea. Va fi prea multă lumină artificială.

Vom stinge toate luminile, spune mama ei.

Nu mă refer la luminile noastre. Mă refer la toate luminile din Cambridge, spune George.

Le vom stinge și pe acelea, pe toate, spune mama ei. *Cele mai luminoase pe la miezul nopții*. Bun. Știu. Putem să urcăm cu toții în mașină și să mergem în afara orașului, până aproape de Fulbourn, și să le privim de acolo, Nathan, ce zici?

Mă trezesc la șase, Carol, spune tatăl ei.

Bun, bine, spune mama ei. Tu rămâi acasă cu Henry, și mergem George și cu mine, vreau să spun George ia.

Eu și Georgia, spune George. Și eu nu merg.

Înseamnă că sunteți trei de George ia care nu mergeți, spune mama ei. Bine. N-aveți decât să stați acasă cu Henry toate trei plus tatăl vostru și eu o să mă duc singură. Nathan, s-a înroșit foarte tare la față, lasă-l jos.

Nu pentru că eu *îmi doresc* să văd cele șaizeci de stele, spune Henry, care încă este cu capul în jos. Îmi doresc să le văd mai mult decât oricine altcineva din camera asta.

Scrie aici că s-ar putea să fie chiar și bile de foc, spune mama ei.

Îmi doresc foarte mult să văd bile de foc, cu adevărat, spune Henry.

Nu e vorba decât de poluare. Și de sateliți, spune George. N-are nici un rost.

Domnișoara Mofturoasă, spune tatăl ei în timp ce-l învârte pe Henry prin aer.

Doamna Mofturoasă, spune mama ei.

Iertați-mi gestul șocant și lipsit de diplomație politică, spune tatăl ei.

Spune asta delicat și vrea să sune și amuzant și enervant în același timp.

Prefer Domnișoara, spune George. Asta până când voi deveni, știți voi, Dr. Mofturoasa.

Prea tânără ca să înțeleagă însemnătatea politică pe care o are decizia de a fi numită Doamna cutare, spune mama ei.

Ar putea să spună asta fie către George, fie către tatăl ei. Tatăl ei este cu zece ani mai tânăr decât mama ei, ceea ce înseamnă, după cum îi place mamei ei să spună, că au primit educații politice foarte diferite, principala diferență fiind copilăria sub regimul Thatcher față de adolescența târzie sub regimul Thatcher.

(Thatcher a fost prim-ministru cândva după Churchill și cu mult înainte să se nască George și, după cum reieșea dintr-unul dintre Subversetele cele mai de succes ale mamei ei, a născut un bebeluș, Blair, cineva de care George chiar își amintește că a fost prim-ministru de când era ea mică și care are un scutec pe el și așa mai departe, dar arată ca un adult și stă în picioare, dezbrăcat în rest, pe o bombă (nu pe o cârciumă rău famată, ci chiar pe un proiectil), iar Thatcher, cu obrajii umflați, îi suflă prin păr, în timp ce bebelușul Blair își acoperă cu o mână pubisul și pe cealaltă o ține sfios la piept, iar dedesubt titlul sună așa: Nașterea lui V. Nu-s[10]. George își amintește că acest Subverset era peste tot. A fost ciudat să-l vadă în toate ziarele și online și să nu poată spune

nimănui că mama ei fusese cea care a apăsat pe butonul care l-a trimis în lume.)

În orice caz, în realitate, diferența de vârstă dintre părinții ei înseamnă că s-au despărțit de două ori, deși până acum s-au și împăcat de două ori.

Și presupun că vremurile în care erai cel puțin îngăduitor cu mine în ceea ce privește feminismul sunt de mult apuse, dar n-am să mă plâng, pentru că n-o să mai conteze și pentru că istoria feminismului ne învață să nu ne așteptăm la îngăduință din partea celorlalți, oricum, și când îl lași jos pe copilul ăla, încearcă să nu-i dai drumul prea brusc în cap, că s-ar putea să-i rupi gâtul, spune mama ei fără să-și ia ochii de la ecran. Și George. Sau cum te-o fi chemând. Dacă nu vezi asta cu mine o să regreți tot restul zilelor.

Ba n-o să regret, spune George.

Nu spune. A spus.

A apărut un necrolog în the Independent, pentru că, deși mama ei nu era la fel de celebră ca oamenii pentru care se scriu de obicei necrologuri și deși nu mai era angajată permanent, era consultată încă în calitate de specialist și publica din când în când editoriale în the Guardian sau the Telegraph și uneori în edițiile europene ale ziarelor americane, și a devenit cunoscută de mult mai multă lume după ce s-au făcut dezvăluiri în presă despre acțiunile de gherilă pe Internet. *Dr. Carol Martineau Economistă Jurnalistă Activistă Gherilă Internet 19 noiembrie 1962 – 10 septembrie 2013 în vârstă de 50 de ani*. În primul paragraf, scrie *polimată*. Scrie *copilăria Cairngorms Scoția studii Edinburgh Bristol London*. Scrie *articole și conferințe ideologie salarizare după performanță salarizare diferențiată consecințe ideologice răspândirea sărăciei în Marea Britanie*. Scrie *teză susținută de inegalitatea în ceea ce privește recunoașterea FMI și încetinirea progresului și a stabilității*. Se pomenește și de temerea ei, *interesele conducerii forța de muncă prost plătită*. Scrie *descoperire în urmă cu trei ani Martineau una dintre anonimi Subversete satirice cu greutate mișcare artistică online mii de susținători imitatori*.

Scrie *tragică reacție alergică neașteptată antibiotic standard*.

Ultimul lucru menționat este *îi lasă în urmă pe*. Asta înseamnă moartă. *Soțul Nathan Cook și cei doi copii ai lor*.

Toate astea înseamnă moartă.

Toate astea înseamnă că mama lui George a dispărut de pe, sau mai degrabă în, fața pământului.

În fiecare zi înainte de lucru mama lui George, pe vremea când trăia (pentru că acum nu prea mai poate să facă asta fiind, înțelegeți, moartă), făcea o serie de exerciții pentru a se menține în formă. Când le termina dansa prin camera de zi pe o melodie pe care o avea în memoria telefonului.

Începuse să facă asta cu vreo doi ani în urmă. În fiecare zi suporta cu stoicism faptul că toți râdeau de felul cum își făcea mișcările, sprijinindu-se de mobilă, cu căștile pe cap, mai mari decât urechile.

În fiecare zi, a hotărât George, din prima zi a acestui an, primul în care mama ei nu

va fi în viață, nu doar că va purta ceva negru undeva asupra sa, ci va și dansa pe melodia din anii șaizeci în locul ei, în amintirea ei. Singura parte problematică din acest plan e faptul că George va trebui să asculte muzică în timp ce va face asta și că ascultatul muzicii este unul dintre lucrurile pe care nu le mai poate face fără să-i inducă un fel de tristețe care efectiv îi dă dureri în piept.

Telefonul mamei lui George este unul dintre lucrurile care au dispărut în momentele de panică de după eveniment. Nu a mai fost găsit, deși casa este încă plină de toate celelalte lucruri ale ei, care au rămas exact unde le-a lăsat ea. Sigur avea telefonul la ea. A dispărut pe drumul de la gară la spital. Numărul a fost anulat, probabil de tatăl ei. Dacă suni acum, mesajul pe care-l primești este cel cu vocea înregistrată care-ți spune că numărul este momentan indisponibil.

George crede că probabil telefonul mamei ei a fost luat de cineva care lucrează în serviciile secrete.

Tatăl lui George: George, ți-am spus. Nu vreau să te mai aud cu prostiile astea paranoice.

Doamna Rock: Deci crezi că telefonul mamei tale a fost luat de cineva care lucrează în serviciile secrete?

Toate melodiile pe care le asculta mama ei erau în telefon. Mama ei era neobișnuit de reținută când venea vorba despre telefonul ei. George a aruncat o privire prin el doar o dată sau de două ori (și în ambele cazuri s-a simțit prost că a făcut asta, din motive diferite). La muzică nici măcar nu s-a uitat vreodată. S-a uitat numai la niște email-uri și mesaje scrise. Nu i-a dat niciodată prin cap să se uite la muzică. Era muzica mamei ei. Era de așteptat să fie numai porcării. Acum n-are nici cea mai vagă idee și nici nu va ști vreodată ce melodie sau melodii asculta mama ei în fiecare zi când dansa, sau când era în tren, sau când mergea pe stradă.

Dar mișcările mamei ei erau întotdeauna ca în dansul acela din anii șaizeci, pentru care se găsesc indicații online și chiar câteva melodii potrivite.

Este și o filmare veche pe care a transferat-o mama ei, în care apare ea când era foarte mică prin 1965 și dansează cu mama ei, bunica lui George. George o are în laptop și în telefonul ei.

Este vorba despre o bunică moartă cu mult timp înainte să se nască George, deși George a văzut fotografii vechi cu ea. Pare să fie cineva dintr-un alt timp. De fapt, chiar este. Este o femeie foarte tânără, severă, dar frumoasă, o străină cu părul negru strâns în creștet. Filmul tremură și are tot felul de umbre în partea de sus a imaginii, acolo unde apare în majoritatea timpului figura bunicii, pentru că filmarea o urmărește de fapt pe mama lui George, care acolo este mult, mult mai mică decât este Henry acum. Probabil că are numai vreo trei ani. Este îmbrăcată cu un pulover cu nasturi, tricotat, din lână roz. Este cel mai colorat lucru din film. George poate să vadă, dacă pune pauză, chiar și detaliile de pe nasturii puloverului, sunt negri, și în spatele acestei copile care este mama ei este un ecran de televizor pe picioare înclinate, fusiforme, genul de ecrane de televizor bombate ca burțile unor obezi între două vârste.

Mama lui George, lângă picioarele îmbrăcate cu dresuri ale mamei ei, se foiește de pe o parte pe alta în tăcere, mișcând din brațele ei mici și dând din coate. Are o mină serioasă și îndârjită, dar și zâmbitoare; chiar de pe vremea aceea, când zâmbea, gura ei arăta ca o linie dreaptă și pare că este deja, chiar dacă e atât de mică, politicoasă, dar în același timp hotărâtă să se concentreze. În film chiar are nevoie să se concentreze, pentru că este atât de mică și puloverul atât de voluminos, atât de mare și de gros față de mărimea ei, încât arată ca un omuleț de zăpadă roz, care e cât pe ce să se răstoarne. Cumva, toată ideea filmului se concentrează în jurul încercării ei de a-și menține echilibrul în ciuda proporțiilor ei minuscule, compacte, în fața a ceva ce pare că urmează să se întâmple și care, dacă se va întâmpla într-adevăr, va întrerupe dansul. Dar asta nu se mai întâmplă, pentru că exact înainte ca filmul să înceapă să prezinte niște lebede și bărci cu vâsle pe un lac de agrement de undeva din Scoția dansul se încheie, mama ei (când era mică) ridică brațele încântată și doamna cu părul prins în coc (bunica lui George) lasă brațele jos, o prinde pe copilă și o ridică spre zona cu imaginea neclară și apoi o scoate din cadru.

Partea cu dansul durează 48 de secunde pe laptop-ul lui George.

Tetanos. Nisipuri mișcătoare. Poliomielită. Plămân. Acestea sunt câteva dintre cuvintele de care-i era frică mamei lui George când era mică. (A întrebat-o George odată.)

Tell Laura I Love Her[11]. E una dintre piesele care-i plăceau la nebunie mamei ei când era mică. One Little Robin In a Cherry Tree[12]. Când le asculți, cu scârțâitul acului de picup de la început și apoi cu izbucnirea acordurilor melodiei, e ca și cum te-ai întoarce în trecut, ca și cum ai intra literalmente în trecut și e un loc cu totul diferit, complet nou pentru tine, în care oamenii chiar cântau asemenea cântece, un trecut atât de străin încât e un fel de șoc.

Șocul trecutului și al prezentului, amândouă în același timp, spune mama ei.

A spus.

Într-o după-amiază tatăl lui George aduce acasă noul picup și, când în cele din urmă își dă seama cum să-l lege la boxele CD player-ului, scot discurile vechi de sub scară.

Un băiat pe nume Tommy iubește o fată pe nume Laura. El vrea să-i ofere „totul” (asta e amuzant în sine, din câte se pare, după felul cum se prăpădesc de râs părinții ei, deși asta se întâmplă pe vremea când George e prea mică să înțeleagă de ce). Flori. Cadouri. Dar mai ales o verighetă. Dar nu și-o permite, așa că se înscrie într-o cursă de mașini, pentru că premiul e de 1000 de dolari (ce idiot, spune George, da, din păcate așa e, spune mama ei, romantic, spune tatăl ei, iar Henry e prea mic pe vremea aceea ca să spună ceva). Tommy sună acasă la Laura. Dar Laura nu este acasă. Așa că îi spune mamei ei să-i spună Laurei că o iubește, să-i spună Laurei că are nevoie de ea, să-i spună Laurei că nu va întârzia, are de făcut ceva și nu poate să amâne (aha, spune mama ei, e deja tragic pentru că este iminent. Da? întreabă George. Ce înseamnă iminent? Romantic, spune tatăl ei. Până la urmă, tehnologia tot acolo te duce, spune mama ei. Nu are ce să facă altceva decât să pună în valoare metafizica. Ce este metafizica? întreabă

George. Un cuvânt prea mare pentru cântecul ăsta, spune tatăl ei). Apoi mașina lui Tommy se răstoarnă și ia foc. Și, în timp ce este scos dintre fiare, spune, cu ultimele puteri: Spuneți-i Laurei că o iubesc. Spuneți-i Laurei să nu plângă. Dragostea mea pentru ea nu va muri niciodată.

George și părinții ei râd toți cu lacrimi pe covor.

De ce-ai mai păstrat discul ăsta? o întreabă George pe mama ei. E așa de nereușit.

Nu știam până azi, dar acum e evident că l-am păstrat tocmai ca tu, cu mine și cu tatăl tău să-l ascultăm azi, spune mama ei și din nou se tăvălesc cu toții de râs.

Faptul că se gândește la acea zi de azi de atunci, în această nouă zi de azi de acum și în ce stadiu de suferință s-o fi aflând, nu o face pe George să simtă tristețe sau altceva anume.

Dar pentru eventualitatea în care discul s-ar potrivi pentru momentul de dans s-a dus la parter chiar înainte să se facă anul nou, dar după ce tatăl ei a plecat de acasă, ca să nu-l facă să sufere dacă-l aude, și l-a găsit în teancul de discuri mai mici de lângă picup (se numesc cumva discurile mai mici, dar nu-și amintește cum anume).

A dat volumul foarte încet. A pus discul. Era un pic deformat, așa că la început chitarele sunau ca și cum ar fi avut rău de mare, ca și cum discului i-ar fi fost rău, deși George se simțea bine de altfel, sau, mai degrabă, nu simțea nimic.

În orice caz, cu siguranță nu era potrivit, pentru că era prea lent.

Pentru dansul pe care-l făcea mama ei în fiecare zi e nevoie de un ritm alert.

La prânz în toate celelalte zile de anul nou mama ei scotea de obicei niște hârtie foarte frumoasă, din cea cu bucăți din petale de flori amestecate în compoziția ei, și le dădea ei și tatălui ei câte două bucăți de fiecare. Fiecare dintre ei (mai puțin Henry, care dormea, ceea ce era foarte important, pentru că umblau cu focul) își scria dorințele și speranțele pentru anul nou pe una dintre bucăți și apoi lucrurile pe care le-au urât cel mai tare în anul vechi pe cealaltă bucată de hârtie. Apoi – cu mare, mare atenție să nu încurce hârtiile – fiecare dintre ei mergea pe rând la chiuvetă, aprindea un chibrit, apropia flacăra de un colț al hârtiei pe care scrisese lucrurile care nu i-au plăcut și se uita cum arde. Apoi, când nu mai puteai s-o ții în mână fără să te rănești, puteai s-o lași să cadă în siguranță în chiuvetă (această desprindere de ea era esența ritualului, spunea mereu mama ei), unde, atunci când ardea de tot, puteai să speli rămășițele.

Anul acesta George nu are nici o dorință sau speranță.

Pe bucata de hârtie din fața ei nu scrie nimic, doar cuvintele CE-A MAI RĂMAS DIN VACANȚA DE CRĂCIUN PROGRAM ZILNIC.

A scris cifre, care reprezintă ore, pe o parte a hârtiei. Lângă 9.30 a scris CHESTIA CU DANSUL.

Tocmai de asta caută melodii potrivite, ca să fie pregătită să înceapă de îndată ce termină micul dejun mâine (azi).

Cu ceva timp în urmă, George intră în biroul mamei ei, se învârte de colo colo și împunge cu degetul chestiile de pe cărțile din bibliotecă. Mama ei nu a murit încă. Mama ei este acolo și lucrează. Sunt teancuri de hârtii peste tot.

George, spune mama ei fără să întoarcă privirea spre ea.

La ce lucrezi? spune George.

Nu ai teme? spune mama ei.

Lucrezi la întrebarea dacă am eu teme? spune George.

George, spune mama ei. Nu muta nimic de la locul lui, nu mai pune mâna peste tot și du-te să-ți găsești ceva de făcut.

George vine și se oprește la colțul biroului. Se așază pe un scaun lângă scaunul mamei ei.

Sunt un pic cam plictisită, spune ea.

Și eu, spune mama ei. Lucrez la o statistică. Trebuie să mă concentrez.

Gura ei arată ca o linie subțire.

De ce păstrezi astea? spune George și ia în mână borcănelul plin de resturi de creion ascuțit.

Borcanul a fost cândva un borcan de mini-capere de Santorini, așa scrie pe ce a mai rămas din etichetă. Prin sticlă poți vedea diferitele feluri de lemn de la diferitele creioane pe care le-a folosit mama ei. Un strat este maro închis. Un strat este de un auriu deschis. Se pot vedea dungile de vopsea, micile zigzaguri de culoare ieșite din ascuțitoare, care seamănă cu marginile zimțate ale scoicilor.

Un creion, vede ea, a fost cândva roșu cu negru (dungi?). Un creion a fost albastru marmorat. Unul a fost verde, un verde foarte frumos, intens. George scoate din borcan o fâșie cu marginea albastră. Seamănă un pic cu o molie de lemn. Și-o înfășoară pe deget. Este fragilă și se sfărâmă de îndată ce o curbează.

Ce să păstrez? întreabă mama ei.

George îi întinde borcanul.

Asta chiar pune vârf la toate ciudățeniile tale, spune ea.

Vârf. Ha ha! spune mama ei. Amuzant.

De ce nu-ți ascuți și tu pur și simplu creioanele la coșul de gunoi ca un om normal? întreabă George.

Păi, spune mama ei în timp ce se dă în spate cu scaunul. Mi se pare trist să faci asta, să le arunci la gunoi pur și simplu, nu-mi place să fac așa. Nu înainte de a termina proiectul la care le-am folosit.

Cam patetic, spune George.

Păi, da, presupun că este, spune mama ei. Literalmente, cred că din cauză că mi se par a fi o dovadă. Hmm. Dar o dovadă pentru ce?

George își dă ochii peste cap.

Dovada că ai ascuțit la un moment dat niște creioane, spune George. Pot să împrumut dicționarul un minut?

Folosește-l pe al tău, spune mama ei. Pleacă de aici. Închide ușa după tine, pacoste mică, enervantă și cicălitoare.

Își trage scaunul înapoi la birou și face click pe ceva. George nu pleacă imediat. Rămâne în spatele mamei ei, ia dicționarul cel mare de pe raft și îl deschide, sprijinindu-

l de perete.

Pat pată pate patefon patent pater patetic vezi patos. Afectare, emfază, falsă însuflețire. (Interesant: însuflețit și fals.) Patetic. Plin de patos, care emoționează, impresionează, înduioșează. Plin de emfază, de afectare. (Despre nervi) Care inervează mușchii oblici ai ochiului[13].

Abia după ce George a ieșit din cameră și a închis ușa după ea înțelege ce a spus chiar ea și de ce a fost amuzant.

Creioane ascuțite. Vârf. Ha ha!

Se gândește să se întoarcă și să spună

M-am prins!

Dar știe că nu e cazul, așa că nu se duce.

(Am prins ideea, se gândește George acum, în dimineața de Anul Nou.)

CE-A MAI RĂMAS DIN VACANȚA DE CRĂCIUN PROGRAM ZILNIC.

Sub CHESTIA CU DANSUL lângă 10 a.m. scrie cuvântul GRĂDINĂ.

Cuvântul grădină de aici înseamnă mai mult decât doar grădină, pentru că acum ceva timp (înainte de septembrie) George s-a săturat să audă pe toată lumea de la școală vorbind despre filmele porno pe care le-au văzut pe Internet. Era ca și cum ar fi fost de două ori virgină, pentru că ea nu văzuse nici unul. Așa că a hotărât să se uite și ea și să-și facă propria idee. Dar nu voia să vadă și Henry, pentru că el avea doar opt ani, mă rog, era chiar mai mic, avea doar șapte ani atunci. Asta nu a fost o dovadă de discriminare din partea ei. O să se uite și el și o să decidă singur când o să fie destul de mare. Adică dacă o să aibă ocazia să aștepte atâta timp, pentru că acum copiii se uită la asemenea chestii aproape nestingheriți chiar pe terenurile de joacă ale școlilor primare.

Așa că a luat iPad-ul și s-a așezat în ceea ce mai rămăsese din foișor, de unde putea să vadă pe oricine (și mai ales pe Henry) ar fi venit spre ea, în caz că ar fi venit, și a dat click pe primele imagini care au apărut, și era destul de interesant, de-a dreptul fascinant de fapt să vadă toate chestiile alea și a început să se bucure că se hotărâse să stea afară în grădină, departe de casă.

A fost interesant la început. Era de-a dreptul explicit.

A devenit plictisitor și monoton destul de repede.

După ce s-a întâmplat asta, a început să fie interesată să vadă câte dintre scenarii aveau nevoie sau măcar pretindeau că au ceva acțiune. Era unul în care o femeie blondă cu părul lung, de vreo douăzeci de ani, goală, dar încălțată cu pantofi cu toc, era legată la încheieturile mâinilor de o femeie mult mai în vârstă, îmbrăcată cu o rochie de seară elegantă și decoltată. Femeia mai în vârstă i-a ridicat bărbia celei mai tinere, a luat un flacon de picături pentru ochi și i-a picurat ceva în amândoi ochii. Se pare că femeia mai tânără și-a pierdut vederea. Femeia mai în vârstă a dus-o într-o încăpere care semăna un pic cu o sală de antrenament, dacă o astfel de sală ar fi vopsită în negru și ar avea lanțuri care să atârne de pe pereții cu gratii; de asemenea, la fel ca într-o sală de antrenament, erau mașinării și tot felul de aparate în încăpere, și niște bărbați și femei așezați în semicerc și îmbrăcați în același gen de ținută de seară ca și femeia mai în

vârstă, ca și cum toți ar fi ieșit la o recepție pe undeva. Femeia mai tânără nu știa nimic din toate astea. Nu vedea nimic din cauza picăturilor din ochi. Cel puțin, așa era acțiunea. În acest moment filmul s-a întrerupt și a urmat un montaj cu niște scene destul de dure cu ceea ce urma să i se întâmple femeii oarbe, pe care le puteai vedea în întregime numai dacă te abonai.

Vedea? Era într-adevăr oarbă? George era intrigată. Era adevărat? Sau femeia doar se prefăcea? Și, dacă era oarbă, fusese orbită de ce i-o fi picurat în ochi femeia mai în vârstă, cât avea să dureze până să treacă efectul picăturilor și să poată vedea din nou? Sau nu avea să mai vadă niciodată? Poate că era chiar acum undeva în lume și încă rătăcea, oarbă. Poate i se spusese că o să-și revină și nu și-a mai revenit niciodată, sau doar parțial. Poate că picăturile acelea schimbaseră ceva din felul în care vedea. Sau, pe de altă parte, poate că se simțea foarte bine și vedea excelent oricum.

Excelent oricum! Oximoron. Ha ha.

Apoi era un film în care o femeie de-a dreptul bătrână, de treizeci și ceva de ani, stătea întinsă pe spate în timp ce i-o trăgeau unul câte unul, destul de puțin timp de fiecare dată, o grămadă de bărbați, mulți dintre ei purtând măști precum cele pe care le poartă ucigașii din filmele thriller de la televizor. De fiecare dată când începea altul apărea o cifră pe ecran. 7!! 8!! 9!! Apoi cifrele se derulau mai repede de la 13!! 14!! la 34!! 35!! 36!! Se sugerează că au fost patruzeci de bărbați în total. Reiese că toată chestia le-ar fi luat exact patruzeci de minute, așa arăta ceasul de pe ecran, deși filmul nu a durat decât vreo cinci. A mai rămas doar femeia, întinsă pe spate pe ceva ce semăna a măsuță de cafea, ceea ce nu avea cum să fie prea comod. Avea ochii închiși și pielea înroșită pe tot corpul, și părea, de asemenea, că obiectivul se murdărise sau se mânjise, de parcă se aburise. La sfârșitul filmului cuvintele de pe ecran anunțau că după turnarea acestui film *nevastă-mea* a rămas *gravidă*. Apoi trei semne de exclamare. *!!!*

De ce au fost patruzeci? se întreba George în timp ce stătea în grădină cu toate florile legănându-se în jurul ei și cu umbra câte unui fluture care-i mai atrăgea privirea dincolo de iPad. Oare pentru că patruzeci este un număr care pare să însemne mult, un număr magic precum patruzeci de zile și patruzeci de nopți, patruzeci de ani în deșert, patruzeci de hoți? Sesam, deschide-te! Ha ha. Nu, asta a sunat un pic porcos. Și femeia de pe masă chiar era soția celui care a făcut filmul? Și chiar a rămas însărcinată? Era ceva oarecum interesant la povestea asta, ca și cum ar fi urmărit o matcă la lucru în stup. Dar de ce purtau atât de mulți dintre bărbați măști? Așa era mai excitant? Pentru cine? Sau poate nu voiau ca nevestele lor, sau oamenii de la serviciu dacă s-ar fi dus la interviuri, să zicem, după ce apăruseră în filmul ăsta, să le afle identitatea.

Apoi într-o după-amiază George a dat click pe un film anume care a făcut-o să-și jure că se va uita la acest film (sau la o parte din el, pentru că era destul de lung) o dată pe zi tot restul vieții.

Era cu o fată care trebuie să fi avut șaisprezece ani, căci altfel ar fi fost ilegal, dar părea mult mai mică decât George. Părea de vreo doisprezece. Era și un bărbat care părea de vreo patruzeci de ani. Când o săruta pe fată aproape că-i încăpea toată fața ei

în gură. Au stat foarte mult timp într-o cameră care semăna cu o iurtă și și-au făcut de cap și faptul că fata era atât de mică și supusă în ciuda disconfortului evident și felul cum părea în același timp și prezentă, și absentă, ca și cum ar fi fost drogată, ca și cum i s-ar fi dat ceva ca să simtă lucrurile mai lent decât i se întâmplau în realitate, schimbaseră ceva în structura creierului și a inimii și cu siguranță a ochilor lui George, în așa fel încât după aceea, atunci când George încerca să se mai uite la genul ăsta de film despre sex, fata aceea era mereu acolo și aștepta, sub toate celelalte imagini.

Mai mult decât atât. George a constatat că fata îi apărea, palidă și îndurerată, cu ochii închiși și gura deschisă ca un o, sub suprafața următoarei emisiuni de la televizor la care se uita în reluare.

Era sub videoclipurile de pe Youtube cu Vampire Weekend[14] și cu cățelușul care cade de pe canapea și cu pisica de pe aspiratorul care aspiră singur și cu vulpea atât de domesticită încât persoana care filmează poate s-o mângâie pe cap.

Era sub ferestrele care se deschid brusc pe Internet și sub reclamele de pe Facebook, și sub informațiile despre istoria sufragetelor de pe site-ul BBC pe care-l căutase George pentru școală.

Era și sub știrea despre femeia care a încercat să cumpere un burger de la un McDonald's drive-thru călare și care, atunci când a fost refuzată, s-a dat jos de pe cal și a intrat cu el în restaurant, s-a dus la casă și a încercat să comande acolo. McDonald's regretă, dar nu putem servi clienți călare.

Când și-a dat seama că fata aceea este chiar și sub chestia asta, George a frunzărit lista cu ultimele site-uri pe care intrase ca să găsească filmul porno. A dat click pe el.

Fata stătea sfioasă pe marginea patului din nou.

Bărbatul a rânjit spre cameră și i-a prins din nou capul fetei în mâini.

Ce faci aici, Georgie? a întrebat-o tatăl ei cu vreo două luni în urmă.

Noiembrie. Era frig. Mama ei murise. George uitase de fată de săptămâni întregi, apoi și-a amintit într-o oră de franceză la școală, când recapitulau condiționalul. A venit acasă și s-a dus în grădină și a găsit filmul și a dat click pe el. I-a cerut scuze sotto voce fetei din film pentru că fusese neatentă.

Tatăl ei ieșise să arunce gunoiul. George era în foișor fără geacă pe ea. El a traversat grădina ca să ajungă la ea. Când s-a apropiat a încetinit.

Doamne, George, a spus el. Ce faci aici?

Voiam s-o întreb pe mama despre asta. Mă țineam s-o întreb. Așa aveam de gând. Acum nu mai pot.

I-a explicat tatălui ei că se uitase și înainte, și că intenționa să se mai uite, la acest film cu această fată ca să-și amintească să nu uite lucrul care i se întâmplase acestei persoane.

Dar, George, i-a zis tatăl ei.

Ea i-a spus că face asta ca mărturie, prin extindere, a tuturor relelor și nedreptăților care li se întâmplă tot timpul oamenilor.

George, e frumos din partea ta, i-a spus tatăl ei. E de apreciat intenția.

Nu e doar o intenție.

Sincer, George, când am văzut că ești aici și te uiți la ceva m-am bucurat, a spus el. M-am gândit: ce bine, Georgie și-a revenit, se uită la ceva pe iPad, sunt chestii care o interesează din nou. Am fost încântat. Dar, draga mea. E îngrozitoare chestia asta. Nu poți să te uiți la așa ceva. Și trebuie să ții minte, nu e vorba doar despre tine. Nici *eu* nu pot să arunc măcar o *privire*. Și în orice caz. Fata asta. Vreau să zic. Probabil că s-a întâmplat acum ani întregi.

Ăsta nu-i un motiv să nu mai fac ceea ce fac acum, a spus George.

Probabil că a fost foarte bine plătită pentru asta, a spus tatăl ei.

George l-a privit cu niște ochi mari. A pufnit.

Nu-mi vine să cred că ai spus așa ceva, a zis ea. Nu-mi vine să cred nici măcar că suntem rude.

Și sexul nu e așa. Sexul din dragoste. Adevăratul sex. Sexul între doi oameni care se iubesc, a spus tatăl ei.

Chiar mă crezi o asemenea idioată? a întrebat George.

Și o s-o iei razna dacă te mai uiți la chestii din astea, a spus tatăl ei. O să-ți faci rău singură.

Răul deja s-a întâmplat, a spus George.

George, a spus tatăl ei.

Asta s-a întâmplat cu adevărat, a spus George. Fetei *ăsteia*. Și oricine poate pur și simplu să se uite cum, mă rog, se întâmplă, oricând vrea el sau ea. Și se întâmplă pentru prima dată, mereu și mereu, ori de câte ori cineva care nu l-a văzut dă click pe el și se uită. Așa că eu vreau să mă uit din cu totul alt motiv. Pentru că felul meu diferit de a-l privi e o modalitate de a-i transmite toate astea fetei. Tot nu înțelegi?

A ridicat ecranul. Tatăl ei și-a acoperit ochii cu mâna.

Da, dar, George, i-a spus tatăl ei. Faptul că te uiți, oricum ai crede tu că te uiți sau că intenționezi să-l vezi, nu contează pentru fata aia. Nu înseamnă decât că numărul de persoane care văd filmul cu ea crește și mai mult. Și, oricum, nu poți fi sigură, n-ai de unde să știi. Sunt situații…

Am ochi, a zis George.

Păi, bine, păi, dar Henry? a întrebat tatăl ei. Dacă ar vedea și el?

De ce crezi că stau aici în frig? N-o să vadă. Nu din cauza mea, în orice caz. Adică evident că va trebui să vadă și el la vremea lui, a zis George. Și oricum. Și tu te uiți la chestii din astea. Știu că te uiți. Toată lumea se uită.

O, Doamne, a zis tatăl ei. Nu-mi vine să cred ce-ai spus.

Se întorsese cu spatele pentru că filmul era îndreptat spre el și încă rula. Cu spatele la ea a început să se plângă. Copiii altor oameni, oameni norocoși, copii normali cu nevroze normale cum ar fi să mănânce mereu cu aceeași lingură sau să nu mănânce deloc sau să vomite, să se taie singuri, mă rog.

Vorbea pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios.

George s-a lăsat păgubașă. A apăsat pe butonul de pauză. A așteptat să plece tatăl ei

din grădină.

În acea seară s-a uitat împreună cu tatăl ei la Newsnight, genul de emisiune în care se întâmplau masacre și nedreptăți în fiecare zi – dacă ajungeau la știri –, apoi se transformau în știri mai vechi, nu mai erau noutăți. Mama ei murise. Tatăl ei dormea. Era extrem de obosit. Dormea mult. Din cauza suferinței. Când s-a trezit, fără să se uite măcar la George, a schimbat canalul la UK Border Force[15], pe canalul numit Pick.

Cine-ar fi crezut așa ceva? spune mama lui George.

Este cu un an înainte de a muri. George și părinții ei se uită la niște porcării la televizor înainte de a merge la culcare, schimbă de pe un canal pe altul și până la urmă renunță și-l închid.

Cine-ar fi crezut, când eram eu mică, spune ea, că într-o zi o să ne uităm la emisiuni despre oameni cărora li se verifică pașaportul și nu sunt primiți în țară? Când a ajuns asta un subiect de divertisment?

Cu șase luni înainte de a muri și cu puțin înainte de a intra în depresie din cauza sfârșitului prieteniei cu femeia aia Lisa Goliard, mama lui George intră în camera de zi. Este într-o seară de duminică. George se uită la o emisiune despre Scoțianul Zburător, un tren de demult, la televizor. Dar pentru că George a intrat mai devreme, pe la jumătatea emisiunii, și a pierdut începutul, și pentru că e o emisiune interesantă, se uită la ea în același timp și de la început, în reluare, pe laptop.

Pe un ecran trenul tocmai a depășit recordul de o sută de mile pe oră. Pe celălalt ecran trenul tocmai a fost înlocuit de mașini. În același timp, George caută poze amuzante pe telefon. Sunt unele chiar geniale și de-a dreptul haioase. Sunt unele care nu-ți vine să crezi că n-au fost editate sau care par regizate, dar cei care le-au făcut jură că nu-i așa.

Tu, spune mama ei în timp ce se uită la ea, ești o migrantă în propria ta existență.

Ba nu sunt, spune George.

Ba ești, spune mama ei.

Care-i problema ta, dinozaurule? întreabă George.

Mama ei râde.

Aceeași problemă ca și a ta, spune ea. Acum suntem cu toții migranți în propria noastră existență. În părticica asta de lume, cel puțin. Așa că mai bine ne-am pregăti. Pentru că uite cum sunt tratați migranții peste tot în lume.

Uneori corectitudinea ta politică este atât de anostă încât mă face să..., spune George.

Apoi se preface că adoarme.

Nu vrei niciodată să mergi pe calea mai simplă? întreabă mama ei. Să citești o carte?

Citesc tot timpul, spune George.

Să te gândești la un singur lucru, în loc de cincisprezece, toate în același timp? întreabă mama ei.

Sunt versatilă, spune George fără să ridice privirea. Fac parte din generația versatilă. Iar tu ar trebui să fii marea anarhistă din mediul online. Ar trebui să te bucuri

că sunt atât de perspicace.

Perspicace, da, spune mama ei. Să fii întotdeauna perspicace, te rog. De asta aș avea nevoie de la orice fiică de-a mea. Altfel, cum eu dau dovadă de atâta corectitudine politică și toate cele, te-aș trimite direct la orfelinat.

Dacă e să vorbim la propriu, asta ar însemna că și tu, și tata ar trebui să muriți, spune George.

Păi, cândva, spune mama ei. Dacă avem ceva noroc, mai târziu, și nu mai devreme. În orice caz, nu-mi pasă la câte ecrane te uiți în același timp. Îmi joc doar rolul de părinte preocupat. Toți trebuie să facem asta. E prevăzut în contract.

Bla, spune George. Te prefaci că nu te deranjează pentru că intervenționismul online a fost perceput cândva, preț de vreo trei luni acum câțiva ani, ca fiind o chestie super…

Mulțumesc! spune mama ei. În sfârșit validat.

…dar de fapt ești la fel de paranoică precum toți cei care au trecut de patruzeci de ani, spune George, spășiți și cantonați în trecut, vă autoflagelați și zbierați în gura mare: *necurat! Necurat! Anihilare prin informare! Anihilare prin informare!*

O, asta-i chiar bună, George, spune mama ei. Pot s-o folosesc?

Pentru un Subverset? întreabă George.

Da, spune mama ei.

Nu, spune George.

Te rog? spune mama ei.

Cât îmi dai? întreabă George.

Ești o mercenară înnăscută, spune mama ei. 5 lire.

S-a făcut, spune George.

Mama ei scoate o bancnotă din portofel și scrie pe ea cu creionul, în spațiul dintre figura lui Elizabeth Fry[16] și desenul cu câteva dintre deținutele pe care le-a ajutat, cuvintele *anihilare prin informare plătit integral.*

Atunci: George a cheltuit banii a doua zi. I-a plăcut gândul de a-i elibera în sălbăticie.

Acum: George și-ar dori să nu fi cheltuit acea bancnotă de 5 lire. Undeva în lume, dacă nu cumva a șters-o cineva sau nu s-a uzat, scrisul mamei ei trece din mână în mână, de la un străin la altul.

George se uită la cuvântul GRĂDINĂ de sub CHESTIA CU DANSUL, scrise cu mâna ei. Partea cu dansul va dura mai puțin de cinci minute și filmul cu fata are patruzeci și cinci de minute, și de obicei nu rezistă să se uite la mai mult de cinci minute din alea îngrozitoare.

Chestia cu dansul. Grădina. Apoi Henry care stătea ca un copil din epoca victoriană dintr-un cântec din acela sentimental și lacrimogen despre moarte și orfani, ținându-și mâinile ca într-o rugăciune, așa cum și le ține de când a văzut Carols from Kings[17] la televizor săptămâna trecută. Apoi tatăl ei care încerca să pretindă că nu e beat, sau care se trezea încă beat și se culca la loc pe canapea până la prânz, apoi încerca să inventeze o scuză ca să iasă seara cu niște oameni care cred că singurul lucru bun pe care-l pot

face pentru el e să-l îmbete, și n-o să înceapă serviciul decât după weekend, ceea ce înseamnă încă cinci zile de beție.

Nu e decât douăsprezece și vreo zece minute noaptea. Aproape că n-a trecut nici un pic de timp. Încă se aud sporadic artificii de afară. Ploaia încă ropotește pe fereastra de la mansardă. Dar tatăl ei nu a ajuns încă acasă și George se hotărăște să-l aștepte, în caz că, atunci când vine, n-o să poată urca singur scările.

Se aude un zgomot la ușa de la camera ei.

Este Henry.

Stă în cadrul ușii plin de lacrimi și înfierbântat și, straniu, seamănă un pic cu Micul lord Fauntleroy[18] acum că are părul atât de lung.

(Refuză să se tundă pentru că mereu îl tundea ea.

Henry, nu se mai întoarce, i-a spus George.

Știu, a spus Henry.

A murit, a spus George. Știi asta.

Nu vreau să mă tund, a spus Henry.)

Poți să intri, spune George. Dispensă specială.

Mulțumesc, spune Henry.

Rămâne la ușă. Nu intră.

Sunt foarte treaz. Sunt foarte plictisit, spune el.

E gata să plângă.

George se duce la patul ei, aranjează cuvertura și bate cu mâna pe el. Henry intră în cameră, se apropie și se urcă în pat.

Pâine prăjită? întreabă George.

Henry se uită la pozele cu mama lor pe care George le-a lipit deasupra patului.

Nu, spune George.

E ascultător, pentru că e încă adormit. Se întoarce și se așază.

Două felii, te rog, spune el.

Cu gem? întreabă George.

Fără unt, orice le-ai face, spune el.

Am să-ți aduc două felii de pâine prăjită, spune George. Și, după ce le mănânci, tu și eu o să alungăm plictiseala împreună.

Henry face semn din cap că nu.

Nu vreau să spun plictisit, spune el. Vreau să fiu plictisit. Dar nu pot. Dar sigur nu vreau să fiu așa cum trebuie să fiu în loc să fiu plictisit.

George face semn din cap că înțelege.

Și, Henry, spune ea. Nu pune mâna pe pozele alea până mă întorc.

George se duce la parter și face o singură felie de pâine prăjită. Pune cu cuțitul un strat gros de unt, după care bagă cuțitul direct în gem, fără să-l spele, pentru că nimeni n-o să observe măcar. Face asta tocmai pentru că n-o să observe nimeni, pentru că de-acum poate să lase urme de unt în orice gem vrea, tot restul vieții.

Până ajunge înapoi în cameră, Henry deja a adormit. Știa că așa va fi. Îi ia din mână

fotografia pe care a dezlipit-o de pe perete (poza cu mama ei adolescentă pe o statuie dintr-un parc din Edinburgh, chiar călare pe calul omului ăluia pe care, întâmplător, îl reprezintă statuia) și o lipește la loc (le-a aranjat în așa fel încât să nu respecte ordinea cronologică.)

Se așază jos pe podea, sprijinită de patul ei, și mănâncă pâinea.

E așa de *plictisitor*, spune ea în Italia în palazzo cu vocea prefăcută de copil pe care o folosesc mereu pentru acest joc.

Doar tu ai fi în stare să intri pe ușile unui palat special conceput ca să alunge plictiseala și să știi cum să spui în gura mare, printr-o înțelegere magică a sensului lucrurilor, că ți se pare plictisitor, spune mama ei.

Dar George se joacă de-a ce-rost-are-arta. Poate că mama ei nu și-a dat seama că ea se joacă.

Nu mai e nimeni în *toată clădirea* asta în afară de noi, spune ea cu aceeași voce. Care-i *rostul*, care-i *rostul* ei? Ce legătură are ea cu *orice*? Care-i *rostul* artei?

Arta nu ajută să se întâmple nimic într-un fel care să ajute să se întâmple ceva. (Asta e formularea dintr-unul dintre Subversetele mamei ei cele mai distribuite pe Twitter.) Evident. Dar ăsta e un joc de familie. Joacă de ani întregi jocul ăsta. Este unul dintre jocurile tatălui ei, el îl joacă să-i facă pe ea și pe fratele ei să râdă ori de câte ori îi obligă mama lor să meargă toți la câte o galerie. Se preface că e o persoană cu o ușoară deficiență mintală. Se preface atât de bine încât uneori oamenii din galerii se întorc și se uită după el sau își feresc privirea, în caz că ar avea, într-adevăr, o deficiență mintală.

În acest caz, arta din această încăpere a ajutat deja să se întâmple ceva – înseninarea la propriu a mamei ei, care a văzut întâmplător săptămâna trecută într-o revistă de artă o fotografie răzleață cu una dintre picturile de aici, o pictură în tonuri de albastru înfățișând un bărbat care stă în picioare, îmbrăcat cu haine albe zdrențuite și cu o funie veche în chip de cingătoare, la vederea căreia mama ei a fost atât de încântată încât a încetat literalmente să mai fie tristă (este prost dispusă de săptămâni întregi de-acum din cauza dispariției prietenei ei Lisa Goliard) și și-a anunțat familia în timpul micului dejun cu trei zile în urmă că vor merge cu toții să vadă acea pictură pe viu săptămâna viitoare și că rezervase o cameră la hotel.

Nathan, poți să-ți iei liber de miercuri până duminică? a întrebat ea.

Nu, a zis tatăl ei.

Bine, a spus ea. N-am nevoie să te uiți la picturi cu mine. George, tu poți să-ți iei liber de la școală de miercuri până vineri?

Trebuie să vorbesc cu secretara mea, a spus George, am un program foarte aglomerat. Și simt că e de datoria mea să te informez că este ilegal să iei copiii de la școală doar ca să-i duci într-o vacanță.

Cum mai stai cu gâtul? a întrebat mama ei.

Mă doare foarte, foarte tare, a spus George. Cred că am o infecție. Unde mergem?

Undeva în Italia, a spus mama ei. Henry, tu cum stai cu gâtul?

Stau foarte bine, mulțumesc de întrebare, a spus Henry.

Henry, te doare foarte tare în gât, a spus George.

Da? a întrebat Henry.

Altfel nu poți să vii în Italia, a spus George.

Face bine la gât să mergi acolo? a întrebat Henry.

Acum, în palazzo, când George spune chestia-care-ar-trebui-să-fie-amuzantă despre care-i rostul artei, Henry spune, ca și cum el crede că și ea vorbește serios:

Este foarte drăguță.

Henry e gay. Sigur trebuie să fie. Deși e-adevărat, chiar este o încăpere drăguță. Cel puțin, partea de la capătul acela e spectaculoasă, sau poate că e doar mai bine luminată decât celelalte părți ale încăperii. Mama ei a traversat deja încăperea și s-a apropiat de ea. Parcă mama ei ar fi fost lovită de… ce? De fulger. Mama ei a fost străfulgerată de o lumină care i-a înseninat privirea din clipa în care au aterizat în această țară și s-a deschis ușa avionului și a lăsat să intre aerul mai cald.

În clipa în care au pășit în această încăpere s-a luminat și mai mult.

Deși este jenant și sfâșietor când cineva nu intră în jocul tău, George își vine în fire. Revine la personalitatea ei adevărată.

Ăsta e locul despre care vorbeai în mașină? întreabă ea. Dilema morală?

Mama ei nu spune nimic.

Privește.

Privește și George.

Încăperea este călduroasă și întunecoasă. Nu, nu întunecoasă, e luminoasă. Și una, și alta. E ca un salon de dans uriaș și întunecos, cu o pictură luminată care se întinde pe o parte din pereții ei. Nu e nimic altceva în încăpere, doar niște bănci joase pe care să stai și să te uiți la pereți, și undeva în colțul cel mai îndepărtat o femeie între două vârste (intendenta?) pe un scaun pliabil. În afară de asta, nu e decât pictura. Este imposibil s-o vezi pe toată deodată. Se întinde pe suprafața a jumătate din încăpere. Cealaltă jumătate are pictura ștearsă sau nu are pictură deloc. Cea care este, totuși, e atât de plină de viață aflată în desfășurare, încât pare de-a dreptul ca în viață, cel puțin părțile acelea din colțul îndepărtat sunt așa. Iar oamenii de pe banda albastră și lată care se întinde pe tot mijlocul peretelui, pe tot mijlocul picturii, împărțind-o într-un deasupra și un dedesubt, par că plutesc, că pășesc prin văzduh, mai ales în partea aceea în culori mai vii.

Arată ca o bandă desenată uriașă. Doar că seamănă și a artă.

Sunt niște rațe. Este un om care ține o rață atârnată de gât. Rața pare foarte surprinsă, de parcă ar spune *ce dr…* Deasupra capului raței este o altă pasăre care stă pur și simplu acolo, complet liberă. Stă lângă om și se uită la el cum gâtuie rața de parcă ar fi de-a dreptul interesată de ceea ce se întâmplă.

Acesta este doar un detaliu. Sunt asemenea detalii peste tot. Este și un câine care se bălăcește. George se holbează la organele lui genitale. De fapt, uite ce testicule mari au toate ființele care le au la vedere peste tot în pictură, mai puțin singura ființă de la care te-ai aștepta la așa ceva, taurul. El pare să nu aibă deloc.

Apoi este o maimuță care stă încolăcită pe piciorul unui băiat, care se uită la ea cu un dispreț suprem. Mai încolo este un copil foarte mic cu scufiță, în galben, care citește sau mănâncă ceva. O femeie bătrână care are în mână o bucată de hârtie este atentă la copil. Aici sunt unicorni care trag o caleașcă și dincolo îndrăgostiți care se sărută, aici oameni cu instrumente muzicale, dincolo oameni care muncesc pe câmp. Acolo sunt îngeri și ghirlande, mulțimi de oameni, femei care lucrează la ceva ce seamănă cu un război de țesut, iar dincoace sunt niște ochi care privesc dintr-o arcadă neagră în timp ce oamenii stau de vorbă și își văd de treabă și nu observă privirea. Sunt câini și cai, soldați și orășeni, păsări și flori, râuri și maluri, bule de apă în râuri, lebede care par că râd. Este o mulțime de bebeluși. Par înfumurați. Sunt iepuri de casă, sau sălbatici, nu, și una, și alta.

Clădirile din pictură sunt uneori frumoase și alteori cu spărturi în ziduri, sunt dale de piatră din pavaj și cărămizi sparte, arcade sparte pe construcții cu o arhitectură splendidă și plante care pătrund prin toate și clădiri dărăpănate peste tot.

Este imposibil, totuși, să nu te tot uiți din nou în urmă la banda de culoare albastră care străbate camera ca o friză între partea de sus și cea de jos a picturii și în care oamenii și animalele par să plutească liberi. Albastrul îți atrage privirea de fiecare dată. Îți dă ocazia să-ți tragi sufletul după lucrurile care se întâmplă deasupra și dedesubtul ei. Pe albastru este o femeie cu o rochie roșie frumoasă care pur și simplu stă în aer deasupra unei capre sau oi care pare cam neobrăzată. Este și bărbatul în zdrențe albe. Acesta este bărbatul din pictura pe care a văzut-o mama ei acasă. El este motivul pentru care au venit aici. Mai încolo de el, de cealaltă parte a femeii care plutește deasupra caprei, este un tânăr sau o tânără, ar putea fi ori una, ori alta, în haine frumoase și scumpe, care ține în mână o săgeată sau un băț și un cerc auriu, ca și cum totul nu e nimic altceva decât un joc al farmecelor.

Bărbat sau femeie? o întreabă pe mama ei care stă în dreptul acestor personaje.

Nu știu, spune mama ei.

Mama ei, zâmbind, arată pe rând spre bărbatul în zdrențe, apoi spre femeia care stă în aer, apoi spre personajul jucăuș și bine îmbrăcat, dar cu un aer de amator.

Bărbat, femeie, și una, și alta, spune ea. Frumoși, toți, inclusiv oaia. Și uită-te acolo.

Arată spre nivelul de deasupra, nivelul la care e cel mai dureros să te uiți mai mult timp pentru că este așa de sus, unde sunt trei calești, trase de diferite ființe, și mulți oameni de jur împrejur, și păsări și iepuri și copaci și flori și peisaje îndepărtate.

Apar zeii, spune mama ei.

Ei sunt zeii? întreabă George.

Și nimeni nici măcar nu observă, spune mama ei. Uită-te la toți oamenii din jurul lor. De parcă zeii nu sunt cine știe ce mare lucru. Apar și nimeni nici măcar nu clipește. George face stânga-mprejur să se uite la celălalt perete. Pe latura aceea lungă a încăperii mai e o parte din pictură. Vrea să fie de același gen ca pe peretele acesta. Concepția generală e aceeași. Dar pur și simplu nu e la fel de reușită, nu e la fel de atractivă sau de interesantă – sau poate că nu a fost restaurată la fel de bine.

George se uită cu mai multă atenție la celălalt perete cu picturi.

Personajele pur și simplu nu sunt la fel de frumoase. Sunt ființe, precum homarul acela uriaș de acolo, dar nu se compară, de exemplu, cu calul acela de pe primul perete, care aproape că privește dincolo de pictură, ai cărui ochi îți spun că nu este deloc sigur că vrea să-l care pe omul acela în spinare. Sunt și aici oameni și flori, chiar oameni acoperiți cu flori, dar sunt mai puțin atrăgători, sau mai grotești, decât oamenii de la capătul acelui perete, unde caii sunt tot mai grași pe măsură ce văzduhul e tot mai albastru.

Vrea să ilustreze anotimpurile, nu-i așa?

Se întoarce la peretele reușit.

Parcă totul ar fi în straturi. Se întâmplă niște lucruri în partea din față a picturilor și în același timp continuă să se întâmple, atât separat cât și legate între ele, în spate, apoi și mai în spate, și din nou tot așa, ca și cum ai putea vedea în perspectivă, pe o distanță de mile întregi. Apoi sunt detaliile separate, precum bărbatul acela cu rața. Și ele se întâmplă după propriile lor reguli. Pictura te face să te uiți și la unele, și la altele – la întâmplările din prim-plan și la imaginea de ansamblu. Când te uiți la omul cu rața e ca și cum ai realiza cât de banală și cât de comică, aproape, este cruzimea. Cruzimea este prezentă în toate celelalte lucruri care se întâmplă. Este o modalitate uluitoare de a sugera ce lucru obișnuit este, de fapt, cruzimea.

În partea de sus nu par să fie scene de vânătoare sau care să implice cruzime, doar în partea de jos.

Unicornii au coarne care par făcute din sticlă luminoasă.

Hainele pe care le poartă toți oamenii par a fi bătute de briză.

George se întoarce spre mama ei și este surprinsă să vadă cât de tânără și luminoasă pare, stând în dreptul benzii albastre.

Ce *este* locul ăsta? întreabă George.

Mama ei dă din cap.

Palazzo, spune ea.

Apoi spune un cuvânt pe care George nu-l înțelege.

N-am mai văzut niciodată ceva asemănător, spune mama ei. E așa de cald că aproape e prietenos. O operă de artă prietenoasă. Nu mi-a trecut așa ceva prin minte în viața mea. Și uită-te. Nu e deloc sentimental. E generos, dar și sardonic. Și, ori de câte ori e sardonic, într-o clipă devine generos din nou.

Se întoarce spre George.

Seamănă un pic cu tine, spune ea.

Apoi nu mai spune nimic. Doar privește.

Încăperea este cufundată într-o liniște deplină, cu excepția faptului că intendenta s-a lăsat ademenită de Henry să meargă cu el de la o pictură la alta și să-i spună cuvintele pentru fiecare imagine pe care el i-o arată.

Cavallo, spune femeia.

Cal, spune Henry.

Si! spune femeia. Bene. Unicorni. Cielo. Stelle. Terra. Dei e dee e lo zodiaco. Minerva. Venere. Apollo. Minerva Marzo Ariete. Venere Aprile Toro. Apollo Maggio Gemelli. Duca Borso di Ferrara. Dondo la guistizia. Dondo un regalo. Il palio. Un cagnolino.

Femeia vede că George și mama ei o ascultă și ele. Arată spre pereții goi sau șterși.

Secco, spune ea.

Arată spre pereții încă-acoperiți-de-picturi.

Fresco, spune ea.

Arată spre capătul de perete foarte reușit, în culori vii.

Mando o andato a Venezia per ottenere il miglio azzuro.

Cred că spune că albastrul este din Veneția, spune mama ei.

Mama lui George se apropie de intendentă ca să stea de vorbă cu ea. Ea vorbește în engleză. Intendenta îi răspunde în italiană, pe care mama lui George n-o vorbește. Își zâmbesc una alteia și poartă o conversație.

Ce-a spus? o întreabă George pe mama ei în timp ce ies din încăpere pe ușa cu draperie și coboară treptele.

N-am nici cea mai vagă idee, spune mama ei. Dar a fost plăcut să stau de vorbă cu ea.

După aceea se așază la o masă în aer liber, la un restaurant din grădina acestei clădiri. Flori galbene, cu un miros îmbietor, cad din copaci în părul lor și pe masă. George observă o crăpătură uriașă în zidul palatului, sus, aproape de acoperiș.

Poate cutremurul, spune mama ei. Destul de recent. Anul trecut. Cred că pur și simplu am avut noroc că am reușit să-l vedem. Cred că tocmai a fost redeschis publicului.

De-asta o parte din pereți au picturi și alții doar tencuială goală? întreabă George. Și doi dintre oamenii din carele de la capătul peretelui au chipuri, iar unul nu are?

Nu știu, spune mama ei. Nu știu multe despre palat. Cu greu am reușit să găsesc câteva informații. Dar mi se pare foarte plăcut să nu știi.

Și cum rămâne cu dilema morală? întreabă George.

Cu ce? întreabă mama ei.

Cu banii mai mulți pentru opera mai valoroasă, spune George.

A, da. Asta, spune mama ei. Păi…

Îi povestește din nou lui George despre artistul care s-a ocupat de o parte din încăpere cu cinci sute cincizeci de ani în urmă, care a crezut că munca lui ar trebui plătită mai bine decât ce primeau toți ceilalți din încăpere și a scris o scrisoare în care-i cerea ducelui mai mulți bani.

De fapt, ceea ce s-a întâmplat e ceva chiar și mai captivant, spune ea. Pentru că scrisoarea aceea pe care a scris-o e singurul motiv pentru care știm ceva despre însăși existența acestui artist. Și scrisoarea aceea a fost găsită abia acum o sută de ani. Adică la mai bine de patru sute de ani după ce el și-a pictat partea lui din pereți. Timp de patru sute de ani el n-a existat. Nimeni n-a știut că în încăpere sunt fresce până acum o sută de ani sau cam așa ceva, la sfârșitul secolului al nouăsprezecelea. Pereții erau văruiți de

o sută de ani. Apoi a căzut un pic de var de pe pereți și au fost găsite aceste picturi dedesubt. Până atunci camera fusese pierdută.

Deci dacă ai fi într-o cameră, adică dacă ai sta pur și simplu într-o cameră. Ar putea camera în care ai fi tu de fapt să… se piardă? întreabă Henry.

Pare șocat.

Nu, spune George. Nu fi așa un idiot.

Nu-l face idiot pe fratele tău, spune mama lui George.

Tu ești o idioată, spune Henry.

N-o face idioată pe sora ta, spune mama lor.

Nu l-am făcut idiot, am spus nidiot, spune George. Să fii nidiot e mult mai rău decât să fii doar idiot.

Tu ești de foarte departe mult mai nidioată decât mine, spune Henry.

Decât sunt eu, spune George.

Mama ei râde.

Nu poți să te abții, nu? spune ea. Asta ți-e firea, nu-i așa?

Să mă abțin de la ce? întreabă George.

Henry fuge prin asmățuiul de la capătul neîngrijit al grădinii unde se află niște sculpturi cu aspect modern și iarba a fost lăsată să crească în voie. Pentru că iarba este atât de înaltă încât Henry nu se mai vede deloc.

E ca un tărâm magic aici, spune mama ei.

E adevărat că-i un loc destul de spectaculos, se gândește George – și asta e a doua oară când îi vine în minte cuvântul spectaculos –, pentru că atunci când au ieșit încoace acum câteva clipe și au venit pe cărarea din grădină până la acest restaurant, care arăta mai degrabă a magazin de vechituri, dar de fapt servește paste și vin, a început deodată să se audă ca de nicăieri o piesă de jazz cu un pian și trompete desuete (în realitate, se auzea dintr-o boxă din restaurant), de parcă ar fi fost pusă în mod special pentru ei.

Acum grădina se umple de școlari italieni mai mici decât George și mai mari decât Henry. Se așază la mese și vorbesc între ei.

A primit până la urmă banii? întreabă George.

Cine? întreabă mama ei.

Pictorul, spune George. Pentru că el chiar *era* mai bun. Dacă el a pictat partea de la capătul salonului.

Nu știu, spune mama ei. Nu știu aproape nimic despre asta. Știu sigur doar ce ți-am spus, adică ceea ce scria sub pictură când am văzut-o acasă. Când ne întoarcem o să mai citesc. Deși, știi, s-ar putea doar ca ochii noștri să fie mai obișnuiți să li se pară unele părți ale încăperii mai frumoase decât altele, din cauza modului cum percepem noi frumusețea acum. S-ar putea să fie vorba despre standardele *noastre* față de *ale lor*. Dar sunt de acord. Sunt de acord cu tine. O parte din pictură este extraordinar de frumoasă. O parte din ea îți taie respirația. Și mi se pare destul de interesant că singurul motiv pentru care știm că pictorul care a făcut peretele acela chiar a existat, chiar a trăit, este faptul că a cerut mai mult.

Ca Oliver Twist, spune George.

Mama ei zâmbește.

Într-un anumit sens, spune ea.

Cum îl chema? întreabă George.

Mama ei strânge din ochi.

Știi, George, știam, chiar știam. Am citit când eram acasă. Dar acum nu-mi mai amintesc, spune mama ei.

Am bătut atâta drum ca să vedem o pictură care-ți place așa mult, dar nu-ți amintești cum îl chema pe cel care a făcut-o? spune George.

Mama ei face ochii mari și se uită la ea.

Știu, spune ea. Dar oricum nu prea contează, nu-i așa, că nu știm cum îl chema. Am văzut picturile. Ce-am mai avea nevoie să știm? E de-ajuns că le-a pictat cineva și apoi într-o zi noi am venit aici și le-am văzut. Nu?

Aș putea să caut pe telefonul tău, spune George.

Apoi simte imediat o combinație de lucruri care variază de la neplăcut tocmai până la rău.

(Vinovăție și furie:

– *Cântă-mi un cântec de dragoste*

– *Nu, vocea mea s-a dus de pe vremea când eram însărcinată*

– *Mă întreb unde so fi dus. Pun pariu căi sus pe vreun tavan de catedrală simandicoasă și pierde vremea cu îngerii din basorelief*

Furie și vinovăție:

– *Ceți mai fac ochii azi și ce mai faci tu și cum o faci unde ești & cândne întâlnim*)

Mama ei nu observă. Mama ei n-are idee. Mama ei își caută telefonul și verifică dacă e în siguranță în buzunarul de la geantă.

(Telefonul lui George nu e smartphone, deși va primi și ea unul în mai puțin de un an, de Crăciun, la trei luni și jumătate după ce mama ei va muri.)

Hai să nu căutăm nimic, spune mama ei. E așa de plăcut. Să nu fie nevoie să știi.

Mama ei a început să se zaharisească.

Nu c-ar fi vreo problemă cu asta. Mama ei, zaharisită, confuză, uitucă și tandră, așa cum par să fie tot timpul mamele altora, e o perspectivă cu totul nouă.

Dar nu-i stă deloc în fire să nu încerce să știe sau să afle tot ce e de știut. Și azi-dimineață la hotel, când plecaseră de la micul dejun și treceau prin fața recepției, mama ei le-a spus *buona sera* bărbatului și fetei de la birou, iar fata a râs. Apoi fata aceea și-a dat seama că n-a fost politicos din partea ei, s-a rușinat și s-a oprit din râs. George nu mai văzuse în viața ei pe nimeni care să-și revizuiască atitudinea așa.

Nu buona sera, doamnă, iertați-mă, a spus bărbatul. Ci buon giorno. Pentru că ne urați o seară bună, iar acum este dimineață.

Când au ieșit din hotel mama ei s-a oprit pe trotuar și s-a uitat la George.

Locul ăsta îmi zdruncină toate convingerile, a spus ea. Toate lucrurile pe care le luam de bune de ani de zile.

A luat-o pe George pe după umăr. Pe Henry l-a strâns lângă ea cu celălalt braț.

E al naibii de plăcut să uit de mine un pic! a zis ea.

Părea cu adevărat fericită acolo pe trotuar în fața magazinului unde se vindeau suveniruri și chestii făcute în Ferrara.

George se întoarce acum în grădina de lângă palazzo și se așază călare pe bancă. A observat ceva ciudat la școlarii ăia și tocmai și-a dat seama despre ce este vorba. Nici unul dintre ei nu vorbește la telefon și nici nu se uită la vreun ecran. Vorbesc cu toții între ei. Unii dintre ei vorbesc acum chiar și cu Henry, sau încearcă să vorbească. Henry descrie ceva. Desenează un cerc imaginar în aer. Copiii cu care stă de vorbă fac aceeași mișcare din mâini.

George se uită la mama ei. Mama ei se uită la George. O floare alb-gălbuie cade, se atinge de nasul mamei ei, i se prinde în păr și i se oprește pe claviculă. Mama ei râde. George simte nevoia să râdă și ea, deși încă poartă pe chip expresia încruntată de vinovăție/furie. Un colț al gurii i se ridică. Celălalt rămâne îndreptat în jos.

Orașul acesta în care au venit este în același timp luminos și sumbru. Este un loc cu multe ziduri și are în preajmă un castel uriaș și impunător despre care George, dacă ar avea de scris la școală despre el, ar folosi cuvintele impenetrabil și amenințător. Ai tot timpul senzația că te afli între creneluri, apoi sunt străzile înguste și șerpuite, străjuite de ziduri înalte care arată de parcă se vor petrece coșmaruri pe ele, de parcă te vor face cu siguranță să te rătăcești. Dar aici lucrurile se schimbă într-o clipă, din lumină în întuneric, din întuneric în lumină și, deși este atât de multă piatră, e cumva și verde, și roșu, și galben aprins; toate zidurile și clădirile capătă o nuanță de roșu-auriu sub razele soarelui. Zidurile sunt înalte și goale, dar de după ele se aud zgomote ca dintr-o grădină ascunsă. Sunt alei lungi și drepte cu copaci extraordinar de frumoși și dacă ăsta nu-i un oraș al zidurilor atunci e sigur un oraș al copacilor. De fapt, toate clădirile și zidurile au bucățele de copaci și tufe și iarbă care cresc din ele în vârf și pe laturile zidurilor luminoase.

Miroase a iasomie, apoi iar a iasomie, apoi a câte o canalizare, apoi din nou a iasomie.

E foarte foarte ciudat locul ăsta, zisese mama ei aseară când se pregăteau de culcare. Pur și simplu nu știu de unde să-l apuc.

S-a uitat la harta de pe pat.

De parcă harta asta pe care ne-au dat-o n-are nici o legătură cu experiența în sine de a ne afla aici, a spus ea.

Se minunaseră toată ziua că se tot rătăceau, deși aveau harta pe care o primiseră de la hotel. Lucruri care păreau aproape pe hartă erau de fapt, când încercau să ajungă acolo, foarte departe; apoi încercau un traseu care părea că le va lua foarte mult timp și se trezeau la destinație aproape imediat.

Dacă mama ei ar fi căutat pur și simplu pe Google maps sau Streetview, ar fi putut ajunge în acele locuri cu mai multă precizie și promptitudine. Dar mama ei e reticentă când vine vorba să caute vreo informație pe Internet, și chiar să-și deschidă telefonul,

dintr-un anume motiv.

Promptitudine? Ăsta-i un cuvânt pe cinste, George, spune mama ei.

Din latină. Pentru rapiditate, spune George.

N-avem nevoie de rapiditate. Hai să ne urmăm nerapid instinctul de data asta. Este primul oraș modern din Europa, spune mama ei în timp ce se întorc pe jos prin oraș, după ce au văzut palatul. Din cauza urbanismului și a zidurilor. Deși sunteți amândoi obișnuiți cu orașe istorice, având în vedere că ați crescut acolo unde ați crescut. Vedeți asemenea chestii în fiecare zi. Probabil că nu vi se pare mare lucru. În orice caz, palatul pe care tocmai l-am văzut, cu picturile, datează chiar dinaintea zidurilor. Este dinainte ca orașul să fie împrejmuit cu ziduri. Așa de vechi este. Este remarcabil pentru ceva atât de vechi.

Apoi se oprește din vorbit și hoinăresc pur și simplu mai departe buimaci, aducând cumva cu niște puști-problemă de la școală după ce au tras un joint, pentru că locul ăsta n-are nici în clin, nici în mânecă cu orașul lor. De exemplu, acum e acel moment al zilei când oamenii de aici ies din casă și hoinăresc pe străzi, care sunt pline de pietoni. În același timp, străzile sunt pline de oameni pe biciclete, dar cicliștii se amestecă în mulțime și virează pe lângă ea și mama ei și Henry și-i depășesc pe ei și pe ceilalți oameni într-un fel care pare că nu necesită nici un efort. E o minune că nimeni nu se ciocnește niciodată și că oamenii pot să meargă atât de încet cu bicicleta fără să se răstoarne. Nimeni nu se răstoarnă. Nimeni nu se grăbește, nici măcar pe ploaie. Nici un biciclist nu claxonează (cu excepția turiștilor, observă George, care sunt ușor de recunoscut). Nimeni nu strigă la nimeni să se dea la o parte din drum. Chiar și bătrânelele merg aici cu bicicleta, îmbrăcate în negru, cu coșurile de la biciclete pline cu chestii împachetate în hârtie și legate cu panglică sau cu sfoară, de parcă aici să te duci la magazin și să cumperi chestii și să le aduci acasă sunt toate activități complet diferite.

Un băiat de vârsta lui George trece pe lângă ei la o intersecție cu brațele goale de o parte și de alta a unei fete drăguțe cocoțate lejer și fără să se țină de nimic pe ghidonul lui.

Mama lui George îi face cu ochiul.

George roșește. Apoi e furioasă pe ea însăși că a roșit.

În seara aceea sunetele scoase de păsările de vară care coboară pe acoperișurile din jurul hotelului lor lasă loc sunetului de tobe și trompete. Urmează și ei acest sunet nou până într-o piață unde o mulțime de oameni destul de tineri, mai în vârstă decât George, dar oricum tineri, dintre care unii poartă costume istorice care imită niște tunici medievale trase peste blugi și tricouri, sau pantaloni mulați precum oamenii din picturile pe care le-au văzut mai devreme, cu un picior de o culoare și celălalt de altă culoare, mărșăluiesc în timp ce dansează sau dansează în timp ce mărșăluiesc, pe rând, și aruncă sus de tot steaguri uriașe fixate pe bețe, steaguri care se desfășoară până se fac mai mari decât cearșafurile pe măsură ce urcă în aer, apoi se înfășoară la loc pe bețele lor pe măsură ce coboară. Aruncătorii de steaguri merg cu ele pe umeri, ca niște aripi înfășurate, apoi le flutură prin aer ca pe niște aripi de fluturi supradimensionate, în

timp ce alți membri ai echipelor lor (pare a fi o repetiție pentru un concurs de aruncat steaguri) suflă în corni lungi cu aspect medieval și bat tobele.

Ea și mama ei și Henry stau pe niște trepte vechi, istorice, împreună cu ceilalți oameni, deasupra a două panouri înalte pe care scrie ZIDURI VORBITOARE (poți descărca de pe fiecare panou câte un tur al orașului și unul îți va spune despre locul unde a crescut un regizor de care-i place mamei ei, iar celălalt despre unul, Giorgio, mama ei spune că-i un romancier care a trăit aici mai demult). E atât de zgomotoasă repetiția, încât zgâlțâie la propriu aceste panouri.

Dar George privește un câine care traversează piața prin gălăgie și se oprește să miroasă ceva și apoi pornește din nou ca și cum nu s-ar întâmpla nimic ieșit din comun, așa că poate aici se întâmplă ceva de genul ăsta în fiecare săptămână. Apoi, pe deasupra capetelor tuturor celor din oraș, pe deasupra steagurilor celor mai sus aruncate, clopotele bisericilor bat de miezul nopții și, ca și cum ar fi fost vrăjită, echipa care urma să-și facă numărul și-l face fără surle și trâmbițe, muzicanții murmurând în schimb, cu glasuri melodioase și cu o delicatețe care pare mângâietoare și absurdă după zarva echipelor care au evoluat înainte.

Ce bine-ar fi dacă toate ceremoniile și paradele ar fi reduse la un murmur așa, spune mama ei.

Do you remember when

Things were really hummin'.

Punct.

Mama ei chiar a murit? Este vreo farsă elaborată? (Toate farsele, la televizor și la radio și în ziare și pe Internet, sunt descrise ca fiind elaborate indiferent dacă sunt elaborate sau nu.) A făcut-o cineva, elaborat sau nu, pe mama ei să-și piardă urma ca într-un episod din Spooks[19] și acum ea trăiește în alt loc, sub o altă identitate și pur și simplu nu i se permite să ia legătura cu oamenii (nici măcar cu propriii ei copii) din viața ei dinainte?

Pentru că altfel cum poate cineva să dispară, pur și simplu?

George o văzuse zvârcolindu-se pe patul de spital. Pielea ei își schimbase culoarea și era plină de plăgi. Abia putea să mai vorbească. Ceea ce a apucat să spună, în ultima parte din ce-o fi fost chestia aia care i se întâmpla și înainte ca George să fie scoasă din salon și lăsată să aștepte pe hol, a fost că este o carte, sunt o carte deschisă, a spus. Deși la fel de bine e posibil să fi spus că e o carte *ne*deschisă.

Sun o arte e eschisă.

George (către doamna Rock): Am să vă povestesc o chestie și cred că după ce am să vă povestesc o să spuneți că ar trebui să fiu trimisă la niște ședințe de terapie ceva mai puternice decât ce fac cu dumneavoastră, pentru că o să credeți că sunt absolut paranoică și isterică.

Doamna Rock: Crezi că am să cred că ești paranoică și isterică?

George: Da. Dar vreau să vă spun de-acum, dinainte de a vă povesti, că nu sunt nici paranoică, nici isterică, deși aparent povestea mea așa ar putea să dea de înțeles, și

vreau să înțelegeți pe deplin că am ajuns să cred asta cu mult înainte ca mama să moară, și la fel și ea, și ea credea asta.

Doamna Rock a încuviințat din cap, dându-i de înțeles lui George că ascultă.

George i-a spus atunci doamnei Rock că mama ei se afla sub supraveghere și că era monitorizată de spioni.

Doamna Rock: Crezi că mama ta era monitorizată de spioni?

Asta erau consilierii instruiți să facă, să îți întoarcă vorbele, dar sub forma unei întrebări, ca să te poți întreba singur de ce-ai crezut sau ai spus asta. Era o modalitate de a-ți nimici sufletul.

George i-a povestit oricum doamnei Rock. I-a povestit despre episodul din urmă cu cinci ani, când mama ei trecea pe lângă ferestrele franțuzești ale unui hotel scump și stilat din centrul Londrei. Erau oameni care luau cina înăuntru; ferestrele erau ferestre de restaurant, iar mama ei observase, printre persoanele dintr-un grup care stătea la vedere, aproape de fereastră, un politician sau un propagandist și pe vremea aceea mama ei era furioasă pe câțiva politicieni. George nu-și amintea ce politician era la fereastră, doar că era unul dintre politicienii sau propagandiștii pe care mama ei îi considera vinovați de ceva. În orice caz, mama ei și-a scos rujul din rucsac și s-a apucat să scrie pe geam cu rujul deasupra capului acestui om ca și cum i-ar fi făcut un nimb (așa îl descria ea).

Voia să scrie cuvântul MINCINOS. Dar până a scris M, I și N, a spus George, au început să se apropie de ea agenți de pază din mai multe direcții. Așa că a luat-o la picior. (Cuvintele ei.)

Doamna Rock își lua notițe.

După aceea, a spus George, s-au întâmplat două lucruri. De fapt, trei. Corespondența care sosea la noi acasă pentru părinții mei, și chiar pentru mine și Henry, era în preajma zilei lui de naștere, a început să arate ca și cum ar fi fost deschisă deja. Ajungea în niște pungi transparente pe care le folosesc cei de la poștă dacă e vreun plic rupt, cu mesajul Ne pare rău că plicul dumneavoastră a fost deteriorat. Și apoi cineva a dezvăluit presei că mama se numără printre intervenționiștii autori de Subversete.

Printre ce? a întrebat doamna Rock.

George i-a povestit despre mișcarea Subversetelor și cum, folosind o formă timpurie a tehnologiei pop-up, cu ceva timp înainte de a o folosi cei mai mulți, reprezentanții mișcării reușiseră să facă să apară mesaje pe orice pagină de Internet pe care o accesa cineva, așa cum fac acum reclamele tot timpul. Doar că un Subverset lua forma unei imagini sau a unei informații oarecare.

Mama a fost una dintre cei patru anonimi care concepeau chestiile ce urmau a fi lansate, a spus George. În cele din urmă, s-au adunat sute întregi. Ea încă de la început nu a avut decât un rol destul de neînsemnat, apoi a devenit și mai neînsemnat. De fapt, e de-a dreptul comic, pentru că ea nu se pricepe absolut deloc la computere. Vreau să spun, știți dumneavoastră, nu se pricepea.

Doamna Rock a încuviințat din cap.

În orice caz, treaba ei era să submineze chestiile politice cu chestii artistice și să submineze chestiile artistice cu chestii politice. De exemplu, pe o pagină despre Picasso apărea o casetă în care scria știați că 13 milioane de oameni din Marea Britanie trăiesc sub limita sărăciei. Sau pe o pagină de politică apărea o casetă cu o imagine sau cu niște strofe dintr-o poezie, chestii de genul ăsta. Apoi s-a divulgat în presă, a spus George, faptul că a făcut parte din mișcarea Subversetelor, și după aceea, ori de câte ori publica ceva în ziare despre bani sau economie, oamenii care aveau păreri diferite față de ea o făceau insolentă și partizană politic.

În capul lui George, în timp ce spune asta, mama ei râde în hohote când aude că a fost făcută partizană politic. Nu există nici măcar un om pe lumea asta care să nu fie. Spune asta de parcă ar cânta o melodie frumoasă, tralala. Și insolentă, spune ea, este unul dintre cuvintele mele preferate. Să fii întotdeauna insolentă, George. Haide. Te provoc.

Doamna Rock: Și care a fost cel de-al treilea lucru care te-a făcut să crezi că mama ta era monitorizată de spioni?

[Intră în scenă Lisa Goliard.]

George: O, nu, nimic. Au fost doar cele două lucruri.

Doamna Rock: N-ai spus că au fost două, după care ai schimbat și ai spus că au fost trei?

George: Preț de un minut cred că am crezut că au fost trei. Dar apoi mi-am dat seama că de fapt am vrut să spun două.

Doamna Rock: Și acestea sunt cele două lucruri care înseamnă că tu crezi că mama ta era monitorizată de spioni?

George: Da.

Doamna Rock: Și mama ta credea la fel?

George: Știa sigur că este.

Doamna Rock: Tu crezi că ea știa că este?

George: Vorbeam despre asta. Tot timpul. Era permanent un subiect de glumă între noi. Oricum, chiar îi plăcea. Îi plăcea să fie urmărită.

Doamna Rock: Tu crezi că mamei tale îi plăcea să fie urmărită?

George: Dumneavoastră credeți că sunt nebună, nu-i așa? Credeți că pur și simplu am scornit eu totul.

Doamna Rock: Ești îngrijorată că eu cred că ai scornit tu totul?

George: N-am scornit nimic.

Doamna Rock: Ceea ce cred eu, sau ce cred alții, e important pentru tine?

George: Mda, dar ce *credeți* dumneavoastră, doamnă Rock, credeți în momentul ăsta: Doamne Dumnezeule, fata asta trebuie trimisă la un soi de terapie mult mai serioasă?

Doamna Rock: Vrei să fii trimisă la „un soi de terapie mult mai serioasă”?

George: Vă rog doar să-mi spuneți ce credeți dumneavoastră, doamnă Rock.

Apoi doamna Rock a spus ceva neașteptat. S-a abătut de la tehnica și de la scenariul

ei obișnuit și a început să-i spună lui George ceea ce poate credea ea de fapt.

A spus că în vremurile de demult cuvântul mister însemna ceva cu care nu suntem obișnuiți acum. Cuvântul în sine

– și știu că asta te va interesa, Georgia, pentru că mi-am dat seama vorbind cu tine cât de mult te interesează sensurile, a spus ea…

– Păi, mă interesau, înainte, a spus George.

– te vor interesa din nou, cred că nu e nici o problemă dacă zic asta despre tine, deși s-ar putea să-mi cam tai singură craca de sub picioare și să risc zicând asta, a spus doamna Rock. În orice caz. Cuvântul mister însemna la început închidere, acoperire, a gurii sau a ochilor. Însemna un acord sau o înțelegere că un lucru nu va fi dezvăluit.

Acoperire. A nu fi dezvăluit.

Lui George i-a fost stârnit interesul împotriva voinței ei.

Natura misterioasă a unor lucruri era acceptată atunci, mai degrabă considerată de la sine înțeleasă, a spus doamna Rock. Dar acum trăim în niște timpuri și într-o cultură în care misterul a ajuns să însemne ceva mai ușor de înțeles, înseamnă un roman polițist, un thriller, o dramă la televizor, de obicei unele din care vom afla probabil – și rostul de a le citi sau privi este chiar *să aflăm* – ce s-a întâmplat. Și, dacă nu aflăm, ne simțim trași pe sfoară.

Chiar atunci a sunat clopoțelul și doamna Rock s-a oprit din vorbit. Se înroșise la frunte și după urechi. S-a oprit din vorbit ca și cum ar fi scos-o cineva din priză. Și-a închis agenda și părea că și-a închis și fața.

Marțea viitoare la aceeași oră, Georgia, a spus ea. Adică după Crăciun. Marți după sărbători. Ne vedem atunci.

George deschide ochii. E la ea în dormitor, pe podea, sprijinită de pat. Henry e în pat. Toate luminile sunt aprinse. Adormise și acum s-a trezit.

Mama ei a murit. Este 1.30 a.m. Este anul nou.

Se aude zgomot la parter. Pare că e cineva la ușă. De-asta s-a trezit.

Trebuie să fie tatăl ei.

Henry se trezește. Și mama lui a murit. George vede cum devine conștient de această realitate cam la trei secunde după ce deschide ochii.

Nu-i nimic, spune ea. E doar tata. Culcă-te la loc.

George coboară primul rând de trepte, apoi al doilea rând de trepte. Probabil că și-a pierdut cheile sau le are într-un buzunar în care e prea nervos să le caute sau pe care chiar a uitat că-l are.

Se uită prin geamul de la ușă, dar nu vede pe nimeni. Nu e nimeni acolo.

Apoi persoana de afară revine în fața ușii ca să bată. George e uluită.

E o fată de la școală, Helena Fisker.

Helena Fisker, cu umerii înnegriți de la ploaie, pare să aibă și părul destul de ud, stă de cealaltă parte a ușii lui George.

Bate din nou la ușă și toată ființa lui George, pentru că stă atât de aproape de ușă, tresare literalmente. De parcă Helena Fisker bate în George.

Helena Fisker fusese în toaleta fetelor atunci când pe George o hărțuiau imbecilele de fete din clasa a noua cu mania lor de a înregistra cu telefoanele nivelul de sunet al celorlalte fete care urinează. Se întâmpla așa: dacă erai o fată care mergea la toaletă, apoi la următoarea oră pe care o aveai toată lumea râdea de tine pentru că toți primiseră pe telefon înregistrarea cu tine urinând și imaginile cu ușa toaletei și apoi cu ușa deschizându-se și cu tine ieșind de acolo. Apoi pe Facebook. Câteva au fost puse chiar și pe Youtube și au rămas câteva zile acolo.

O vreme, oricând se vorbea despre cineva (dacă acel cineva era o fată), nimeni nu mai vorbea, nici măcar băieții, despre altceva decât dacă persoana respectivă urina zgomotos sau silențios. Asta stârnise încă o manie printre toate fetele, o panică existențială legată de întrebarea dacă urinează destul de silențios. Acum mergeau la toaletă câte două, ca să aibă pe cineva care să asculte și să se asigure că nu urinează prea zgomotos.

Într-o zi George deschisese ușa de la toaletă și afară erau o grămadă de fete pe care le recunoștea vag, dar nu cunoștea personal pe nici una, adunate ciotcă în jurul unei fete cu un smartphone.

La un semn, de parcă ar fi repetat, ca un mic cor, au început toate să scoată sunete de dezgust la vederea ei.

Dar în spatele lor, la ușa de la intrare, văzuse că intră Helena Fisker.

Helena Fisker fusese mustrată, de curând, știa George de la cei de la desen, pentru că făcuse felicitarea de Crăciun a școlii. Se știa că e foarte pricepută la desen. Se pare că desenul cu măcăleandrul pe care îl făcuse li se păruse atât de drăgălaș încât pur și simplu îi dăduseră voie să facă ea comanda și făcuseră matrița pentru tipografie. Fusese plătită și imprimată cu numele școlii pe spate. Sosiseră de la tipografie, într-o cutie uriașă, cinci sute de exemplare.

Când deschiseseră cutia găsiseră, în locul măcăleandrului, un desen cu un zid gol de beton, masiv și urât, în lumina soarelui.

Se povestește că Helena Fisker îi zâmbise directorului de parcă nu-și dădea seama de ce se face atâta caz când fusese chemată în cabinetul lui și lăsată să stea în picioare pe covorul din fața biroului lui.

Dar este vorba despre Betleem, spusese ea.

Acum, șleahta asta de fete stătea în fața lui George și o filma și schelălăia fără să aibă vreo idee că Helena Fisker se afla în spate. Helena Fisker i-a surprins privirea lui George pe deasupra capetelor lor. Apoi Helena Fisker i-a făcut semn din ochi.

Faptul că ea a făcut asta a azvârlit tot ce spuneau și făceau fetele acelea în țara-în-care-nu-înseamnă-mare-lucru.

Helena Fisker a întins mâna peste capetele acelor fetițe și a smuls telefonul din mâna fetei principale.

Toate fetele s-au întors în același timp.

Bună, a zis Helena Fisker.

Apoi le-a spus că sunt o adunătură jalnică de toante. Apoi le-a întrebat de ce le

interesează pe toate într-atâta urina și care e problema lor. Apoi și-a făcut loc pe lângă ele și s-a dus cu smartphone-ul până deasupra vasului de toaletă unde tocmai trăsese George apa.

Toate fetele au țipat, mai ales stăpâna telefonului.

Ai de ales. Șterge sau îi dau drumul, a spus Helena Fisker.

E rezistent la apă, vacă minoritară, a spus una dintre fete.

Mi s-a părut mie sau tocmai m-ai făcut vacă minoritară? a întrebat Helena Fisker. Super. Un bonus.

Helena Fisker a izbit fața smartphone-ului de marginea vasului de toaletă. Au zburat din el bucățele de plastic.

Acum putem să testăm rezistența la apă a telefonului tău și politica școlii legată de rasism, spunea ea în timp ce George ieșea din toaletă.

Mersi, i-a spus George mai târziu când stăteau la coadă ca să intre la ora de istorie.

Nu mai vorbise niciodată cu Helena Fisker înainte de asta.

Mi-a plăcut discursul pe care l-ai ținut la engleză în ziua aia, i-a spus atunci Helena Fisker. Povestea despre Turnul BT[20] pe care ne-ai spus-o.

(Fusese rândul lui George, în ordinea așezării din clasă, să țină un discurs de trei minute despre empatie. Nu avea nici o idee ce să spună. Apoi doamna Maxwell a spus în fața clasei, deși cu voce scăzută și foarte amabilă, nu e nici o problemă dacă nu vrei să vorbești azi, Georgia. Asta a făcut-o pe George să fie și mai hotărâtă să vorbească. Dar când s-a ridicat în picioare mintea i s-a golit. Apoi a spus câteva lucruri pe care le spunea mama ei despre cât de imposibil e să te pui în locul altcuiva, indiferent dacă acel cineva trăiește în Paraguay sau chiar pe aceeași stradă cu tine sau dacă se află în camera de alături sau pe locul de lângă tine, și a încheiat cu povestea despre cântăreața de muzică pop care lua prânzul la restaurantul din Turnul BT pe vremea când se chema Turnul Poștei în anii 1960 și a fost atât de indignată de felul în care șeful de sală îl brusca pe unul dintre chelneri, încât a luat chifla pe care tocmai o primise de pe farfurie și a aruncat-o în șeful de sală și l-a nimerit în cap.)

Asta e tot ce și-au spus vreodată ea și Helena Fisker.

De câteva ori de când s-a întâmplat chestia aia de la toaletă, George s-a surprins gândindu-se la ceva neașteptat. S-a surprins întrebându-se dacă fetele alea, fata aia cu telefonul – dacă supraviețuise memoria telefonului – ștersese sau poate păstrase filmul.

Dacă filmul ăla mai exista, însemna că există o înregistrare cu ea pe undeva și în înregistrare ea se uită peste capetele lor drept în ochii Helenei Fisker.

George deschide ușa.

Am crezut că poate nu ești acasă, spune Helena Fisker.

Sunt, spune George.

Bine, spune Helena Fisker. La mulți ani.

Henry se ridică în capul oaselor când George și Helena Fisker intră la George în cameră.

Cine ești? întreabă Henry.

Sunt H, spune Helena Fisker. Tu cine ești?

Sunt Henry. Ce fel de nume e ăsta? întreabă Henry.

Este inițiala prenumelui meu, spune Helena Fisker. Oamenii care nu mă cunosc prea bine îmi spun de obicei Helena. Dar pe sora ta o cunosc. Suntem prietene la școală. Așa că poți să-mi spui și tu H.

Are aceeași inițială ca și prenumele meu, spune Henry. Mi-ai adus vreun cadou?

Henry, spune George.

Se scuză. Îi explică Helenei Fisker că de când a murit mama lor, ori de câte ori vin oameni în vizită la ei, de obicei îi aduc câte un cadou lui Henry, uneori și mai multe.

Nu primești și tu cadouri? întreabă Helena Fisker.

Nu la fel de multe ca el, spune George. Mă gândesc că se gândesc că sunt prea mare pentru cadouri. Sau se tem mai tare să încerce să-mi dea ceva.

A adus vreun cadou sau nu? întreabă Henry.

Da, spune Helena Fisker. Ți-am adus o varză.

O varză nu e cadou, spune Henry.

Ba este dacă ești iepure, spune Helena Fisker.

George râde în hohote.

Și lui Henry e limpede că i se pare foarte amuzant. Se chircește ca un ghem care râde în așternuturi.

Ai părul ud leoarcă, spune el când se oprește din râs.

Asta se-ntâmplă când mergi prin ploaie fără căciulă sau glugă sau umbrelă, spune Helena Fisker.

George o duce la bibliotecă și-i arată fisura din tavan și ploaia care picură la fiecare câteva minute pe coperta cărții de deasupra teancului.

La un moment dat, spune George, acoperișul ăsta o să se surpe.

Super, spune Helena Fisker. O să te poți uita direct la constelații.

N-o să mai fie nimic între mine și ele, spune George.

Doar câte un elicopter al poliției, din când în când, spune Helena Fisker. Marea mașină de tuns iarba de pe cer.

George râde.

La două clipe după ce face asta își dă seama de ceva și este surprinsă.

Își dă seama că a râs.

De fapt, a râs de două ori, o dată la gluma cu iepurele și încă o dată la cea cu mașina de tuns iarba.

Faptul că se gândește la asta o ia în mare măsură prin surprindere, încât râde din nou, de data asta în sine.

Asta este deci a treia oară din septembrie când George a râs la un incontestabil timp prezent.

---

[3] *Let's Twist Again*, piesă muzicală de mare succes scrisă de Kal Mann și Dave Appell și lansată în 1961 de Chubby

Checker.

[4] (eng.) Hai să dansăm din nou twist cum făceam vara trecută. Hai să dansăm din nou twist cum făceam anul trecut.

[5] (eng.) Îți amintești când lucrurile mergeau ca pe roate.

[6] În limba engleză, verbul *to hum (hummin')*, de mai sus, are o multitudine de sensuri, printre care *a merge ca pe roate; a mirosi foarte urât; a murmura, a bâzâi*.

[7] (eng.) Hai să dansăm din nou twist, a venit vremea să dansăm twist.

[8] *Rock* (eng.), stâncă.

[9] În traducere din limba engleză, *știri despre cer*.

[10] Aluzie la celebra pictură *Nașterea lui Venus* (aprox. 1484), de Sandro Botticelli, care o înfățișează pe zeiță într-o cochilie de scoică.

[11] (eng.) *Spune-i Laurei că o iubesc*, piesă muzicală de succes în anii 1960.

[12] (eng.) *Un mic măcăleandru într-un cireș*, piesă muzicală interpretată de gemenii Elaine și Derek Thompson la începutul anilor 1960.

[13] Definiție extrasă din *DEX – Dicționarul explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu-Iordan-Al. Rosetti, București, Univers Enciclopedic Gold, 2009, pp. 782-783.

[14] Formație americană de muzică rock.

[15] Serial documentar care urmărește activitatea autorității britanice de frontieră.

[16] Elizabeth Fry (1780-1845), fiică de bancher, cunoscută pentru acțiunile ei caritabile și pentru rolul jucat în ameliorarea condițiilor de viață din închisori. Începând din anul 2001, figura ei apare pe bancnota de 5 lire sterline.

[17] Carols from King's, slujbă religioasă ținută în capela King's College din Cambridge în ajunul Crăciunului, care include colinde de Crăciun interpretate de coruri de copii.

[18] Personaj din romanul omonim al scriitoarei britanice Frances Hodgson Burnett.

[19] Serial britanic de televiziune, pe teme de spionaj.

[20] Turn de telecomunicații din Londra.

Prima dată când H vine din nou în vizită după anul nou îi dă lui George plicul A4 pe care-l duce sub braț. Își dă jos haina și o pune în cuierul din hol.

George îi întinde plicul înapoi.

E pentru tine, spune H.

Ce este? întreabă George.

Ți-am adus niște stele, spune H. Le-am printat de pe net.

George îl deschide. Înăuntru este o fotografie pe hârtie groasă. E vară în imagine. Două femei (și una, și alta, tinere, și una, și alta, între fată și femeie) merg împreună pe o stradă, prin dreptul unor magazine, într-un loc ce pare foarte însorit. Este acum sau în trecut? Una dintre ele este blondă și cealaltă este brunetă. Cea blondă, cea mai măruntă dintre cele două, se uită departe de cameră, spre stânga ei. E îmbrăcată cu o bluză aurie cu portocaliu. Fata brunetă și mai înaltă e îmbrăcată într-o rochie scurtă albastră cu o dungă la poale. Tocmai își întoarce privirea spre cealaltă. Bate un pic vântul, așa că a ridicat mâna ca să-și dea părul la o parte de pe față. Cea blondă pare îngrijorată, dusă pe gânduri. Cea brunetă arată de parcă s-a spus ceva care a frapat-o și e pe cale să spună da.

Cine sunt? întreabă George.

Franțuzoaice, spune H. Din anii 1960. Îi spuneam mamei de preocuparea ta pentru anii șaizeci și i-am spus povestea aia pe care ai spus-o la ora lui Maxwell despre Turnul BT și a vrut să știe despre ce cântăreață era vorba și apoi a început să caute informații despre cântărețe care-i plăceau, mai ales care-i plăceau mamei *ei*, și s-a enervat că n-o cunosc pe nici una dintre ele și m-a pus să le caut pe toate pe Youtube. Apoi, când le-am căutat, mi s-a părut că asta (arată spre cea blondă) seamănă un pic cu tine.

Serios? întreabă George.

Mama spune că au fost, și una, și alta, niște stele uriașe. Nu împreună. Stele separate. Și una, și alta au avut cariere uriașe și au transformat industria muzicală din Franța. Mama nu se mai oprea din povestit. De fapt a făcut o digresiune, i-am povestit despre mama ta la un moment dat și ea nu mai termina cu (H începe să vorbească cu un accent ușor franțuzesc) *nu e drept pentru prietena ta, n-o să aibă parte de plictiselile și suferințele și melancoliile importante care i se cuvin și la care are dreptul pentru simplul fapt că are vârsta pe care o are, pentru că acum or să fie întrerupte de adevăratele suferințe și adevăratele melancolii*, în orice caz atunci m-am gândit să-ți aduc fotografia ca să scap de gura ei, apoi m-am gândit că aș putea să te întreb dacă nu vrei să vii în parcare cu mine.

O parcare? întreabă George.

Cea supraetajată, spune H. Vrei să vii?

Acum? întreabă George.

Îți garantez c-o să fie de-a dreptul plictisitor, spune H.

George se uită pe fereastră. Bicicleta lui H e afară, sprijinită de zid. Bicicleta ei e în magazie și încă are cauciucul spart de vara trecută. În mintea ei vede cauciucul inutil în beznă și bicicleta răsturnată peste uneltele de grădinărit.

Bine, spune ea.

Pornesc spre oraș cu H ducându-și bicicleta de ghidon între ele. Când ajung la parcare, George se îndreaptă spre ușa liftului, dar H își duce un deget la buze, apoi arată către cabina cu pereți de sticlă a paznicului. Înăuntru e un bărbat în uniformă care pare să aibă un ziar în loc de cap. Doarme sub el. H arată spre ieșirea în caz de incendiu care duce la scări. Deschide una dintre uși cu mare grijă. E grea. George o proptește cu piciorul. După ce s-au strecurat amândouă, H o închide încet la loc.

E o seară de luni din februarie, așa că nu sunt prea multe mașini. Este doar o mașină de teren 4×4 singuratică parcată tocmai la ultimul nivel, care este acoperișul parcării și este în aer liber, deschis către cer, cu podeaua de ciment udă de la ploaie și lucind sub luminile din parcare.

George și H se apleacă peste balustrada ultimului nivel cât de mult pot (le fac atât de înalte ca să fie mai puțin îmbietoare pentru sinucigași, spune H). Se uită în jos la acoperișurile orașului lor, la străzile aproape pustii, și ele lucind după ploaie. Din când în când mai trece câte o mașină pe jos. Nu e mai nimeni pe afară.

Așa o să arate orașul și după ce o să mor eu, se gândește George. Și dacă aș sări, chiar acum? Nu s-ar schimba nimic în oraș. Doar ar curăța mizeria pe care aș face-o și apoi ar ploua sau nu, suprafața străzii ar fi lucioasă sau mată, ar trece câte o mașină din când în când pe jos și în zilele aglomerate oamenii ar sta la coadă să-și lase mașinile în parcare ca să poată merge la cumpărături, nivelul ăsta s-ar umple de mașini și apoi mai târziu s-ar goli de mașini, și lunile ar trece una după alta, ar veni din nou februarie, și încă o dată, și încă o dată, februarie după februarie după februarie, și acest oraș istoric și-ar duce mai departe existența lui istorică fără să-i pese.

Se oprește din aceste gânduri pentru că H a adus, singură, și-l târăște pe scări, căruciorul de cumpărături pe lângă care au trecut când urcau și pe care-l abandonase cineva la ușa liftului de la nivelul de mai jos.

E un cărucior destul de nou. Merge pe ciment fără să facă prea mult zgomot.

Uite, spune H. Ține-mi-l nemișcat.

George îl ține cât timp H urcă în el, nu, de fapt nu urcă, ci sare în el. Nu face decât să se prindă de margine și să facă un salt și e înăuntru. E destul de impresionant.

Cum îți merge carul de luptă? întreabă ea.

Să zicem așa, spune George. E o singură mașină aici și dacă te împing, indiferent în ce direcție intenționez să te împing, o să te ciocnești de ea. Și dacă hazardul te ajută și nu te ciocnești de *ea*…

Arată spre rampele abrupte de la intrare și ieșire care coboară brusc spre nivelul de mai jos.

Sărituri cu schiurile, spune H. Provocarea supremă.

Se uită peste capul ei la camera de supraveghere. Apoi sare jos din cărucior la fel de ușor cum a sărit și înăuntru.

Bun, spune ea. Tu prima.

Îi face semn din cap lui George, apoi face semn către cărucior.

În nici un caz, spune George.

Haide, spune H. Ai încredere în mine.

Nu, spune George.

Nu ajungem pe rampă, spune H. Promit. O să am grijă. Cred că avem timp de-o tură. Dacă avem timp de două și nu se trezește și nu urcă nimeni, te las să mă dai și pe mine.

Ține căruciorul pe loc.

Așteaptă.

N-are unde să pună piciorul, așa că George trebuie să-și țină echilibrul pe laturile căruciorului, să se rostogolească înăuntru cumva și apoi să se ridice la loc

(au).

Gata? întreabă H.

George face semn din cap că da. Se sprijină de laturile căruciorului și în aceeași măsură pe faptul că nu este genul de persoană care să facă de obicei așa ceva.

Vrei să țin de cărucior tot timpul sau doar să-l împing foarte tare și apoi să-i dau drumul? întreabă H.

Ultima variantă, se aude George spunând.

Pur și simplu se miră de ea însăși.

Variantă. Hazard. Folosești cuvinte, spune H, pe care nu le mai aud folosite niciodată de nimeni altcineva. Ești o fiară.

Literalmente, spune George din căruciorul care arată ca o cușcă.

Variantă. Hazard. Literalmente. Ține-te bine, spune H.

H întoarce căruciorul, așa că George vede tot acoperișul parcării. Îl îndreaptă în așa fel încât să nu ajungă la rampele de ieșire. Următorul lucru de care-și amintește George e că a fost proiectată în spate de un brânci spre înainte atât de puternic încât preț de o clipă a avut impresia că se îndreaptă în două direcții deodată.

Mai târziu, acasă, George coboară să facă o cafea și-l lasă pe Henry la ea în cameră de vorbă cu H.

Da, ea e, spune H. Eroina din Jocurile furiei.

Se cheamă Jocurile foamei, spune Henry.

Catnip, spune H.

Nu o cheamă Catnip, spune Henry.

Până ajunge din nou sus, Henry și H sunt prinși într-un soi de ping-pong verbal.

Henry: Sănătos ca?

H: Focul.

(Henry râde.)

Henry: Roșu ca?

H: Roata carului.

Henry: Mare cât?

H: Un cal.

(Henry se tăvălește pe podea de râs când aude cuvântul cal.)

H: Bine. Schimbăm!

Henry: Schimbăm!
H: Alb ca?
Henry: Un cal.
H: Vechi cât?
Henry: Un cal.
H: Mic cât?
Henry: Un cal.
H: Nu poți să spui întruna cal.
Henry: Pot dacă vreau.
H: Atunci, bine. Corect. Dar dacă poți tu, pot și eu.
Henry: Bine.
H: Cal.
Henry: Cal și mai cum?
H: Doar joc ca tine. Cal.
Henry: Nu, joacă cum trebuie. Ce cât ce?
H: Cal cât … un … ca –
Henry: Joacă cum trebuie!
H: Și tu, Henry, ia aminte. A plus minte.

Când H pleacă acasă la unsprezece, George simte literalmente cum casa devine mai ștearsă, de parcă toată lumina din ea a rămas la faza difuză de dinainte ca becul să se încălzească cum trebuie. Casa devine albă ca o casă, neagră ca o casă, mare cât o casă, veche cât o casă. George face toate chestiile pe care trebuie să le faci înainte de culcare. Face baie, se spală pe dinți, își dă jos hainele pe care le-a purtat în timpul zilei și se schimbă cu cele pe care trebuie să le porți noaptea.

Dar când se întinde în pat, în loc de obișnuitul nimic dogit din capul ei, se gândește cum se face că H are o mamă care e franțuzoaică.

Se gândește cum se face că tatăl lui H e și din Karachi, și din Copenhaga, și cum, din câte spune H, după spusele tatălui ei, este de fapt absolut posibil să fii și din nord, și din sud, și din est, și din vest în același timp.

Se gândește că poate de aceea are H ochii așa.

Se gândește la fotografia cu cele două cântărețe franțuzoaice de pe birou. Se gândește cum se face că s-ar putea spune că seamănă cu o cântăreață franțuzoaică din anii 1960.

O să pună fotografia aia singură pe un perete, o să-i acorde un perete întreg cum a făcut cu posterul cu actrița pe care i l-a adus mama ei când s-au dus la muzeul din Ferrara și au văzut expoziția despre regizorul care-i plăcea mamei ei și care o distribuise mereu pe actrița asta în filmele lui.

Se gândește cum se face că n-a mai mers cu încă cineva pe aceeași bicicletă până acum și una să conducă bicicleta stând în picioare pe pedale, iar cealaltă să stea pe șa și s-o țină pe prima de mijloc, dar destul de lejer încât aceasta să se poată mișca nestingherită în sus și în jos.

Se gândește cât de politicoasă a fost H când i-a cerut scuze paznicului de la parcare. Până la urmă a părut de-a dreptul fermecat, deși le-a amenințat că sună la poliție.

În cele din urmă, își îngăduie să se gândească la cum e:

să fii atât de îngrozit încât aproape că nu mai poți respira

să mergi cu o asemenea viteză și să știi că nu ai absolut nici un control asupra situației

să știi ce înseamnă neajutorat

să te învârți printr-un spațiu care lucește fiind conștient că-n orice moment ai putea să te rănești, dar pe de altă parte ia aminte, la fel de bine, a plus minte, ai putea să nu.

Apoi se trezește și, pentru prima dată după atâta timp, este dimineață și ea a dormit toată noaptea fără a se mai trezi ca de obicei.

Data următoare când vine H, George nu o aștepta și este în biroul mamei ei. S-a strecurat acolo unde n-ar trebui să intre și stă la masa de lucru cu dicționarul cel mare deschis ca să vadă dacă nu cumva MIN, fără CINOS, este un cuvânt de sine stătător.

(Nu este.)

Caută lista de cuvinte care încep cu MIN. Și-o imaginează pe mama ei în boxa acuzaților. Da, Onorată Instanță, am scris acel cuvânt deasupra capului lui, dar nu voiam să scriu cuvântul la care vă gândiți dumneavoastră. Scriam cuvântul MINARET, iar un minaret este, după cum sunt sigură că știți, Onorată Instanță, un turn înalt anexă a unei moschei, amenajat în partea superioară cu un balcon circular. Astfel e ușor de înțeles că scriam un cuvânt care de fapt voia să fie un compliment.

Sau

Da, Onorată Instanță, dar aveam de gând să scriu cuvântul MINĂ, care, după cum poate știți deja, Onorată Instanță, sau poate nu, înseamnă o bucată subțire cilindrică sau prismatică din grafit sau din alt material, folosită la confecționarea creioanelor, dar poate însemna și rezervor nesecat de bogăție, așadar e ușor de înțeles etc.

Nu. Pentru că mama ei n-ar fi mințit niciodată astfel în legătură cu ce scrisese. La minciună și la eschivare ar recurge George, nu mama ei, dacă ar fi prinsă scriind vreun cuvânt pe o fereastră deasupra capului cuiva important.

Nu că mama ei ar fi fost prinsă.

Deși George probabil că ar fi fost.

Mama ei ar fi spus, în schimb, ceva simplu și adevărat cum ar fi: da, Onorată Instanță, nu pot să mint, chiar îl cred un mincinos, și exact de aceea scriam cuvântul.

Nu pot să mint. Eu am tăiat cireșul[21]. Acum că am fost așa de sincer, considerați-mă precedent. Nu, nu prezident. Am spus precedent.

Asta poate că ar mai fi valorat 5 lire pentru un Subverset, dacă mama ei ar mai fi fost aici

(Dar acum, dacă ea nu mai este, înseamnă că n-are nici o valoare?)

Mai sunt și alte cuvinte posibile, MINDIR, MINORIT, MINUT. Haină scurtă din portul popular, călugăr franciscan, unitate de măsură a timpului *și* document unde se consemnează niște hotărâri (lui George i se pare interesant că minutul se poate referi

atât la timp, cât și la un document[22]).

Mai este și cuvântul MINTEN.

Mai este și cuvântul MINȚITOR.

(*Pun pariu căi sus pe vreun tavan de catedrală simandicoasă și pierde vremea cu îngerii din basorelief.*

Pun pariu căi

căi)

Greșit.

E atât de greșit încât se înfurie.

George cea de după încă simte furia legată de cât de greșite sunt lucrurile care lasă urme atât de adânci pe pieptul lui George cea dinainte.

Se întoarce cu scaunul. H este la ușă.

Mi-a deschis tatăl tău, spune ea. Am urcat la tine în cameră, dar nu te-am găsit acolo. H hotărâse mai devreme în acea zi, la școală, că o modalitate nimerită de a recapitula ar fi să transforme tot ce trebuie să știe în versuri de cântece și să învețe să le cânte pe melodia unui cântec pe care-l știu și una, și alta. Asta, spune H, va face informațiile de neuitat. Și una, și alta au test la biologie săptămâna viitoare și George are și la latină.

Așa că iată ce putem face, a spus H: eu o să fac versiunea pentru biologie și putem s-o învățăm pe de rost, apoi o poți traduce în latină ca să-mpușcăm doi iepuri dintr-o lovitură.

Erau pe coridor și așteptau să intre la ora de istorie.

La ce te gândești? întrebase H.

Mă gândesc, a spus George. Când murim.

Așa? a spus H.

Crezi că mai avem amintiri? a întrebat George.

Asta era întrebarea de la testul ei.

H n-a fost nici măcar contrariată. Nu era niciodată contrariată de nimic. S-a strâmbat, dar era o strâmbătură care arăta că se gândește.

Hmm, a spus ea.

Apoi a ridicat din umeri și a spus:

Cine știe?

George a încuviințat din cap. Bun răspuns.

Acum H e aici, se întoarce-ntr-un călcâi și se uită la toate teancurile de cărți și ziare și poze.

Uau. Ce loc pe cinste, spune ea. Ce-i aici?

Ce-i aici? George se întoarce cu scaunul rotativ pe care mama ei l-a cumpărat special pentru acest birou și vede, cu coada ochiului, primul Subverset apărut vreodată, imprimat și înrămat. E o listă cu numele tuturor studentelor care au frecventat cursurile unui colegiu de artă din Londra pe parcursul a trei ani la sfârșitul secolului al nouăsprezecelea și începutul secolului al douăzecilea. Lista, fără nici o explicație atașată, a apărut timp de o lună pe paginile online ale tuturor celor care căutau

cuvântul Slade[23] (inclusiv oameni care căutau din întâmplare date despre formația care-i avea ca membri pe toți bătrâneii care au scris cântecul ăla de Crăciun). Ideea a apărut pentru că mama ei citise biografia unui artist celebru de la începutul secolului al douăzecilea și a început s-o intereseze tot mai mult ce s-a întâmplat cu soția lui, pe care el o cunoscuse la același colegiu de artă. Fusese și ea studentă acolo, dar murise de tânără după ce a născut mai mulți copii decât putea corpul ei să reziste să facă (mama lui George e feministă). (Era.) Înainte ca această femeie să moară (păi evident) avusese o prietenă pe nume Edna care era și ea studentă la colegiu. De fapt Edna fusese una dintre cei mai talentați artiști de acolo. Edna se măritase cu un tip înstărit. Într-o zi, tipul ăsta înstărit a venit acasă și a găsit vopselele și pensulele Ednei înșirate pe masa din sufragerie și i-a spus Ednei să strângă toate porcăriile alea. Asta era înainte să se nască Henry. George cu mama și tatăl ei erau în vacanță în Suffolk și stăteau într-o căsuță închiriată. Mama ei citea cartea asta. A ajuns la pagina la care i s-a întâmplat Ednei chestia asta și a izbucnit în plâns în grădină. Asta-i povestea. George nu-și mai amintește, dar se spune că mama ei și-a dezlănțuit furia în grădina casei ca o nebună și că agenția care le-a închiriat casa a trimis după aceea o notă de plată pentru plantele pe care le-a distrus. Mama ta este o fire foarte pătimașă, spunea mereu tatăl ei ori de câte ori se povestea despre asta. În orice caz, Edna nu a avut o viață așa de tristă până la urmă în final pentru că soțul i-a murit destul de curând, iar ea a ajuns să trăiască până la o sută de ani și să-și expună o groază de lucrări în galerii și chiar să fie numită, de un ziar respectabil, artista cea mai plină de fantezie din Anglia (deși a avut o depresie gravă la un moment dat, și în alt moment din istorie studioul ei a fost lovit de o bombă și distrus în totalitate, alături de o mare parte din opera ei).

Toate aceste informații i se derulează în minte lui George în acea fracțiune de secundă de care are nevoie ca să se întoarcă spre H cu scaunul mamei ei și să pronunțe cuvintele:

E biroul mamei.

Super, spune H.

Pune o foaie de hârtie plină de scrisul ei lângă George, pe birou. Ia o fotografie de pe un teanc de scrisori. George se uită să vadă ce a luat.

I-a plăcut pictura aia atât de mult, spune George, încât ne-am dus cu toții în Italia s-o vedem.

Cine este? întreabă H.

Nu știu, spune George. Un om oarecare. Pe un perete. Într-un fel de spațiu albastru.

Cine a făcut-o? întreabă H.

Nici asta nu știu, spune George.

Își coboară privirea la cântecul pe care trebuie să-l traducă în latină. N-are nici cea mai vagă idee cum o să sune ADN în latină.

Pe linia melodică de la Wrecking Ball[24]

(Strofa 1)

Herr Friedrich Miescher l-a găsit / în ’69 în puroi / Crick, Watson, Franklin au văzut /

cele două lanțuri spiralate. / Helix dublu în ’53 / Raze X în ’52. / Franklin a murit înainte de Premiul Nobel / Viața nu doar un lanț ci două.

(Refren)

A – C – T – G și A – D – N / Dezoxiribonu-cleic / Adenină-citozină-timină guanină / Suprarăsucirea poate fi / Po - zi - ti - vă / Dar și / Ne - ga - ti - vă.

(Strofa 2)

Plante fungi animale sunt / Eucariote / Bacteriile și archaea / Procariote / E doar A&T sau G&C / Doar așa e dat / Doi cromozomi lungi, codoni de trei litere / Te voi dori neîncetat.

H este încă în picioare și se uită la pictura cu omul în zdrențe.

Ultimul vers e doar ca să iasă rima. Până mă hotărăsc ce altceva să mai adaug.

Ridică fotografia cu omul pictat.

Din ce perioadă istorică e? întreabă ea.

E dintr-un palat. Dacă scrii cuvintele Ferrara Palazzo și cauți la Imagini, Ferrara e locul unde l-am văzut, probabil c-o să-l găsești.

Se uită din nou la cântec.

Nu cred că pot să traduc mai mult de trei-patru versuri din asta în latină, spune ea. Oricum o mare parte pare deja în limbi străine.

Tradu mai întâi ultimul vers, spune H.

Pe față îi apare un fel de zâmbet crispat. Își depărtează privirea, cu ochii tot la pictura cu omul în zdrențe.

Singurul vers de care n-avem nevoie și tocmai pe el vrei să-l traduc primul în latină? întreabă George.

Doar mi-aș dori foarte tare să aud cum sună-n latină, spune H.

Acum zâmbește larg și tot ferindu-și privirea. Se așază pe podea.

Așteaptă.

Bine, spune George. Dar pot să-ți pun o întrebare mai întâi?

Dap, spune H.

E una ipotetică, spune George.

Nu prea sunt de ajutor dacă-i vorba de așa ceva, spune H. Leșin de fiecare dată când văd un ac.

George se ridică de pe scaunul mamei ei, vine și se așază și ea cu picioarele încrucișate pe podea, față în față cu H.

Dacă ți-aș spune că, pe vremea când trăia, mama mea era monitorizată, spune ea.

Din motive de sănătate, sau? întreabă H. Pentru vreo dietă, sau ce?

George vorbește un pic mai încet pentru că tatălui ei nu-i place să audă că spune așa ceva, *a inventat asta ca să-i abată atenția de la propria ei viață și tu cum crezi că mă face asta pe mine să mă simt, George? Iar tu o inventezi ca să-ți abată atenția de la moartea ei. Se manifesta ca o adolescentă. Și tu la fel. Revino-ți. Interpol-ul și MI5 și MI6 și MI7 nu erau interesate de mama ta.* I-a cerut în mod expres să nu mai vorbească despre asta și se știe că-și iese din fire dacă George pomenește ceva, deși în general este blând și atent

în majoritatea situațiilor, având în vedere că totul este atât de post-moarte.

De oameni din interior, înțelegi. Ca la televizor, spune George. Doar că nu ca la televizor, n-au fost bombe sau arme sau tortură sau altceva de genul ăsta, era o singură persoană. Parcă stătea cu ochii pe ea.

A, spune H. Genul ăla de monitorizare.

Dacă aș spune asta, spune George. Te-ai gândi la cuvinte precum dereglată și paranoică și trebuie să primească un tratament?

H se gândește. Apoi dă din cap afirmativ.

Așa ai gândi? întreabă George.

Nu trăiești în lumea reală, spune H.

Ceva se prăbușește în pieptul lui George. E o ușurare, la urma urmei, genul de ușurare când te simți și plin de vânătăi, dar și eliberat.

H încă vorbește.

Mai degrabă mama ta era minotaurizată, spune ea.

Nu-i o glumă, spune George.

Nu glumesc, spune H. Adică, doar nu trăim în vremuri mitice. Doar nu trăim într-o lume în care poliția, să zicem, i-ar minotauriza vreodată pe niște oameni al căror fiu a fost ucis în loc să investigheze moartea acestuia sau în care presa ar minotauriza oameni celebri sau chiar morți doar ca să scoată bani din asta.

Ha, spune George.

Doar guvernul nu ne-ar minotauriza *pe noi*, spune H. Vreau să spun, nu guvernul *nostru*. Evident că toate guvernele nedemocratice, mai puțin bune și mai puțin civilizate le-ar face asta cetățenilor *lor*. Dar al nostru. Vreau să spun, ei ar minotauriza oamenii despre care au nevoie de informații. Dar nu ar face asta niciodată cu oamenii obișnuiți, să zicem prin email sau telefoane mobile, sau prin jocurile pe care le joacă pe telefon. Și nici măcar magazinele de unde cumpărăm chestii nu ne fac asta, nu-i așa, de fiecare dată când cumpărăm câte ceva. Ești dereglată și nebună. Nu există nici un minotaur. E mitic. Și mama ta, ce-a fost? O persoană destul de implicată politic? Cineva care publica prin ziare chestii despre bani? Și chestiile astea compromițătoare de pe net? De ce ar fi vrut cineva s-o monitorizeze? Cred că născocelile tale sunt periculoase. *Pe tine* ar trebui să te monitorizeze cineva.

Își ridică privirea.

Eu aș face asta, spune ea. Aș fi făcut asta, dacă erai tu.

Dacă ai fi fost tu, spune George în mintea ei.

Te-aș fi minotaurizat pe gratis, spune H.

Se uită în ochii lui George râzând și serioasă în același timp.

Sau, poate, dacă era vorba despre tine, se gândește George.

Se întinde pe spate pe covorul mamei ei. Mama ei a cumpărat covorul ăsta de la un magazin de antichități de pe strada Mill. Mă rog, antichități. Magazin de vechituri, de fapt.

H se întinde lângă ea și capetele lor sunt acum la același nivel.

Amândouă fetele se uită fix la tavan.

Problema este, doamnă doctor, spune H.

George o aude de la mile întregi depărtare, de unde se gândește care ar putea fi diferențele, și ce diferențe ar fi spus mama ei că sunt, între antichități și vechituri pur și simplu.

Că simt o anumită nevoie, spune H.

Ce nevoie? întreabă George.

Să fiu mai mult, spune H.

Mai mult cum? întreabă George.

Păi, spune H și vocea ei pare schimbată în mod bizar. Mai mult.

O, spune George.

Cred că aș putea să fiu, prin firea mea, spune H, un pic mai mult practică și mai puțin ipotetică.

Apoi, o mână de-a ei se întinde și ia o mână de-a lui George.

Mâna nu doar ia mâna lui George, ci își și împletește degetele cu ale ei.

Acesta este momentul în care se scurg toate cuvintele din partea de creier în care-și ține George cuvintele.

Mâna lui H o ține pe a ei o preț de o clipă, apoi mâna lui H îi dă drumul mâinii ei.

Da? spune ea. Nu?

George nu zice nimic.

Pot s-o iau mai încet, spune H. Pot s-aștept. Pot să aștept până când e-n regulă. Pot să fac asta.

Apoi spune:

Sau poate tu nu…

George nu spune nimic.

Poate eu nu…, spune H.

Apoi tatăl lui George e la ușa camerei, o fi acolo Dumnezeu știe de când. George se ridică în capul oaselor.

Fetelor, spune el. George. Știi că nu vreau să intri aici. Nu e nimic sortat. Sunt o groază de chestii importante, nu vreau să zăpăciți nimic pe aici. Și credeam că te ocupi de cină în seara asta, George.

Asta fac, spune George. O să fac. Chiar acum mă apuc.

Prietena ta rămâne la cină? întreabă tatăl ei.

Nu, domnule Cook, trebuie să ajung acasă, spune H.

E încă întinsă pe spate pe podea.

Ne-ar face mare plăcere să rămâi, Helena, spune tatăl ei. Este mâncare din plin.

Mulțumesc, domnule Cook, spune H. E foarte drăguț din partea dumneavoastră. Mă așteaptă acasă.

Poți să rămâi la cină, spune George.

Nu, nu pot, spune H.

Se ridică.

Pe curând, spune ea.

După un minut nu mai e în cameră.

La o clipă după asta, George aude cum se închide ușa de la intrare.

George se întinde din nou pe spate pe covor.

Nu este o fată. E un bloc de piatră.

E o bucată de zid.

E ceva de care se lovesc alte chestii fără ca ea să le permită sau să le înțeleagă.

Este anul trecut în mai în Italia. George și mama ei și Henry sunt la masă, după cină, la un restaurant sub niște arcade aproape de castel. Mama ei le vorbea întruna (de fapt, lui George, pentru că Henry se joacă pe tabletă) despre structura frescei, despre cum au fost deteriorate niște fresce dintr-un alt oraș italian în anii 1960 în timpul unei inundații grave și autoritățile și restauratorii le-au îndepărtat ca să le repare cât puteau mai bine și au găsit, sub ele, schițele pe care le făcuseră artiștii pentru ele, ceea ce n-ar fi descoperit niciodată dacă nu s-ar fi produs mai întâi pagubele.

George ascultă doar pe jumătate, pentru că jocul la care se uită Henry pe iPad se numește Nedreptate și George crede că Henry e mult prea mic pentru el.

Ce joc este? întreabă mama ei.

E cel în care toți supereroii din desene animate au devenit malefici, spune George. E foarte violent.

Henry, spune mama ei.

Scoate o cască din urechea lui Henry.

Găsește-ți ceva mai puțin violent de făcut acolo, spune mama lui.

Bine, spune Henry. Dacă trebuie.

Trebuie, spune mama lui.

Henry își pune casca la loc în ureche și închide jocul. Dă click pe un episod descărcat din Istorii oribile[25]. Foarte curând chicotește de unul singur. La scurt timp după asta adoarme la masă cu capul pe iPad.

Dar ce-a fost mai întâi? întreabă mama ei. Oul sau găina? Pictura de dedesubt sau pictura de la suprafață?

Pictura de dedesubt a fost mai întâi, spune George. Pentru că a fost făcută mai întâi.

Dar lucrul pe care-l vedem mai întâi, a spus mama ei, și de cele mai multe ori singurul lucru pe care-l vedem este cel de la suprafață. Deci asta înseamnă că el este mai întâi până la urmă? Și asta înseamnă că cealaltă pictură, dacă nu știm de ea, ar putea foarte bine să nici nu existe?

George suspină adânc. Mama ei arată cu mâna peste drum, spre zidul castelului. Trece un autobuz. Pe tot spatele lui este o reclamă cu o imagine cu Fecioara și pruncul care pare din trecut, doar că mama îi arată copilului Isus cum să caute ceva pe un iPad.

Noi stăm aici și luăm cina, spune mama ei, și ne uităm la tot ce e în jurul nostru. Și acolo. Chiar acolo în fața noastră. Dacă asta ar fi o seară de acum șaptezeci de ani…

– mda, dar *nu este*, spune George. Este *acum*.

– am sta aici și ne-am uita la oameni care sunt puși la zidul ăla și împușcați. În

continuarea locului unde sunt scaunele de la cafe-bar.

Uh. Doamne, spune George. *Mamă*. De unde până unde *știi* măcar așa ceva?

Ar fi mai bine, sau mai rău, sau mai adevărat, sau mai fals, dacă n-aș ști? întreabă mama ei.

George se încruntă. Istoria e oribilă. E un morman de cadavre înghesuite în pământul de sub orașe mai mari și mai mici în nesfârșitele războaie și perioade de foamete și molime, și toți oamenii înfometați sau suprimați sau adunați și împușcați sau torturați și lăsați să moară sau puși la zidurile de lângă castele sau aliniați de-a lungul șanțurilor și împușcați ca să cadă în ele. George este oripilată de istorie, singura trăsătură care o ridică totuși cât de cât în ochii ei fiind faptul că dă impresia că s-a terminat de-a binelea și pentru totdeauna.

Deci, ce contează mai întâi? întreabă mama ei cea insuportabilă. Ce vedem sau cum vedem?

Mda, dar chestia aia cu întâmplarea. Cu împușcatul. A fost acum un milion de ani, spune George.

Doar cu douăzeci de ani înaintea mea, și pe mine iată-mă cum stau aici chiar acum, spune mama ei.

Istorie antică, spune George.

Asta sunt eu, spune mama ei. Și totuși iată-mă. Eu încă fac parte din întâmplare.

Dar *aia* nu mai face parte. Pentru că aia a fost atunci. Asta este acum. Asta *înseamnă* timpul.

Adică pur și simplu lucrurile dispar? întreabă mama ei. Lucrurile care s-au întâmplat nu mai există, sau își încheie existența, doar pentru că nu vedem noi cum se întâmplă sub ochii noștri?

Da, când se termină, spune George.

Dar lucrurile la care ne uităm cum se întâmplă chiar sub ochii noștri și tot nu le vedem cu adevărat? întreabă mama ei.

George își dă ochii peste cap.

O discuție absolut fără nici un rost, spune ea.

De ce? întreabă mama ei.

Bine. Castelul ăla, spune George. E chiar sub ochii noștri, da?

Din câte văd eu, spune mama ei.

Vreau să spun că nu poți *să nu*, spune George. Decât dacă nu-ți funcționează ochii. Și, chiar dacă nu ți-ar funcționa ochii, tot ai putea să te duci până acolo și să-l atingi, ai putea simți că este acolo într-un fel sau altul.

Categoric, spune mama ei.

Dar, deși este același castel ca atunci când a fost construit tocmai pe vremea aia și are istoria lui, spune George, și i s-au întâmplat atâtea chestii și pe dinăuntru, și pe dinafară, și de jur împrejur și așa mai departe ad infinitum, asta n-are nici o legătură cu noi care stăm aici și ne uităm la el chiar acum. În afară de faptul că e o priveliște pentru că noi suntem turiști.

Turiștii văd diferit de alți oameni? întreabă mama ei. Și cum e posibil să fi crescut în orașul în care ai crescut și să nu te gândești la ce ar putea însemna prezența trecutului?

George cască ostentativ.

Cel mai bun loc din lume în care să înveți să nu bagi asta în seamă, spune ea. M-a învățat tot ce va trebui să știu vreodată. Mai ales despre turism. Și faptul că am crescut în preajma unor clădiri istorice. Vreau să spun. Sunt niște simple clădiri. Spui de fiecare dată asemenea tâmpenii cum că lucrurile ar însemna mai mult decât înseamnă de fapt. E ca un fel de mahmureală hippie searbădă, ca și cum ți s-ar fi inoculat spiritul hippie de când erai mică și acum nu te poți abține și tratezi totul de parcă ar fi simbolic.

Castelul ăla, spune mama ei, a fost construit din ordinul curții Estense, familia d'Este fiind cea care a condus provincia asta sute de ani și fiind responsabilă pentru o mare parte din artă, poezie și muzică. Și, prin urmare, și pentru arta și scrisul și muzica ce au urmat, pe care tu și cu mine le luăm de bune fără să ne gândim prea mult la ce-a fost înaintea lor. Dacă n-ar fi existat Ariosto, care a cunoscut gloria datorită acestei curți, Shakespeare ar fi fost cu totul altfel. Asta dacă ar mai fi existat, pur și simplu.

Mda, poate, dar asta nu prea mai e relevant *acum*, spune George.

Știi, Georgie, despre nimic nu se poate spune că nu are legături, spune mama ei.

Întotdeauna îmi spui Georgie când vrei să mă iei de sus, spune George.

Și nu trăim pe o suprafață plată, spune mama ei. Castelul ăla, orașul ăsta au fost construite cu atâtea secole irelevante în urmă de o familie ale cărei titluri și funcții au o legătură mai mult sau mai puțin directă cu Franz Ferdinand.

Formația? întreabă George.

Da, spune mama ei. Formația pop al cărei asasinat din Sarajevo din 1914 a provocat Primul Război Mondial.

De la Primul Război Mondial o să fie o sută întreagă de ani anul viitor, spune George. Nu prea poți să spui că mai e relevant pentru noi acum.

Ce, Marele Război? în care străbunicul tău, care din întâmplare a fost bunicul meu, a fost gazat în tranșee nu o dată, ci de două ori? Ceea ce înseamnă că el și străbunica ta erau foarte săraci, pentru că el a fost prea bolnav ca să mai muncească și a murit de tânăr? Nu-i relevant pentru noi? întreabă mama ei. Și apoi dezbinarea zonei balcanice și începutul conflictelor teritoriale din Orientul Mijlociu dintre israelieni și palestinieni și tulburările civile din Irlanda și schimbările de la putere din Rusia și schimbarea puterii din Imperiul Otoman și falimentul, catastrofa economică și mișcările sociale din Germania, care au jucat toate un rol uriaș în apariția fascismului și în izbucnirea unui nou război în care, întâmplător, chiar bunica și bunicul tău – care din întâmplare erau părinții mei – au luptat, și unul, și altul, pe când erau doar cu doi sau trei ani mai mari decât tine? Nu-i relevant? Pentru noi?

Mama ei dă dezaprobator din cap.

Ce? întreabă George. *Ce*?

Copilărie lipsită de griji în Cambridge, spune mama ei.

Râde ca pentru sine. Râsul o înfurie pe George.

Atunci de ce tu și tata ați ales să trăiți acolo, dacă nu voiați ca noi să creștem acolo? întreabă ea.

O, știi tu, spune mama ei. Școli bune. Apropiere de Londra. O piață a construcțiilor înfloritoare care va rezista mereu în perioada recesiunii. Toate chestiile care contează cu adevărat în viață.

O fi ironică mama ei? E greu să-ți dai seama.

Un sistem foarte bun de cantine sociale, pentru atunci când termini școala și tatăl tău și cu mine n-o să ne permitem să te trimitem la facultate și să mai și mâncăm, și de asemenea și pentru tine mai târziu, când termini facultatea, spune mama ei.

E așa de iresponsabil din partea ta să spui asta, spune George.

Dar măcar e nouă și contemporană, iresponsabilitatea mea, spune mama ei.

Mesele din jurul lor încep să se elibereze. Este târziu și ceva mai răcoare. A plouat dincolo de arcade în timp ce ele au stat aici să mănânce și să se certe. Mama ei bagă o mână în geantă și scoate un pulover. I-l dă lui George să i-l pună lui Henry pe umeri. Apoi își scoate telefonul din geantă. Îl deschide. *Vinovăție și furie.* După o clipă, îl închide la loc. George se simte atât de vinovată încât aproape că-i vine să vomite de vinovăție. Formulează, repede, genul de întrebare la care e sigură că-i place mamei ei să răspundă.

Știi locul ăla în care am fost azi mai devreme? întreabă George.

Îhî, spune mama ei.

Crezi că au fost și femei care să fi făcut vreo parte din pictură? întreabă George.

Mama ei uită de telefonul pe care-l are în mână și începe imediat să peroreze (exact cum era sigură George că o să facă).

Îi spune lui George că întâmplător sunt câteva pictorițe despre care se știe, dar nu foarte multe, un procentaj neglijabil. Îi povestește despre una pe nume Caterina care a fost crescută la curtea de aici, chiar în castelul de acolo, pentru că era fiica unui nobil și una dintre femeile de la curtea Estense a luat-o sub aripa ei protectoare și i-a asigurat o educație de excepție. Apoi Caterina s-a dus la o mânăstire, care era un loc potrivit în care să te duci dacă erai femeie și voiai să pictezi, și cât timp a stat acolo a devenit o călugăriță vestită și în plus a și scris cărți și a pictat tablouri, de care n-a aflat nimeni decât după moartea ei.

Picturile ei sunt chiar frumoase, spune mama ei. Și încă poți s-o vezi cu adevărat pe Caterina și astăzi.

Vrei să spui că ne putem da seama de personalitatea ei uitându-ne la picturi etc., spune George.

Nu, vreau să spun literalmente, spune mama ei. În carne și oase.

Cum? întreabă George.

Într-o biserică din Bologna, spune mama ei. Când au sanctificat-o au dezgropat-o – sunt tot felul de mărturii despre cât de frumos mirosea când au dezgropat-o…

Mamă, spune George.

…și au pus-o într-o vitrină într-o biserică ce-i poartă numele și dacă te duci acolo poți încă s-o vezi, s-a înnegrit de vreme și stă pe un jilț în vitrină și ține în mână o carte

și un fel de crucifix.

Asta-i o nebunie, spune George.

Dar să se mai întâmple și altceva în afară de lucruri de genul ăsta? spune mama ei. Nu. E foarte puțin probabil ca femeile să fi lucrat la chestii care să mai existe, cu siguranță la nimic din ce am văzut noi azi. Deși, dacă ar trebui, știu și eu, să scriu vreo lucrare despre asta sau să încerc să fac o teză pe tema asta, cred că aș face una bunicică despre forma de vagin de aici…

Mamă, spune George.

…suntem în Italia, George, nu-i nici o problemă, nu știe nimeni ce zic, spune mama ei în timp ce-și desenează un romb pe stern, forma de vagin de aici de pe muncitorul ăla frumos în zdrențe din secțiunea albastră, cel mai viril și mai puternic personaj din întreaga încăpere, mult mai mult decât ducele, care ar trebui să fie personajul principal și eroul din încăperea aia, ceea ce probabil că i-a adus ceva probleme artistului, mai ales că e vorba de un muncitor sau de un sclav și mai e și evident că e negru sau semit. Și uite cum deschizătura de pe pieptul lui completează felul în care pictorul face ca frânghia legată în jurul mijlocului să fie un simbol falic erect și flasc în același timp…

(mama ei este licențiată în istoria artei)

…cât despre ambiguitățile permanente legate de sex și de gen care apar în întreaga operă

(și în studii ale identității feminine)

…cel puțin în partea pe care se pare că a făcut-o acest artist anume, mă rog. Sau dacă vrem să intrăm și mai mult în detaliu. Modul în care a folosit acea figură a băiatului efeminat, a fetei băiețoase, pentru a echilibra efectul masculin puternic al muncitorului, și felul cum acest personaj ține în mână atât un arc, cât și un laț, câte un simbol masculin și unul feminin în fiecare mână. Numai pe marginea acestor aspecte și tot aș putea să construiesc o argumentație pentru faptul că pictura ar fi avut drept creator o femeie, dacă aș fi nevoită. Cât despre probabilitate?

Cum de-și aduce aminte măcar că *a văzut* toate lucrurile astea, se gândește George. Și eu am văzut aceeași încăpere, exact aceeași încăpere ca și ea, stăteam amândouă chiar în același loc, și eu n-am văzut *nimic* din toate astea.

Mama ei clatină din cap.

Foarte slabă, George, îmi pare rău să spun asta.

În seara aceea în camera de hotel înainte de a merge la culcare mama ei se spală pe dinți în baie. Hotelul ăsta era casa cuiva pe vremea când oamenii pictau fresce. Se cheamă Prisciani Suite și chiar a fost casa cuiva care a avut legătură cu realizarea frescelor de la palatul unde s-au dus să vadă picturile mai devreme (așa scrie la ușă, pe un panou cu multe informații, pe care George, care nu vorbește italiana, s-a străduit să le descifreze). Încă mai sunt câteva fragmente din frescele originale cu care va fi trăit omul de pe vremea aceea pe pereții acestei camere – George le-a și atins. Se întind pe peretele din dreapta și duc mai sus de mezaninul unde Henry doarme deasupra lor pe un pat mic, de o singură persoană. Poți să le atingi dacă vrei. Nu scrie nicăieri că n-ai

voie. Pellegrino Prisciani. Pellegrino, ca sticlele de apă, spusese ea. Și pasărea, spusese mama ei. Care pasăre? întrebase George. Șoimul peregrin, spusese mama ei, pellegrino înseamnă pelerin, iar la un moment dat a evoluat și a ajuns să fie ceea ce știm acum că este numele păsării.

Există vreun lucrul pe care să nu-l știe mama ei?

Hotelul e plin de opere de artă. Deasupra patului în care vor dormi ea și mama ei este o lucrare modernă a unui artist italian de acum. Are forma unui ochi uriaș, dar cu o elice la un capăt ca la un avion, doar că elicea pare că a fost făcută din semințe de arțar uriașe. Bara din metal sau ce-o fi care vrea să fie pupila are o cochilie de melc lipită pe partea de sus și toată chestia se mișcă foarte încet deasupra patului în așa fel încât aproape că pare posibil ca și melcul să se miște, deși este evident că nu se mișcă. Pe perete este o plăcuță cu informații despre lucrare. Leon Battista Alberti regalo a Leonello d'Este un maniscritto in cui compariva il disegno dell'occhio alato. Questa raffigurazzione allegorica rappresenta l'elevezione l'intellettuale: l'occhio simbolo della divinita, le ali simbolo della velocita, o meglio dells conoscenza intuitiva, la sola che permette di accedere alla contemplazione e alla vera conoscenza. Leon Battista Alberti, cine o fi fost ăsta, i-a dăruit lui Leonello d'Este (important dacă era un Este pentru că ei erau, din câte și-a dat George seama, un fel de familie regală pentru Ferrara) un manuscris în care, ceva despre comparație, și despre model, și niște cuvinte pe care George nu le știe. Dar acela, occhia, poate însemna ochi, nu doar pentru că lucrarea reprezintă evident un ochi, ci și din cauza cuvântului oculist. O alegorie figurativă și reprezintă și elevare intelectuală, ochiul simbolizează divinitatea, ceva simbolizează velocitatea, bla, intuiție, permite, contemplare…

George se dă bătută.

Telefonul mamei ei, în husă, este pe noptieră.

Vinovăție și furie. Vinovăție și furie.

Există un lucru pe care nu-l știe mama ei, se gândește George în timp ce se uită la ochiul ăla.

Ochiul uriaș se învârte de unul singur în aer deasupra patului și George se luminează și se întunecă sub el ca și când întreaga ei ființă e un tub de neon defect.

Lui George îi e lehamite de artă. S-a săturat să audă că arta știe mereu cel mai bine.

Vreau să-ți fac o mărturisire, spune ea când mama ei iese de la duș.

Aha? spune mama ei. Despre ce-ar fi vorba?

Ar fi vorba despre ceva ce am făcut și n-ar fi trebuit să fac, spune George.

Ce? întreabă mama ei și se oprește în mijlocul camerei, cu cutia de cremă într-o mână și capacul în cealaltă.

Mă simt prost de luni întregi, spune George.

Mama ei lasă jos ce avea în mână și vine să se așeze pe pat lângă ea.

Iubito, spune ea. Nu-ți mai face griji din momentul ăsta. Indiferent despre ce ar fi vorba. Orice poate fi iertat.

Nu știu dacă asta *este* de iertat, spune George.

Pe chipul mamei ei se citește numai îngrijorare.

Bine, spune ea. Povestește-mi.

George nu-i povestește mamei ei despre faptul că a căutat în telefon și a văzut schimbul de mesaje despre pierderea vocii și îngerii din basorelief. Dar îi povestește despre ziua în care telefonul ei era pe dulapul din bucătărie și i s-a luminat ecranul, iar George a văzut că apare numele Lisa Goliard.

Aha? spune mama ei.

George se hotărăște să omită partea despre ochii mamei ei.

Scria Ce mai faci tu și cum o faci unde ești & cândne întâlnim, spune George.

Mama ei îi face semn din cap să continue.

Și chestia este, spune George. Am trimis un răspuns.

Da? întreabă mama ei. Un mesaj de la tine?

Un mesaj de la tine, spune George.

De la mine? întreabă mama ei.

I-am scris și m-am dat drept tine, spune George. Mă simt de-atunci foarte prost din cauza asta. Știu că n-ar fi trebuit să mă uit. N-ar fi trebuit să-ți invadez niciodată intimitatea. Și știu că n-ar fi trebuit să mă dau drept tine, indiferent de situație.

Și eu ce-am spus? Îți amintești? întreabă mama ei.

Pe de rost, spune George.

Și? întreabă mama ei.

Îmi pare nespus de rău Lisa dar sunt foarte ocupată să petrec timp prețios cu familia mea și sunt atât de absorbită de chestiile tandre care se întâmplă cu soțul meu și cu copiii mei încât din păcate n-am să mă mai pot întâlni cu tine o perioadă considerabilă, spune George.

Mama ei izbucnește în râs. George e înmărmurită. Mama ei râde de parcă ar fi cel mai amuzant lucru pe care l-a auzit de multă vreme.

O, ești o minune, George, chiar ești, ești o minune absolută, spune ea. Și a răspuns?

Da, spune George. A răspuns și a spus ceva de genul: Ești bine parcă n-ai fi tu.

De încântare, mama ei lovește patul cu palma.

Și i-am răspuns și eu, spune George, și i-am spus că sunt foarte bine mulțumesc doar că foarte ocupată cu chestiuni de familie importante și de durată dar așa de ocupată că nici măcar nu prea mai am timp să mă uit la telefonul ăsta. O să iau eu legătura cu tine așa că te rog nu lua tu legătura cu mine. La revedere acum. Și apoi am șters mesajele mele. Și apoi le-am șters și pe ale ei.

Mama ei râde atât de zgomotos și cu atâta poftă încât Henry, care dormea deasupra lor, se trezește și coboară să vadă ce se întâmplă.

După ce l-au trimis pe Henry înapoi la culcare și au văzut că s-a liniștit, se culcă și ele. Mama ei stinge luminile. Ascultă amândouă până când Henry începe să respire regulat. Asta se întâmplă foarte curând.

Apoi mama ei îi spune povestea asta pe întuneric:

Într-o zi așteptam la un bancomat în Kings Cross și în fața mea era o femeie, cam de

aceeași vârstă cu mine.

Cu a mea, spune George.

George, spune mama ei. A cui e povestea?

Scuze, spune George. Mi-a zâmbit pentru că așteptam amândouă să ne vină rândul. Geanta pe care o avea la picioare era deschisă, era plină de chestii care mă interesează, role de hârtie artizanală și un ghem mare de sfoară sau lână sau ață verde pentru grădinărit, și o groază de pixuri și creioane și niște unelte și rigle metalice. În orice caz, la un moment dat i-a venit rândul și începuse să tasteze cifrele când s-a apucat să-și pipăie toate buzunarele și să cotrobăie prin geanta aia deschisă și să se uite pe jos, de jur împrejur, la picioarele ei, iar eu am întrebat: căutați ceva? să vă ajut? Și ea și-a tras o palmă peste frunte și a spus *când oi fi devenit genul de persoană care intră în panică pentru că nu știe ce-a făcut cu cardul când este la un bancomat și tocmai vrea să scoată bani de pe el când cardul e chiar acolo sub nasul ei, doar că a uitat că l-a băgat deja în aparat?* Chestie care m-a făcut să râd, pentru că m-am recunoscut și eu în ea. Și am intrat în vorbă și am întrebat-o despre rolele de hârtie din geantă și mi-a zic că face cărți, unicat, cum ar fi unele cu desene, cărți care erau ele însele niște opere de artă. Doar mă știi. Mă interesa ce făcea. Am făcut schimb de adrese de e-mail.

Cam la două săptămâni după asta am găsit un mesaj de la femeia asta în inbox, nu scria decât: *ce părere ai?* și când am deschis atașamentul erau niște poze cu o cărticică frumoasă, în toate culorile și cu rânduri scrise unduit și desene, ca și cum ar fi fost scrisă de Matisse, iar eu i-am răspuns că-mi place foarte mult și ea mi-a scris un alt e-mail în care m-a întrebat *dar ar trebui să fac altceva în viață?*, iar eu am fost frapată de cât de intimă era întrebarea, venind de la o străină către o potențială străină. I-am răspuns și am întrebat-o, *îți dorești să faci altceva în viață*? Apoi n-am mai primit nici un mesaj și am uitat de ea din nou. Până când într-o zi mi-a lăsat un mesaj vocal în care mă invita să luăm prânzul, ceea ce mi s-a părut curios, pentru că nu-mi aminteam să-i fi dat numărul meu de telefon, doar mă știi, nu-l dau așa, cu una, cu două. Mesajul vocal spunea că ea spune că are să-mi arate ceva și mă invită să trec pe la ea pe la atelier mai întâi.

A fost de-a dreptul pasionant să merg acolo. Erau o groază de litere tipografice, sertare pline deschise sau întredeschise, și cerneală și vopsea peste tot, și mașini de tăiat, și o presă de tipar veche și sticle pline ochi cu cine știe ce, fixativi, culori, habar n-am. Mi-a plăcut la nebunie.

Chestia pe care voia să mi-o arate era o casetă de sticlă. Făcea un set de cărți la comandă pentru cineva care voia să-i facă trei asemenea cărți și apoi să i le livreze sigilate într-o casetă de sticlă. Așa că aceste cărți aveau să fie pline de pagini frumos ornamentate la care nu putea să se uite nimeni niciodată, cel puțin nu fără să spargă sticla.

Și cum stătea acolo mi-a zis: deci nelămurirea mea e următoarea, Carol, mă mai obosesc măcar să umplu paginile astea cu texte și imagini frumoase sau doar le tocesc un pic pe la margini ca să pară că e ceva pe ele, știi, să le uzez și să le mânjesc un pic ca

să pară că sunt muncite, și să i le livrez și să iau banii și să scap fără să fac mare lucru? Să aleg să fiu o impostoare sau să muncesc din greu la o chestie pe care există riscul să n-o vadă nimeni vreodată?

Ne-am dus să luăm prânzul și ne-am îmbătat destul de zdravăn. Mi-a zis: *mi se pare captivant pentru că am ocazia să te privesc când mănânci*, iar eu am spus: ce? pe bune? te captivează așa ceva?

În sfârșit. Ce măgulitor. Cineva voia să mă privească mâncând.

Ciudat, spune George.

Mama ei își înăbușă un hohot de râs ca pentru sine.

Îmi plăcea din ce în ce mai mult, spune ea. Era reținută și respectabilă și anarhică și insolentă și imprevizibilă, era atât banală cât și excentrică în același timp, ca una dintre fetele rele de la școală. Și era încântătoare. Era atentă, drăguță cu mine. Și avea ceva, un fel de strălucire. Mă privea și știam că e ceva adevărat în asta, și îmi plăcea, îmi plăcea cum îmi acorda atenție mie, vieții mele. Că îi păsa sincer cum mă simt de la o zi la alta sau ce fac de la o oră alta. Și chiar m-a sărutat, o dată. Cu adevărat, adică sprijinită de un perete, un sărut autentic…

O, Doamne, spune George.

Exact asta a zis și taică-tău, spune mama ei.

I-ai spus tatei? întreabă George.

Bineînțeles că i-am spus. Îi spun totul tatălui tău. În orice caz, iubito, după aceea mi-am dat seama că-i un joc. Întotdeauna îți dai seama cum stai după un sărut. Și chiar a fost un sărut reușit, George, mi-a plăcut mult. Dar cu toate astea…

(*N-am s-o iert niciodată*, se gândește George.)

…mi-am dat seama după el că nu a fost chiar adevărat, spune mama ei. Era întotdeauna atât de curioasă, unde sunt, ce fac, cu cine sunt, cu cine altcineva mă mai întâlnesc sau lucrez, mai ales asta, și la ce lucrez, despre ce scriu, ce cred despre una sau alta, așa era permanent, și mă gândeam, păi *asta* cam seamănă cu dragostea, obsesia asta, când oamenii sunt îndrăgostiți simt nevoia să știe cele mai stranii lucruri, așa că poate chiar *este* dragoste, poate că mi se pare doar mie atât de neobișnuit pentru că e genul de dragoste care nu poate fi exprimată decât dacă alegem, și una, și alta, să ne dăm viețile peste cap de-a binelea. Ceea ce n-aveam în nici un caz de gând să fac, George. Sunt conștientă cât de fericită este viața mea. Și am presupus că nici ea nu avea vreun asemenea gând, și ea are o viață, soț, copii. Cel puțin așa cred. Cel puțin am văzut niște poze la un moment dat.

Dar apoi a venit o zi când m-am dus la ea la atelier fără să-i spun că vin, și am bătut la ușă și mi-a deschis o femeie, era îmbrăcată cu o salopetă, și am întrebat de Lisa și a zis cine? Și am zis Lisa Goliard, aici e atelierul ei de legătorie, iar femeia a zis, nu, nu așa mă cheamă, eu sunt cutărica și aici este atelierul *meu* de legătorie, vă pot ajuta cu ceva? Iar eu i-am spus: dar din când în când închiriați atelierul altor tipografi sau artiști care creează cărți unicat, da? iar ea s-a uitat la mine ca la o nebună și mi-a zis că-i foarte ocupată și dacă mă poate ajuta cu ceva, și abia în timp ce mă îndepărtam mi-am dat

seama că în toată perioada de când o cunoșteam pe Lisa, și anume vreo doi ani la vremea respectivă, n-o văzusem nici măcar o dată făcând ceva sau lucrând la ceva în atelierul ăla. Doar stăteam acolo și vorbeam. N-o văzusem niciodată scriind ceva, sau legând ceva, sau tipărind ceva, sau tăind ceva.

Și apoi când am ajuns acasă am căutat-o pe Internet și am găsit aceleași două pagini pe care le mai văzusem, o pagină pe care încă mai scria Site în curs de apariție și un link către o librărie din Cumbria, în rest mai nimic. De fapt, chiar nimic altceva. Nici urmă.

Aproape că nu a existat, spune George. Doar că de fapt a existat.

Nu că absența de pe Internet ar avea vreo însemnătate, spune mama ei. Categoric a existat. Categoric există.

Dacă am fi într-un film, sau într-un roman, s-ar descoperi la un moment dat că e spioană, spune George.

Știu, spune mama ei.

Spune asta de-a dreptul încântată, în întuneric, lângă George.

E posibil, spune ea. Nu-i deloc imposibil. Deși pare puțin probabil. Nu m-ar mira. La drept vorbind, am cunoscut-o într-o situație destul de bizară, totul s-a întâmplat foarte bizar. Ca și cum cineva îmi studiase viața și calculase exact cum să mă atragă, apoi cum să mă păcălească după ce mi-a atras atenția. O adevărată artă. Iar ea este o spioană cu adevărat drăguță. Dacă asta e, într-adevăr.

Există așa ceva, o spioană drăguță? întreabă George.

N-aș fi spus asta înainte, spune mama ei. Chiar vorbeam despre asta, făceam tot timpul glume pe tema asta. Îi spuneam: faci parte din serviciile secrete, nu-i așa, iar ea-mi spunea îmi pare rău, dar nu pot sub nici o formă să răspund la întrebarea asta.

I-ai spus că ai făcut un raid pe la atelierul ei? întreabă George.

Da, spune mama ei. I-am spus că am trecut pe acolo și că nu era atelierul ei în ziua în care m-am dus eu. A râs și a spus că era cealaltă persoană care lucra acolo uneori și că persoana aia era proprietara clădirii și îi era frică să nu afle autoritățile, consiliul local, că închiriază spațiu altor persoane, așa că ori de câte ori era întrebată se jura că nu-l folosește nimeni altcineva. Și când mi-a spus asta m-am gândit: păi, e perfect credibil, așa *se explică*, și în același timp simțeam cum mă gândesc: ba nu se explică. Cred că tocmai gândurile astea contradictorii m-au făcut să mă văd mult mai rar cu ea.

Dar, George, ceea ce urmează să-ți spun, nu mă aștept să înțelegi decât când o să fii mai mare…

Mersi, spune George.

Nu, spune mama ei. Chiar nu te iau de sus. Dar ca să înțelegi un lucru precum cel pe care urmează să-l spun e nevoie să ai o anumită vârstă. Pentru unele lucruri chiar e nevoie de timp. Pentru că, deși bănuiam că sunt păcălită, ceva a fost. A fost ceva adevărat, și pasional. A fost nerostit. A fost lăsat să se înțeleagă. A fost lăsat în seama imaginației. Chiar și asta în sine a fost ceva cu adevărat incitant. Ceea ce vreau să spun este că îmi plăcea cu adevărat. Chiar dacă eram păcălită. Și mai mult decât orice, draga mea. Faptul că eram văzută. Că eram urmărită. Asta face viața foarte, ei bine, nu știu

cum să spun. Nostimă.

Nostimă? spune George. Ce fel de cuvânt mai e și ăsta, nostimă?

Faptul că eram supravegheată, spune mama ei. Era într-adevăr ceva deosebit.

Dar de o spioană și de o mincinoasă? întreabă George.

Să vezi și să fii văzut, Georgie, e rareori o chestie simplă, spune mama ei.

Sunt, spune George.

Ce? întreabă mama ei.

Sunt rareori chestii simple, spune George. I-ai spus tatei că-i spioană? El ce-a spus?

A spus (și mama ei vorbește cu o voce care vrea să-l imite pe tatăl ei): Carol, nu te monitorizează nimeni. Este o manifestare sub-reprimată. Te atrage faptul că ea e din clasa de mijloc. Pe ea o atrage faptul că tu provii din clasa muncitoare. E un caz clasic de paranoia declanșată de atracția dintre clasele sociale și inventați, și una, și alta, o dramă adolescentină care să vă facă viețile mai interesante.

Tata nu știe că nu mai sunt doar trei, ci o sută cincizeci de clase sociale diferite din care se poate stabili că facem parte? întreabă George.

Mama ei râde în întuneric lângă George.

În orice caz, iubito. Orice joc are un sfârșit. Am cam început să mă plictisesc. N-am mai luat legătura cu ea din iarnă.

Mda. Știu, spune George.

Am fost un pic deprimată din cauza asta, spune mama ei. Știi?

Cu toții știm, spune George. Ai fost îngrozitoare.

Chiar așa? întreabă mama ei și râde încetișor. Păi, mi-a fost dor de ea. Încă îmi este. Simțeam că am o prietenă. Și chiar *mi-a fost* prietenă. Și, Doamne, George, ceva din toată povestea asta mă făcea să mă simt acceptată.

Acceptată? spune George. Asta-i o tâmpenie.

Știu. Mi se îngăduia. Ca și cum mi-era îngăduit. Mi-a venit să râd, când mi-am dat seama. Apoi m-a făcut să mă simt, ei bine, specială. Ca un personaj de film căruia îi apare deodată o aură de lumină de jur împrejur. Îți imaginezi?

Sincer? Nu, spune George.

Oare nu putem să ne depășim niciodată limitele? întreabă mama ei. Să fim vreodată mai mult decât noi înșine? Mie îmi va fi îngăduit vreodată, din punctul tău de vedere, să fiu altceva decât mama ta?

Nu, spune George.

Și de ce anume, spune mama ei.

Pentru că ești mama mea, spune George.

A, spune mama ei. Înțeleg. În orice caz. Chiar mi-a făcut plăcere, cât timp a durat. Sunt nebună, George?

Sincer? Da, spune George.

Dar măcar acum știu de ce s-au oprit mesajele în care mă întreba de ce nu mai țin legătura cu ea. Ha ha! spune mama ei.

Bun, spune George.

Ce caraghios, spune mama ei.

Lisa Goliard asta a ta, sau cine-o fi de fapt în lumea reală când nu pretinde că-i altcineva, poate să se întoarcă dracului în țara spionilor, spune George.

Urmează o tăcere scurtă, dar dezaprobatoare, ocazie cu care George își dă seama că a mers prea departe. Apoi mama ei spune:

Te rog să nu mai folosești un asemenea limbaj, George.

Stai liniștită. Henry doarme, spune George.

Poate că el doarme. Dar eu nu, spune mama ei.

A spus.

Aia era atunci.

Asta este acum.

Acum este februarie.

Dar eu nu.

Acum mama ei nu mai nimic.

George stă întinsă în pat cu mâinile sub cap și își amintește de singura dată când a văzut-o pe Lisa Goliard în carne și oase.

Erau cu toții în vacanță, în drum spre Grecia, ajunseseră la aeroport destul de devreme, la șase și jumătate dimineața, voiau să ia micul dejun la un restaurant Pret și ea s-a întors s-o roage pe mama ei să-i ia un croissant cald cu roșii și mozzarella. Dar mama ei nu era acolo. Mama ei rămăsese în urmă, era în spatele lor și stătea de vorbă cu o femeie cu părul lung și alb, din câte părea, deși femeia era tânără, și frumoasă, chestie de care George și-a dat seama chiar dacă n-o vedea decât din spate; iar mama ei avea un aer foarte ciudat, parcă stătea pe vârfuri, nu? de parcă se străduia să se înalțe, ca și cum ar fi vrut să ajungă la ceva care era pe un raft prea sus, la un măr care era foarte sus într-un pom. Persoana aceea s-a întins și a pus mâna pe umărul mamei lui George și a sărutat-o pe obraz și când s-a întors să spună pentru ultima oară la revedere George i-a văzut preț de o clipă fața.

Cine era? a întrebat-o George pe mama ei.

Mama ei nu mai contenea. Ce coincidență, prietena care face cărți, ce șanse erau, ei bine chiar a fost o surpriză.

George s-a uitat cum mama ei a început să se îmbujoreze.

I-a luat ceva vreme mamei ei să-și revină. A durat jumătate din drumul cu avionul – cea mai mare parte din Europa de Nord – până când a dispărut roșeața din obrajii mamei ei.

Minotaurul este o jumătate de om cu cap de taur care a fost pus în centrul unui labirint îngrozitor. Din când în când, regele, a cărui soție a dat naștere acestui monstru, trebuie să-i aducă drept jertfă tineri și fecioare pe care să-i mănânce de vii. Monstrul este învins de un erou cu o sabie, iar labirintul este învins cu un simplu ghem de sfoară. Nu așa-i povestea?

George se dă jos din pat și se duce la ușă și își ia telefonul din buzunarul de la blugii atârnați de ușă. E 1,23 a.m. Puțin cam târziu să scrie cuiva un mesaj.

Îi scrie lui H.

– Trebuie să știu ceva.

Nici un răspuns. George îi mai scrie un mesaj.

– Ai făcut gluma cu minotaurul pentru că tu crezi că faptul că eu cred că era monitorizată e o mare tâmpenie?

Întuneric

Nimic.

George se ghemuiește în pat. Încearcă să nu se gândească la nimic.

Totuși, a doua zi, la școală, H pare că nu vrea să stea de vorbă cu George. Nu într-un mod neplăcut, ci într-unul politicos și clătinând din cap și evitând-o. Poate pentru că într-adevăr crede că George e paranoică și nebună. George vorbește și nu că H nu-i răspunde, dar mai degrabă nu vorbește la rândul ei și are tendința să-și încheie propozițiile ferindu-și privirea, ceea ce nu ajută la întreținerea unei conversații relaxate și fluente.

Devine cu atât mai complicat cu cât au fost puse să lucreze în pereche pentru proiectul despre empatie / simpatie de la engleză și trebuie să discute idei, și trebuie să-l termine și prezentările trebuie făcute în fața clasei vineri. Dar H se tot ridică și se duce la altă masă unde este imprimanta și printează chestii, și asta e pe partea clasei unde sunt trei fete cu care H este prietenă, dar George mai puțin. Apoi când se întoarce se așază într-o parte, nu cu fața la George, și ia notițe și nu răspunde decât dacă George o întreabă ceva direct. Îi vorbește frumos, dar evident dezinteresată.

E marți, așa că este doamna Rock.

Cred că s-ar putea să nu fiu o persoană foarte pasională, spune George.

Doamna Rock, de la Crăciun încoace, nu mai repetă tot ce spune George. Noua ei tactică e să stea și să asculte fără să spună nimic, apoi foarte aproape de sfârșitul ședinței să-i spună lui George un fel de poveste sau să improvizeze ceva legat de un cuvânt pe care l-a folosit George sau de ceva care a frapat-o pentru că George a spus ceva despre asta. Asta înseamnă că acum ședințele constau în cea mai mare parte în câte un monolog al lui George plus un epilog al doamnei Rock.

L-am întrebat pe tata azi-dimineață, spune George, dacă el crede că sunt o persoană pasională și mi-a zis cred că ești cu siguranță o persoană foarte hotărâtă, George, și cu siguranță e multă pasiune în hotărârea ta, dar îmi dau seama că voia doar să mă expedieze. Nu că tata ar ști dacă sunt sau nu sunt pasională, oricum. Oricum, apoi frățiorul meu a început să se prostească și să scoată sunete stupide în timp ce se prefăcea că-și sărută mâna și tata s-a rușinat și a schimbat subiectul și apoi când am ieșit să mergem la școală frățiorul meu s-a oprit pe alee lângă dubița tatei și spunea întruna câtă pasiune e în hotărârea asta, cum hotărârea asta are atâta pasiune, și m-am simțit ridicol, ca o idioată, că am spus așa ceva cu voce tare pur și simplu.

Doamna Rock rămâne tăcută ca o statuie.

Așa că acum sunt două persoane care par că nu au de gând să vorbească azi cu George.

Trei, dacă-l pui la socoteală și pe tatăl ei.

George simte cum o cuprinde o încăpățânare în timp ce stă pe scaunul din cabinetul doamnei Rock. Nu mai scoate nici o vorbă. Își încrucișează brațele. Aruncă o privire spre ceas. E abia și zece. Mai sunt șaizeci de minute rămase din ședința asta (e o ședință dublă). N-o să mai spună nici un cuvânt.

Tic-tac, tic-tac.

Cincizeci și nouă.

Doamna Rock stă lângă biroul ei în fața lui George ca un continent față de o insulă pentru care ultimul feribot din zi a plecat deja demult.

Tăcere.

Se scurg cinci minute în această tăcere.

Doar acele cinci minute par o oră.

George se gândește să o facă pe impertinenta și să-și scoată căștile din geantă și să asculte muzică la telefon. Dar nu poate, nu-i așa? Pentru că e telefonul ei cel nou și nu a descărcat nici un fel de muzică pe telefonul ăsta, deși îl are de aproape două luni și nu are nimic pe el în afară de cântecul ăla pe care i l-a descărcat H pe melodia căruia a scris ieri cuvintele pentru recapitularea de la ADN.

Te voi dori neîncetat.

A dori e un cuvânt destul de complicat acolo, pentru că există volo, care înseamnă vreau, dar nu e folosit de obicei de oameni. Desidero? Simt dorința să, doresc. Amabo? Voi iubi.

Dar dacă eu nu voi iubi niciodată? Dacă eu nu voi dori niciodată? Dacă nu voi vrea niciodată?

Numquam amabo?

Doamnă Rock, vă deranjează dacă trimit un mesaj? întreabă George.

Vrei să-mi trimiți un mesaj? întreabă doamna Rock.

Nu, spune George. Nu dumneavoastră.

Atunci mă deranjează, Georgia, pentru că e o ședință în care amândouă am hotărât să ne petrecem timpul stând de vorbă, spune doamna Rock.

Păi, spune George. Oricum nu vorbim, doar stăm aici și nu spunem nimic.

Așa ai ales tu, Georgia, spune doamna Rock. Tu ești cea care alege cum să folosească timpul pe care-l are la dispoziție cu mine.

Vreți să spuneți timpul ăsta în care s-a decis cine știe de către cine la vreun consiliu școlar, spune George, că trebuie să vin aici și să stau în cabinetul dumneavoastră ca să mă puteți minotauriza cu toții ca să vedeți cum mă descurc după moartea mamei mele.

Să te minotaurizăm? întreabă doamna Rock.

Poftim? spune George.

Ai spus să te minotaurizăm, spune doamna Rock.

Ba nu, spune George. Am spus monitorizați. Să mă monitorizați. Probabil că ați auzit celălalt cuvânt în mintea dumneavoastră și ați spus că l-am folosit eu dintr-un motiv care ține numai de dumneavoastră.

Doamna Rock pare încurcată, pe drept cuvânt. Își notează ceva. Apoi își ridică din nou privirea spre George exact cu aceeași franchețe inexpresivă ca înainte de conversație.

Și oricum, literalmente, dacă eu sunt cea care alege cum să folosească acest timp, atunci pot alege să trimit un mesaj în timpul ăsta, spune George.

Nu dacă nu-mi este adresat mie, spune doamna Rock. Și, dacă faci asta, vei avea probleme. Pentru că, după cum știi, dacă-ți scoți telefonul din geantă și te văd că-l folosești în incinta școlii în afara pauzei de prânz, va trebui să ți-l confisc și nu-l mai primești înapoi până la sfârșitul săptămânii.

Regula asta e valabilă și în timpul ședințelor de consiliere? întreabă George.

Doamna Rock se ridică în picioare. E de-a dreptul șocant că face asta. Își ia haina din cuierul de pe ușă și deschide ușa.

Vino cu mine, spune ea.

Unde? întreabă George.

Haide, spune ea.

Am nevoie de haină? întreabă George.

Trec pe coridor, pe lângă toate clasele pline de oameni care fac ore, ies pe ușa principală și ajung prin fața școlii până la poartă, pe care iese doamna Rock. George o urmează.

De îndată ce sunt dincolo de poartă doamna Rock se oprește.

Acum poți să-ți scoți telefonul, fără să încalci vreo regulă, spune ea.

George își scoate telefonul. Doamna Rock se întoarce cu spatele.

Acum poți să trimiți mesajul, spune doamna Rock.

– *Semper e neîncetat*, scrie George. *Sau mai e un cuvânt bun, usquequaque. Înseamnă pretutindeni, sau în toate situațiile. Perpetuus înseamnă neîntrerupt sau fără oprire și continenter înseamnă continuu. Dar nu pot să vorbesc serios când îl folosesc pe nici unul dintre ele, pentru că în momentul ăsta pentru mine sunt niște simple cuvinte.* Apoi apasă pe tasta trimite.

Când ajung înapoi la doamna Rock în cabinet mai sunt zece minute rămase din ședință.

Acum e momentul în care vă aplecați spre mine și-mi spuneți povestea aia pe care ați hotărât să mi-o spuneți și cu care vreți să încheiați ședința, spune George.

Da, dar astăzi, Georgia, cred că ar trebui să închei tu ședința. Cred că tema care ne-a ieșit astăzi în cale a fost a vorbi sau a nu vorbi, și când și unde și cum anume să alegi fie una, fie alta. De aceea cred că a fost important să ieșim un pic din incinta școlii, ca să poți contacta acea persoană pe care în mod atât de evident considerai că este imperios să o contactezi.

Apoi doamna Rock vorbește un pic despre ce înseamnă să spui lucrurile cu voce tare.

Înseamnă o hotărâre de a încerca să articulezi lucruri. În același timp, înseamnă toate lucrurile care nu pot fi spuse, chiar când încerci să le exprimi pe unele dintre ele

în cuvinte.

Doamna Rock are intenții bune. De fapt, este foarte de treabă.

George îi spune că atunci când o să iasă de aici și o să-și verifice telefonul, o să vadă că mesajul pe care doamna Rock s-a deranjat atâta pentru a o lăsa să-l trimită o să aibă micul semn de exclamare roșu și anunțul în care scrie neexpediat, pentru că nu ai cum să trimiți un mesaj către un număr de telefon care nu mai există.

Deci ai trimis un mesaj știind că mesajul tău nu va ajunge niciodată la persoana căreia i l-ai trimis? întreabă doamna Rock.

George face semn din cap că da.

Doamna Rock clipește. Se uită la ceas.

Ne-au mai rămas două minute, Georgia, spune ea. Mai e ceva ce ai dori să aduci în discuție azi, sau altceva ce simți nevoia să spui?

Nu, spune George.

Rămân în tăcere un minut și treizeci de secunde. Apoi se aude clopoțelul.

Marțea viitoare la aceeași oră, Georgia, spune doamna Rock. Ne vedem atunci.

Când George ajunge acasă, H o așteaptă pe prima treaptă.

E a treia oară când H vine la ea acasă.

Credeam că nu vorbești cu mine / dacă eu nu voi iubi niciodată / nu voi vrea niciodată / nu voi dori niciodată / cred că s-ar putea să nu fiu foarte /

Bună, spune George.

Bună, spune H. Îmi pare foarte. Îmi.

Nu-i nimic, spune George.

M-am simțit foarte prost azi, spune H. Nu m-am descurcat prea grozav.

Apoi H îi spune că a aflat aseară când a ajuns acasă că familia ei se mută în Danemarca.

Te muți? întreabă George. Tu?

H face semn din cap că da.

În altă țară? întreabă George.

H face semn din cap că da.

De tot? întreabă George.

H își ferește privirea, apoi se uită din nou la George.

Poți să iei așa, pur și simplu, un elev în timpul anului școlar? întreabă George.

H ridică din umeri.

Când? întreabă George.

Începutul lui martie, spune H. Serviciul tatei. E în Copenhaga acum. Ne-a găsit un apartament fantastic.

Pare absolut nefericită.

George ridică din umeri.

Empatie simpatie? întreabă ea.

H face semn din cap că da.

Mi-am adus ideile, spune ea.

Se așază la masa de la parter. H își deschide iPad-ul.

I-a venit ideea să facă o prezentare despre pictorul care a făcut pictura care i-a plăcut atât de mult mamei lui George încât a bătut drumul până-n Italia ca s-o vadă. A mai găsit și alte picturi de-ale lui și câteva date biografice.

Nu că ar exista prea multe, spune ea. Lucrul care se spune peste tot în aproape-nimicul-pe-care-l-găsești când cauți informații despre el este faptul că se cunosc foarte puține despre el. Nu se știe sigur când s-a născut și se știe că a murit doar pentru că există o scrisoare în care scrie că a murit, poate că în vremea ciumei, și avea 42 de ani, scrie în scrisoare, ceea ce înseamnă că se poate deduce o dată de naștere aproximativă, dar nu se știe cu exactitate anul, ar putea fi oricare. Și mai e și scrisoarea pe care a scris-o el, despre care ți-a povestit mama ta, pe care i-a scris-o ducelui să-i ceară mai mulți bani. Este o pictură de-a lui în Londra, la National Gallery, și un desen la British Museum. Sunt doar cincisprezece sau șaisprezece opere de-ale lui în toată lumea. Cel puțin așa cred. Multe chestii pe care le-am găsit erau în italiană. Am tradus pe Google.

H citește ceva cu voce tare.

Cossa a fost victima ciumei care a infierti în Bologna între 1477 și 1478... 78 ar fi cel mai probabil, gecile din epidemia de anul acesta au venit din zbârceală.

Care geci? întreabă George.

Gecile din epidemia de anul acesta au venit din zbârceală, spune H din nou. Mi-am notat exact. Așa scria.

Mai citește o parte.

Puținele opere timpurii nu lasă aproape prevestesc să realizeze compoziții atât de inovatoare pline de imaginație...

apoi spune un cuvânt care seamănă cu sequoia sau paranoia.

Îi arată lui George pe hârtie.

... atât de inovatoare pline de imaginație Schifanoia.

Asta este. Acolo am fost, spune George când vede cuvântul.

(Mama ei îi spune lângă ea în mașină în Italia chiar acum, cu luni întregi în urmă. Este locul către care se îndreaptă.

Schif. A. Noi. A., spune ea. În traducere, înseamnă palatul unde scapi de plictiseală.

Eu am să stabilesc asta, răspunde George.

Trec pe lângă un indicator care o face pe George să râdă pentru că arată drumul spre un loc numit Lame[26].

Mai trec pe lângă unul. Pe el scrie

Scagli di vivere
non berti la
vita[27]

Asta scria? Ceva cu să trăiești, nu ceva cu viața? A trecut așa de repede.)

H a decis că ar putea face exercițiul de empatie / simpatie despre acest pictor tocmai pentru că se știu atât de puține despre el. Asta înseamnă că pot să inventeze ele o mare parte din informații fără să fie depunctate pentru că n-o să știe nimeni mai mult de-atât.

Mda, dar Maxwell o să ne pună să facem chestia aia istorică îngrozitoare cu imaginează-ți că ești cineva din alt timp? întreabă George. *Imaginează-ți că ești o spălătoreasă sau un vrăjitor din Evul Mediu și ai fost parașutat în secolul al XXI-lea.*

Ar vorbi ca un om dintr-un alt timp, spune H. Ar spune chestii precum ho[28], sau măiculiță, sau bată-te norocul.

Cred că nu foloseau pe vremea aia cuvântul ho, adică nu așa cum e folosit în cântecele rap, în Italia în ce an o fi fost atunci, spune George.

Presupun că aveau propriul lor cuvânt pentru asta, spune H.

George se duce la etaj. Intră în biroul mamei ei și ia dicționarul de pe raft. În dicționar, scrie că ho era deja un cuvânt în 1300 când se folosea ca exclamație exprimând surpriza și, de asemenea, ca strigăt al unui barcagiu. Acum, în afară de prostituată și hohot de râs, ar mai putea fi folosit ca termen polițienesc sau guvernamental.

Ho, ho, ho, spune H. Shakespeare folosește mulți de ho. Deseori prietenia nu-i decât o vorbă goală, și-n iubire bucuria deseori e o sminteală. Hei, ho, ho, smerite pom[29].

(H a lucrat vara trecută la Festivalul Shakespeare – vindea bilete și făcea curățenie pentru zece lire pe seară.)

N-ar fi pur și simplu mai bine să ne imaginăm că vorbește ca *noi*? spune George. Mai empatic?

Mda, dar limba ar fi fost cu siguranță alta, spune H.

Da, ar fi fost italiana, spune George.

Dar italiana *de atunci*, spune H. Cum era vorbită atunci. Ceea ce ar fi altfel decât acum. Imaginează-ți. El umblând îmbrăcat cu ce s-o fi purtat pe vremea aia, urcând și coborând scările de la, nu știu. Parcarea supraetajată. Ce ar zice despre mașini?

Mici închisori pe roți, spune George.

Mici confesionale pe roți. Tot ce-ar gândi el ar fi legat de Dumnezeu, spune H.

Asta-i bună, spune George. Noteaz-o.

Ar fi ca un student venit pentru schimb de experiență, nu doar din altă țară, ci și din alt timp, spune H.

Ar spune *vai mie, sunt inventat prost de tot de o fată de șaisprezece ani care știe un rahat despre artă și absolut nimic despre mine decât că am făcut niște picturi și din cât se pare am murit de ciumă*, spune George,

H râde.

Nu poți să inventezi pur și simplu chestii despre oameni adevărați, spune George.

Inventăm chestii despre oameni adevărați tot timpul, spune H. Chiar în clipa asta tu inventezi chestii despre mine. Și eu cu siguranță inventez chestii despre tine. Doar știi că așa fac.

George roșește, apoi e surprinsă când își dă seama că a roșit. Își ferește privirea. Se gândește repede la altceva; se gândește cât de tipic ar fi. Ai avea nevoie ca persoana moartă la care te gândești tu să se întoarcă din morți. Dar în loc de persoana de care ai tu nevoie te-ai alege cu un oarecare pictor renascentist mort care ar îndruga vrute și

nevrute despre el și despre opera lui și ar fi cineva despre care nu știi nimic și asta ar trebui să te-nvețe ce-i empatia, așa-i?

Este exact genul de festă pe care i-ar juca-o mama ei.

Chiar acum e la televizor o reclamă la o asigurare de viață cu cineva care imită un bolnav de ciumă, pentru că reclama vrea să sugereze că această companie de asigurări există de secole și că nu e nimic care să nu poată fi asigurat.

Dar oare cum ar fi fost, se întreabă ea, să mori de ciumă? Să fii înmormântat într-o groapă plină cu osemintele altora, cineva căruia i-ar fi fost frică să nu se molipsească te-ar fi împins cu lopata înăuntru, chiar înainte să te răcești, apoi i-ar fi rostogolit pe toți ceilalți morți peste tine? Preț de o clipă se gândește la oseminte sub o podea rece, sub dale de piatră în vreo biserică poate sau sub clădiri banale din orașe în care oameni trăiesc și muncesc acum, fără cea mai vagă idee că osemintele sunt acolo sub ei. Osemintele se agită. Își schimbă locurile între ele când și le imaginează ea. Sunt osemintele celui care a pictat rața aceea de-a dreptul șocată, cu mâna vânătorului strânsă pe gâtul ei, a pictat ochiul blând al calului, femeia care putea să plutească în aer deasupra spinării oii sau caprei cu figura neobrăzată, bărbatul acela oacheș și puternic în zdrențe care i se părea atât de uluitor mamei ei și pe care H l-a făcut să apară pe ecran chiar acum.

Arată ceva mai bine în realitate, spune George.

Scrie pe net că e o alegorie a lenei, spune H. Presupun că din cauză că-i îmbrăcat în zdrențe și pare sărac.

Dacă ar mai trăi mama, ar face un Subverset din ce spun ăștia. Ar fi făcut atac de cord dacă ar fi auzit pe cineva spunând că pictura aia reprezintă lenea.

În același loc unde scrie că el e o alegorie a lenei, mai scrie și că asta e o alegorie a hărniciei, spune H.

Deschide imaginea cu tânărul bogat care are săgeata într-o mână și lațul în cealaltă.

Adică dacă n-ar fi, știi tu, murit deja, spune George. Am văzut-o și pe asta acolo. Aproape de bărbatul în zdrențe. În carne și oase.

H a găsit încă trei picturi ale acestui pictor care nu sunt în palatul Ferrara. Este una în care un înger îngenunchează ca să-i spună Fecioarei Maria că va naște. Deasupra amândurora, sus pe cer, e o formă care plutește. E Dumnezeu. Are o formă ciudată, ca un pantof, sau ca un… ce?

Apoi George observă un melc pictat în partea de jos a picturii, traversând-o de parcă ar fi un melc adevărat care traversează o pictură. Forma melcului este aproape aceeași cu forma lui Dumnezeu.

Asta înseamnă că Dumnezeu seamănă cu un melc? Sau că un melc care traversează o pictură seamănă cu Dumnezeu?

Cochilia lui este o spirală perfectă.

Mai este o pictură aurie luminoasă. Este cu o femeie care ține în mână o floare cu tulpina subțire. Floarea are ochi în loc de inflorescență.

Bestial, spune H.

Femeia cu ochii de floare în mână zâmbește foarte discret, ca un magician șiret.

Ultima pictură pe care a găsit-o H este cu un bărbat frumos cu ochii căprui. Ține în mână un inel de aur. Îl ține de parcă mâna i-ar ieși din pictură peste marginea ramei în lumea adevărată și ar spune literalmente: poftim, e pentru tine, îl vrei?

Are pe cap o tichie neagră. Poate că și el e în doliu.

Uite-aici, spune H.

Arată spre stâncile din fundal, din spatele bărbatului, unde o formațiune stâncoasă care seamănă oarecum cu un penis e îndreptată direct spre un mal stâncos de vizavi – dincolo de un mic golf și de cealaltă parte a capului bărbatului frumos – pe care este o gură de peșteră.

Amândouă fetele izbucnesc în râs.

Este atât ostentativ, cât și insesizabil. Este subtil și în același timp cel mai nesubtil lucru din lume, atât de nesubtil încât e subtil. Odată ce l-ai văzut, n-ai cum să nu-l mai vezi. Face ca intenția tânărului frumos să fie evidentă. Dar asta numai dacă observi. Dacă observi, asta schimbă tot ce e legat de pictură, ca o remarcă spirituală pe care cineva a avut destul curaj s-o facă cu voce tare, dar pe care o auzi doar dacă ai urechile deschise pentru mai multe lucruri care se întâmplă în același timp. Nu e vorba de minciună sau de disimulare și, chiar dacă tu n-ai observa, se vede oricum foarte clar. Pot fi doar niște stânci și un simplu peisaj dacă asta vrei tu să fie – dar întotdeauna poți vedea mai mult, dacă te uiți.

Se opresc din râs. Acesta este momentul în care H se apleacă spre George ca și cum ar vrea s-o sărute pe gură, da, chiar așa de aproape, atât de aproape încât preț de o clipă sau două George îi simte respirația lui H.

Dar n-o sărută pe George.

Am să mă-ntorc.

George nu spune nimic.

H se retrage din nou.

Îi face semn din cap lui George că da.

George ridică din umeri.

Este cu jumătate de oră mai târziu. George și H sunt la George în cameră. Au decis că ar avea prea multe explicații de dat și ar fi prea greu să vorbească despre un pictor despre care nu știu nimic, că ar putea fi prinse prea ușor că nu știu chestii pe care le știau oamenii atunci, de exemplu cum se obțineau culorile pentru vopsele din gândaci pisați, sau despre papi și sfinți și zei și zeițe și mai știu eu ce chestii mitice și delfice (ce chestii delfice? întreabă George; nu știu, tripoduri delfice, spune H; ce sunt tripodurile delfice? întreabă George; vezi? habar n-avem, spune H).

În loc de asta vor prezenta diferența dintre empatie și simpatie printr-o simplă mimă.

Pentru empatie, H se va preface că se împiedică și cade pe stradă, iar George, care joacă rolul unei trecătoare care o vede făcând asta din întâmplare, se va împiedica și ea în propriile-i picioare doar pentru că a văzut pe altcineva făcând asta. Pentru simpatie,

H se va preface că se împiedică din nou, dar de data asta George se va duce s-o întrebe dacă se simte bine și va spune chestii precum biata de tine etc. Apoi H se va preface că e drogată zdravăn și George, văzând asta, se va purta de parcă și ea ar începe să se simtă amețită și zăpăcită și drogată. Apoi vor face un sondaj printre colegi, pe care-i vor întreba dacă ultima scenă, cea cu drogurile, este o demonstrație pentru empatie sau pentru simpatie.

Își vor intitula prezentarea Empatia și Simpatia la plimbare.

H admiră întinderea petei de umezeală. George o camuflează acum cu postere pe care sunt chestii sub care tatăl ei nu ar bănui niciodată că ar putea fi umezeală. Sunt niște postere cu pisoi și cu vreo două formații pe care le ascultă lumea de la școală acum, pe care George nu dă doi bani și care n-o deranjează că or să fie distruse de ce e sub ele.

Cine e? întreabă H uitându-se la un poster de pe peretele opus.

O actriță italiancă, spune George. Mi l-a cumpărat mama.

E bună? întreabă H.

Nu știu, spune George. N-am văzut nici un film cu ea.

H se uită la poza cu cântărețele franțuzoaice și la felul cum sunt aranjate fotografiile de deasupra pernelor de pe pat, cu mama lui George în ipostaze de femeie, fată, copil și chiar un bebeluș foarte mic, alb-negru. Se așază pe patul lui George și se uită la ele.

Povestește-mi despre ea, spune ea.

Povestește-mi tu ceva mai întâi, spune George. Apoi îți povestesc.

Ce? întreabă H. Ce anume?

Orice, spune George. Ceva ce-ți amintești, pur și simplu. Ceva ce ți-a trecut prin minte la un moment dat în seara asta.

Când? întreabă H.

Oricând, spune George. Când ne uitam la picturi. Orice.

O, bine, spune H. Deci. Chestia aia cu gecile și cu zbârceala.

Îi povestește lui George despre festivalul la care a lucrat vara trecută, vindea și rupea bilete la Cum vă place de la St John's[30]. Avea de făcut un schimb dublu și la reprezentația de seară publicul a fost surprinzător de numeros, au fost aproape trei sute de oameni – de obicei erau vreo șaptezeci.

Așa că rupeam bilete ca o disperată, spune ea, și-mi făceam înmulțirile cu unsprezece și cu cincisprezece, cincisprezece era prețul întreg și unsprezece cu reducere și la început nu aveam aproape deloc mărunțiș, două bancnote de cinci lire, o singură monedă de o liră și o mână de penny, ceea ce a însemnat că o vreme am putut vinde bilete doar celor care aveau bani ficși. Și era o noapte foarte friguroasă, așa că oamenilor care stăteau la coadă le era și frig, erau și furioși, știu exact cât de frig era pentru că nu aveam geacă.

Te-ai zbârcit de frig, spune George.

Da, dar stai să vezi, spune H. După bilete a trebuit să servesc două sute șaptezeci și cinci de oameni cu pahare din polistiren cu vin fiert din fierbător și toți voiau pentru că

era atât de frig, și nu eram decât eu, și fierbătorul nu funcționa decât dacă-l țineam înclinat, ceea ce era foarte dificil pentru că era greu și era dificil să torn un pahar fără să vărs tot fierbătorul peste el și pe mâna mea. Și văzusem deja Cum vă place o dată și jumătate în ziua aia, văzusem ultima jumătate dimineață și întregul spectacol după-amiază și voiam să merg acasă, dar nu puteam pentru că următoarea mea sarcină era să țin lanterna după a doua jumătate ca să le arăt oamenilor pe unde să calce prin întuneric și cum să ajungă la ieșire. Așa că mi-am petrecut o bună parte din a doua jumătate încercând să mă încălzesc lângă fierbător, de fapt cu brațul pe după fierbător o mare parte din timp și încercând să citesc deși era aproape întuneric și nu aveam voie să folosesc lanterna pentru că ar fi distras atenția de la actori.

Fata care juca în rolul lui Rosalind avea obiceiul să se transforme în personajul Ganymede ieșind prin spatele publicului, prefăcându-se că e fată, apoi prefăcându-se că e băiat ca să-și ia atitudinea potrivită, și era foarte indispusă în seara aia nu doar pentru că și ea trebuia să se strecoare în pauze ca să acopere o altă actriță bolnavă care o juca pe Ofelia la Trinity[31], ci și pentru că în timpul reprezentației de după-amiază cu Hamlet cineva a deschis cu zgomot o sticlă de Cherryade chiar când își începea monologul cu rozmarinul pentru aducere-aminte și și-a uitat replicile. În orice caz, urca și cobora și iar urca și iar cobora în semiîntuneric prefăcându-se că este ba un personaj, ba celălalt, și de unde eram eu o vedeam destul de bine, pe jumătate mă uitam la ea și pe jumătate încercam să citesc, și atunci mi-a atras altceva atenția, era ceva mic și rapid, la început m-am gândit că poate a uitat în ce piesă e, că a intrat în rolul Ofeliei și s-a lăsat în patru labe, ceea ce chiar știam că face în scena nebuniei, dar chestia care se mișca era prea rapidă și prea mică să fie ea, și oricum pe ea o auzeam, era în față, era acolo de ceva timp, spunea replica aia care-mi place mie cu închide ușa minții unei femei și ce-o fi fost chestia aia cu patru picioare a țâșnit în spatele publicului și din nou înapoi, și am văzut că era o vulpe, avea ceva în gură, luase o haină sau o geacă din ultimele rânduri și fugise cu ea. Și după cinci minute s-a întors, a țâșnit din nou în public și de data asta a plecat cu ceva ce semăna a poșetă. Și apoi, când s-a terminat piesa, am stat pe drum cu lanterna ca să le arăt oamenilor pe unde să treacă și trei sau patru persoane cărora le fuseseră luate lucrurile se învârteau prin grădină și le căutau și apoi au plecat fără să știe. Eu știam. Ei nu. Dar n-am vrut să le spun. Ar fi însemnat să trădez vulpea. Și apoi în drum spre casă mi-am dat seama că nu mă mai gândisem la frig și asta s-a întâmplat din momentul în care văzusem chestia cu vulpea.

Gecile din epidemia de anul acesta au venit din zbârceală, spune George. Presupun că înseamnă piele.

De unde până unde? întreabă H.

Acolo unde scrie geci, spune George. Ar putea fi ceva legat de felul cum se zbârcea pielea din cauza epidemiei din anul ăla. Că veni vorba de venit și de plecat. Și de zbârceală.

O întreabă pe H când urmează să plece familia ei.

În prima săptămână din martie, spune H.

Școală nouă, spune H.

A cincea în patru ani, spune H. S-ar putea spune că sunt obișnuită cu schimbarea. De-aia sunt așa de echilibrată și sociabilă. E rândul tău.

Ce? Să fiu sociabilă? spune George.

Să-mi spui ceva ce ți-ai amintit, spune H. Când ne uitam la picturi.

Este anul trecut în mai. Este în Italia. Sunt în mașina închiriată în drumul de întoarcere spre aeroport.

Skiffa și mai cum era? întreabă George.

Noia, spune mama ei.

Henry începe să cânte pe bancheta din spate. Skipannoy, Skipannoy. Ship ahoy. Ship ahoy[32].

Foarte enervant, Henry, spune George.

Mama ei începe să cânte versurile unei piese de la Pet Shop Boys.

Nu erau nicicând plictisitori, cântă ea. *Se învăluiau în gânduri, și gândurile compensează.*

Nu e gânduri, spune George. E luptau.

Ba nu, spune mama lui George.

Ba da, spune George. Versul este: *ne învăluiam, luptam și ne gândeam să compensăm*.

Nu, spune mama ei. Pentru că ei au întotdeauna versuri așa inteligente. Imaginează-ți. Să te învălui în gânduri, pentru că gândurile compensează. *Gândurile compensează*. Vrea să fie o figură de stil. Dacă aș avea un scut, asta aș vrea să scrie în latină pe el, ăsta ar fi motoul meu. Și întotdeauna mi s-a părut o explicație filosofică frumoasă și înțelegerea *motivului* exact pentru care nu erau nicicând plictisitori.

Versiunea ta n-are nici un sens, spune George. Nu poți să te-nvălui în gânduri. E *luptam*. E evident. Înțelegi tu greșit.

Am să-ți dovedesc, spune mama ei. Cu prima ocazie când o să-l ascultăm.

Am putea să căutăm versurile pe Internet chiar acum, spune George.

Site-urile astea sunt pline de greșeli, spune mama ei. O să ne folosim de urechile noastre omenești și o să ascultăm împreună cântecul original când ajungem acasă.

Pun pariu cu tine pe cincizeci de lire că am dreptate, spune George.

S-a făcut, spune mama ei. Pregătește-te pentru o pierdere substanțială.

---

[21] Aluzie la „Povestea cireșului”, inclusă în culegerea de anecdote *Viața lui Washington* (1800), de Parson Weems, în care este prezentat George Washington în copilărie, ca model de corectitudine și sinceritate. La șase ani, George a primit cadou o toporișcă, cu care a tăiat un cireș. Pentru că și-a recunoscut fapta, și-a câștigat admirația tatălui.

[22] Definiții preluate din *DEX – Dicționarul explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu-Iordan-Al. Rosetti, Univers Enciclopedic Gold, București, 2009, pp. 655-658.

[23] Trupă rock britanică celebră în anii 1970. Printre piesele de mare succes ale trupei s-a numărat și *Merry Xmas Everybody* (*Crăciun fericit tuturor*), lansată în 1973.

[24] Piesă lansată în 2013 de Miley Cyrus.

[25] *Horrible Histories*, serial britanic pentru copii, în care personaje și evenimente istorice sunt prezentate dintr-o perspectivă amuzantă.

[26] În engleză, cuvântul înseamnă *schilod, jalnic*.

[27] (it.) Aproximativ, *Alege să trăiești. Nu-ți bea viața.*

[28] Interjecție din limba engleză, folosită în special pentru a atrage atenția cuiva. Poate fi folosită și substantival, cu mai multe sensuri (vezi mai jos în text).

[29] În original, citat aproximativ din piesa lui W. Shakespeare, *Cum vă place*, traducere de Virgil Teodorescu, în *Opere complete*, volumul 5, Editura Univers, București, 1986, p. 153.

[30] Colegiu din Cambridge.

[31] Colegiu din Cambridge.

[32] Piesă a formației americane de muzică soul The O'Jays, de pe albumul cu același titlu, din 1973. *Ahoy* este un cuvânt cu care marinarii strigă echipajele de pe alte vapoare.

Francesco de cum? întrebase femeia de la ghișeu.

Cossa, a spus George.

Cotta? a întrebat femeia.

Cossa, și e del, a spus George. Cu l.

Della Francesca, a spus cealaltă femeie, care se apropia.

Nu, a spus George. Francesco. Apoi del. Apoi Cossa. Francesco del Cossa.

A doua femeie a clătinat din cap. Și prima a clătinat din cap.

E o pictură a Sfântului Vincențiu. Sfântul Vincențiu din Ferrara, a spus George.

De fapt, George se înșelase. Nu e Ferrara. E o pictură cu un sfânt pe care-l cheamă Ferrer și nu are nici o legătură cu locul în care a fost George în Italia.

Dar chiar și așa, nici una dintre femeile de la biroul de informații de la galerie din acea primă zi în care George s-a dus să-l vadă pe Sfântul Vincențiu Ferrer nu a recunoscut numele pictorului, nici al picturii. Probabil că nimeni nu întreabă niciodată despre ceva de aici în afară de picturile cu adevărat celebre, ceea ce înseamnă că e destul de acceptabil să nu știi, pentru că nu te poți aștepta ca o persoană să știe fiecare pictură în parte dintr-o galerie cu sute, ba nu, mii, chiar dacă el sau ea lucrează la biroul de informații al unei simple aripi a galeriei.

Iar când George s-a uitat și ea prima dată la pictură nu i s-a părut mare lucru. Ai fi putut trece cu ușurință pe lângă el și să-i arunci o privire și să te gândești că nu-ți dorești să vezi mai mult de-atât. Majoritatea oamenilor, în majoritatea zilelor, după cum a văzut George zi după zi, asta fac. Nu este ceea ce ai numi o pictură care să te fascineze pe loc. A analizat-o ceva timp până să treacă peste propria ei reacție de suprafață la vederea ei. Nu seamănă cu cele din palatul din Italia, sau cel puțin nu pare, la prima vedere.

Dac-ai vrea să spui pe litere, mulțumesc, a spus una dintre femei.

A tastat ce i-a spus George la un calculator. A așteptat rezultatul. Când a apărut, amândouă femeile au părut uluite, de parcă făcuseră o mare descoperire, apoi încântate, de parcă faptul că George le întrebase și ele reușiseră să-i răspundă le luminase ziua.

E în Sala 55! a spus prima femeie.

Părea chiar că ar vrea să dea mâna cu George.

Asta se întâmpla cu trei săptămâni în urmă, aproape de începutul lui martie. Începând de atunci, de două ori pe săptămână, George se trezește, se îmbracă, ia micul dejun, are grijă ca Henry să fie gata de școală, îl conduce la autobuz, se duce în living și face chestia cu dansul în memoria mamei ei pe orice melodie în franceză care se nimerește, își pune geaca, se duce la biroul vechi și șterpelește cardul de la Subversete (tatăl ei a uitat de contul ăsta), apoi pleacă de acasă ca și cum s-ar duce la școală, dar ocolește casa până când tatăl ei nu mai poate vedea în ce direcție pornește și merge de fapt cu bicicleta până la gară, unde pierde vremea pe lângă casa de bilete sau în sala de așteptare timp de o oră până când încep să se vândă biletele mai ieftine. Apoi George, care călătorește pe sub camere de supraveghere așa cum oamenii din romanele de

demult treceau pe sub frunzele sau ramurile dezgolite ale copacilor și pe sub ochii și aripile păsărilor, înclină din cap spre turnul care se vede la linia orizontului ca antena unei mega-insecte, acolo unde cu cincizeci de ani în urmă cântăreața a aruncat cu chifla în șeful de sală, coboară la metrou și iese din nou la suprafață într-un alt loc, nu departe de aripa galeriei unde se află singura pictură din țara asta realizată de pictorul care-i plăcea mamei ei.

Francesco del Cossa
(aproximativ 1435/6 – aproximativ 1477/8)
Sfântul Vincențiu Ferrer aproximativ 1473 - 5
Sfântul Vincențiu Ferrer a fost un preot spaniol, aparținând Ordinului dominican, care a propovăduit pe întreg teritoriul Europei și a fost un susținător înfocat al convertirii ereticilor. Aici ține în mână Evanghelia și arată în sus spre o reprezentare a lui Isus care-și înfățișează rănile. Isus este încadrat de îngeri care țin în mâini instrumente ale Patimilor lui. Aceasta este piesa centrală a unui altar dintr-o capelă închinată Sfântului Vincențiu din San Petronio, Bologna.
Tempera pe lemn de plop NG597 Achiziționat 1858.

Galeria știe mai multe despre omul din pictură decât despre pictorul care a pictat-o. *Despre*. Nu e scris nimic despre pictor în afară de faptul că nu se știe sigur anul în care a pictat tabloul ăsta sau anii în care a murit și s-a născut.

Pictura se află într-o sală cu alte tablouri ale unor pictori cam din aceeași perioadă. La început, toate picturile astea ale celorlalți par mai interesante decât asta, care pare doar o altă pictură religioasă (primul motiv să nu te uiți) înfățișând un călugăr cam aspru la chip (al doilea motiv să nu te uiți) care-i gata și așteaptă cu degetul ridicat și ține în cealaltă mână o carte deschisă, cu care, atât cu degetul, cât și cu cartea, se pare că probabil va dojeni pe oricine se oprește până la urmă să se uite la el (al treilea motiv să nu te uiți).

Dar apoi observi că nu se uită la tine. Se uită pe lângă tine și pe deasupra ta, sau în depărtare, ca și cum s-ar întâmpla ceva dincolo de tine și el poate vedea ce anume.

Apoi mai este drumul de piatră dintr-o parte a lui care pare să se schimbe din drum în cascadă pe măsură ce privești, pietrele din pavaj se transformă literalmente din piatră în apă.

Asta-ți dă de înțeles că pictura este plină de chestii la care nu te așteptai. Este un Isus în partea de deasupra într-un fel de arcadă de aur, pare curios de bătrân, un pic cam necizelat pentru un Isus, destul de prietenos, ca o ființă umană cam trecută sau un vagabond care a fost costumat în Isus. Este îmbrăcat într-un roz pal care îl (Îl?) face cumva să nu semene cu nimic altceva din pictură și e înconjurat de îngeri care plutesc, dar foarte discret, pe nori. Au aripi viu colorate, roșii sau mov sau argintii. Ar putea fi cu toții fie bărbați, fie femei. Țin în mâini instrumente de tortură precum oamenii din scenele sado-maso de pe net, dar de fapt nu chiar ca în scenele sado-maso, pentru că ei au un aer de liniște, sau să fie blândețe? Pe plăcuța cu informații scrie că țin în mâini „instrumente”, ceea ce e destul de just pentru că într-adevăr pare că urmează să cânte

la ele, ca o mică orchestră care așteaptă să-și acordeze instrumentele.

Apoi observi că sfântul stă pe o măsuță. Masa arată ca o scenă de teatru minusculă. Asta face ca și chestia aia ca o mantie cu care e îmbrăcat să semene cu o cortină. Printre picioarele măsuței se vede soclul coloanei din spatele lui și parcă e vorba despre o revelație din culise, parcă totul e numai teatru, dar în același timp încrețiturile de pe pielea de la încheietura mâinii cu care ține cartea par reale. Arată exact așa cum arată pielea unei mâini care ține ceva greu.

Și cea mai grozavă chestie, la nivelul capului sfântului, coloana are vârful spart și din ea crește ceva care seamănă cu o pădure în miniatură.

Sunt oameni foarte mici în fundal, în spatele picioarelor sfântului. Au fost anume pictați atât de mici datorită perspectivei, dar în același timp fac să pară că acest om este un uriaș și într-adevăr, când îți muți privirea de la această pictură la celelalte din sală ți se pare că toate s-au micșorat. După această pictură par plate și învechite, de parcă ar fi niște piese de teatru răsuflate, dar care se pretind reale. Aceasta măcar recunoaște că totul e doar o reprezentație.

Sau poate că George doar a petrecut suficient timp ca să privească această pictură anume și că orice experiență de a privi ceva ar fi la fel de grozavă dacă ar dedica destul timp oricărui lucru pe care-l privește.

George a fost de șapte ori până acum. Cu fiecare vizită, călugărul i s-a părut din ce în ce mai puțin aspru. A început să pară liniștit, ca și cum nu-l deranjează nimic – celelalte picturi din sală, chestiile care se întâmplă în ele, oamenii care trec încolo și-ncoace prin fața lui în fiecare zi cu toate viețile lor diferite, tot restul galeriei, piața, străzile, traficul, orașul, țara, marea, țările care se întind dincolo de galerie și aiurea. Uitați-vă la brațele larg deschise ale Dumnezeului de acolo de sus care seamănă un pic cu un bebeluș în pântecele unei femei însărcinate căreia i s-a făcut cezariană pe vremuri, un bebeluș foarte bătrân și înțelept. Uitați-vă la materialul din care-i făcută mantia sfântului care și ea se deschide larg și se schimbă din neagră în argintie chiar în mijlocul corpului. Degetul lui ridicat a încetat să mai sugereze dojană și a început să arate ca un îndemn să privești în sus, și nu neapărat la Dumnezeu, spre care scrie pe plăcuța de la galerie că arată, ci mai degrabă la felul în care albastrul cerului se închide și se face și mai albastru pe măsură ce se ridică, sau la felul cum din piatră va crește o pădure, sau cum ceea ce se vrea a fi un instrument de tortură este de fapt neputincios, nimic altceva decât o piesă de muzeu, un obiect de recuzită pentru vreo dramă veche al cărei ecou înfiorător a trecut demult.

Pe George a cuprins-o din ce în ce mai tare interesul în ciuda propriei ei porniri și în ciuda faptului că, la prima vedere, această pictură are atât de puține în comun – ca de altfel toate picturile din această sală, toate realizate cu mai bine de cinci sute de ani în urmă – cu lumea reală. Când intră acum în sala 55, e ciudat, dar parcă se întâlnește cu un prieten vechi, chiar dacă e unul care nu vrea s-o privească în ochi, pentru că sfântul se uită mereu într-o parte. Dar e bine și așa. E bine să fii văzut în treacăt, ca și când nu ești tu singurul, ca și când nu ți se întâmplă totul numai ție. Pentru că nu ești. Și nu

numai ție.

O operă de artă prietenoasă. Asta a fost când mama ei a spus chestia aia cum că arta la care se uitau ei *seamănă un pic cu tine*. Generoasă, dar și, cum a mai zis? Încă într-un fel.

Sarcastică?

George nu-și mai amintește.

La început, când venea aici, era tot timpul foarte conștientă că se uită la o pictură de care mama ei nici măcar nu știuse vreodată că există sau pe lângă care se poate foarte bine să fi trecut fără s-o vadă, așa cum face lumea, în drum spre picturile mai cunoscute.

Astăzi, ceea ce vede este felul cum peisajul stâncos dintr-o parte a sfântului este fărâmițat, măcinat, ca și cum n-ar fi încă finisat, iar pe partea cealaltă s-a transformat în clădiri care sunt destul de impunătoare și de somptuoase.

Pare că numai faptul că treci de pe o parte a sfântului pe cealaltă va avea ca rezultat dacă mergi într-un sens întregime și dacă mergi în celălalt fărâmițare.

Ambele stări sunt frumoase.

Se uită pe cealaltă latură a camerei, la pictura de la stânga sfântului, dincolo de ușa deschisă. Este cu o femeie care stă pe un tron somptuos și ține în mână o crenguță cu cireșe, de un pictor pe nume Cosme Tura, și are și bilutele acelea de sticlă sau coral, înșirate pe o sfoară deasupra capului ei. La fel are și cea din stânga lui George, care este o Fecioară cu pruncul și e tot de Cosme Tura.

Bilele de coral și sticlă din pictura cu Sfântul Vincențiu sunt de departe cele mai strălucitoare și mai convingătoare.

Poate că a existat o școală de bile de sticlă și coral unde au mers toți pictorii să învețe să facă chestiile astea.

Astăzi este miercuri. Lipsește de la două ore de matematică, engleză, latină, două ore de biologie, istorie, două ore de franceză. În schimb, astăzi urmează să numere câte persoane trec prin Sala 55 într-o anumită jumătate de oră (va începe la ora douăsprezece) și câte dintre aceste persoane se opresc să se uite la pictura de Francesco del Cossa și cât timp anume.

Pe baza acestor observații va putea să elaboreze un studiu statistic privind concentrarea atenției și arta.

Apoi o să-și ia ceva de mâncat, apoi o să se întoarcă la Kings Cross și acasă la timp ca să fie acolo când iese Henry de la școală.

Apoi o să pună cardul înapoi la locul lui ca de obicei și o să iasă în grădină, dacă nu plouă, și o s-o salute și o s-o întrebe ce mai face, ca în fiecare zi, după cum i-a făgăduit fetei din iurtă. O să intre în casă și-o să pregătească cina și-o să spere că tatăl ei n-o să vină acasă într-o stare prea urâtă.

E minunat să fii amețit, spunea tatăl ei seara trecută. E ca și cum aș purta o oaie mare, grasă și plină de lână între mine și restul lumii.

Duhoarea de oaie bătrână în casă, se gândea George pe când spunea el asta, cu lâna

plină de iarbă și îmbâcsită cu excremente, ar fi fără îndoială de preferat duhorii tatălui ei după ce a băut.

Era în weekend. Se uita la un film la televizor. Era despre patru adolescente, prietene care fuseseră îndurerate de vestea că va trebui să-și petreacă vacanța în părți diferite ale lumii. Așa că au făcut o înțelegere să împartă o pereche de blugi, adică s-o trimită prin poștă de la una la alta și așa mai departe ca dovadă a prieteniei lor nepieritoare. În continuare perechea de blugi a funcționat ca un catalizator al vieților fetelor și le-a însoțit prin multe momente de cotitură în care au primit lecții și au căpătat stimă de sine și s-au îndrăgostit, li s-au despărțit părinții, cineva a murit etc.

Când a ajuns la partea în care un copil urma să moară de cancer și blugii au ajutat-o pe una dintre fete să treacă peste asta, George, care stătea pe podea în living, a scos un urlet ca de lup văzând că filmul chiar e de rahat.

S-a hotărât să se uite în schimb la unul dintre DVD-urile pe care i le adusese H înainte de a pleca.

Liga mamelor te sprijină, îi spusese H când i-a dat un mic teanc de filme în limbi diferite pe care le alesese mama ei, când se pregăteau să se mute, *pentru prietena ta, biata fată căreia îi plac anii 1960 și care suferă cu adevărat.*

Suferă cu adevărat. Lui George i-a plăcut expresia. Primul film din teancul de lângă DVD-player era cu actrița din posterul de pe peretele lui George. Era despre niște oameni care merg pe o insulă aproape pustie cu o barcă. O femeie dintre ei se pierde. Dispare literalmente. Ceilalți o caută tot restul filmului și se îndrăgostesc unii de alții și se despart, dar nu află niciodată unde a dispărut sau ce s-a întâmplat cu ea. George s-a uitat la film fără să se miște de unde era așezată pe podea, de la început până la sfârșit. Apoi l-a scos din DVD-player și a luat din teanc următorul film.

Se numea, în franceză, Un film ca toate celelalte. Nu avea subtitrare și când a început părea să fie piratat, era neclar, de parcă ar fi fost copiat de pe o casetă dubioasă.

Tatăl ei a intrat în cameră și s-a așezat pe fotoliul din spatele ei.

Îi simțea mirosul.

Ce film e, Georgie? a întrebat el.

George era cât pe ce să-i spună titlul, dar apoi și-a dat seama că dacă-i spune cum se numește, o să creadă că-l ia peste picior. Asta a făcut-o să râdă.

E franțuzesc, a spus ea.

E plăcut să te aud că râzi, a spus el din spatele ei.

Filmul a început cu niște imagini cu doi tineri care făceau niște ziduri foarte mici, din cărămidă. Par să învețe cum să zidească, așa să fie? Deasupra acestui cadru mulți oameni vorbeau într-o franceză cu care George nu prea reușea să țină pasul. Părea să fie ceva legat de politică. Apoi a trecut la următoarea secvență, cu niște tineri așezați pe o iarbă înaltă, care stăteau de vorbă. Erau filmări cu niște greve, sau proteste, care au dus-o pe George cu gândul la studenții de aici, la cât timp rezistaseră în clădirea universității și la poveștile care circulau prin școală despre cât de brutal se comportaseră polițiștii și cei de la firma de securitate cu ei, pe care mama ei o pusese să

i le spună și din care se inspirase ca să trimită expresii și paragrafe prin intermediul Subversetelor.

Tatăl ei bâiguia acum ceva despre filmul și cântecul care o determinaseră pe mama ei să-i pună lui George numele ăsta.

Am întrebat dar dacă o să ajungi să arăți ca fata din film. E cam ștearsă, cam fraieră. Dar maică-ta a avut dreptate. Îi plăcea ideea de antierou. Antieroină. Avea convingerea că oamenii pot să fie ei înșiși și totuși să iasă învingători din orice situație, oricât de dificilă. Inclusiv eu, sper. Ei? Ei, Georgie?

Mda, a spus George.

A oftat. Ura cântecul de la care se presupune că vine numele ei.

Tatăl ei a început să-l fluiere, apoi să cânte partea cu lumea care avea să vadă o nouă fetiță pe nume Georgie. Oamenii din film, cărora nu le vezi niciodată fețele, doar brațele și picioarele și trunchiul, stăteau degeaba și vorbeau despre Dumnezeu știe ce. Filmul îi prezenta stând de vorbă ca și cum nimic nu mai conta în afară de faptul că *vorbeau*. În timp ce vorbeau se jucau cu fire din iarba pe care stăteau. Rupeau câte un fir. Îl înnodau. Îl despicau ca și cum ar fi vrut să fluiere cu el. Țineau câte un fir și-l ardeau cu țigara în timp ce vorbeau până când se ardea de tot și cădea, apoi începeau din nou cu un alt fir. Apoi filmul a trecut la o secvență cu un zid care avea niște cuvinte scrise cu sprayul pe el. PLUTÔT LA VIE.

Știi, a zis tatăl ei din spatele ei, o să mă părăsești în curând, nu-i așa?

George nu s-a întors spre el.

Înseamnă că mi-ai cumpărat biletul ăla pentru lună, deja? a zis ea.

Tăcere, cu excepția francezilor care stăteau cu toții de vorbă acum ani întregi. S-a întors spre el. Tatăl ei avea un aer grav. Nu părea înlăcrimat sau sentimental. Nu părea nici măcar beat, deși în jurul lui camera mirosea în așa fel încât n-avea cum să nu fie.

Stă în firea lucrurilor, a spus tatăl ei. Mama ta, din anumite puncte de vedere, e norocoasă. Acum nu mai are cum să te piardă. Și nici pe Henry.

Tată, a spus George. Nu plec nicăieri. Am șaisprezece ani.

Tatăl ei și-a plecat ochii. Părea gata să plângă.

Poate că o să vină o zi, se gândea George, când o să-l ascult pe tatăl meu. Dar, deocamdată, cum aș putea? E tatăl meu.

În timp ce gândea asta, s-a simțit răutăcioasă. Așa că a început să cedeze, un pic.

O, da, și, tată, a spus ea. La mine în cameră se infiltrează apa de la ploaie.

Poftim? a spus tatăl ei.

S-a îndreptat de spate.

Se infiltrează apa prin acoperiș, a spus ea. Probabil că se întâmplă de ceva timp. Se scurgea prin dreptul posterelor și altor chestii și n-am observat. Până azi, mai devreme.

Tatăl ei a țâșnit de pe scaun.

L-a auzit urcând treptele câte două odată.

George a lăsat pornit filmul franțuzesc cel interesant / plictisitor și și-a deschis laptop-ul. A tastat regizori de film italieni. A dat click pe Imagini.

A apărut o fotografie cu un bărbat în întuneric căruia nu i se vedea fața și care avea o imagine luminoasă pe piept. Nu, nu o imagine. Cineva proiecta literalmente un film pe bărbat, pe care-l folosea pe post de ecran.

George a dat click pe link. Era despre un regizor care a stat într-o galerie de artă în Italia în timp ce un artist a proiectat chiar unul dintre filmele regizorului de la început până la sfârșit pe pieptul lui.

Scria că la puțin timp după acest act artistic acest bărbat a fost găsit mort pe o plajă.

Scria băiat de consumație, întâlnire amoroasă, crimă, teoria conspirației, Mafia, Vatican.

Era și o fotografie cu oameni care lansau artificii din locul în care fusese găsit cadavrul lui.

L-a auzit pe tatăl ei bubuind pe la etaj. Imaginează-ți că s-ar proiecta filme pe zidul casei tale. Ți-ar afecta subiectul acelor filme spațiul vital, se întreba ea, sau respirația, să zicem, dacă ți-ar fi proiectate pe piept?

Nu, sigur că nu.

Dar imaginează-ți dacă ai fi făcut ceva și apoi ar trebui să fii văzut mereu prin intermediul a ceea ce ai făcut, ca și cum lucrul pe care l-ai făcut a devenit parte din tine.

George stă printre picturile de acum atâtea secole și se uită lung la pictura realizată de pictorul care a dispărut, apoi a fost regăsit secole mai târziu după gingii. După gingii. Pictorul care a vrut mai mulți bani pentru că era lacom. Sau pictorul care a vrut mai mulți bani pentru că își cunoștea valoarea. Pictorul care a crezut că e mai bun decât toți ceilalți. Sau pictorul care știa că merită mai mult.

Valoarea e totuna cu banii? Sunt amândouă același lucru? Suntem totuna cu banii noștri? Banii pe care-i facem ne fac să fim ceea ce suntem? Ce înseamnă cuvântul a face? Suntem ceea ce facem? *E al naibii de plăcut să uit de mine un pic. Am văzut picturile. Ce ar mai trebui să știm?* Criza bancară. Criza băncii de alimente. Fata din iurtă. (*Probabil că a fost foarte bine plătită pentru asta.)*

Gândește-te, o clipă, la dilema morală.

Clatină din cap, pe care-l simte ca și cum ar fi plin de chestii zăngănitoare, tari și îmbâcsite ca atunci, într-o după-amiază din noiembrie, când vântul a deschis fereastra de la mansardă și camera ei s-a umplut cu semințe de arțar îmbâcsite și așchii de lemn și frunze uscate din copacii din spatele caselor pe birou, pe pat, pe cărți, pe podea, bucățele din mizeria orașului împrăștiate peste tot ce mai rămăsese din hainele ei curate.

Galeriile nu prea seamănă cu viața reală. Sunt niște locuri atât de curate, în general. O chestie legată de galeria asta pe care nu s-au gândit s-o pomenească în nici o broșură sau printre informațiile de pe Internet, dar care este un punct forte după părerea lui George, este faptul că miroase bine, cel puțin așa e în aripa asta nouă, George nu știe cum e în aripa veche. Aici miroase a lemn. Poate trece de la liniște la aglomerație destul de brusc. Poți să stai aici pe bancă și să nu fie nimeni în sală în afară de tine (și custode), deși tot timpul se poate auzi zgomotul de pași din celelalte săli pentru că peste tot

podelele scârțâie. Apoi, din senin, un grup uriaș de turiști din Japonia sau Germania, mă rog, să umple sala, uneori copii, alteori adulți, care de obicei își omoară timpul până le vine rândul să vadă desenul de Leonardo da Vinci din sala la care de obicei se stă mai mult la coadă.

Își scoate telefonul și-i scrie un mesaj lui H.

– *Știai că Leonardo da Vinci a fost desenator?*

Apoi își pregătește caietul și pixul pentru experimentul statistic.

H i-a răspuns imediat.

– *Da și a fost atât de avangardist încât l-a inventat pe motanul Helix*[33]

H s-a mutat într-un oraș din Danemarca al cărui nume sună ca și cum un scoțian ar pronunța casă de toleranță[34]. Din ziua în care a plecat a început să trimită mesaje scrise. Mesajele păreau destul de haotice. Nu erau despre locul unde e H sau despre cum e acolo sau despre cum se simte H sau ce face; H nu a pomenit nici măcar o dată vreo chestie pe care te aștepți de obicei să ți-o spună oamenii. În schimb, veneau, fără să fie însoțite de vreo explicație, ca niște informații sub formă de săgeți îndreptate prin spațiu spre ținta lor, care era George.

În primul scria:

– *Pe mama lui o chema Fiordelisia Mastria*

Apoi, mult mai târziu:

– *Tatăl lui a construit clopotnița catedralei*

A doua zi:

– *I-a trimis o scrisoare pe 25 martie 1470 unui duce pe nume Borso d'Este ca să-i ceară niște bani pentru picturile pe care v-ați dus să le vedeți*

După mesajul ăsta, George (care nu răspunsese la nici unul până atunci pentru că, de fiecare dată când lua telefonul în mână ca să încerce, scria jumătate de cuvânt sau câteva cuvinte, apoi se oprea și le ștergea și până la urmă nu mai trimitea nimic) a știut că sunt despre chestia aia adevărată care se crease între ele două.

După două ore, alt mesaj:

– *Ducele a scris pe scrisoare, în josul paginii, cu creionul, în latină: Să se mulțumească cu suma stabilită deja*

Târziu, în aceeași seară:

– *A plecat îmbufnat și s-a dus să lucreze altundeva*

Apoi, a doua zi, de-a lungul întregii zile:

– *25 martie 1470 a fost o zi de vineri*

și

– *S-a crezut ani de zile că picturile lui au fost făcute de altcineva*

Apoi cu siguranță H a epuizat informațiile despre pictor.

În schimb, pe parcursul următoarelor câteva zile, a țintit câteva săgeți misterioase către George, în latină:

– *Res vesana parvaque amor nomine*

– *Adiuvete!*

– *Puella fulvis oculis*

– *Quem volo es*

– *Quingenta milia passuum ambulem*

În a doua zi de texte în latină, George și-a dat seama că I would walk five hundred miles[35] e și titlul unui cântec de-al gemenilor scoțieni cu ochelari și fețe de tocilari din anii ’80.

L-a descărcat și l-a ascultat.

Apoi a descărcat cântecele intitulate Help![36], Crazy Little Thing Called Love[37] și Brown-Eyed Girl[38]. Le-a ascultat pe toate. Și-a adunat o listă de piese – prima pe care și-a făcut-o pe telefonul nou – și le-a salvat pe toate cu denumirea în latină. Când și-a dat seama că poate Quem volo es voia să fie cântecul intitulat You’re the One That I Want[39], a început să râdă în hohote.

Sunau destul de bine. Și H nu făcea latină, așa că faptul că sunau chiar bine în latină însemna și mai mult.

Înseamnă și că atunci când aude cântece, doar în trecere, de exemplu când face cumpărături și sunt difuzate cum se întâmplă întotdeauna la difuzoarele de la Asda[40], nu o mai deranjează. Asta-i prinde bine. Aproape oriunde mergi se ascultă invariabil muzică și simplul fapt de a auzi cântece în jurul ei, în magazine sau cafenele sau în reclame la televizor, a fost unul dintre lucrurile cărora le-a făcut față cel mai greu.

În plus, cântecele astea pe care H a pus-o să le asculte sunt genul de cântece care se ascultă peste tot. Dar nu doar atât. Dacă stai să le asculți cum trebuie, sunt chiar niște cântece reușite. Și mai ciudat și mai frumos e faptul că există cineva care a vrut ca ea să le asculte, și nu oricine, ci Helena Fisker.

E ca și cum ai purta o conversație fără să fie nevoie să spui nimic. E ca și cum H încearcă să găsească o limbă care să însemne ceva personal în urechile lui George. Nimeni n-a mai făcut asta pentru George până acum. Și-a petrecut întreaga viață vorbind în limbile altor oameni. E ceva nou pentru ea. Noutatea situației are un fel de putere care poate face lucrurile vechi – la fel de vechi precum cântecele alea, chiar la fel de vechi ca însăși limba latină – să fie într-un fel noi, dar un fel care nu le anulează, cum i-ai spune?

George stă în aripa nouă de la National Gallery în fața unei picturi vechi și încearcă să găsească niște cuvinte potrivite.

Statutul lor clasic?

Încuviințează din cap. Asta este. Chestia asta care se întâmplă le face să fie noi, dar totuși le lasă să fie și vechi, și una, și alta în același timp.

După ce a descărcat cântecele, i-a trimis primul răspuns lui H.

Let’s helix again, like we did last summer.

I-a trimis imediat încă un mesaj în care-i scria

(*Helix: cuvântul grecesc pentru twist*[41].)

A venit înapoi un mesaj care a străpuns orice s-ar fi aflat între lumea exterioară și pieptul lui George. Cu alte cuvinte, George a simțit literalmente ceva.

E plăcut să-ți aud vocea
Chestia grozavă la vocea cântăreței ăleia Sylvie Vartan (cu care George, după toate aparențele, s-ar putea chiar să semene un pic) este că aproape nu poate fi făcută să sune mai dulce sau să mintă. De asemenea, deși a fost înregistrată în urmă cu decenii, vocea ei are tot timpul, în momentul în care o auzi, o asprime care derivă din propria-i vioiciune. Pare că a fost șlefuită într-un mod plăcut. Te face să înțelegi că trăiești. Când George vrea să audă ceva dur și trist ascultă cântecul în care Sylvie Vartan urlă ca un lup pe cuvintele *am visat* și *citeam* în franceză. Într-o zi, săptămâna trecută, cu cântecul ăsta care i se repeta în urechi a mers cu bicicleta către Addenbrookes, care este locul unde a murit mama ei, apoi mult dincolo de spital și afară din oraș pentru că în drum spre Londra, cu o dimineață înainte, văzuse din tren o structură metalică, o chestie ca o sculptură care semăna foarte bine cu un helix dublu.

Chiar *era* o structură ADN de fapt, o sculptură care ilustra asta, și marca începutul unei piste pentru cicliști pe care puteai merge pe o distanță de două mile de-a lungul micilor dreptunghiuri de diferite culori vopsite pe asfalt, fiecare reprezentând una dintre cele 10.257 de componente care se găsesc într-o singură genă umană.

S-a așezat pe o bucată de iarbă de lângă alee în lumina soarelui de început de primăvară. Iarba era udă. Nu-i păsa. Erau albine și muște de jur împrejur. O mică insectă care semăna cu o albină i s-a așezat pe manșeta gecii, iar ea a gonit-o cu o mișcare precisă din degetul mare și arătător.

Dar la o fracțiune de secundă după ce a făcut asta și-a dat seama ce impact trebuie să fi avut degetul ei asupra unei ființe atât de mici.

Trebuie să se fi simțit ca atunci când ești lovit de un trunchi rotunjit de copac uriaș care a fost aruncat spre tine de la distanță fără ca tu să știi.

Trebuie să se fi simțit ca și când ar fi primit un pumn de la un zeu.

Atunci și-a dat seama, ca și cum ceva estompat și mișcător s-ar zări printr-un paravan cu geam fumuriu, atât de faptul că iubirea se îndrepta către ea, cât și că nu putea face nimic să se împotrivească.

Norul neștiinței, i-a spus în ureche mama ei.

Se întâlnește cu norul științei, i-a răspuns în gând George.

Așa că a mers cu bicicleta pe toată lungimea singurei gene ținându-și camera telefonului deschisă și îndreptată spre pământ. A făcut o poză și cu cealaltă sculptură în formă de helix dublu care marca sfârșitul.

S-a uitat la fotografia din telefon, apoi din nou la opera de artă însăși.

Semăna cu un arc de pat voios sau cu o scară făcută la comandă. Era ca un fel de strigăt, dacă despre un strigăt spre cer se poate spune că seamănă cu ceva. Semăna cu opusul istoriei, deși la școală se spunea întruna că istoria ADN-ului a început aici, în acest oraș.

Dar dacă istoria, de fapt, chiar *ar fi* strigătul acela, arcul acela spre cer, chestia aia ca o scară în spirală, și toată lumea ar fi doar obișnuită să numească istorie cu totul altceva? Dar dacă ideile general acceptate despre istorie ar fi amăgitoare?

Idei amăgite. Ha.

Poate că orice ar fi presat sau ar fi apăsat un asemenea arc sau ar fi oprit strigătul lui către înalt s-ar fi opus devenirii istoriei a ceea ce este de fapt.

Când a ajuns înapoi acasă a descărcat filmul și pozele și le-a trimis.

Când o să te întorci o să mergem cu bicicleta pe lungimea a treizeci de mia parte a genomului uman, a scris ea. *Dacă o să vrem vreodată să mergem pe toată lungimea, o să ne ia patru ani, asta dacă mergem fără oprire și dacă nu împărțim sarcina și nu facem fiecare câte jumătate, ceea ce o să însemne că o să ne ia câte doi ani de fiecare, dar o să fie mult mai puțin interesant. O să fie ca și când ai înconjura pământul cu bicicleta de 15 ori, sau de șapte ori și jumătate dacă facem fiecare câte jumătate.*

Când ajunsese pe la jumătatea email-ului George a observat că folosise, în prima frază, timpul viitor, de parcă ar exista vreun viitor.

!

Și știai (probabil știai) că Rosalind Franklin era cât pe ce să nu fie recunoscută ca fiind una dintre cei care au descoperit dublul helix? Deși ea este cea care a făcut prima radiografie care a însemnat că Watson și Crick își puteau realiza descoperirea, și era evident pe cale să facă aceeași descoperire și ea. Și că atunci când Watson a văzut-o vorbind despre activitatea ei de cercetare ar fi trebuit să fie mai caldă și mai frivolă în prelegerea despre difracție (!) și că pe el l-ar fi interesat mai mult ce zice dacă și-ar fi dat jos ochelarii și dacă ar fi făcut ceva cu părul. Așa că trebuie să adăugăm încă o strofă întreagă la cântecul ăla cu bila pentru demolări. Nu s-a întâmplat decât cu șaizeci de ani în urmă, și asta înseamnă mai puțin decât vârsta bunicii tale și doar cu zece ani înainte să apară mama mea. E genul de întâmplare istorică ce se opune scrierii istoriei adevărate. În orice caz, în filmul de aici liniile verzi reprezintă adenina, cele albastre citozina, cele verzi guanina și cele roșii timina.

A, da și, dacă-ți aduci aminte. Ai întrebat, și te semper volam.

Adu-ți aminte, te rog, își spunea ea în minte în timp ce trimitea mesajul.

Sardonic! Ăsta era celălalt cuvânt, alături de generos, pe care-l folosise mama ei despre ea. Nu sarcastic.

Când îmi aduc aminte, e ca un cutremur, a spus Henry ieri. Câteodată nu-mi aduc aminte, aproape toată ziua. Apoi îmi amintesc. Sau îmi amintesc poate un alt lucru care s-a întâmplat. Ca atunci când am fost la magazinul ăla și am cumpărat țeava în care când suflai ieșeau bule foarte lungi.

Henry lucrează la un proiect despre cutremure și tsunami la școală. Manualul din care își face desenele și-și extrage informațiile are pe copertă o imagine cu o autostradă care pare că a fost ridicată de o mână uriașă și pusă la loc, dar pe cant și toate camioanele și mașinile au alunecat de pe ea și acum stau pe capotă, cu roțile în sus, la baza ei.

Ciudat, dar fotografia e frumoasă. Toate fotografiile din cartea asta sunt frumoase, cu șosele crăpate, cu un cadran de ceas de pe un turn spart în două în așa fel încât numai cifrele romane de la șapte la unsprezece supraviețuiesc și restul cadranului e

doar cerul. Este o fotografie cu o fetiță care ține în mână un ceainic și are în fundal corturi de prim-ajutor. E o calamitate naturală și arată un pic a poză făcută într-o ședință foto. De fapt, cam toate fotografiile cu locuri distruse, dacă nu au morți în ele, arată ca și cum ar fi fost făcute în cadrul unor ședințe foto.

Mai devreme sau mai târziu, auzea vocea mamei în mintea ei, *și cele cu morți or să arate a poze dintr-o ședință foto.*

Mort într-o ședință foto. Ha ha.

Ar fi subiectul unui Subverset pe cinste.

George a văzut că frățiorul ei, care stătea la masa pentru micul dejun cu cartea despre cutremure și tsunami în față, avea capul plecat ca o floare ofilită.

Și-a tras un scaun lângă el.

Ești un rift, a spus ea.

Sunt un ce? a întrebat el cu voce stinsă.

Ești o falie, a spus ea.

Ba nu sunt, a spus el.

Ba da, ești o falie San Andreas. Ești o placă tectonică, a spus ea.

Ba tu ești o placă tectonică, a spus el.

Dac-arunci cu pietre-n mine, o să mă doară-un pic, a spus ea. Dacă mă faci în tot felul, n-o să pățesc nimic. Ești un continent în mișcare.

Ba tu ești un continent în mișcare, a spus el.

Ești un incontinent în mișcare, a spus ea (deși asta a fost atât de subtilă încât a cam trecut pe lângă Henry). Ești o scară Richter. Un Richter scărmănat. Un nidiot.

Dac-arunci cu pietre-n mine, a spus Henry.

Își cânta acum singur cu o figură tristă.

O să mă doară-un pic. Dac-arunci cu pietre-n mine.

George a ieșit în grădină. A adunat niște pietricele și bucățele de gard viu, câteva crenguțe. S-a întors în bucătărie și le-a aruncat în Henry. Câteva crenguțe mai mici și frunze i s-au agățat în păr. Pietricelele au căzut peste tot, în zahăr, în unt, în sertarul cu tacâmuri.

Henry s-a uitat la mizeria din jurul lui și de pe el și apoi s-a uitat la ea uluit.

Te-a durut? a întrebat ea. Ei?

L-a gâdilat un pic.

Ăsta te-a durut? a întrebat. Dar ăsta? Ăsta?

A mers. S-a înseninat, s-a dat bătut, a râs și s-a zvârcolit în brațele ei.

Bun.

A adunat pietrișul din unt și din zahăr cu o lingură. A luat crenguțele și frunzele și nisipul cu o lavetă și a șters masa. A gătit ouă pentru cină. (Ou cu plop. Ca un fel de mâncare de la un restaurant șic. Ce gust ar avea? Gândește-te la toate picturile făcute cu toate ouăle depuse cu toți anii ăia în urmă și la pâlpâirile de viață care au fost viețile găinilor cu sânge cald care le-au depus.)

Henry încă găsea amuzantă gluma cu aruncatul pietrelor, iar ea încă-i găsea nisip în

păr când i-a făcut baie și l-a trimis la culcare.

Pământul e făcut din rocă. E vechi de mai bine de patru miliarde și jumătate de ani. Cinci sute de ani înseamnă un nimic. Înseamnă cam lungimea unei gene. Mai puțin.

De la nivelul patru la cinci, cad chestii de pe pereți și de pe rafturi.

La nivelul șase, cad chiar pereții.

Sunt mii de cutremure de jur împrejurul pământului, în fiecare an, majoritatea atât de mici încât nu le observă nimeni.

Dar astea sunt semnele la care oamenii au învățat să fie atenți. Câinii latră. Broaștele își schimbă locul. Cerul se umple de lumini ciudate.

Doamnă Rock, spusese George ultima dată când o văzuse pe doamna Rock, sunt undeva între ciocan și nicovală.

Doamna Rock aproape că a zâmbit.

Așa că am hotărât să vin la dumneavoastră ca să le evit, a spus George.

Doamna Rock a părut un pic îngrijorată.

Apoi George i-a spus doamnei Rock cât de rău îi pare că a mințit.

În ziua aceea în care am spus cuvântul minotauriza și apoi am pretins că ați înțeles greșit, a spus George. Nu ați înțeles greșit. Chiar asta am spus. Apoi am pretins că nu am spus așa. Și voiam doar să vă spun asta și să-mi cer scuze. Am fost dificilă. Și, în afară de asta, știu că probabil am părut groaznic de paranoică prin unele chestii pe care vi le-am spus în ultimele săptămâni, mai ales despre mama și așa mai departe. Am născocit povești. Acum realizez asta.

Doamna Rock a încuviințat din cap.

Apoi i-a spus lui George că povestea minotaurului e o poveste despre înfruntarea unei situații labirintice. A dat foarte clar de înțeles că a folosit cuvântul labirintică, nu încurcată. Apoi, odată ce-o înfrunți, a spus ea, ceea ce trebuie să faci ca să ieși din labirint e să te întorci pe același drum, să-ți urmezi propriul fir, firul pe care l-ai lăsat în urma ta, și că asta are mare legătură cu a ști de unde venim și care ne sunt rădăcinile…

Nu sunt de acord cu interpretarea dumneavoastră, a spus George.

Doamna Rock s-a oprit. Părea încurcată (sau poate prinsă într-o situație labirintică) pentru că a întrerupt-o cineva.

George a clătinat din cap.

Nu e nevoie decât de un moment de răscruce în cadrul acțiunii. E nevoie de o mână de ajutor din afară, a spus George. Dacă nu i-ar fi dat o fată un ghem de sfoară lui Tezeu, e foarte posibil ca el să nu mai fi ieșit de acolo niciodată. Probabil că ar mai fi acolo și acum și minotaurul ar mai cere jertfe și ar mânca în continuare numărul solicitat de fecioare din Atena.

Da, desigur, spune doamna Rock. Dar e posibil, de asemenea, Georgia, să însemne, în sens metaforic…

Of, doamnă Rock, ca să fiu sinceră, sunt atât de sătulă de ce ar trebui să însemne poveștile. Mama, în dimineața zilei în care a murit, m-a enervat. Îmi spunea micul ei prinț, pentru că noul bebeluș din familia regală și cu mine purtăm din întâmplare

același nume, ambii mei părinți începuseră să-mi spună așa vara trecută. Ceea ce înseamnă că m-am ferit de ea când a încercat să mă sărute când plecam la școală. Apoi data următoare când a venit acasă a fost după două săptămâni și era sub formă de nisip într-o cutie de carton pe care tata a pus-o pe locul de lângă șofer în dubița lui de serviciu și apoi a mers prin oraș și s-a oprit să lase câte un pumn din ea în locurile care-i plăceau foarte mult. Doar locuri în aer liber, totuși, ca să nu fie prea șocant sau prea ilegal. Totuși și-a pus un pic din ea în buzunar și a dus-o la Londra, unde a mers anume ca să caute crăpături și fisuri în exteriorul și interiorul clădirilor care fuseseră locurile ei de artă, de teatru și de muncă preferate. În care a îndesat, cu degetul mare, câte puțin din mama. Și încă a rămas destul de mult din ea în cutie, așa că în vara asta putem s-o ducem în Scoția și în străinătate, în câteva dintre celelalte locuri care-i plăceau. Chestia este. Ceea ce înseamnă că. Nu e foarte metaforic, dacă vreți să mă iertați, doamnă Rock.

Tăcere.

(Ceea ce ai putea numi chiar o tăcere mormântală.)

Chiar spusese asta cu voce tare George?

Nu.

Pfiu.

George spusese doar prima frază cu voce tare. N-a mai spus nimic după cuvintele *ce ar trebui să însemne poveștile*.

Dar gândește-te la mama ei. Gândește-te cum zâmbește, privește minotaurul în ochi și… clipește.

Gândește-te la tatăl ei care ia ce-a mai rămas din forma pe care o avea mama ei când trăia și merge cu mașina prin ploaie ca să găsească locurile unde și-ar dori ea să fie.

Gândul acesta la tatăl ei i-a declanșat lui George o viziune la timpul viitor, ba chiar una de vară, în care ea va veni de la școală sau de la Londra o dată la două luni și-l va găsi pe peluză cu furtunul în mână și cu o piesă care va descoperi ea că este o simfonie de Beethoven cântându-i în urechi prin prețioasele căști Bose pe care nimeni altcineva nu are voie să pună mâna, în timp ce dirijează un jet de apă con brio și apoi andante pe verdele gazonului proaspăt pe care l-a plantat.

Dar, ca să revenim la momentul de acum, sau mai degrabă de atunci, și la doamna Rock, încă un pic șocată de faptul că a fost întreruptă.

Doamna Rock și-a coborât sprâncenele din vârful capului, unde-i ajunseseră. Și-a fixat pe chip o expresie care să arate că așteaptă o clipă să vadă dacă George mai are ceva de zis.

Doamna Rock a expirat încet. S-a aplecat în față. I-a spus lui George că se bucură că George i-a spus adevărul despre cuvântul pe care l-a zis și apoi a pretins că nu l-a zis. Apoi s-a sprijinit din nou de spătarul scaunului, pentru că George tăcuse până atunci cel puțin, și a început să peroreze despre figura din mitologia greacă a celui care spune adevărul.

Acesta, a spus doamna Rock, era un personaj important în viața și în filosofia greacă, de obicei cineva fără nici o putere, absolut lipsit de statut social, care-și asuma

responsabilitatea de a se ridica la nivelul celei mai înalte autorități atunci când autoritatea era nedreaptă sau incorectă, și exprima clar și răspicat cele mai neplăcute adevăruri, chiar dacă făcând asta probabil că-și puneau singuri viața în pericol.

Singur sau singură, a spus George. El sau ea. Viața lui sau viața ei. Și, așa, de dragul conversației, această a doua trimitere, sau exemplu sau ilustrare, mi s-a părut mult mai convingătoare decât cea cu minotaurul.

Doamna Rock a așezat creionul pe birou cu un păcănit. A clătinat din cap. A zâmbit.

Georgia, a spus ea. După cum sunt sigură că ești conștientă. Poți fi un pic cam draconică uneori.

Am să consider asta un compliment, doamnă Rock, a spus George.

Da, Georgia, poți să faci asta. Marțea viitoare la aceeași oră, spune doamna Rock. Te aștept.

George deschide caietul. E aproape ora prânzului.

E acel moment din poveste în care, după structura ei de până acum, intră un prieten sau se deschide o ușă sau iese ceva la iveală (dar ce anume? locul unde este îngropat cineva? locul în care urmează să se construiască o clădire? o uneltire?); acesta este locul din această carte unde, în trecut, câte o răscruce din firul poveștii oferea câte un indiciu prietenesc despre ce avea să se întâmple în continuare.

George e pregătită și așteaptă.

Are de gând să numere oamenii și să vadă cât de mult sau de puțin timp stau să se uite sau nu la o pictură oarecare din galerie.

Ceea ce nu știe încă este că în aproximativ jumătate de oră sau cam așa ceva, în timp ce ea va compara cifrele finale (în total vor fi trecut prin sală o sută cincizeci și șapte de persoane, dintre care douăzeci și cinci vor fi aruncat o privire, dar nu mai mult de o secundă, o femeie se va fi oprit să se uite la modelul ramei, dar nu se va fi uitat la pictură mai mult de trei secunde; două fete și un băiat de aproape douăzeci de ani se vor fi oprit să comenteze, amuzați, despre tunsoarea de călugăr a Sfântului Vincențiu, de smocul ca un al treilea ochi din mijlocul frunții, și vor fi stat acolo să se uite la el timp de treisprezece secunde întregi), se va întâmpla asta:

[Intră Lisa Goliard]

George o va recunoaște imediat, chiar dacă a văzut-o o singură dată la un aeroport.

Va intra în această sală din această galerie, va arunca o privire în jur preț de-o clipă, o va vedea pe George, n-o va recunoaște pe George, apoi va veni și va sta în fața lui George între ea și pictura cu Sfântul Vincențiu Ferrer.

Va sta chiar în fața picturii preț de câteva minute, mai mult decât oricine altcineva în afară de George însăși.

Apoi își va așeza pe umăr poșeta de firmă și va pleca din sală.

George o va urma.

Rămânând aproape în urma femeii, atâta timp cât sunt destui oameni care s-o camufleze (și vor fi), îi va pronunța numele ca pe-o întrebare (Lisa?) pe scări, ca să fie sigură că-i ea. Va vedea dacă femeia se întoarce când aude numele (se va întoarce) și se

va preface, când femeia va face asta, uitându-se în altă parte și străduindu-se să semene cât mai bine posibil cu o adolescentă ușuratică obișnuită, că nu ea a vorbit.

George va fi uimită să-și descopere talentul de a acționa pe furiș.

O va urmări pe femeie, rămânând în urma ei și imitând-o pe adolescenta ușuratică obișnuită tot drumul prin Londra, inclusiv până la metrou și înapoi la suprafață, la aer, până când femeia aceea va ajunge la o casă și va intra și va închide ușa.

Apoi George va sta peste drum în dreptul casei o vreme.

Nu va avea nici o idee ce să facă mai departe sau măcar unde anume în Londra a ajuns.

Va vedea un zid jos vizavi de casă. Se va duce să se așeze pe el.

Bun.

1. Dacă femeia nu e cumva vreun soi de specialistă în Renaștere sau vreo expertă în Sfântul Vincențiu Ferrer (puțin probabil, dar posibil), sub nici o formă n-ar ști vreodată sau nu s-ar gândi să facă drumul special ca să vadă pictura asta anume dintre toate picturile din toată Londra. Asta va sugera că dacă știe ceva despre pictură, chiar și simplul fapt că există, înseamnă că încă o urmărea, într-un fel sau altul, pe mama lui George – asta dacă nu cumva o urmărește pe George chiar în clipa asta – pe vremea când au fost în Ferrara.

2. Mama lui George a murit. A avut loc o înmormântare. Mama ei este nisip. Atunci de ce mai este femeia asta pe urmele ei? O urmărește pe George? (Puțin probabil. În orice caz, acum George o urmărește pe ea.)

3. (și George va simți cum i se deschid ochii mai larg de data asta.) Poate că undeva în toată povestea asta, dacă stai să te uiți, e o dovadă de dragoste.

Gândul ăsta o va înfuria pe George.

În același timp, o va face să se simtă extraordinar de mândră de mama ei, din nou. Mai mult decât orice, se va minuna de talentul desăvârșit al mamei ei.

Labirintul minotaurului e una. Capacitatea de a face minotaurul să se simtă prizonier al labirintului e cu totul și cu totul altceva.

Touché.

Bate palma.

Și una, și alta.

Gândește-te la această dilemă morală o clipă. Imaginează-ți. Ești un artist.

Stând pe zidul de vizavi, George își va scoate telefonul. Va face o fotografie.

Apoi va mai face o fotografie.

După aceea va sta acolo și va rămâne cu ochii pe casa aia un pic.

Data viitoare când va veni va face același lucru. În cinstea ochilor mamei ei își va folosi ea ochii. Va da clar de înțeles oricui o urmărește că și ea o urmărește, la rândul ei.

Dar nu s-a întâmplat nimic din cele de mai sus.

Nu încă, în orice caz.

Deocamdată, la timpul prezent, George stă în galerie și se uită la una dintre picturile vechi de pe perete.

Categoric e ceva de făcut. În viitorul apropiat.

---

[33] Joc de cuvinte: combinație între *motanul Felix*, personaj celebru de desene animate creat în epoca filmului mut, și *helix* (vezi mai jos).

[34] Joc de cuvinte bazat pe asemănarea între numele orașului danez Aarhus și cuvântul englez *whorehouse*.

[35] (În traducere) *Aș merge pe jos cinci sute de mile*, piesă a formației scoțiene The Proclaimers (1988).

[36] (În traducere) *Ajutor!* – probabil referire la piesa formației The Beatles, de pe albumul cu același titlu (1965).

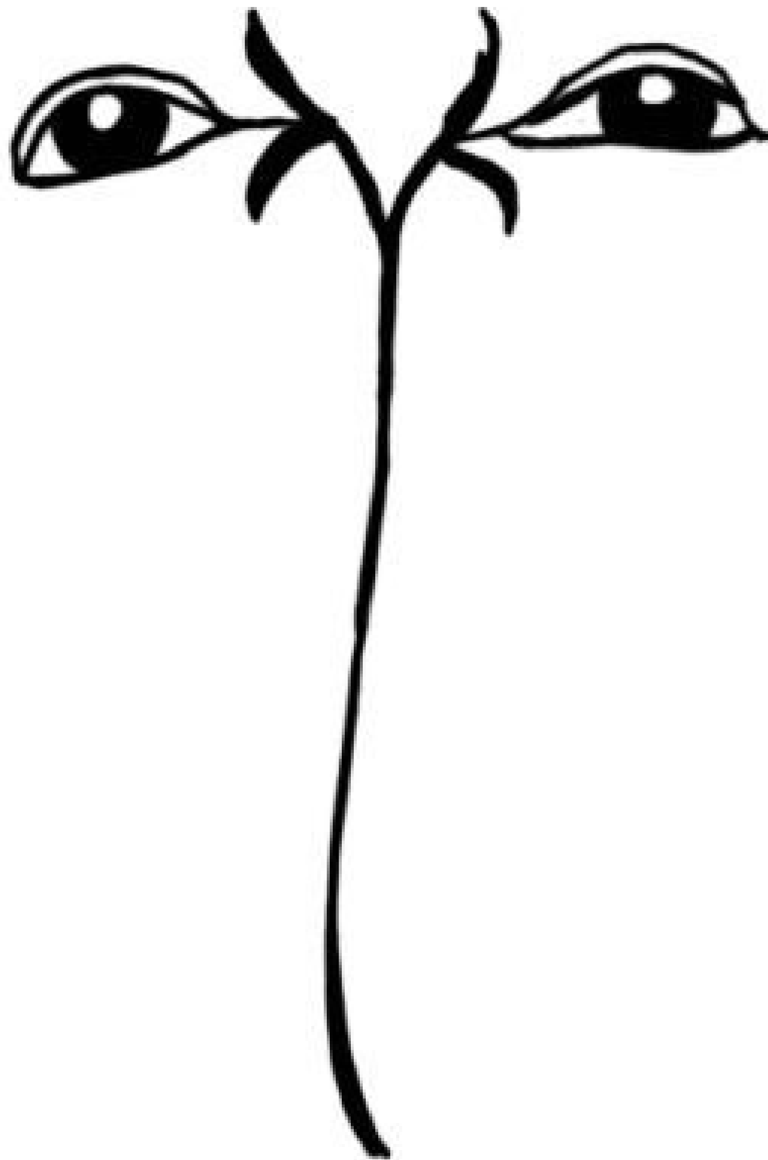
[37] (În traducere, aprox.) *Mică nebunie numită dragoste* – piesă a formației Queen (1980).

[38] (În traducere) *Fata cu ochi căprui*, piesă a cântărețului nord-irlandez Van Morrison (1967).

[39] (În traducere) *Tu ești cel/cea pe care îl/o doresc*, piesă de pe coloana sonoră a musical-ului *Grease* (1978), interpretată de Olivia Newton-John și John Travolta.

[40] Lanț britanic de supermarketuri.

[41] *Twist* are în limba engleză și sensul de *a răsuci*, *a învârti*, *a încolăci*.

Ho asta-i o chestie grozavă care se răsucește repede ca un
pește tras de gură cu un cârlig
dacă un pește ar putea fi pescuit printr-un
zid gros de 1 metru 80 construit din cărămizi sau o
săgeată dacă o săgeată ar putea zbura într-o buclă
lejeră ca o spirală de melc sau o
stea cu coadă dacă steaua ar fi aruncată
în sus dincolo de viermi și larve și
oasele și stâncile care se ridică
la fel de repede cum coboară
caii din povestea
carului solar când băiatul
cel îndrăzneț i-a mânat deși
tatăl lui i-a spus să nu și
el așa a făcut oricum și nu i-a mai putut ține
era prea mic prea slab au venit în picaj
s-au izbit de pământ și au omorât mulțimile
de oameni și un câmp întreg de oi dedesubt
și acum eu căzând în sus la
40 de cai-putere Doamne Dumnezeule bătrâne
Tatămamă te rog întinde-te rapid
oriunde ar trebui să lovesc
oriunde ar fi ținta ta (îți cer
iertare) (urgent) o turmă de mițoase
drăguțe și pufoase ca să amortizeze (oh) ce
tocmai mi-a surprins (ce)
pe o (au)
am evitat un (pfiu) (pumn)
(brânci) (au)
(îndurare)
dar stai
uite ăla este
soare
cer albastru troianul alb
albastrul prin el
care se ridică și se face mai închis
începe cu un strat de vopsea verde-albastră
adaugă indigo sub amestec de lazurit în
alb de plumb sau cenușă cu lapis
același cer vechi? pământ? din nou?
acasă din nou acasă din nou

șovăielnic în jos prin partea de sus
ca o sămânță căzută dintr-un copac cu o aripă
pentru că atunci când
rădăcinile în drum spre suprafață
străpung suprafața se transformă în lujeri
și lujerii se înalță deasupra lor înșiși în tulpini
și sus la capetele tulpinilor
sunt flori care se deschid pentru
toată lumea ca
ochii:
salut:
ce-i asta?
Un băiat în fața unei picturi.

Bun: îmi place să văd un spate reușit: cel mai bun lucru la cineva care stă cu spatele e faptul că fața pe care n-o vezi rămâne un secret. Hei. Tu. Nu m-auzi? N-auzi? Nu? Am bărbia pe umărul tău chiar lângă urechea ta și tot n-auzi, ha păi, vechea discuție despre care-i mai tare, ochiul sau urechea, până la urmă îți dai seama că-i totuna dacă și tu ești totuna, așa că spune-mi Cosmo spune-mi Lorenzo spune-mi Ercole spune-mi pictor necunoscut din școala cui vrei tu *te iert* nu-mi pasă – nu-i nevoie să-mi pese – bun – poate să-i pese altcuiva, pentru că uite, cândva un bătrân a dormit ierni la rând cuibărit în pat cu Marsyas al meu (lucrare târzie, dispărută pentru totdeauna, pânză, mucegai) țeapăn de la vopsele peste așternuturile lui, nu avea multe așternuturi, dar Marsyas al meu îi ținea de cald, pielea suplimentară plăcută și grea l-a ținut în viață, cred: adică a murit, da, dar abia mai târziu și nu de frig, vedeți?

Nimeni nu-și mai amintește de bătrânul ăla.

Doar că tocmai mi-am amintit eu, uite

deși foarte șterse, culorile acum

abia dacă-mi mai amintesc propriul meu nume, abia dacă-mi mai amint cev

deși chiar îmi place, îmi plăcea

să văd o bucată bună de material

și felul în care se răsucește în timp ce cade o fâșie de material de la o cămașă sau mânecă

și cum cea mai slabă cea mai ștearsă aproape inexistentă linie trasată cu cărbunele poate să facă să apară o mlădiță care despică o stâncă

și îmi place să văd o linie curbată frumos și îndrăzneț, spatele lui e curbat în zona umărului: o tristețe?

Sau doar eterna mâhnire veche de veacuri a celui inițiat

(frumos spus deși eu spun asta)

dar o Doamne Isuse Hristoase și toți sfinții – pictura aia este – este – a mea, eu am făcut-o,

cine ziceai că este?

nu Sfântul Paul chiar dacă Sfântul Paul este întotdeauna chel pentru că așa e normal să-l faci pe Sfântul Paul, chel –

stai, eu – da eu, cred că eu – chipul –

pentru că unde sunt celelalte? Pentru că nu era doar asta, era doar o piesă dintr-un grup: cineva a pus-o în ramă

o ramă foarte frumoasă

și stâncile din ea, aha, mantia reușită, nu, *foarte* reușită negrul să sugereze puterea, uite cum mantia se deschide și lasă să se vadă alt material acolo unde te-ai aștepta să se vadă pielea, asta-i o chestie deșteaptă, să nu dezvălui nimic și a, mica pădure de puieți de conifere cocoțați în vârful coloanei din spatele lui –

dar ce zici de acel Isus bătrân din partea de sus?

Bătrân?

Isus?

ca și cum ar fi reușit și El să ajungă la bătrânețe când toată lumea știe că Isus nu are cum să arate vreodată altfel decât *cu ochi fără riduri păr strălucitor de culoarea fructului copt dintr-un alun și cu cărare îngrijită pe mijloc ca la nazarineni chiar în creștet și curgându-i în bucle de la urechi în jos cu o expresie înclinată mai degrabă spre plâns decât spre râs cu fruntea înaltă netedă senină până în 33 de ani și încă un copil nespus de frumos al oamenilor* bătrânul Isus, de ce aș fi pictat un bătrân (blasfemator)?

Stai – pentru că – cred că-mi amintesc: ceva: da, am pus niște mâini, 2 mâini sub picioarele lui (adică ale Lui): ceva ce ai putea vedea numai dacă te-ai uita cu mare atenție, mâini care sunt ale îngerilor dar cu toate astea par să nu fie ale nimănui: de parcă sunt oxidate cu aur, cu aur pe ele de parcă ar fi răni transformate în aur, o supă catifelată din linte de aur, un mulaj din aur de parcă rănile de pe corp pot deveni metal prețios

dar de ce Dumnezeu am făcut asta?

(Nu-mi amint)

Uită-te la toți îngerii din jurul Lui frumoși cu bicele și cu nuielele lor, m-am descurcat bine

nu, nu, fă un pas în spate uită-te de la distanța potrivită la toată chestia

și alte picturi în sala asta: nu te mai uita la a ta: uită-te la altele ca să te edifici.

Cred că recun

o Doamne – acolo e un –

Cosmo, nu-i așa?

Un Cosmo.

Sfântul Gerolamo – ?

dar ha ha o Doamne Dumnezeule uită-te ce mostră de o ho ho ho absurditate ridicolă

(de care sfântul meu își ferește privirea cu reținerea și demnitatea cuvenită)

sfântul cel excentric al excentricului Cosmo, nebun, ridicol, cu mâna ridicată în aer ținând piatra sus gata să se lovească cu ea pentru ca patronii să simtă că au dat banii cu

folos: uită-te la copacul încovoiat ostentativ și nefiresc din spatele lui și la sângele șiroindu-i pe piept: dragă Doamne dragă Mamătată oare m-am întors pe calea cea grea prin zidul pământului stratificații stânci și sol viermi și scoarță stele și zei vicisitudini și istorii bucățele sparte de uitări și amintiri tot drumul cel lung de la dispărut până la prezent – pentru ca tocmai *Cosmo* să fie aproape primul lucru de îndată ce-mi deschid

Cosmo afurisitul de Cosmo cu taică-su ciubotar, cu nimic mai presus decât al meu, chiar mai prejos: Cosmo care nu se distinge prin nimic altceva decât frivolități la curte cum nu se poate mai fudul: îndreptându-se ca întotdeauna în toată împopoțonarea lui către ceea ce e strâmb și nefrumos: clica slugarnică de ajutoare care supravegheau orice semn pe care-l făcea de parcă fiecare gest de-al lui ar fi fost o procesiune ducală.

Deși tabloul de acolo, tot un Cosmo, este cu adevărat, da recunosc, destul de bun

(dar de fapt globurile care atârnă deasupra capului ei chiar eu i-am arătat cum să le îmbunătățească pe când lucram în, nu așa era, palatul florilor frumoase? pe vremea când Cosmo se prefăcea că nu mă cunoaște deși știa precis cine)

și cel de acolo, e al lui, nu-i așa? Nu l-am mai văzut până acum dar e-al lui: da: a: e o minunăție: și cel de acolo e tot al lui, nu?

Cu ăsta se fac 4. În această 1 sală.

4 de Cosmo la 1 sfânt de-al meu.

Te rog Doamne dragă Doamne întoarce-mă chiar acum la uitare: Isuse și Maica Domnului și toți sfinții și îngerii și arhanghelii faceți-mă nevăzut cât mai repede căci nu sunt vrednic etc. și dacă-i aici Cosmo, dacă toată lumea se-nvârte în jurul lui Cosmo cum a fost dintotdeauna –

și totuși

de la Cosmo am învățat cum să folosesc albul de plumb ca să marchez detaliile din stratul de bază

(*iert*)

și de la Cosmo am învățat cum să fac crestăturile din vopsea pentru mai multă perspectivă

(*iert*).

Și oricum, uite.

Față în față cu Gerolamo al lui Cosmo al cui este de fapt adevăratul sfânt de aici?

Doar zic și eu.

Și, doar zic și eu, dar oricum al cui e sfântul în fața căruia își petrece tot timpul băiatul ăla cu spatele la mine

purtătorul de torță, Ferara, văzut din spate, era un băiat care a trecut în fugă pe lângă mine pe stradă: era pe vremea când căutau pictori ca să picteze palatul unde nu te plictisești niciodată și eu eram potrivit pentru treaba asta, lucrasem la panourile cu muze și la palatul florilor frumoase cu Cosmo și cu ceilalți și eram acum vestit în Ferara și chiar și mai vestit în Bologna, n-aveam nevoie de curte, nimeni nu dădea doi bani pe curte (oricum nici curtea n-avea nevoie de mine, curtea îl avea pe *Cosmo*) nu, stai, începe de la

pentru că de fapt a început cu omul căruia-i spuneau Șoimul din cauza numelui mic care era Pellegrin: era sfetnicul lui Borse, profesor și cărturar, știa greaca și latina de când era mic și găsise niște cărți de magie în limbi răsăritene pe care nu le mai știa nimeni altcineva: cunoștea stelele și zeii și poemele: știa legendele și poveștile care le plăceau tuturor celor din familia Este despre regi pe cai și despre fiii lor și fiii lor vitregi și despre veri și vrăjitorii lor din peșteri și despre turnirurile lor și despre fecioare și rivali și despre cine era îndrăgostit de cine și al cui cal era cel mai bun și mai inteligent și mai rapid și despre cele mai multe dintre toate nesfârșitele lor triumfuri asupra necredincioșilor și nimiciri ale regilor mauri: Șoimul primise sarcina să se ocupe de pictura pereților din sala mare a palatului unde nu te plictisești niciodată și căuta alți pictori decât Cosmo (*teribil de solicitat*, care se plimba prin oraș plin de nestemate ca un marchiz și chiar dacă se spunea despre Cosmo că va juca un rol important în pictura de pe pereții palatului unde nu te plictisești niciodată în realitate Cosmo apărea și dispărea lunecând ca o lebădă, eu unul nu l-am văzut în total decât de două ori făcând un minimum de efort, pentru care, fiind atât de *solicitat* era plătit grozav de bine, din câte am auzit) în orice caz el (nu Cosmo, Șoimul) m-a chemat la el acasă.

Șoimul locuia în spatele șantierului de construcție de la castel: a venit la ușă când l-a chemat fata în casă și mai întâi s-a uitat pe îndelete la calul din spatele meu pentru că era un om destul de înțelept încât să știe că-ți poți da seama de multe lucruri despre cineva dacă-i studiezi calul, și al meu avea părul lucios chiar și după drumul de la Bologna, mă aștepta cu capul plecat, cu nasul la două degete de pământ și cu nările familiarizându-se cu destinația, nu era nevoie să fie priponit sau păzit, pentru că oricine în afară de mine ar fi încercat să-l încalece pe Mattone ar fi zburat prin aer și ar fi aterizat printre cărămizi.

Așa că atunci când am văzut că se uită la calul meu l-am îndrăgit și mai mult pentru asta: apoi s-a întors spre mine, mi-a aruncat o privire și i-am aruncat și eu una: nu era bătrân și înțelept, avea cam aceeași vârstă cu mine, slab pentru un cărturar, care sunt de obicei greoi și stângaci pentru că nu au nimic de-a face cu altceva decât cu cărțile: avea un nas de împărat roman (marchizului trebuie să-i fi plăcut asta, erau înnebuniți după vechii romani cei din familia Este, aproape la fel de înnebuniți cum erau după poveștile despre înfrângerea păgânilor și cucerirea Afric) și ochiul ager: m-a măsurat din ochi, din cap până-n picioare: privirea i s-a oprit pe partea din față a nădragilor mei: se uita fix acolo când a vorbit: auzise că sunt priceput, mi-a spus.

Apoi și-a ridicat din nou privirea spre ochii mei și a așteptat să vadă ce-o să zic și chiar atunci – norocul meu – băiatul a trecut în fugă pe lângă noi pe stradă, o frumusețe de băiat care se deplasa atât de repede încât am simțit cum se mișcă aerul în urma lui (îl mai simt și acum când îmi amintesc) pentru că băiatul era chiar el numai aer și foc, cu o torță aprinsă într-o mână și în cealaltă cu un steag, asta era? o fâșie lungă dintr-o tunică? a urcat în fugă treptele cu steagul ridicat așa că îl umfla vântul, era în drum spre curte: acolo era de lucru, la curte, și se zvonea că picturile pe care le voiau în palat de data asta erau picturi de curte, picturi care să ilustreze plăcerea, nu lucruri sfinte, ci

picturi cu marchizul însuși, dintr-un an din viața lui în oraș și cu el făcând diferitele lucruri pe care le-a făcut în lunile din acel an cu lucruri adevărate de zi cu zi trecând prin ele exact ca băiatul ăla care a trecut în fugă pe stradă: *mi-am spus că dacă-l prind pe băiatul ăla care fuge am să-i arăt acestui Șoim* căruia-i luase ochii (am văzut eu cu ochii mei) spatele băiatului *cât de bun și cât de rapid și cât de bine aș*

atunci ar ști și ei cât de exemplar

și m-ar retribui în consecință

așa că am spus în timp ce băiatul dispărea *Domnule de Prisciano, un condei și o hârtie și un loc unde să mă sprijin și-am să vă prind iepurele ăla mai repede decât orice șoim* a ridicat dintr-o sprânceană la obrăznicia mea, dar eram comic, a văzut (încă nu-i păream neatrăgător pe vremea aceea) și a chemat fata în casă să-mi aducă lucrurile care-mi trebuiau în timp ce mie nu-mi ieșeau din minte viteza și forma băiatului, felul cum ținea ridicat steagul de mătase și cum se umfla de vânt, o chestie care respira ea însăși, asta-mi doream, pentru că mă pricep la ceea ce este real și adevărat și frumos și pot surprinde, cu ceva îndemânare și cu sau fără modestie, locul unde se întâlnesc toate 3: fata a adus lucrurile și o placă pentru tăiat pâinea (i-am făcut cu ochiul fără să mă vadă el, ea a roșit un pic sub bonetă, am roșit și eu, bianco sangiovanni, cinabrese, verde-terra, rossetta, de asemenea boneta, drăguță, cu marginea numai franjuri din mătase, aș folosi-o mai târziu la capul celei care taie fire dintre femeile care lucrează în jurul gherghefului din colțul lunii martie pentru că deși Șoimul a specificat că vrea Parcele pictate în martie – după cum voia și Grațiile pictate în aprilie – eu voiam să fie în același timp și femei adevărate și muncă adevărată).

Am curățat firimiturile de pe placă în cadrul ușii (Șoimul s-a uitat cum au căzut pe pragul lui, m-a privit printre gene) și pe hârtie deși băiatul dispăruse i-am făcut conturul acolo, acolo, acolo partea din spate a capului, zona de la baza coloanei, locul unui picior, al celuilalt, al unui braț, al celuilalt, și am schițat și un cap (de fapt capul abia dacă mai conta, nu era lucrul care să conteze) dar am petrecut cel mai mult timp la piciorul lui din spate, zona arcuită a tălpii în urcare: s-o fac cum trebuie, cum propulsează întregul corp, doar acel simplu detaliu și va înălța întreaga pictură așa cum piciorul l-a înălțat pe el: s-o fac cum trebuie și pictura însăși se va înălța (pentru că felul în care urcase el treptele de piatră făcuse chiar și piatra din ele să nu mai fie grea): se ducea la o ceremonie poate, băiatul? Avea torța aprinsă deși era zi, prin urmare am adăugat sugestia unei uși ca să aibă nevoie de o torță aprinsă, am îngroșat o linie de deasupra capului lui ca să arate a toc de ușă ca să pară că se duce undeva și am făcut umbre în fața și în jurul lui pentru ca torța de la el din mână să aibă mai mult rost (i-am făcut flacăra să semene cu un păr lung care se unduiește, dar în sus, nu în jos, frumusețea imposibilității) apoi de jur împrejurul lui pe jos pietricele împrăștiate, o crenguță ici, 4 sau 5 colo lângă zid, apoi chiar în față 3 pietre și o bucată de cărămidă care seamănă foarte bine cu o felie de cașcaval toate aranjate printre fire de iarbă care se înclină în fața Șoimului de parcă și iarba e gata să facă plecăciuni în cinstea unui asemenea om.

(După care, retușul final, acolo în vârful unui fir de iarbă, 2 sau 3 puncte, o scăpare a

penelului? un fluture? doar pentru propria mea plăcere pentru că nimeni altcineva nu ar observa.)

Demult pierdută, pictura, presupun.

Demult pierdută viața, băiatul și bărbatul, calul Mattone cel cu părul lucios și cu ochii blânzi, fata îmbujorată.

Demult pierdut, purtătorul de torță Ferara văzut din spate, cu cerneală pe hârtie împăturită sfâșiată mâncată, cuib de viespi nimicit ars și prefăcut în cenușă în văzduh în nimic.

Au.

Simt pierderea, îmi potolesc durerea

pentru că l-*am avut*, locul unde picioarele i se unesc cu trunchiul, întunecimea musculoasă unde tunica îi flutura în vânt când se mișca, l-am avut așa cum spui cea mai veche poveste din lume pentru că e plăcere foarte nevinovată în a privi o rotunjime cum ar fi rotunjimea unei fese: singurul lucru la fel de plăcut de desenat este rotunjimea unui cal și la fel ca un cal o linie rotunjită este un lucru cald, domol, te servește cu credință dacă nu-l tratezi rău, și arcuirea mânecilor care îi atârnă în falduri de pe umeri, surfilate apoi cu marginea șerpuită, cu o sfoară dublă în jurul mijlocului ca să-l țină bine.

Îmi place sfoara răsucită, 2 fire răsucite împreună ca să fie mai rezistente: îmi place frânghia: frânghia folosită la spânzurătoare era vândută, mi-amintesc, la piață, era tăiată în bucăți pe care le cumpărai ca să-ți poarte noroc ca să nu fii și tu vreodată.

Spânzurat, vreau să zic.

Ce, – – am fost, am fost? –

sigur că nu – vreodată, am fost, spânzurat? – of.

Of.

Am fost?

Nu.

Foarte sigur: n-am fost.

Dar atunci cum am? Sfârșit?

Nu-mi amintesc deloc vreun sfârșit, nici un sfârșit vreodată, nu, nici unul, deces, deloc –

pentru că poate –

poate că… n-am sfârșit niciodată?

Hei!

Eu am făcut pictura aia. Hei!

Nu m-auzi.

Soarele bătea pe frunzele îngălbenite, eram copil, mic, pe o lespede de piatră încălzită de soare, aproape prea mic ca să merg în picioare cred și ceva se răsucea prin aer și a căzut în mijlocul băltoacei de urină de cal, spuma și bulele aproape se duseseră de tot dar mirosul încă persista în adâncitura din piatra dintre cărarea veche și cărarea nouă pe care o făcuse în curte pentru pietre tatăl meu.

Chestia care a căzut a format un cerc, a făcut să apară un inel în urină: inelul s-a făcut din ce în ce mai mare până a ajuns la margini și a dispărut.

Era o bilă mică neagră precum capul unui păgân: avea o singură aripă, ieșea din ea o chestie tare și care semăna cu o pană.

Totuși, inelul pe care l-a făcut în băltoacă atunci când a căzut dispăruse.

Unde-a dispărut?

Am strigat asta, dar ea spăla rufele în butoiul cel mare tăiat pe jumătate: albea pânza cu săpun, cânta, nu mă auzea, mama.

Am strigat din nou.

Unde-a dispărut?

Tot nu m-a auzit: am luat o piatră de jos. Am țintit în peretele butoiului, n-am nimerit, în schimb am atins penele unei găini: găina a scos un sunet de găină, a sărit și aproape că a zburat: a fugit de colo colo ca într-un dans care mă face să râd, a speriat toate gâștele și toate rațele și celelalte găini: dar mama văzuse piatra cu care am lovit găina și a țâșnit de lângă butoi și a venit în fugă spre mine cu mâna ridicată în aer pentru că nu-i plăceau gesturile de cruzime.

N-am fost, am spus eu. N-am vrut. Te-am strigat. Dar erai preocupată așa că am aruncat-o ca să-ți atrag atenția. N-am vrut să lovesc găina. Găina mi-a ieșit în cale.

Și-a lăsat mâna să-i alunece pe lângă corp.

De la cine-ai învățat cuvântul ăla? a întrebat ea.

Care cuvânt? am întrebat eu.

Preocupată, a spus ea. Atenție.

De la tine, am zis.

O, a zis ea.

Stătea cu picioarele ude în praf: avea pe glezne broboane de lumină.

Unde-a dispărut? am întrebat eu.

Ce să dispară? a întrebat ea.

Inelul, am spus eu.

Care inel? a întrebat ea.

S-a aplecat și s-a uitat în băltoacă: a văzut chestia cu aripă.

Nu-i un inel, a spus ea. E o sământă.

I-am spus ce s-a întâmplat: a râs.

O, a spus ea. Genul *ăla* de inel. Credeam că vrei să spui un inel pentru deget, ca o verighetă sau un inel de aur.

Ochii mi s-au umplut de lacrimi și ea a văzut.

De ce plângi? a-ntrebat ea. Nu plânge. Genul tău de inel e mult mai grozav decât celelalte.

S-a dus, am spus. A dispărut.

A, a spus ea. De asta plângi? Dar nu a dispărut deloc. Și tocmai de aceea e mai grozav decât aurul. Nu a dispărut, doar că nu-l mai putem vedea noi. De fapt, el încă se mai mișcă, încă mai crește. Nu se va opri niciodată, și va crește tot mai mare și mai

mare, inelul pe care l-ai văzut. Ai avut noroc că l-ai văzut și atât. Pentru că atunci când a ajuns la marginea băltoacei a ieșit din băltoacă și a ajuns în aer, a devenit invizibil. O minune. Nu ai simțit când a trecut prin tine? Nu? Dar a trecut. Acum ești în interiorul lui. Și eu la fel. Amândoi suntem. Și curtea. Și grămezile de cărămizi. Și grămezile de nisip. Și magazia unde e cuptorul. Și casele. Și caii. Și tata, unchiul, frații tăi, și muncitorii, și strada. Și celelalte case. Și zidurile, și grădinile și casele, bisericile, turnul palatului, acoperișul catedralei, râul, câmpul din spatele nostru, câmpurile de acolo, vezi? Vezi cât de departe te țin ochii. Vezi turnul și casele din depărtare? Trece prin ele și nimic și nimeni nu simte ceva, dar el face asta oricum. Și imaginează-ți cum trece de câmpurile și de fermele pe care noi nici nu le putem vedea de aici. Și orașele de dincolo de acele câmpuri și ferme tocmai până la mare. Și dincolo de mare. Inelul pe care l-ai văzut tu în apă nu se va opri până la capătul lumii și când va ajunge acolo va merge și mai departe. Nimic nu-l poate opri.

S-a uitat în jos la urina de cal.

Și totul numai de la o sămânță căzută, a spus ea. Vezi sămânța de acolo? Știi de unde este?

A arătat în sus spre copacii din spatele casei noastre.

Dacă îngropăm sămânța asta, a spus ea, și punem pământ peste ea și are șansa, destul soare, destulă apă, cu un pic de noroc și dreptate din ea o să iasă încă un copac.

Copacii erau mult mai mari chiar și decât grămezile de cărămizi: copacii depășeau cu mult acoperișul casei făcute de tatăl tatălui tatălui meu: eram o familie de pietrari și cărămidari: cu asta se ocupau bărbații din familia mea când nu mai erau copii: familia mea a ajutat la construcția palatelor familiei Este, familia Este a avut un acoperiș deasupra capului datorită nouă: am avut o importanță istorică, așa cum se întâmplă cu pietrarii anonimi.

Am scos sămânța din urină: era o chestie care trebuie să cadă ca să se poată înălța: semăna cu un cap stafidit precum capetele care erau puse pe ziduri după revolte, dar cu o aripă ieșindu-i din spate: mirosea puternic a cal: avea 1 aripă, nu 2 ca păsările: poate că de aceea a căzut: și pentru că ea căzuse, avea să se înalțe ceva.

Am aruncat-o la loc: a căzut din nou: într-1 zi chiar aici datorită ei va crește un copac, cu un pic de noroc și dreptate.

S-a format un nou inel, a dispărut, a trecut prin mine invizibil și a pornit în lume.

Mama se întorsese la butoi și intrase în el: de fiecare dată când călca în apa din butoi în jurul picioarelor ei apăreau și dispăreau inele precum cele făcute de frunză pe care le văzusem eu: inelele se măreau, treceau de ea și de butoi, apoi treceau prin mine și dincolo de mine (o minune) și apoi în lumea largă într-un fel de comuniune care se produce atunci când ceva intră sau trece prin altceva: soarele usca deja urina: s-a format un nou inel acolo unde fusese urina și apoi dispăruse: dispărând a schimbat culoarea pietrei din cărare într-una mai deschisă.

Apoi a mai fost o dată: cădeau din pomi flori galbene: când ajungeau pe pământ scoteau un sunet: cine știa că florile au voce? Acum mă pricepeam mult mai bine la

aruncat: acum când aruncam puteam să nimeresc de fiecare dată butoiul – și nu doar să-l nimeresc, puteam să aleg unde anume să-l nimeresc, în chinga de metal sau în marginea de sus sau de jos sau în orice doagă țintea m.

Acum știam să arunc în așa fel încât să nu mai lovesc niciodată vreo găină decât dacă așa voiam: era o cruzime, totuși, să vrei asta, și o ispită, așa că devenisem expert în aproape: pentru că dacă aruncam piatra în așa fel încât aproape că lovea (dar nu nimerea) găina făcea oricum dansul ăla caraghios pe muzica indignării generalizate a păsărilor: totuși azi nu erau găini sau gâște pe care aproape să le lovesc, pentru că de fiecare dată când intram în curte acum toate găinile și gâștele și rațele fugeau zbierând în fața casei, și de fiecare dată când veneam după ele fugeau în spate.

Ferara era cel mai potrivit loc pentru făcut cărămizi datorită tipului special de argilă din râu: ardeai algele și puneai în amestec cenușa și sarea de mare și băgai cărămizile la cuptor: puteai face orice fel de cărămizi, în toate culorile, în toate modelele: apoi era piatra cu toate tipurile și prețurile ei: tata ne arăta, câteodată, dacă era mulțumit de câți bani făcuse, câte o bucățică și noi strigam cum se numește și câștigătorul câștiga un tur de grădină pe umerii lui, cu el pe post de cal: perlato: paronazzo: cipollino cu irizațiile ei, mama care mă făcea să râd prefăcându-se că o piatră pe care o ținea lângă ochi o putea face să plângă: arabescato, doar delicatețea cuvântului aproape că mă făcea *pe mine* să plâng: breccia, făcută din chestii sparte: și cea care nu-mi mai amintesc cum se numește și care e un fel cu totul nou de piatră făcută din 2 sau mai multe pietre sfărâmate și amestecate.

Dar aici în Ferara se găsea cărămidă și eram un loc de unde puteai lua cărămizi.

Am țintit la jumătatea grămezii și am nimerit exact acea cărămidă: s-a ridicat un norișor de praf de cărămidă.

Am scormonit la marginea grămezii după alte bucățele sparte, mi-am ridicat bluza și am cărat în ea bucățile de cărămidă până la trepte: m-am așezat în prag gata să arunc: era și mai greu să ținteşti când stăteai jos: bun.

Nu mai arunca cu cărămizi în cărămizile mele!

Era tata: auzise că aruncam și văzuse praful ridicându-se: a traversat curtea: a lovit cu piciorul bucățile pe care le adunasem: m-am ferit, știind c-o să-mi tragă o palmă.

În loc să facă asta a luat de jos o bucată de cărămidă spartă și a întors-o de pe o parte pe alta în palmă.

S-a așezat, greoi, pe treaptă, alături de mine: mi-a arătat bucata de cărămidă.

Uită-te, a spus.

A apucat mistria, a scos-o din brâul unde-și ținea uneltele și a ținut-o cu muchia deasupra cărămizii sparte: a lăsat muchia mistriei să stea o clipă suspendată în aer deasupra muchiei cărămizii: a atins delicat cu muchia mistriei un loc anume de pe cărămidă: apoi a ridicat mistria și a lovit foarte tare cu ea exact în locul pe care-l atinsese: o bucată de cărămidă s-a desprins ușor și a căzut printre florile căzute.

Bucata de cărămidă rămasă la el în mână era netedă și pătrată, mi-a arătat-o.

Acum o putem folosi ca să construim. Acum nu s-a irosit nimic.

Am luat de jos bucata căzută.

Dar bucățica asta? am întrebat.

Tata s-a încruntat.

Mama a auzit ce-am întrebat și a râs: a venit și ea, era îmbrăcată cu rochia de lucru, de culoarea cerului, cu urme de argilă pe ea ca niște pete de nor: s-a așezat lângă mine, în partea cealaltă: și ea avea o cărămidă în mână, o luase din grămadă când a trecut pe lângă ea: era o cărămidă frumoasă și subțire, de culoare potrivită, o cărămidă pentru tocul ușii sau fereastră, dintre cele făcute din cea mai bună argilă: mi-a făcut cu ochiul.

Uită-te.

A întins cealaltă mână pe deasupra capului meu ca să-i dea tata mistria.

Nu, a spus el. O să strici cărămida. O să strici muchia mistriei.

Dragă Cristoforo, a spus ea. Te rog.

Nu, a spus el. Cu voi doi, o să rămân fără nimic.

Păi, dacă nu mai ai nimic..., a spus mama.

Așa spunea ea mereu: dacă nu mai ai nimic, măcar îl ai pe tot: dar de data asta când a ajuns la sfârșitul cuvântului nimic s-a năpustit de nicăieri după mistrie și el nu se aștepta, și-a smucit mâna prea târziu, ea s-a întins pe după mine repede ca un șarpe (cald și dulce mirosul și pânza ei și pielea) și a înșfăcat-o, a sărit în picioare, s-a desprins și a fugit până la capră.

A ținut cărămida întinsă în fața ei, a lovit-o tare de 3 ori și a scobit

(mistria mea! a zis tata)

și a pus mânerul mistriei peste ea și a lovit cărămida și mistria cu micul ciocan de piatră – o dată, apoi din nou: s-au desprins bucățele din cărămidă: a bătut cu degetul în cărămidă: a căzut o bucată mare din ea: s-a oprit și și-a șters praful de pe nas: i-a întins lui mistria: cu cealaltă mână ne-a arătat ce-a mai rămas din cărămida pe care o spărsese.

Un cal! am spus eu.

Mi l-a dat mie: l-am întors pe o parte și pe cealaltă cu amândouă mâinile: avea urechi: avea niște scrijelituri: scrijeliturile formau coada.

Tata se uita încruntat la mistrie: i-a șters praful de pe vârf cu degetul și i-a studiat mânerul, fără să râdă: dar mama l-a sărutat: l-a făcut să râdă.

Altă dată: cald, și greieri: mama trăgea o linie pe pământ cu un băț.

Mi-am dat seama ce era dinainte să devină: e un gât de rață!

Apoi s-a mutat pe altă bucată de pământ și a tras o linie și apoi alta și apoi le-a unit cu alte 2 linii și un arc: este locul unde piciorul unui cal se unește cu trunchiul!

A terminat calul, a luat-o de la început, a tras o linie, apoi încă una, a râcâit în praf și a tras linii în praf: e o casă!

Am găsit și eu un băț în iarba înaltă și l-am rupt în așa fel încât să aibă un capăt gros și unul subțire: m-am întors la desene: cu capătul subțire am adăugat 3 arcuri la acoperișul casei pe care o desenase ea.

De ce ai pus un copac pe acoperiș? a întrebat ea.

Am arătat în spate, spre acoperișul casei noastre, la locul unde o crenguță care

prinsese rădăcini în uluc se profila pe cer.

A, a spus ea. Ai dreptate.

Am roșit de plăcere că avusesem dreptate: cu capătul mai gros al bățului am desenat o linie înclinată, un cerc, câteva linii drepte și apoi un arc: ne-am uitat amândoi la spatele tatei: era la celălalt capăt al curții și încărca roaba.

Mama a încuviințat din cap.

E bine, a spus. E foarte bine. Bine văzut. Acum. Fă-mi ceva ce nu poți vedea cu ochii.

Am adăugat o linie dreaptă la fruntea calului ei.

Foarte isteț, a zis ea, o, ești un șarlatan foarte isteț.

I-am spus că nu sunt, pentru că așa era, nu văzusem niciodată în realitate cu ochii mei un unicorn.

Știi ce-am vrut să spun, a zis ea. Fă cum ți-am cerut.

S-a dus să adune ouăle: am închis ochii, i-am deschis: am întors bățul invers, am folosit capătul subțire.

Ăla-i el furios, i-am zis când s-a întors. Ăla-i el binevoitor.

I-a ieșit aer din gură (ceea ce mi-a dat de înțeles că mi-a ieșit bine ce făcusem): aproape că a scăpat ouăle din mână (ceea ce m-a făcut să-mi dau seama că a crea imagini e o chestie puternică și că poate duce, dacă nu ești atent, la stricăciuni): s-a asigurat că ouăle sunt tefere în poala ei, că sunt toate nevătămate, înainte să-l cheme ca să-și vadă chipurile.

Când și l-a văzut pe cel furios mi-a tras o palmă peste cap (ceea ce m-a făcut să-mi dau seama că oamenii nu-și doresc întotdeauna să știe cum sunt văzuți de ceilalți).

El și mama au stat și s-au uitat o vreme la chipurile lui din praf.

La scurt timp după asta, tata a început să mă învețe literele.

Apoi, când mama se dusese în pământ și eu eram încă destul de mic să fac asta, într-o zi am intrat în cufărul cu haine din dormitorul ei și am tras capacul: erau numai stofe și pânzeturi și țesături și lână, centuri și șireturi, cămașa, rochiile de lucru, rochia de bal, rochia și cămașa de zi și toate lipsite de prezența ei încă purtându-i mirosul.

Cu timpul mirosul ei s-a atenuat, sau mi s-a diminuat mie din amintirea lui.

Dar pe întuneric în cufăr eram extrem de priceput și-mi dădeam seama la fel de bine ca și cum le-aș fi văzut care pe care, ce rochie, pentru ce ocazie, doar apucându-le între degetul mare și arătător: pentru bucătărie, pentru duminică, pentru lucru: mă afundam în miros și mă făceam una cu materialul care stătuse cândva pe pielea ei: pe întuneric între rufe îmi vâram pumnul încolo și-ncoace și căutam pe pipăite câte un metru, o panglică sau o fundă sau un șiret care atârna de pe vreo mânecă sau vreun guler, un canaf, o fâșie de orice, și nu adormeam până nu îmi înfășuram ceva de-al ei pe câte un deget: abia atunci puteam să dorm: când mă trezeam constatam că mă eliberasem fără să-mi dau seama în somn din strâmtoarea în care mă prinsesem singur: dar rămânea forma încârligată a fâșiei pe care o luasem și care rezista o vreme, înainte să revină la forma ei banală.

Într-o zi când m-am trezit și am ridicat capacul și am revenit la lumina zilei pânza în

care dormisem s-a agățat de mine și am târât-o afară din cufăr, albastră, încă purtând căldura mea: m-am așezat lângă ea pe podea: mi-am băgat brațele și capul în ea, apoi tot corpul: îmi stătea pe umeri și apoi se întindea în jurul meu, ea așa de mare și eu așa de mic încât parcă mă îmbrăcasem cu un câmp de cer.

Am scos capul prin despicătura mânecii ca și cum ar fi fost deschizătura pentru gât: am târât rochia după mine prin casă, cu mine înăuntru.

Nu m-am mai îmbrăcat cu nimic altceva decât cu hainele ei de-atunci înainte: le târam prin praful din casă cu săptămânile, tata era prea istovit ca să-mi spună nu, până în ziua când m-a ridicat în brațe (eram îmbrăcat cu cea albă, mare, acum soioasă, zdrențuită un pic pe unde mă împiedicasem de pietre într-o zi și unde o agățasem în prag în alta, azi eram transpirat tot și încins în ea, chipul meu avea o culoare pe care chiar o simțeam) așa încât trena din țesături grele se desprinsese de podea și stătea atârnată în urma noastră peste antebrațul lui ca o coadă de pește uriașă și goală pe dinăuntru în timp ce mă ducea spre camera ei.

Credeam că o să mă bată, dar nu: m-a așezat așa cum eram, încă îmbrăcat cu rochia ei, pe cufărul de haine cu capacul închis: s-a așezat și el pe podea în fața mea.

Am să te rog frumos să nu te mai îmbraci cu hainele astea, mi-a spus.

Nu, am spus eu.

(Am spus asta din spatele scutului țeapăn pe care-l forma pieptul rochiei.)

Nu mai pot îndura, a spus el. E ca și cum mama ta s-ar fi transformat într-un pitic și parcă ființa ei pitică îmi licărește de prin toate colțurile casei sau ale curții, o văd neîncetat cu coada ochiului.

Am ridicat din umeri.

(Dar, pentru că umerii rochiei erau atât de sus față de ai mei, n-a știut nimeni în afară de mine că am ridicat din umeri.)

Așa că aș vrea să-ți fac o propunere, a spus el. Dacă ești de acord să lași deoparte hainele astea. Adică să nu le mai porți.

Am clătinat încet din cap dintr-o parte în alta.

Și dacă ți-ai pune în schimb, să zicem, pantaloni, sau ițarii ăștia pe care-i am aici… a spus el.

A băgat mâna în buzunarul de la șorț și a scos haine băiețești, ușoare și subțiri pe căldură: mi le-a legănat în fața ochilor ademenindu-mă cu ele așa cum ademenești cu o mână de iarbă un măgar care nu vrea să se miște din loc.

…atunci aș putea să-ți găsesc o slujbă și să te dau la școală, a spus el. Ca slujbă, ai putea să vii și să lucrezi cu mine la catedrală. Mi-ai fi de ajutor. Am nevoie de ajutor. Am nevoie de un ucenic, cam de vârsta ta. Ai putea fi *tu* acel ajutor.

M-am lăsat în jos înăuntrul rochiei: umerii îmi ajungeau deasupra urechilor.

Îi ai deja pe frații mei, am spus eu.

Ai putea să fii ca frații tăi, a spus el.

Mă uitam la el prin dantela de la gât și de pe piept: am vorbit prin găurile rochiei

Știi că nu sunt ca frații mei, am spus.

Da, dar uite, a spus el. Pentru că poate. Poate. Dacă n-ai mai purta hainele alea prea mari și ai purta în schimb, să zicem, hainele astea pentru băieți. Și poate dacă ne îngăduim un pic de închipuire. Și poate dacă dăm dovadă de un pic de reținere. Știi ce-nseamnă reținerea?

Mi-am dat ochii peste cap acolo unde mă aflam, în spatele dantelei de pe piept, pentru că deși eram doar un copil știam deja, sau cel puțin așa credeam, că știu mai bine decât va ști el vreodată, ce înseamnă reținerea: și mai grav, știam că mă ia pe ocolite făcându-mi propunerile astea, mai degrabă în stilul mamei decât al lui, când ar fi fost mult mai firesc din partea lui să mă bată pur și simplu și să-mi interzică: m-a făcut să-l disprețuiesc un pic pentru că încerca să mă ducă cu zăhărelul și pentru că folosise ceea ce considera el că sunt cuvinte mari de parcă ele ar fi fost secretul care să mă convingă să fac cum voia el.

Dar cuvintele pe care le-a spus în continuare au fost cele mai mari dintre toate, cele mai mari cuvinte pe care le-ar fi putut spune cineva.

Dacă ai vrea, a spus. Atunci am putea să găsim pe cineva care să te învețe să prepari și să folosești culori pe lemn și pe ziduri, pentru că ești atât de priceput la desen.

Culori.

Desen.

Mi-am scos capul atât de repede pe gâtul rochiei încât am clătinat-o și era cât pe ce să cad de pe cufăr: l-am văzut cum își înăbușă și-și ascunde, pentru că nu voia să tulbure solemnitatea momentului, primul zâmbet pe care-l vedeam pe fața lui de la dispariția mamei.

Dar va trebui să porți aceleași haine ca frații tăi, a spus el. Și ai face bine, dacă-ți găsesc pe cineva să te învețe, să fii, sau să devii, unul dintre ei. Dintre frații tăi.

S-a uitat să vadă cum reacționez.

Am încuviințat din cap: îl ascultam.

Probabil că latină poți învăța și fără ajutor, și matematică, mi-a spus el. Dar pentru asta ți-ar prinde bine să te îndrume cineva. Nu suntem bogați, dar avem suficient, așa că nu pregătirea în sine e problema. Dacă nu te duci la o mânăstire, care e locul cel mai sigur în care să pregătești culori cât e ziua de lungă sau să umpli paginile cărților sfinte cu desenele tale, învățătura despre culori și despre pictură – vreau să spun aici în lume, având o viață lumească, în afara zidurilor unei mânăstiri – este cu totul altceva. Ești de acord cu mine?

S-a uitat în ochii mei.

E o chestie sigură pentru totdeauna, a spus el. Ai avea tot timpul de lucru. Dar nu te-ar lua nimeni să te învețe dacă ai purta haine femeiești. N-ai putea să-mi fii nici mie ucenic, dacă ai purta haine femeiești. Cred că ai putea să începi să lucrezi cu mine la clopotniță. Ceea ce nu înseamnă că o să lucrezi la clopot sau la turn, ci înseamnă că o să te las să-l desenezi și o să-ți iau materialele de care ai nevoie, și astfel ai să fii văzut lucrând cu mine și cu frații tăi, și apoi, când o să te faci remarcat, când toată lumea o să fie conștientă cine ai *devenit*…

A ridicat dintr-o sprânceană.

…o să te ducem la atelierul unui pictor sau o să-ți găsim un meșter de vitralii sau fresce și așa mai departe, și o să-i arătăm ce știi să faci și-o să vedem dacă te primește.

M-am uitat în jos la poalele rochiei mamei, apoi mi-am ridicat din nou privirea la tata.

Un asemenea meșter ar accepta să-i plătim cu ouă, sau păsări, a spus el, sau cu roadele pomilor, sau chiar cu cărămizi. Sunt încrezător. Dar mai mult decât orice sunt încrezător că dacă un asemenea om vede ce știi să faci deja ar putea să te-nvețe pe mai puțin, de dragul talentului tău, și să-ți arate cum să-ți corectezi greșelile firești, cum să dai forma unui cap de om cum fac ei cu pătratele și geometria lor, și corpului, și ce dimensiuni trebuie să aibă, cum să faci măsurătorile, cele care-ți arată unde să pui ochii și nasul și așa mai departe pe un chip și unde să așezi lucrurile pe dalele unei podele sau într-un peisaj ca să arăți că unele lucruri sunt mai aproape și altele mult mai departe.

Deci lucrurile de departe și de aproape pot apărea laolaltă, în aceeași pictură?

Deci există moduri în care să înveți cum să faci asta?

Am apucat șireturile de la bărbia mea. Le-am ținut în mână.

Va trebui să știi toate lucrurile astea, a spus el. Și dacă nu găsim pe nimeni o să te-nvăț eu cât pot. Știu multe despre clădiri și ziduri și șantiere, despre regulile și nevoile unei construcții. Construcția picturilor, în sfârșit. Trebuie să aibă ceva în comun.

Am tras de șireturi și am lărgit partea din față a rochiei: m-am ridicat în picioare și rochia a alunecat cu totul de pe cufărul cu haine, apoi a alunecat de pe mine ca niște petale de crin desprinse, iar eu am rămas în mijlocul ei ca stamina: am pășit gol-goluț peste faldurile ei: am întins mâna după pantaloni.

S-a dus la lucrurile fraților mei și s-a întors cu o cămașă curată.

O să ai nevoie de un nume, mi-a zis în timp ce-mi trăgeam cămașa pe cap.

Numele mamei începea cu f: Ff: l-am pronunțat ca să văd ce-mi sugerează: tata a înțeles greșit: Vv.

Vincenzo? a-ntrebat.

S-a îmbujorat de încântare.

Se gândea la Vincenzo Ferreri, preotul spaniol care murise cu mult mult timp în urmă, 20 de ani întregi sau cam așa ceva, și toată lumea spusese în toți acei ani că ar fi trebuit să fie sanctificat: negustorii îl vindeau deja ca pe un sfânt în fascicula scrisă de călugărițe plină cu imagini și povești despre el: era renumit pentru minunile sale și pentru că a convertit 8 mii de păgâni mauri musulmani și 25 de mii de evrei, a ridicat din morți 28 de oameni și a vindecat 4 sute de oameni bolnavi (doar punându-i să se întindă pe lavița pe care stătuse el întins când fusese bolnav și se făcuse la rândul lui bine) și de asemenea pentru că a scăpat 70 de oameni de diavoli: doar tichia lui făcuse o grămadă de minuni.

Dar tatei cel mai mult îi plăcea minunea cu hanul și sălbăticia.

Vincenzo mersese prin sălbăticie călare pe măgarul lui rugându-se cu multă înflăcărare și el și măgarul erau la capătul puterilor de atâtea rugăciuni, când au ajuns

dintr-odată la ușa unui han foarte frumos amenajat: Vincenzo a intrat: și pe dinăuntru era la fel de frumos ca pe dinafară: servirea, mâncarea, camera au fost toate foarte plăcute și i-au oferit tocmai răgazul de care avea nevoie ca să-și continue a doua zi călătoria prin locurile sălbatice pline de păgâni și necredincioși: a doua zi, dimineața, când s-a urcat pe măgar, măgarul lui părea cu 10 ani mai tânăr și nu mai avea urme de mușcături de purici și nu mai era beteag: au pornit, și abia după 6 sau 7 mile, când soarele dimineții a-nceput să bată pe capul lui ras, și-a dat Vincenzo seama că-și uitase tichia.

A întors măgarul și au pornit înapoi după propriile lui urme de copite spre han să o ia: dar când au ajuns acolo nu mai era nici un han și tichia lui era agățată de creanga unui copac bătrân și uscat, exact în locul în care fusese hanul.

Această minune era unul dintre motivele pentru care constructorii și pietrarii își doreau ca Vincenzo Ferreri să fie sanctificat: voiau să și-l revendice ca protector.

Tata se ruga la el în fiecare dimineață.

Mi-am adus aminte de mama care-mi spunea povești despre unele dintre minunile lui Vincenzo, cuprinzându-mă în brațe, cu mine pe genunchi.

Vincenzo, rugat de mine, nu avusese nici o influență asupra dispariției sau întoarcerii ei

(e limpede că nu mă rugasem cum trebuie).

Mi-am adus aminte de numele mamei, cu o rezonanță franțuzească: mi-am adus aminte de forma din franceză care înseamnă floarea care era și numele ei.

Franceschо, am spus.

Nu Vincenzo? a întrebat tata.

S-a încruntat.

Francescho, am spus din nou.

Tata a rămas încruntat o vreme: apoi a zâmbit în barbă, mi-a zâmbit cu o mină gravă și a încuviințat din cap.

În ziua aceea cu binecuvântarea aceea și cu numele acela nou am murit și am renăscut.

Dar – Vincenzo –

a, Doamne Dumnezeule –

chiar *ăsta-i* sfântul meu cel posomorât de pe mica scenă cu privirea într-o parte și cu Isus cel bătrân deasupra capului.

Sfântul Vincenzo Ferreri.

Hei. Băiete. M-auzi? Sfântul Vincenzo, renumit peste mări și țări tocmai pentru că făcea oamenii surzi să audă.

Pentru că uite, când vorbea Vincenzo, deși vorbea în latină, oamenii, indiferent dacă știau ceva latină sau nu știau deloc, știau întocmai ce spune – chiar și oamenii de la 3 mile depărtare îl auzeau de parcă ar fi vorbit chiar la urechea lor în propriul lor grai.

Băiatul nu aude nimic: eu n-am cum să-l fac.

Eu nu sunt vreun sfânt, nu-i așa? nu.

Păi e bine că nu sunt, pentru că uite, e o femeie foarte frumoasă, în sfârșit, cel puțin din spate, care s-a oprit în fața Sfântului Vincenzo al meu

(4 la 1, și m-a ales pe mine nu pe Cosmo)

(doar ziceam și eu)

(nu că aș fi îngâmfat)

(altă minune, că femeia a făcut asta datorită Sfântului Vincenzo)

și dacă tot nu sunt vreun sfânt pot să mă uit bine la ea, din spate, de la gâtul dezgolit care abia se zărește din părul lung, auriu-platinat, de-a lungul coloanei până în talie, apoi mai jos la fundul ei un pic cam plat –

dar asta face și băiatul ăla, uită-te cum se îndreaptă de spate pe scaun, jur că a simțit-o că intră în sală pentru că *eu* am simțit cum i se ridică *lui* părul de pe ceafă când a văzut-o cum vine parcă plutind pe deasupra podelei, ca și cum încăperea n-ar fi întreagă fără ea, el a văzut-o înaintea mea, ca străfulgerat, și uită-te acum la el cum o privește în timp ce ea-și aranjează penele în fața lui Vincenzo: nu-i văd ochii, dar pun pariu că sunt larg deschiși și că are urechile și sprâncenele îndreptate spre înainte, ca un cap de capră: în plus, îmi dau seama după spatele lui, o cunoaște deja: băiat îndrăgostit? Poveștile vechi nu se schimbă niciodată: dar îndrăgostit de femeia asta? Nu-i nicidecum de vârsta lui, dimpotrivă, chiar din spate îmi dau seama că-i mai în vârstă cu câteva zeci de ani, cu mai mult decât suficient încât să-i poată fi mamă: dar nu e mama lui, asta-i limpede, și nu are nici o idee că el e acolo, sau că e atât de înflăcărat, deși e ceva între ei la fel de puternic ca ura sau ca o rază de căldură de la *el* îndreptată spre *ea*.

Salut. Sunt un pictor fără ochi pe care nu-l aude nimeni și e aici un băiat care vrea ca tu să – nu știu – ceva.

Ea nu mă poate auzi: bineînțeles că nu poate: dar se uită bine la Vincenzo, iar Vincenzo, fiind sfânt, își ferește privirea (deși îngerii cu bice și arcuri de acolo de sus sunt gata de orice).

Stă cu călcâiul de la un picior ridicat, o copită de cal odihnindu-se: atât de elegant reușește corpul ei să contrabalanseze greutatea capului: îl privește pe Vincenzo, de sus în jos, din nou în sus –

apoi se întoarce pe acel călcâi și pleacă

(nici măcar o singură privire la un singur Cosmo apropo,

doar zic și eu)

și băiatul a țâșnit în picioare ca un iepure și pornește și el după ea, iar eu mă târăsc după el prea neajutorat, ca și cum aș avea un picior prins în scara de la șaua unui cal cu care nu sunt obișnuit și care nu mă cunoaște sau nu-i pasă de mine: și, pe când mergem, cu colțul ne-ochiului meu văd o pictură de – Ercole, micul Ercole hoțul de buzunare, pe care l-am iubit și care m-a iubit! Și stai – oprește-te – oare ăla este, chiar este? Doamne Dumnezeule bătrâne Mamătată e Pisano, Pisanello, știu asta după întuneric și după felul cum sugerează lumina.

Uitați-vă cât poftiți, pentru că eu nu pot, căci e ca și cum o frânghie atașată de băiat e atașată și de mine și s-a înfășurat în jurul meu și nu poate fi dezlegată și oriunde se duce

băiatul trebuie să merg și eu fie că vreau sau nu, printr-un prag, printr-o altă cameră – uite! Uccello! cai! –

Protestez

pentru că târâșul ăsta e împotriva voinței mele: nu eu am ales asta.

De îndată ce descopăr la cine pot să mă plâng asta am să fac, într-o scrisoare.

Către oricare ar fi luminata, preasfânta și slăvita Excelență interesată, în această zi n din luna n a anului nnnn.

Prealuminate și nobile, sfinte Stăpâne fără seamăn, veșnic robul vostru umil: vă rog să duceți jalba asta a mea lui Dumnezeu Tatamama Mamatata Singurul Dumnezeu adevărat pentru toți: sunt pictorul Franc. del C. și am realizat pentru El, în cinstea Lui și numai prin bunăvoința Lui, atâtea lucrări, din materiale bune, zic și eu, și le-am făcut cu o iscusință așa de desăvârșită, una dintre pomenitele lucrări am văzut că se găsește în casa Lui: și am muncit alături și de la egal la egal cu alți pictori ale căror lucrări se găsesc de asemenea în casa Lui: și iată-mă că-i transmit rugăciunea mea în speranța că El mă va auzi și va încuviința puținul pe care i-l cer: eu –

Eu ce?

Eu, care am fost aruncat înapoi în viață ca o săgeată, dar fără să am vreo idee despre ținta spre care mă îndreaptă El, mă găsesc acum în acest loc provizoriu, chiar dacă e într-un cartier cu case impozante, dar totuși lângă o construcție din cărămidă foarte șubredă (care nu va rezista nici 4 ierni, apropo), cu un băiat care nu vorbește nu vede nu aude ale cărui porniri zorite către o frumoasă Doamnă pe care a văzut-o în saloanele cu picturi ale Luminăției voastre m-au târât în mare măsură împotriva voinței mele până la acest zid jos departe de frumusețile din palatul Lui, un loc unde mi-ar fi plăcut să zăbovesc mai mult: dar acum mă găsesc afară în lumea rece cenușie și fără cai: această lipsă a cailor un mare nenoroc pentru oamenii ei, o lume fără vietăți am crezut până când am văzut porumbeii zburând pe cer într-un stol ca de obicei, aceiași porumbei, deși mai cenușii, murdari, mai prizăriți decât, dar cu toate astea aripile lor și larva păsărilor a fost o alinare chiar și pentru o inimă pe care n-o mai am.

Prin asta mărturisesc, Prealuminate Stăpâne și Domn, că acesta este un purgatoriu, poate chiar palatul vostru cu picturi este o treaptă a acestui purgatoriu: iar lucrarea mea cu Sfântul Vincenzo Ferreri, pentru păcatul meu blasfemator de a-l înfățișa pe Isus mai bătrân de 33 de ani, a dus la trimiterea mea, și pictura, și pictorul, în purgatoriu ca să-mi amintesc de închipuirea mea îngâmfată și strâmbă (deși socotiți, luminate Stăpâne, că dacă e așa, atunci doar 1 dintre picturile mele a ajuns în purgatoriu, pe când de-ale lui Cosmo sunt 4 acolo, ceea ce în cele din urmă dovedește că opera lui Cosmo e de 4 ori mai reprobabilă decât a mea, doar zic și eu).

Pentru că am fost, după cum pot doar bănui, înainte până la această renaștere într-un paradis al uitării, și acum pentru un oarecare păcat neiertat renăscut într-un loc plin de răceală și de mister, fără nici un mijloc de a-mi practica meseria și fără nimic de preț decât frânturile unei vieți apuse precum cioburile unei vaze sparte: fiecare bucată cu frumusețea ei în palmă, dar piesa întreagă sfărâmată, numai aer acolo unde a fost

cândva și tot aerul care a stat închis în ea eliberat, acum nemaifiind reținut de nimic, și muchiile fiecărui ciob destul de tăioase încât să mă facă să sângerez, dacă aș mai avea piele care să poată fi tăiată

dar El sau slujbașii lui sigur știu deja lucrurile astea, așa că nu e nevoie să le mai scriu în jalbă, care nu e decât o miorlăială și o văicăreală și poate că ar trebui pur și simplu să mă supun.

Pentru că știu că nu este infernul pentru că sunt nedumerit nu deznădăjduit și pentru că sigur sunt pus aici cu un scop important deși misterios: în infern nu există mister pentru că în mister există întotdeauna speranță: am urmărit-o pe femeia cea frumoasă până când a ajuns la ușa din casă și a intrat și a închis-o și l-a lăsat pe băiat, încă nevăzut, afară, moment în care el (și eu) s-a retras spre un mic zid de peste drum, dar de unde vedea încă ușa aceea închisă, loc în care ne aflăm acum: chiar dacă și eu am observat, nu aveam cum să nu observ pe când mergeam, că femeia, care dă dovadă de ceva frumusețe și grație, are din nefericire un mers ca al unei lebede care nu se simte în largul ei sau al unei păsări obișnuite cu zborul care e silită să meargă pe jos, o bălăbăneală atât de nepotrivită cu frumusețea ei încât în cele din urmă se face plăcută tocmai pentru că mai pondereaza acea frumusețe: dacă aș avea hârtie și un creion sau un cărbune din salcie (și mâini și brațe, chiar și numai câte una din fiecare, cu care să fac asta) aș înfățișa-o dintr-un unghi neașteptat, o netezime, forma corporală părând un pic inconștientă, și ar face-o și mai grațioasă și mai plăcută și am avut destul timp și răgaz să mă gândesc și să pun la cale lucrurile astea pentru că am urmărit-o cale lungă și dacă aș avea încă trup aș fi istovit așa că-i mai bine că n-am picioare: dar băiatul ăsta are ceva vigoare, și cu noroc și cu dreptate va trăi o viață lungă mă gândeam în timp ce străbăteam distanța: până când am simțit cum i se strânge inima când femeia a ajuns la niște trepte și a urcat treptele și a intrat pe o ușă și a închis ușa în urma ei și

(ah)

a fost o lovitură de grație, o ușă trântită în nasul unui băiat obsedat.

E o chestie care ține de simțire, să fii pictor de chestii: pentru că fiecare chestie, chiar și o chestie sau o ființă sau o persoană născocită sau dispărută, are substanță: pictează un trandafir sau o monedă sau o rață sau o cărămidă și ai să simți asta la fel de limpede ca și cum moneda ar avea gură și ți-ar spune cum este să fii monedă, ca și cum trandafirul ți-ar spune din proprie experiență ce sunt petalele, cu delicatețea și roua lor conținute într-o peliculă de culoare mai subțire și mai simțitoare decât o pleoapă, ca și cum rața ți-ar vorbi despre cum penele ei sunt în același timp ude pe deasupra și uscate pe dedesubt, cărămida despre sărutul aspru al pielii ei.

Acest băiat pe care sunt trimis dintr-un motiv anume să-l urmăresc știe o ușă prin care nu poate trece și ceea ce-mi spune să fiu doar alături de el este ceva asemănător cu senzația pe care o ai când găsești doar învelișul dintr-o buburuză care a fost prinsă, omorâtă și mâncată de un păianjen, și ceea ce ai crezut la început că e un lucru încântător, o ființă colorată care-și caută drumul prin lume, este în realitate doar un înveliș golit pe dinăuntru și dovada cruzimilor vieții.

Bietul băiat.

Doar zic și eu, deși clădirile din jurul nostru sunt impozante, frumos întreținute și cu multe etaje, băiatul stă pe un zid mic, jos, ale cărui cărămizi au mare nevoie de îngrijire: știind asta știu că tata s-ar învârti în mormânt cu neastâmpărul lui obișnuit și ar bate în capacul de la sicriul în care l-am băgat ca să vină cineva să-l ridice și să-l scoată de sub pământ ca să repare un asemenea zid: pentru că dacă tuturor morților li s-ar oferi o asemenea ocazie, cu înțelepciunea și cu experiența lor această lume sau acest purgatoriu ar deveni, cred eu, mai bune.

Mă întreb unde este, mormântul tatei, mă întreb de asemenea și unde este mormântul meu, când băiatul se îndreaptă de spate, cu fața la casa femeii, își ridică sfânta tăbliță votivă cu amândouă mâinile parcă spre cer, până la nivelul capului ca un preot care ridică pâinea, pentru că locul acesta este plin de oameni care au ochi și aleg să nu vadă nimic, care vorbesc cu toții în mâini în timp ce umblă și toți au aceste tăblițe votive, unele de mărimea unei palme, altele de mărimea unei fețe sau a unui cap întreg, închinate sfinților poate sau oamenilor cu har divin, și se uită sau vorbesc sau se roagă la aceste tăblițe sau icoane tot timpul ținându-le aproape de cap sau mângâindu-le cu degetele și uitându-se fix doar la ele, ceea ce înseamnă că trebuie să fie cufundați adânc în disperarea lor ca să fie atât de stăruitori în a nu lua seama la lumea lor și atât de credincioși icoanelor.

O ține în aer: poate că spune o rugăciune.

A! Am înțeles: pentru că pe tăbliță a apărut o imagine mică a casei și a ușii: ceea ce face ca aceste tăblițe votive să semene poate cu caseta pe care o avea marele Alberti și pe care o prezenta la Florența (am văzut odată), la care ochiul privește prin cea mai mică gaură și vede un peisaj întreg îndepărtat, făcut în miniatură și ținut înăuntru.

Oare este posibil atunci ca toți oamenii de aici să fie pictori care umblă prin lumea lor cu ustensilele de pictură din vremea lor?

Poate că am fost adus într-un purgatoriu anume pentru pictori –

dar băiatul se prăbușește din nou lângă mine, cu moralul la pământ.

Nu: pentru că oamenii ăștia nu au spiritul necesar pentru a face picturi o viață întreagă.

Uite, băiete: chestie care să te înveselească: flori de primăvară într-un fel de găleată care atârnă de un stâlp metalic înfipt pe marginea drumului ăstuia.

Oare există primăvară în purgatoriu? Există ani în purgatoriu? Da, negreșit: având în vedere că purgatoriul poartă prin natura lui promisiunea că are un sfârșit, când locuitorii lui sunt judecați și mântuiți, atunci înseamnă că trebuie să aibă și o cale prin care să se poată măsura timpul: dar aș fi crezut că un asemenea loc ar fi plin de gemetele și implorațiile a mii de oameni: nu, negreșit că în purgatoriu ar putea fi mai rău, pentru că uite, măcar sunt mierle aici: una iese chiar acum dintr-un gard viu și se așază pe zid cu ciocul de un galben de Napoli reușit și un inel de același galben în jurul pupilei: îl vede pe băiat acolo, mișcă din coadă și își ia zborul înapoi în gardul viu: în gardul viu începe un cântec: oare poate fi purgatoriul și nu bătrânul pământ când

seamănă așa de bine cu pământul în cântecul păsării, în delicatețea lui nemuritoare și neschimbată? Salut pasăre: sunt un pictor mort (cred, deși nu-mi amintesc să mă fi dus) adus pentru multe păcate comise din înfumurare în locul ăsta rece care nu are cai să privesc nevăzut neauzit neștiut spatele unui băiat îndrăgostit în felul ăla care nu înseamnă nimic altceva decât disperare.

Ce fel de lume, totuși, care să nu aibă cai?

Ce fel de călătorie poți să faci fără o ființă care să-ți fie prieten care să facă orice drum de-al tău să se dovedească a fi experiența plină de încredere și de credință pe care o reprezintă mersul într-un loc?

Ei bine, când mi-am cumpărat calul, pe Mattone, avea un nume prostesc, Bedeverio? Ettore? Ceva din poveștile cu regi care erau ultimul răcnet și toată lumea punea copiilor nume ca Lancelot, Arthur, Zerbino, și cailor la fel, pentru Dumnezeu: l-am cumpărat de la o femeie care are câmpuri în afara Bolognei, aveam o mână de bani de la ultima lucrare pe care o făcusem și am întâlnit un om cu o căruță cu varză care m-a dus până la câmpurile ei: l-am văzut și i l-am arătat, acela, am spus, care are culoarea pietrei minunate, aș putea să-l încerc? O, nu poate fi călărit, a spus ea, aruncă pe oricine din șa, e mai rău decât nefolositor pentru mine, n-a lăsat niciodată pe nimeni, și când vin măcelarii sau țiganii e primul pe listă: atunci pe el îl vreau și am scos banii pe care-i aveam într-o pungă în buzunar, mi-au ieșit frunze verzi din căruță odată cu ei și mi-au căzut la picioare și a părut să fie un semn bun: așa că a ieșit pe câmp și l-a prins, n-a durat decât o oră și jumătate, și mi l-a adus, avea picioare bune, pulpe frumoase, mai presus de toate avea o linie arcuită de pe spate până pe coaste care-ți topea inima (pentru că inima este, ea însăși, o sumă de linii arcuite) și când m-am dus să mă uit la dinții lui m-a lăsat să-i bag mâna în gură, o, n-a mai lăsat pe nimeni să facă asta vreodată, a spus femeia, i-a mușcat pe toți: așa că i-a pus șaua, s-a iscat un haos de lovituri din picioare și fornăieli (și nu erau toate numai din partea calului): dar de îndată ce am urcat în șa și am apucat să-l călăresc, și mă urcasem la loc după ce m-a aruncat prima dată în curtea femeii, am simțit că a auzit ce spun mâinile și călcâiele mele și a înțeles că n-o să-i fac rău, și de asemenea din acel prim moment că nu voi fi pentru el doar un *han în sălbăticie* ci că voi avea încredere că și el va fi la fel pentru mine.

Așa că l-am cumpărat pe loc cu tot cu harnașamentul pe care-l avea pe el, m-am ținut de gâtul lui și m-am aplecat fără să mă dau jos (în caz că aș fi avut probleme să urc la loc) și i-am dat femeii punga cu bani, iar pe drumul de întoarcere spre Bologna nu m-a aruncat din șa decât de 3 sau 4 ori și m-a lăsat să urc din nou fără prea multă împotrivire, ceea ce a fost un lucru de bun-simț din partea unui cal neobișnuit cu așa ceva: ținându-mă cu mâinile de porțiunea de gât unde pielea lui caldă făcea câte o cută și se întindea la loc în timp ce mergeam (pentru că n-am reușit să-l fac să meargă mai repede decât la pas, asta dacă nu cumva își punea el în cap să meargă la galop, moment în care galopa după cum poftea, iar eu îl lăsam, ceea ce este un aspect care mi-am dat seama că-i plăcea la mine), așa că înainte de sfârșitul călătoriei se întâmplaseră deja 2

lucruri, m-am hotărât să-i schimb numele cu unul mai meșteșugit, pe măsura culorii lui, și mi-am dat seama că ne împrieteniserăm, acest cal care avea încă ochii limpezi, în ciuda cruzimii cu care fusese tratat de femeie sau de cine l-o fi avut înaintea ei (nu scria pe actul de vânzare și ea n-a vrut să-mi ofere nici o garanție și a spus că nu știe să scrie ca să semneze vreun act), iar eu nu-mi amintesc, deloc, să-l fi vândut la rândul meu, așa că presupun că nu mi-a dat niciodată motive.

Mort, plecat, oase, țărână de cal.

În acest cerc anume al purgatoriului tânjesc acum după acel miros de acasă, mirosul calului cu care am străbătut lumea și care a străbătut lumea cu mine, cu dunga de păr mai alb de la frunte până la negrul catifelat al nărilor, pentru că era o ființă creată din simetrii și o dovadă că natura însăși e un artist de bună credință, preocupat să folosească atât culorile închise, cât și pe cele deschise.

Pentru că a fost dimineața aceea când eram cu fiica unui om care n-avea idee că eu sunt în hambar și că fiica lui e și ea acolo, sau că stătuserăm acolo la căldură unul în brațele celuilalt toată noaptea cea rece, iar Mattone mi-a dat de știre, apucând cu dinții cămașa pe care încă o mai aveam pe mine și trăgând de ea în sus ca să simt frigul apoi frecându-mă tare cu botul pe spate, nu doar că se luminase de zi, ci și că omul se trezise și lua micul dejun și că muncitorii lui erau în curte, iar eu am sărutat fata și m-am urcat pe el și am pornit în galop peste câmpuri înainte ca soarele să apuce să mai topească din brumă, aventură din care am ieșit cu ceva vânătăi, da, dar din iuțeala cu care m-am iubit cu fata și de la mușcăturile calului, nu de la mânia sau bătaia primită de la vreun tată sau de la muncitorii lui, prin urmare cu demnitate înconjurat de cântecul păsărilor.

Mierla din gardul verde își încheie acum cântecul: țâșnește afară din gard și în sus ciripind și fâlfâind din aripi pentru că băiatul se mișcă: se întoarce spre mine: se uită la mine!

Nu: se uită prin mine: e limpede că nu vede nimic.

Ceea ce văd eu pentru prima dată e chipul lui.

Mai mult decât orice văd că în jurul ochilor lui e negreala tristeții (e mânjit cu sâmbure de piersică ars pe partea arcuită a osului de ambele părți ale nasului).

Parcă ar fi o hermină înmuiată în umbră.

Apoi văd că seamănă foarte bine a fată.

Se întâmplă adesea așa la vârsta asta.

Marele Alberti, care a publicat în anul în care m-a zămislit mama cartea pentru toți creatorii de picturi și a scris în ea cuvintele *faceți ca mișcările unui bărbat (spre deosebire de mișcările unui băiat sau ale unei tinere femei) să fie ornato cu mai multă hotărâre*, înțelege deșertăciunea și supunerea de care este nevoie, ho, ca să fii și una, și alta.

Marele Cennini, pe de altă parte, în ghidul lui despre culori și pictură, nu găsește nici un merit și nici un fel de frumusețe în proporții la fete, sau la femei de orice vârstă – cu excepția mâinilor în sine, pentru că mâinile delicate ale fetelor și femeilor, cu condiția să fie destul de tinere, sunt mai răbdătoare, spune el, decât ale unui bărbat, din cauză că

petrec atât de mult timp în casă, ceea ce le face mai potrivite să obțină cel mai bun albastru.

Eu însumi m-am străduit din răsputeri, atunci, să devin foarte priceput la pictura mâinilor și bun atât la obținerea albastrului, cât și la folosirea albastrului: mai erau și alții ca mine, pictori vreau să spun, care puteau să facă ambele lucruri pe care le făceam eu la fel de bine: ne recunoșteam unii pe ceilalți când ne vedeam, ne transmiteam că știm asta prin priviri și prin tăcere, mergând mai departe și plecând fiecare pe drumul nostru: și, mai mult decât toate, oricine vedea dincolo de arta a ceea ce unii ar numi șiretlic, iar alții necesitate ne onora cu recunoaștere și cu o încredere la fel de nerostită în măiestria pe care sigur o aveam din moment ce eram atât de recunoscători încât să urmăm o asemenea cale.

În acest fel tata s-a asigurat că am parte de școală și de ucenicie, chiar dacă pe frații mei îi scotea din minți faptul că erau tot timpul, după cum considerau ei, slugile lui de atelier, ca niște muncitori păgâni în comparație cu mine credeau ei, cărând și muncind cu pietrele pe care eu stăteam și le desenam și le măsuram, având grijă cum se face forma ferestrelor pe care le foloseam apoi ca rame pentru privit sau sub care stăteam ca să am lumină pentru citit dintr-o carte de matematică sau un tratat despre pigmenți, protejându-mi mâinile.

Mă pricep și la ziduri pentru că am învățat și privind cum se lucrează cu piatră sau cu cărămidă și cum se construiește un zid ca să dureze mult mai mult decât cel pe care stă acum băiatul.

Dar deși mă trăgeam din bărbații care au ridicat zidurile care la rândul lor au format palatul municipal – zidurile pe care marele Maestru Piero a pictat pentru familia Est scenele de victorie în luptă în timpul șederii lui în Ferara
(și din picturile căruia am învățat
gurile deschise ale cailor,
intensificarea luminii în peisaje,
natura gravă a culorilor deschise,
și cum să spui o poveste, dar să o spui mai mult decât într-un singur fel odată, și să mai spui încă una pe dedesubt care să iasă la suprafață prin pielea ei)

Mi-aș picta propriile ziduri.

Așa că tata, când eram pregătit îndeajuns după părerea lui (ceea ce nu s-a întâmplat până nu am împlinit 19 primăveri) și i-a ajuns la ureche vestea că era nevoie de cineva care să facă 3 busturi cu pieta și mai multe coloane pictate în lateralul marelui altar din catedrală, s-a dus pe vremea ploioasă de noapte cu lucrări de-ale mele rulate sub braț înfășurate în piei tratate ca să le ferească de ploaie și le-a arătat preoților cum pot cu ajutorul culorilor să transform piatra simplă în ceea ce pare a fi o coloană de marmură: preoții, care mă văzuseră de multe ori în tinerețea mea cu el și cu frații mei, mi-au încredințat treaba și ne-au plătit bani buni: cu noroc și dreptate am avut de câștigat cu toții, iar eu nu am ieșit de sub aripa protectoare a tatei decât cu 3 ani înainte să moară, bătrânul tată, bătrânul pietrar, moment în care devenisem major, crescusem mare, îmi

țineam pieptul legat cu cearșafuri de zece ani, nu era prea greu să rămâi slab și să arăți ca un băiat pe vremea aceea, și mergeam cu Barto la casa plăcerilor de aproape tot atâta timp, unde fetele m-au învățat atât să mă leg, cât și să mă dezleg și încă alte feluri folositoare în care să mă port.

Barto.

Pentru că dacă băiatul ăsta m-ar auzi i-aș spune: avem cu toții nevoie de un frate sau de un prieten și la un moment dat ai nevoie și de un cal: eu am avut 2 frați și, ce-i drept, am fost în cele din urmă mai bun prieten cu calul: dar și mai mult decât cu frații, și chiar și decât cu calul, cu prietenul meu Barto, pe care l-am cunoscut după ce am pescuit desculț pe pietrele din râu în ziua când împlineam 12 ani, și deși de obicei nu prindeam prea mult, în acea zi peștii deschideau gura la suprafața apei ca și cum m-ar fi felicitat că m-am născut și am prins 7 în total, 3 crapi grași cu mustățile atârnând în urma lor și restul au fost bibani mici și mijlocii, cu dungi negre pe auriu: am legat undițele laolaltă și mi le-am pus pe umăr și am plecat de lângă frații mei, spre nemulțumirea lor (ei prinseseră mai puțini), și mergeam spre casă prin asmățuiul care creștea de-a lungul unui zid înalt când m-a strigat o voce.

Am prins odată un somn, mi-a spus vocea, care era așa de mare încât n-am putut să-l scot pe mal. De fapt aproape că m-a tras el pe mine în râu.

Mi-a plăcut așa de mult cum vorbea încât m-am uitat în sus: era un băiat care stătea aplecat peste zid.

Mi-am dat seama după gură și după cum trăgea, a spus el, că era mult mai mare decât tine din cap până-n picioare și, deși tu nu ești chiar așa de înalt, pentru un pește e destul de lung, nu?

Avea o tichie nouă: era îmbrăcat cu un veston frumos brodat, mi-am dat seama de calitatea lui chiar dacă zidul avea mai mult de 2 înălțimi de om.

Așa că n-am putut să-l trag la mal, a spus el. Pentru că era mult mai mare și decât mine, și nu eram decât eu și somnul, nimeni altcineva, și nu puteam să-l țin și să-l scot pe mal singur. Așa că am tăiat undița și l-am lăsat să plece, n-am avut încotro. Dar e cel mai grozav pește pe care l-am prins vreodată, peștele ăla pe care nu l-am prins, pentru că este un pește care va fi mereu cu mine acum și nu va fi niciodată mâncat, nu va muri niciodată, peștele ăla pe care n-am să-l scot la mal niciodată. Văd că tu te-ai descurcat bine azi. Nu cumva ai vrea să-mi dai și mie unul dintre cei o sută de pești ai tăi?

Prinde-ți singur peștele, am spus eu.

Păi, așa aș face, dar tu ai luat deja atât de mulți încât n-ar fi corect față de râu, a spus el.

Cum ai ajuns acolo sus? am întrebat.

M-am cățărat, a spus el. Sunt mai mult maimuță decât om. Urci? Haide.

S-a aplecat peste zid și mi-a întins mâna, dar era atât de sus față de mine și gestul lui atât de fermecător încât am izbucnit în râs: am dezlegat cel mai mic biban, l-am despărțit de frații lui și l-am așezat pe iarbă.

Un grăunte de aur pentru că m-ai făcut să râd, am strigat spre el.

Mi-am urcat la loc ceilalți pești și bățul pe umăr și i-am făcut cu mâna: dar când mă îndepărtasem un pic pe cărare băiatul m-a strigat din nou.

Nu poți să arunci încoace peștele pe care mi l-ai dat? a întrebat el. Nu ajung la el de aici.

Nu fi leneș, i-am spus. Dă-te jos și ia-l.

Ți-e teamă că nu poți să arunci cu peștele la fel de bine cum îl prinzi? a întrebat el.

Ți l-aș arunca bucuros, dar nu trebuie să-mi obosesc prea tare mâinile, am spus eu, pentru că am de gând să câștig o pâine de pe urma lor, și aruncatul, după cum spun maeștrii în toate cărțile, le-ar putea obosi sau răni.

Ți-e frică să nu ratezi, a spus el.

Nu ai de unde să știi încă, am spus eu, dar defăimezi un țintaș desăvârșit.

O, un țintaș *desăvârșit*, a spus el.

Mi-am lăsat lucrurile pe jos și am luat micul biban.

Nu te mișca, i-am spus.

Așa am să fac, a spus el.

Am țintit. Băiatul s-a întors fără grabă și s-a uitat cum atât tichia lui, cât și peștele, cad de cealaltă parte a zidului.

O să am belele acum, a spus el. Nu trebuie s-o murdăresc. Cu ce fel de pește mi-ai dărâmat-o?

Biban, i-am spus.

Pește de canalizare, a spus el. Pește de noroi. N-ai nimic mai gustos?

Coboară și mergem la râu, am spus eu. Îți împrumut undița mea. Poți să-ți prinzi singur ce pește-ți place. Și dacă prinzi unul la fel de mare cum ai mai prins, te ajut eu.

A părut încântat când i-am spus asta: apoi chipul i s-a întristat.

A, nu pot, a spus el.

De ce? am întrebat eu.

Nu am voie la râu, a spus el. Nu îmbrăcat cu hainele astea.

Dă-ți-le jos, i-am spus. Le ascundem undeva. Or să stea bine acolo până ne întoarcem.

Dar apoi mi-am făcut griji o clipă gândindu-mă că băiatul s-ar aștepta să-mi dau și eu hainele jos dacă ar coborî și el și s-ar dezbrăca, pentru că acum devenisem noul meu sine în lume, ceea ce presupunea să fac eforturi stricte să păstrez aparențele: deși unei părți din mine i se părea bună și ideea asta, dar în orice caz, în cele din urmă nu s-a produs nici o devoalare, cel puțin nu în această zi, pentru că băiatul mi-a strigat –

Nu pot. Astea sunt hainele pe care trebuie să le port. Și trebuie să plec într-un minut. Trebuie să ajung la petrecere. E ziua mea.

Și a mea! am spus eu.

Chiar așa? a întrebat el.

La mulți ani, i-am spus.

Și ție, mi-a spus el.

După ani, mi-a spus că picioarele mele goale pe potecă l-au fermecat cel mai mult, și

a trecut ceva timp de cât eram prieteni, mult timp, până să-mi spună că n-a vrut să vină în ziua aceea la râu nu doar pentru că era îmbrăcat cu hainele lui cele mai bune, ci și pentru că mamei lui nu-i plăcea ca el să se apropie de râuri din cauza fratelui său care se înecase înainte să se nască el, iar el primise numele fratelui, în rest avea numai surori.

Ne întâlneam ori de câte ori venea în oraș familia lui, deși tot mai pe ascuns, pentru că era dintr-o familie care nu prea ar fi avut de-a face cu a mea, și mergeam adeseori la râu ca s-o sfideze de două ori pe mama lui, mai întâi pentru că mergea acolo și apoi pentru că mergea fără știrea ei: dar nu mergea niciodată singur ca nu cumva râul să se hotărască să-l revendice și pe al doilea frate: deși la drept vorbind n-am știut asta despre el până când nu ne-am făcut amândoi mult mai mari.

La prima aniversare pe care am petrecut-o împreună mi-a arătat toate lucrurile pe care le poți face dacă stai pe un zid foarte înalt: poți să te atârni de el fără să te ții altfel decât cu mâinile, apoi cu o singură mână: poți să mergi pe el ca o pisică sau ca un țigan acrobat pe sârmă: poți să dansezi: poți să fugi pe el ca o veveriță sau să stai pe el într-un picior ca un bâtlan și să faci sărituri mici: poți să-ți ridici celălalt picior pe la spate sau să-l bălăbănești de colo colo în timp ce-ți ții echilibrul: în sfârșit, poți să sari de pe zid cu brațele desfăcute ca un bâtlan care-și ia zborul.

Mi-a făcut câte o demonstrație pentru toate astea, mai puțin ultima: din ultima chestie doar și-a întins brațele ca niște aripi ca să-mi arate, ca și cum era gata să sară.

Nu, i-am strigat.

A scos un râset ca un lătrat plin de cutezanța dansului său: a făcut un ultim salt în aer și a aterizat în șezut, perfect drept și nevătămat, cu o bufnitură, pe zid, cu brațele încă desfăcute: își legăna picioarele spre mine ca un personaj dintr-o pictură care stă pe jumătate înăuntru și pe jumătate afară, cu picioarele peste rama de lemn.

Ești un băiat care se teme de un zid, mi-a strigat.

Iar tu ești un băiat care habar n-are cât se înșală, i-am strigat la rândul meu. O să fie nevoie să mă cunoști mai bine. Și să știi că nu mă tem de nimic. Iar tatăl meu construiește ziduri, printre altele, și dacă-ți bălăbănești picioarele cum faci tu acum și lovești în zid și nu se desprinde nimic din el, atunci înseamnă că ai noroc, este unul destul de rezistent. Dar ăsta-i un zid mult prea înalt ca să sari de pe el. Chiar și un nebun poate socoti asta.

Exact, iar eu nu sunt vreun nebun, a spus el și s-a ridicat din nou în picioare ca și cum ar fi vrut să sară și m-a făcut din nou să râd. În loc să sară a făcut o plecăciune atât de adâncă încât să fie totuși în siguranță.

Bartolommeo Garganelli este plin de mulțumire, în această zi ferice pentru amândoi, că a făcut cunoștiințe cu tine, a spus el.

Poate că vorbești la fel de elegant cum sunt și hainele tale, am spus eu. Dar până și un pescar de rând care prinde pești de canalizare știe că tocmai ai spus greșit ultimul cuvânt.

1 cunoștiință. 2 cunoștiințe, a spus el. Și am cunoscut mai mult de 2, am cunoscut 3

de-alde voi. Pescar expert. Aruncător de pești expert. Expert în ziduri și traiectoriile lor.

Dacă binevoiești să cobori, i-am spus, poate am să te prezint și celeilalte părți din mine.

Am ajuns de unde am plecat: eu cu un băiat și un zid.

(O să consider că ăsta-i un semn.)

Dar de data asta băiatul se uită chiar prin mine, de parcă aș fi înghițit un inel magic și inelul m-a făcut invizibil.

(O să consider că și ăsta-i un semn.)

La început părea un adevărat sfânt: acum e nefericit în dragoste: la ce i-ar fi de folos un pictor?

Am să-l ajut cât pot.

Am să-i desenez pragul unei uși deschise.

Am să-i pun o torță aprinsă în mână.

Ca să facem picturi avem nevoie de plante și pietre, praf de piatră și apă, oase de pește, oase de oaie și de capră, oase de găină sau alte orătănii albite la căldură mare și pisate mărunt: putem folosi un picior de iepure, cozi de veveriță: avem nevoie de firimituri de pâine, de muguri de pâine, de muguri de smochin, de lapte de smochine: avem nevoie de păr de porc și de dinți de la animale care mănâncă carne curată, de exemplu câinele, pisica, lupul, leopardul: avem nevoie de ipsos: avem nevoie de porfir pentru pisat: avem nevoie de un cufăr pentru călătorii și o sursă bună de pigment și avem nevoie de minerale care sunt surse de culoare: mai presus de toate avem nevoie de ouă, cu cât mai proaspete, cu atât mai bine, și cele de la țară, nu cele de la oraș dau culori mai frumoase când se usucă.

Putem atenua culorile dacă sunt prea stridente cu ceară de ureche care nu costă nimic.

Avem nevoie de piei de oaie și de capră, de bucățele din boturi, picioare și tendoane, fâșii de piele, piele răzuită, și un izvor cu apă limpede ca să le fierbem.

Mă gândesc la toate schițele și desenele și picturile de pe sticlă și de pe pânză și de pe pereții plini de crăpături, de toate culorile și la sălciile și iepurii și caprele și oile și copitele, la toate ouăle crăpate: cenușă, oase, țărână, dispărute, cu sutele, nu, cu miile.

Pentru că asta-i viața de pictor, cele văzute și trecute dispar în neant, ploaie, anotimpuri, ani, ciocurile flămânde ale corbilor. Nu suntem decât ochi care caută lucruri intacte sau muchiile unde bucățile sparte s-ar potrivi.

În loc de asta am să-i povestesc despre băiețelul care voia s-o vadă pe Fecioară,

s-a rugat și s-a tot rugat, fă s-o văd pe Fecioară: fă să-mi apară aici în fața ochilor: dar în locul ei a apărut un înger și îngerul i-a spus: da, poți s-o vezi pe Fecioară, dar vreau să fii conștient, dacă vrei s-o vezi, asta te va costa un ochi.

Mi-aș da bucuros un ochi ca s-o văd pe Fecioară, a răspuns băiatul.

Așa că îngerul a dispărut și în locul lui a apărut Fecioara și Fecioara era atât de frumoasă încât băiatul a izbucnit în lacrimi și atunci Fecioara a dispărut și când Ea a dispărut, întocmai cum spusese îngerul, băiatul a orbit de un ochi, de fapt când și-a dus

mâna la față nu mai avea ochiul acolo, doar o gaură ca o mică grotă pe față acolo unde fusese ochiul.

Dar, deși își pierduse ochiul, faptul că O văzuse îi făcuse atâta plăcere, încât nu-și dorea nimic mai mult decât ca Ea să i se mai arate o dată în fața ochiului (nu a ochilor, pentru că nu mai avea decât un ochi).

Te rog fă să mi se mai arate o dată Fecioara, s-a rugat și s-a tot rugat până când îngerul s-a săturat să-l mai asculte și a apărut într-o străfulgerare de aripi violet-aurii-albe și s-a oprit în fața lui strângându-și aceste aripi cu un aer solemn care însemna că are intenții serioase și i-a spus: da, poți s-O mai vezi o dată, dar trebuie să știi – nu vreau să faci înțelegerea asta fără să fii conștient – că dacă vrei s-O mai vezi o dată va trebui să plătești cu ochiul pe care-l mai ai.

Mă legănam de colo colo pe genunchii mamei pentru că mi se părea de o nedreptate strigătoare la cer, era o poveste din broșura cu Vincenzo ilustrată de călugărițe, una dintre poveștile pe care îi plăcea lui Vincenzo să le spună mulțimilor de oameni care auzeau fiecare cuvânt pe care-l spunea el la depărtare de mile indiferent dacă știau sau nu limba lui, și abia după ce am învățat și eu să citesc, la ceva timp după moartea mamei, am găsit broșura, Întâmplări adevărate din viața umilului servitor Vincenzo Ferreri dimpreună cu Minuni nenumărate ce s-au petrecut, răsucită după pat, și am desfăcut-o și am citit-o singur pentru prima dată, mi-am dat seama că mama nu-mi spusese niciodată, în nici una din dățile când mi-o povestise, sfârșitul poveștii în care

1.Fecioara apare din nou

2. îngerul îi ia și al doilea ochi

3. apoi în cele din urmă Fecioara îi dă înapoi ochii băiatului din mărinimie,

în loc de asta mă lăsa de fiecare dată să mă zvârcolesc la ea în brațe cu gândul la dilema din poveste.

O să-și dea amândoi ochii? mă întreba ea. Tu ce crezi? Ce-ar trebui să facă?

Îmi duceam pumnii la ochi și-mi înfundam podul palmelor ca să văd dacă eu încă mai am ochii, ca să mă chinui singur și să-mi imaginez că nu-i mai am în timp ce așteptam să dea pagina de la desenul cu băiatul care avea niște găuri negre în locul ochilor la desenul care nu mă înspăimânta așa de tare, cu Vincenzo vindecând-o pe femeia mută: într-o zi Vincenzo a întâlnit o femeie care nu putea să vorbească: nu putuse niciodată să vorbească: el a vindecat-o, după care ea a putut vorbi ca toată lumea.

Dar înainte ca ea să scoată vreo vorbă el și-a ridicat cartea și mâna și i-a spus – Da, e adevărat, poți să vorbești acum. Dar cel mai bine ar fi să nu faci asta. Și eu aș vrea să alegi să nu vorbești.

Așa că femeia i-a spus Mulțumesc.

După care n-a mai vorbit niciodată.

Mama râdea întotdeauna din toată inima de minunea asta: într-o zi a căzut de pe un scaun de cât de tare râdea, și s-a prăbușit pe podea alături de mine lângă scaunul răsturnat, ținându-se cu brațele de piept, cu lacrimile șiroindu-i, și a râs într-un fel care

însemna că avem noroc că suntem în aripa casei cu ziduri groase și că n-o pot auzi trecătorii râzând așa, cum râdeau femeile sălbatice care trăiau în pădure și pe care lumea le ocolea, pentru că se știa că se ocupă cu vrăjitorii.

De altfel mă ținea pe genunchi după ce-mi făcea baie și-mi spunea povești înspăimântătoare precum cea despre băiatul al cărui tată, Apolo zeul-soare, i-a interzis să mâne caii care trăgeau soarele pe cer de la locul de unde răsărea până la locul unde apunea în fiecare zi pentru că acei cai erau prea sălbatici pentru el și prea puternici, și mama-și plimba mâna prin aer ca să sugereze caii și soarele care mergeau pe drumul lor stabilit: dar când băiatul a abătut caii interziși ea a scuturat din braț (caii deveniseră un pic prea puternici) apoi și-a zgâlțâit și și-a smucit brațul dintr-o parte în cealaltă (caii deveneau din ce în ce mai puternici) apoi brațul ei s-a smucit cu sălbăticie de parcă ar fi fost ceva nebunesc și sălbatic, ca și cum nici măcar nu mai făcea parte din ea (caii scăpați de sub control, cu frâiele fluturând în urma lor) și ziua trecea și se făcea noapte într-o clipă sau 2 de parcă ziua trecea odată cu zborul unei păsări care străbătea cerul, apoi cai car băiat toate se izbeau de pământ așa de iute încât cuvintele nu pot – și aici se prefăcea că mă scapă de pe genunchi, că o să cad și o să mă lovesc de pământ la fel ca ei, dar nu, pentru că de îndată ce părea că începe căderea mă trezeam zvârlit în sus nu în jos, pentru că ea se ridica în picioare chiar în momentul în care-mi dădea drumul și de fapt mă arunca foarte sus unde era periculos dar mă simțeam liber de parcă inima și gâtul ar fi vrut să mi se desprindă de trup și să sară sus de tot, deasupra amândurora, spre tavan – cu toate astea nu-mi dădea niciodată drumul, nici măcar pentru o clipă, nici când mă legăna în sus, nici în jos, mama.

Sau povestea cu Marsyas muzicantul care era jumătate om, jumătate fiară, și care putea să cânte la fel de duios ca orice zeu la fluier și asta a și făcut până când la urechile lui Apolo, zeul-soare însuși, au ajuns zvonuri despre cât de priceput era cântărețul pământean, iar acesta a coborât pe pământ iute ca o rază de lumină, l-a provocat la o întrecere, a câștigat întrecerea și a poruncit ca muzicantul să fie jupuit de viu ca premiu.

Ceea ce nu este neapărat atât de nedrept pe cât pare, spunea mama. Pentru că imaginează-ți, pielea lui Marsyas s-a jupuit la fel de ușor ca pielița de la o roșie ținută în apă călduță care scoate la iveală dulceața roșie și proaspătă a fructului de sub ea. Și vederea unei asemenea eliberări i-a emoționat pe toți cei prezenți în mai mare măsură decât muzica de oriunde, cântată de orice muzicant sau zeu.

Așa că pune-ți mereu pielea în joc, mi-a spus ea, și nu te teme niciodată să ți-o pierzi, pentru că întotdeauna face un bine într-un fel sau altul atunci când mai marii noștri cred de cuviință să ne-o ia.

Băiatul ăsta este fată.

Știam eu.

Știu asta pentru că am stat pe mostra aia jalnică de zid (care n-o să reziste) până când o femeie mult mai bătrână, încovoiată de ani, a ieșit din locuința din spatele nostru și a făcut un scandal uriaș: l-a împuns pe băiat în spate cu capătul aspru al unei perii prinse pe un băț lung din lemn și a strigat ceva și în timp ce ne îndepărtam băiatul și-a cerut, cred, iertare, foarte respectuos și cu o voce cristalină și neprefăcută care nu poate fi decât a unei fete.

De asemenea, fata asta se pricepe la dans: acum îmi sunt pe plac unele obiceiuri din acest purgatoriu: unul dintre cele mai curioase este felul cum oamenii dansează singuri în încăperi goale și fără muzică și fac asta băgându-și în urechi un fel de pietricele și se leagănă în liniște, sau pe un sunet mai slab decât bâzâitul unui țânțar care iese prin peretele ca de confesional al fiecăreia dintre pietricele: fata făcea o mișcare în același timp circulară și energică, din partea de mijloc a corpului, se ridica și se lăsa în jos apoi se ridica din nou, uneori atât de jos încât părea o minune să o văd că se ridică la loc atât de repede, uneori pivota pe un picior și alteori pe celălalt și uneori pe amândouă cu genunchii îndoiți, apoi se îndrepta într-o unduire sinuoasă ca a unei omizi care își desface aripile din ou, noua insectă ieșind la lumină dintr-o rotunjime oarecare.

De asemenea, fata asta are un frate: e cu câțiva ani mai mic, cu aceeași înfățișare neprefăcută, dar și mai grăsuț, mai sănătos, mult mai puțin întunecat în jurul ochilor, iar dansul poate fi la fel de molipsitor ca și râsul și nu eram singurul care știam asta pentru că în încăpere a intrat acest băiețel cu părul șaten, lung și ondulat ca să danseze același dans foarte stângaci (știu că e băiat după anatomie pentru că e dezgolit ca un amoraș de la brâu în jos): a dansat stângaci și pe jumătate dezbrăcat în glumă în jurul ei până când fata, care nu-l auzea și nu știa că face asta, a deschis ochii și l-a văzut, a scos un țipăt ca de felină africană întărâtată, l-a lovit cu palma peste cap și l-a luat la goană din cameră, ceea ce m-a făcut să-mi dau seama că sunt frate și soră.

Ea a început dansul din nou: îi interpreta ciudățenia cu atâta dexteritate și atenție încât am fost cuprins de încântare s-o văd cum își tratează cu atâta seriozitate propriile mișcări în sus și-n jos.

Am ajuns să-mi placă de fata asta care dansează atât de solemn cu ea însăși.

Chiar acum suntem amândoi în fața casei care le este cămin ei și fratelui ei: stăm într-o grădină cu flori care tremură.

Prin mica fereastră pe care o ține în mână vedem alte și alte imagini realiste din casa plăcerilor carnale dragoste pusă în scenă în fața ochilor noștri: actul iubirii nu s-a schimbat: nimic din ceea ce văd aici nu mi-e străin.

E frig aici și tremură și ea: bănuiesc că se uită la scena de dragoste repetându-se așa ca să se-ncălzească.

A venit aici și frățiorul și cu o singură privire în direcția lui ea l-a avertizat și l-a expediat în același timp: asta e o fată cu ochiul foarte ager: el nu s-a dus prea departe, e după un mic gard din nuiele, cam de înălțimea lui, după care sunt ascunse butoaie

înalte și negre aproape de ușa casei și cred că pune ceva la cale: din când în când țâșnește pe iarba din fața gardului și ia câte o piatră sau câte o rămurică apoi se ascunde repede după gard și acum a făcut asta deja de mai multe ori fără ca ea să-l observe nici măcar o dată.

Fată, mi-amintesc asta, felul cum jocul iubirii face ca restul lumii să dispară.

Cel mai bine ar fi să n-o privești printr-o fereastră atât de mică, totuși.

Cel mai bine, de fapt, ar fi să n-o privești deloc: cel mai bine e să simți dragostea: actul iubirii e greu de privit și dezamăgitor dacă nu e surprins de cei mai înzestrați creatori de imagini: altfel vederea unui asemenea act pus în practică și savurat în interpretarea altora te va face de fiecare să nu-l poți pătrunde (decât dacă plăcerea ta este să-ți provoci plăcere singur sau prin intermediari, în care caz, da, este plăcerea ta).

Acum mă gândesc inevitabil la Ginevra, la preafrumoasa Isotta, la frumușica și bleguța de Meliadusa, și la Agnola, și la celelalte pe care le-am cunoscut în cel de-al 17-lea an al meu în seara în care Barto și cu mine, după ce fuseserăm să vedem procesiunea din Reggio, ne-am întors în oraș și Barto m-a dus în ceea ce el numea *un loc minunat în care să-ți petreci noaptea*.

Ce zici, Francescho, mergem să vedem ceremonia în care marchizul va primi titlul de duce? a întrebat Barto.

I-am cerut voie tatei pentru că-mi doream să văd mulțimea de oameni: a spus nu: a spus asta fără să clipească.

Spune-i că o să te ajute în muncă, mi-a zis Barto. O să facem o călătorie și o să vedem cum se scrie istoria.

I-am spus asta în mare și tatei.

Un pictor poate vedea multe lucruri acolo, am spus, și dacă vrei să mă apropii vreodată de curte și de atelierele de acolo sunt multe de aflat, multe lucruri care n-ar trebui să-mi scape.

Tata a clătinat din cap: nu.

Dacă nu reușești așa, mi-a spus Barto, spune-i că mergi cu mine și că e un lucru cu cap pe care să-l facă un pictor deoarece, cu cât are mai des familia mea ocazia să vadă ce talentat ești – o să desenezi procesiunea, nu-i așa – cu atât mai multe șanse vei avea să-ți dea de lucru când vei avea experiență. Și spune-i că nu vei lipsi decât o noapte și că părinții mei te vor găzdui în Reggio într-una dintre casele noastre.

Dar casele voastre nu sunt nici măcar prin apropiere de Reggio, am spus eu.

Fraancescho, ești necopt ca o frunză timpurie și verde, a spus Barto.

Sunt multe feluri de verde, chiar și la cele mai timpurii frunze, am spus eu.

Câte feluri de verde sunt? a întrebat Barto.

7 feluri principale în total, am spus eu. Și poate între 20 și 30, poate mai multe, nuanțe de la fiecare fel dintre ele.

Iar tu ești toate felurile alea de verde laolaltă, a spus el, pentru că oricine în afară de tine și-ar fi dat deja seama și n-ar fi avut nevoie să i se spună că am alte planuri pentru noi, nu să ne petrecem noaptea la Reggio. Uită-te la tine, încă mai socotești, nu-i așa,

câte nuanțe de verde există?

Era adevărat: așa că a râs și și-a aruncat un braț pe după umărul meu și m-a sărutat pe cap.

Prietenul meu cel dulce și nevinovat, care crede pe cuvânt lucrurile, oamenii, păsările, cerul, chiar și zidurile clădirilor, a spus el. Te iubesc pentru nevinovăția ta, și pe de o parte tocmai în cinstea ei vreau să-ți convingi tatăl să te lase să mă însoțești. Deci convinge-l. Ai încredere în mine. N-ai să regreți nici o clipă.

Ei bine, Barto se pricepea întotdeauna la lucruri de genul ăsta, pentru că până la urmă gândul la un pat de-al familiei Garganelli cu una dintre odraslele lui cuibărită în așternuturi l-a făcut pe tata să clipească, să facă o pauză, apoi să spună da-ul de care aveam nevoie, dar mi-a dat și multe sfaturi despre cum să mă port și chiar mi-a comandat o tunică nouă: mi-am făcut un mic bagaj, am plecat dis-de-dimineață și m-am întâlnit cu Barto: am ajuns în orașul Reggio și l-am văzut pe tot.

Am văzut mai mulți oameni decât îmi imaginasem vreodată și toți îngrămădiți în piața centrală a micului oraș și am văzut steagurile, am văzut stindardele albe cu desenele de pe ele: și am văzut totul foarte bine de la balconul casei unor prieteni de-ai familiei Garganelli (care erau plecați cu o corabie venețiană într-o călătorie spre Țara Sfântă, a spus Barto, așa că nu le păsa cine e pe balconul lor): erau curteni călare: erau băieți care fluturau și aruncau steaguri sus de tot și apoi le prindeau: apoi a apărut o platformă trasă de cai atât de albi încât trebuie să fi fost dați cu alb de plumb: în partea mai înaltă era un jilț gol, înalt, vopsit și capitonat ca un tron și 4 tineri stăteau în fiecare colț al lui înveșmântați în togi, care imitau niște romani antici foarte înțelepți cu fețele înnegrite ca să pară bătrâni, iar noi eram destul de aproape ca să le vedem ridurile de pe frunte, de la ochi și de la gură: pe partea mai joasă a platformei mai erau 4 băieți, câte 1 în fiecare colț, care țineau steaguri lungi cu însemne în culorile orașului și ale noului duce, cu care se făceau 8 băieți în total plus un al 9-lea care stătea în față, și toți cei 9 băieți gătiți se străduiau să-și păstreze echilibrul pentru că nu aveau de ce să se țină când omul care mâna caii i-a oprit și platforma s-a zguduit și a rămas pe loc sub balconul nostru.

Cel de-al 9-lea băiat întruchipa Justiția: stătea la picioarele tronului: ținea ridicată o sabie care părea atât de grea încât, atunci când platforma s-a oprit, el s-a dezechilibrat, s-a lovit de balanța din fața lui și aproape că a căzut de pe platformă: dar nu a căzut, s-a îndreptat sprijinindu-se cu vârful sabiei în podeaua carului alegoric: și-a dat înapoi peste umăr materialul costumului care-i alunecase în față, s-a folosit de un picior agil să îndrepte balanța dărâmată, care a revenit cu cele două talere la același nivel, și-a recăpătat suflul și a ridicat din nou sabia: toată lumea care a văzut scena a izbucnit în urale și a aplaudat, moment în care Justiția a avut o mină încurcată, din cauza asprimii de pe chipul bărbatului trupeș care stătea la marginea platformei și se uita la tronul gol.

Acest om strălucea de nestemate: el era motivul pentru care ne aflam aici, el era bunul, generosul și carismaticul Borse d’Est, noul duce de Reggio și Modena, marchiz nou-nouț de Ferara (și un nerod înfumurat și plin de sine, a zis Barto și mi-a povestit,

trecând în revistă toate familiile bogate care nu făceau parte din neamul Est, despre felul cum bunul, generosul și carismaticul Borse îi făcea cadouri împăratului de mai multe luni în așa fel încât toată lumea să știe că este bun, generos și carismatic și mai presus de orice mult mai darnic decât fratele lui, ultimul marchiz, care știuse multă latină, trăise o viață liniștită și apoi murise: în ziua în care Borse a auzit pentru prima dată că în sfârșit împăratul urmează să-l numească duce de Modena și Reggio (deși nu și de Ferara, fir-ar să fie) slujitorii lui îl văzuseră țopăind de unul singur prin grădina de trandafiri a palatului cu priveliște frumoasă și repetând la nesfârșit, cu glas pițigăiat ca de copil, cuvintele *Sunt duce! Sunt duce!*).

Avea nestemate pe toată partea din față a hainelor lui: străluceau în soare de parcă era îmbrăcat într-o mulțime de oglinzi sau stele minuscule sau de parcă era acoperit de scântei: cea mai mare nestemată, de un turcoaz aprins de pe pieptul hainei care era purpurie, era aproape la fel de mare ca mâna lui, de care fusese dus până în fața platformei, la Justiție, de către un băiețel-îngeraș foarte mic (cu aripi din pene de lebădă, care fuseseră de curând smulse de pe lebădă, pentru că mai aveau încă urme roșii și resturi de zgârci la capăt, acolo unde se îmbinau cu albul materialului de pe spatele costumului băiețelului).

Prealuminate Stăpâne, a spus acum îngerul cu o voce pătrunzătoare și limpede.

Mulțimea din piața vastă a făcut liniște.

Bărbatul cel trupeș s-a înclinat în fața îngerului.

O vedeți în fața domniilor voastre pe însăși Justiția Domnului, a spus îngerul și vocea lui a sunat subțire ca un clopoțel peste capetele oamenilor.

Bărbatul cel trupeș s-a întors spre Justiție și a făcut o plecăciune ceremonioasă în fața ei: am văzut că Justiția nu a îndrăznit să facă, la rândul ei, o plecăciune: sabia mult prea grea tremura deasupra amândurora.

Îngerul a vorbit din nou, cu glasul lui pițigăiat.

Justiția care a fost uitată atâta timp! Justiția, care a fost tratată cu dispreț mult prea mult timp! Toți conducătorii lumii au închis ochii în fața Justiției! Uitată și batjocorită de la moartea apărătorilor ei, înțelepții oameni de stat antici din vremuri mai bune! Justiția s-a simțit atât de singură!

Băiatul costumat în Justiție a apucat și cu cealaltă mână mânerul sabiei și cu amândouă mâinile a oprit-o din tremurat.

Dar bucurați-vă căci astăzi, luminate Stăpâne, Justiția este moartă! a spus îngerul.

A urmat o pauză încurcată.

Îngerul părea îngrozit.

Astăzi, luminate Stăpâne, a spus din nou îngerul. Justiția este. Moartă.

Bărbatul cel trupeș a rămas înclinat: îngerul avea ochii închiși, strâns: băieții din car se uitau fix înainte. Un curtean din rândurile de cai din spatele platformei, de dincolo de tronul gol, a ieșit din formație și s-a apropiat: bărbatul cel trupeș, fără să se uite, a ridicat doar un pic din mână, iar curteanul a văzut semnul și a oprit calul.

Aflat încă în poziția de plecăciune, bărbatul cel trupeș a mormăit ceva în direcția

îngerului.

– Oferă, a bâiguit îngerul. Acest jilț. Domniei voastre! Astăzi Justiția dă de știre lumii că mai presus de orice este de partea – domniei voastre! Justiția se înclină – în fața domniei voastre! Justiția în inocența ei mărturisește chiar că este înamorată – de domnia voastră! Și bucurați-vă din nou, căci Justiția vă invită – pe domnia voastră! Să ocupați locul rămas liber după moartea marilor înțelepți antici. Ultimii conducători drepți ai oamenilor. Căci Justiția spune, prealuminate Stăpâne, că nimeni n-a fost în stare să ocupe cu dreptate acest loc până acum! Acest jilț a fost liber și a rămas liber – până la domnia voastră!

Bărbatul cel trupeș, noul duce, s-a îndreptat: hainele îi străluceau: s-a dus la înger: cu mâna pe umărul băiatului l-a întors în așa fel încât erau amândoi cu fața la platformă.

Băiatul costumat în Justiție, care încă ținea sabia cu 2 mâini, și-a retras pentru scurt timp o mână ca să gesticuleze spre tronul liber, apoi a pus mâna la loc pe mânerul sabiei cât de repede a putut.

Noul duce a vorbit.

Îi mulțumesc Justiției. Venerez Justiția. Dar nu pot accepta această onoare. Nu pot ocupa un asemenea tron. Căci sunt un simplu om. Dar sunt un om care-și va da toată silința, după cum am făgăduit în jurământul ducal, toată viața, să fie vrednic de cinstea și prețuirea pe care i-o arată Justiția.

O clipă de tăcere: apoi mulțimea a izbucnit în urale dezlănțuite.

Netrebnic înfumurat, a spus Barto. Înfumuratul de Borse. Grămadă idioată de nătărăi.

Era cât pe ce să mă alătur și eu uralelor, care erau de-a dreptul convingătoare și vuiau în întreaga piață întinsă: auzisem și că Borse era un om căruia-i plăcea să ofere daruri pictorilor și muzicienilor favoriți și nu voiam să am o părere atât de rea despre el și cu siguranță mulțimea părea să-l susțină și putea o asemenea mulțime pusă pe sărbătoare să se înșele atât de tare? Zarva pe care o făceau în cinstea lui era asurzitoare, iar noul duce era atât de modest: băieții costumați din car păreau inundați de zarva mulțimii, de parcă tocmai trecuseră printr-o cascadă.

Doar îngerul cu aripi de lebădă nu părea ușurat: de deasupra lor, în timp ce noul duce făcea din nou plecăciuni în fața mulțimii și mulțimea ovaționa întruna, vedeam o roșeață pe umărul și gâtul îngerului, precum pigmentul de miniu care este roșu, dar se înnegrește curând, era provocată de mâna ducelui celui nou care-l ținea destul de strâns cât să-i lase urme: dar este un lucru anevoios, în lume, să fii modest, și pesemne că are, printre urmări, vânătăi pentru câte cineva la un moment dat pe parcurs.

Haide, a spus Barto. Mergem la vânătoare.

Am plecat în Bologna.

La casa plăcerilor din orașul lui natal Barto era deja atât de cunoscut încât 3 fete au venit spre noi spunându-i pe nume și sărutându-l, pe rând, chiar dinainte să intrăm pe prima ușă.

El e Franceschо, proaspăt ieșit din ou. Este prietenul meu foarte drag. Țineți minte, v-am spus. E un pic cam timid, i-a zis Barto unei femei pe care n-o vedeam prea bine pentru că stătea în dreptul luminii, iar camerele erau atât de întunecoase și pline de atâtea femei cu o înfățișare răvășită și dezmățată, ca niște vrăjitoare, și era un miros îmbietor, Dumnezeu știe de ce, și culori aprinse și covoare peste tot, pe podele, pe pereți și chiar pe sus, poate căptușeau și tavanul, dar nu puteam fi sigur pentru că mirosurile dulci-murdare și culorile și compania mi-au făcut simțurile să amețească și podeaua să mi se pară tavan de îndată ce am ajuns în camerele mai retrase.

Femeia mă ținea de mână: mi-a dat haina jos de pe umeri: a încercat să-mi ia traista, dar acolo aveam ustensilele pentru desen: nu i-am dat drumul, deși aveam un braț încă în mâneca hainei.

Și-a apropiat gura de urechea mea.

Nu te teme, băiete. Și uite ce e, nu ne jigni, o să rămâi cu buzunarele și cu tașca pline, o să lași aici doar cât merităm sau cât vrei să ne dai în plus, ai cuvântul meu, nu sunt hoațe printre noi, suntem toate cinstite și demne de încredere aici.

Nu, nu, am spus eu, nu-i asta, eu – nu vreau să –

dar în timp ce-mi spunea toate astea la ureche aproape că m-a dus în brațe, era uimitor de puternică, iar eu parcă nu mai aveam nici un fel de voință proprie, până la ușa altei camere, m-a făcut să par ușor ca un fulg așa că m-a luat pe sus și m-a băgat în cameră, după care a închis ușa în urma noastră, simțeam ușa la spatele meu, dar printr-o perdea sau o draperie sau un material de covor subțire.

Mi-am ținut în continuare traista și am bâjbâit cu cealaltă mână după o clanță, dar n-am găsit nici una: acum femeia mă trăgea spre pat de cureaua de la traistă și eu trăgeam de curea în partea opusă, spre ușă.

Ce piele fină ai, mi-a spus. Abia dacă ți se vede barba (m-a atins cu dosul palmei pe obraz), haide, n-ai de ce să-ți faci griji, nici măcar pentru plată, mulțumită prietenului cu care ai venit, s-a aranjat deja, plătește el.

S-a așezat pe pat încă ținându-mă de cureaua de la traistă: a zâmbit la mine: a tras în joacă de vreo două ori ușor de curea: am tras-o înapoi politicos, pe toată.

A oftat: a dat drumul curelei: s-a uitat spre ușă: pentru că nu am zbughit-o într-acolo pe loc mi-a zâmbit din nou, într-un fel foarte diferit.

Prima dată? m-a întrebat în timp ce se descheia la nasturii din față. O să am grijă. Promit. Nu-ți fie teamă. Lasă-mă pe mine. De tine.

Acum își ținea întreaga greutate a sânului dezgolit în mână.

Nu-ți place de mine? a întrebat ea.

Am ridicat din umeri.

Și-a băgat sânul la loc în rochie: a oftat din nou.

Isuse, Maica Domnului și Iosif, sunt obosită, a spus ea. Bine. Stai să-mi revin. O rezolvăm noi. Îți aducem altă fată. Puteți folosi camera mea. După cum vezi, camera cea mai bună. Deci ce-ți place? Spune-mi. Îți place părul galben? Îți plac mai tinere?

Nu vreau altă fată, am spus eu.

A părut încântată.

Mă vrei pe mine? a întrebat ea.

Nu așa, am spus eu.

S-a încruntat. Apoi a zâmbit.

Ai prefera un bărbat? a întrebat ea.

Am clătinat din cap.

Pe cine vrei, cu cine ți-ar plăcea să te fuți? a întrebat ea.

Nu vreau, am spus eu.

Nu vrei să te fuți? a întrebat ea. Vrei altceva? Ceva deosebit? Pe prietenul tău aici cu încă o fată? Vrei să te uiți? Vrei 2 fete? Vrei să te doară? Pișat? O călugăriță? Un preot? Bice? Legături? Un episcop? Putem face de toate, cam orice vrei aici.

M-am așezat pe băncuța de la capătul patului: mi-am deschis traista, am desfăcut hârtia, mi-am scos tăblița.

A, a spus ea. Asta erai. Trebuia să-mi dau seama.

Lumina din cameră, tremurândă, venea de la lumânări: cel mai bine bătea acolo unde era ea acum, întunecată și cu fața frumos conturată pe fundalul așternuturilor, cu nasul în vânt, cu bărbia nostimă: mai în vârstă decât mine cu 10 ani, sau poate chiar cu 20: anii de iubire îi îmbătrâniseră ochii, vedeam ravagiile pe care le făcuseră: negreala urmelor lăsate de ani îi dădea un aer grav, deși ea se boise ca să arate cu totul altcumva.

Am mutat o lumânare, apoi încă una.

Te uiți la mine așa, a spus ea.

Mă gândesc la cuvântul drăguță, am spus eu.

Păi, și eu mă gândesc la același cuvânt în legătură cu tine, a spus ea, și crede-mă, nu e treaba mea să am asemenea gânduri. Deși deseori treaba mea e să mă prefac că le am.

Și la cuvântul frumoasă, am spus eu. Dar împreună cu cuvântul extraordinar.

A râs scurt, cu bărbia în piept.

O, ești de-a dreptul minunat, a spus ea. Haide, nu vrei? Eu aș vrea. Îmi place de tine. Ți-ar plăcea și ție de mine. Mă pricep. O să fiu bună, o să am grijă. Sunt puternică. Pot să-ți arăt. Sunt cea mai bună de aici, să știi. Sunt plătită de două ori cât celelalte. Merit. De-asta prietenul tău m-a ales pe mine. Un dar. Eu sunt un dar. Sunt cea mai bine plătită din toată casa, mult mai pricepută decât toate celelalte și sunt a ta pentru toată noaptea.

Întinde-te pe spate, i-am spus.

Bun, a spus ea. Așa? Așa? Să-mi dau asta jos?

Legăturile de la mâneci s-au slăbit când și-a dezlegat șireturile din fața rochiei.

Nu te mai mișca, i-am spus pentru că sânul ei pe jumătate acoperit, pe jumătate ieșit din rochie avea acum rotunjimea perfectă.

Așa? a întrebat ea.

Liniștește-te, i-am spus. Nu te mișca. Poți să faci și una, și alta?

După cum ți-am spus, pot să fac orice, a zis ea. Cu ochii deschiși sau închiși?

Cum vrei, i-am spus.

A părut surprinsă: apoi a zâmbit.

Mulțumesc, mi-a spus.

I-a închis.

Până să termin adormise: așa că am dormit și eu acolo pe pat, la picioarele ei, și când m-am trezit lumina intra prin oblon și prin draperie.

Am zgâlțâit-o ușor de umăr.

A deschis ochii: a intrat în panică: s-a repezit să bage mâna sub pernele de la capătul patului. Orice căuta, era încă acolo: s-a liniștit și s-a întins la loc pe pat: s-a întors și mi-a aruncat o privire pierdută: apoi și-a amintit.

Am adormit? a întrebat ea.

Erai obosită, am spus.

A, toate suntem obosite aici la sfârșitul săptămânii, a spus.

Ai dormit bine? am întrebat.

Părea uluită de buna mea creștere. Apoi a râs și a spus

Da!

de parcă însuși gândul că un somn fusese plăcut ar fi fost uimitor.

M-am așezat pe marginea patului: am întrebat-o cum o cheamă.

Ginevra, a spus ea. Ca pe regina din povești, nu știi. Care era măritată cu regele. Ce mâini elegante ai, domnule…

Francescho, am spus eu.

I-am dat coala de hârtie: A căscat, abia dacă i-a aruncat o privire.

Nu ești primul, a spus ea. Am mai fost desenată. Dar cei de genul tău, în fine. Tu ești un pic cam neobișnuit. Celor de genul tău nu le place de obicei să deseneze o singură persoană, nu? Ci oameni în timpul sau… *O*.

S-a ridicat în capul oaselor: a apropiat desenul de lumina dimineții care pătrundea cât de cât în cameră.

O, a spus din nou. Nu m-ai făcut să arăt… Și totuși pare… Ei bine… Foarte…

Apoi a-ntrebat: poți să-mi dai mie asta? De tot, adică s-o păstrez?

Cu o condiție, am spus.

O să mă lași în sfârșit? a întrebat ea.

Și-a dat la o parte cearșaful de pe ea și mi-a făcut semn cu mâna să urc în pat, lângă ea.

Vreau să-i zici, am spus eu. Prietenului meu, adică. Să-i zici că ne-am simțit foarte bine.

Vrei să-l mint pe prietenul tău? a întrebat.

Nu, am spus eu. Pentru că așa a fost. Chiar ne-am simțit bine. Cel puțin, *eu* m-am simțit bine. Și tocmai ai spus și tu, că ai dormit bine.

S-a uitat la mine, nevenindu-i să creadă: s-a uitat din nou în jos, la desen.

Doar atât vrei în schimbul lui? a întrebat.

Am făcut semn din cap că da.

Apoi m-am dus să-l caut pe Barto în salonul care la lumina zilei ce pătrundea printre obloanele întredeschise arăta foarte diferit față de seara trecută, cu un miros stătut,

murdar, peticit, cu semne de la un foc care o luase razna în sus pe un perete: Barto stătea într-o anticameră cu Stăpâna casei, era mai bătrână decât orice persoană pe care am văzut-o vreodată, gătită cu volane și panglici albe, 2 servitori îi umpleau cu ceva o ceașcă mică, unul turna, celălalt aștepta să i-o ducă la buze: înainte să plecăm Barto i-a sărutat mâna bătrână și albă.

Și Barto părea stătut, murdar și peticit, zbârlit și neîngrijit și avea hainele șifonate, am văzut asta când am ieșit din casa plăcerilor la soare.

Nu pot să-ți plătesc de fiecare dată, mi-a spus Barto în drum spre locul unde aveam să luăm micul dejun. Mai ales pentru Ginevra. Când am să câștig și eu ceva bani sau am să-mi primesc moștenirea am să-ți mai fac cinste. Dar te-ai simțit bine? Ai profitat de timpul petrecut acolo?

Abia dacă am ațipit, am spus eu.

M-a bătut pe umăr.

Când am mers a doua oară (pentru că începusem să-mi petrec cam două nopți pe lună, după cum credea tata, cultivându-mi șansele de a intra sub protecția familiei Garganelli), Ginevra ne-a întâmpinat la ușă: i-a făcut cu ochiul lui Barto și m-a cuprins cu brațul, m-a tras deoparte.

Francescho, mi-a spus. Am o persoană specială care vrea să te cunoască. Ea este Agnola. Știe ce-ți place și cum ți-ar dori să-ți petreci timpul alături de noi.

Agnola avea părul lung, ondulat și auriu: avea coapse puternice ca o călăreață, deși era tânără: când am intrat într-una dintre camerele cu obloane și cu pereții acoperiți m-a luat de mână și m-a așezat, cu un aer pragmatic, la o măsuță, apoi a rămas în picioare lângă mine și mi-a spus, foarte sfioasă,

Știți, domnule Francescho, desenul pe care i l-ați făcut Ginevrei? Ați vrea să mai faceți încă unul ca el, dar de data asta mie, pe bani?

ceea ce am și făcut, de data asta trupul gol pe așternuturi ca să scoată în evidență simetriile, pentru că marele Alberti, care a cinstit anul nașterii mele cu apariția cărții sale pentru pictori, remarcă utilitatea unui astfel de studiu al sistemului de greutăți și pârghii, echilibre și contraechilibre ale corpului uman: când am terminat și desenul era uscat și l-a luat, l-a ținut la lumina lumânării, s-a uitat intens la el, s-a uitat la mine să vadă dacă poate să aibă încredere în mine, s-a uitat din nou la planșă: a lăsat-o pe pat și s-a dus să deschidă o scobitură secretă dintr-un perete: a scos o punguță de acolo și mi-a dat câteva monede.

Apoi ne-am întins amândoi în pat și am închis ochii, iar ea s-a trezit odihnită, la fel ca Ginevra (și eu de asemenea, în brațele ei unde mi-era foarte bine și călduț, a fost foarte plăcut), și mi-a mulțumit atât pentru desen, cât și pentru că i-am oferit ocazia să mai recupereze din somnul pierdut în alte nopți.

Ești un client excepțional, domnule Francescho, și sper să mă mai alegi și altă dată, a spus ea.

Am plecat cu monedele în buzunar și în dimineața aceea am plătit eu micul dejun pentru mine și Barto.

Așa că mi-am văzut în continuare de ucenicia alături de tatăl și de frații mei toată săptămâna, gândindu-mă că am pus mâna pe un câștig destul de frumușel lucrând pe cont propriu în casa plăcerilor.

Următoarea a fost fata pe nume Isotta, care avea părul negru și pielea măslinie, nu era cu mult mai în vârstă ca mine, și care a stat sfioasă pe pat cât timp am discutat și ne-am învoit să-i fac desenul și cu cât să mă plătească ea, apoi când m-am întors cu spatele să-mi iau hârtia și ustensilele din traistă s-a furișat în pat ca o pisică și mi-a întors fața spre ea și m-a sărutat zdravăn pe gură când nu mă așteptam și nu mă așteptasem niciodată să mi se întâmple așa ceva cu vreo limbă vreodată, apoi m-a luat și mai tare prin surprindere strecurându-și (în același timp în care mă și săruta, apăsat și totuși delicat și cu buze moi, și una, și alta) o mână în pantalonii mei: teama care m-a străfulgerat când a făcut asta și am știut că dintr-o clipă în alta o să afle cine sunt cu adevărat era de 100 de ori mai puternică decât senzația pe care mi-o lăsase sărutul și amândouă au fost cele mai puternice chestii pe care le simțisem în toți anii vieții mele.

Dar ce mi-a făcut în continuare cu mâna aceea mi-a trezit un sentiment *de 1000 de ori mai puternic* decât orice teamă, iar când am înțeles că fata asta era acum stăpânită toată de plăcere, când am simțit cum o cuprinde plăcerea când și-a dat seama ce a găsit acolo mâna ei și apoi când am deschis ochii și am văzut cum această plăcere se citea fără nici o umbră de îndoială pe chipul ei minunat, ei bine, am înțeles asta, atunci: că teama este un nimic în lume, un lucru neînsemnat, prin comparație.

Am știut, mi-a spus ea, din prima clipă în care te-am văzut. Și te-am văzut în prima seară când ai venit aici, chiar dacă tu nu m-ai văzut. Și te-am văzut și data următoare, și am știut în amândouă dățile, și în amândouă dățile te-am vrut pentru mine.

M-a sărutat din nou, și mi-a dat hainele jos într-o clipită: tot într-o clipită m-a învățat primii pași în arta iubirii și m-a lăsat să exersez pe ea după voia inimii: după care m-am mutat la capătul patului, iar ea a stat între perne și am surprins-o în desen atât mulțumită, cât și dornică, încă flexibilă, precum coarda unui arc trasă înapoi, pregătită să-și primească săgeata, și totuși la fel de bine construită și desăvârșită precum cercul desenat de Giotto în povestea legendară adevărată.

I-am lăsat planșa la sfârșit în chip de plată pentru lecții: s-a uitat la ea, mulțumită: m-a sărutat în timp ce mă îmbrăca la loc, mi-a încheiat nasturii, mi-a legat șireturile și m-a trimis pe drumul meu nou-nouț acum, radios și plin de curaj.

Ce te-a apucat? m-a întrebat tata, pentru că săptămâna aceea nu m-am putut gândi la nimic altceva decât la flori pentru respirație și la flori pentru ochi și guri pline de flori, subsuori, genunchi, poale, vintre din care se revarsă flori și nu puteam desena decât frunze și flori, spirale de trandafiri, cu frunzele întunecate.

Data următoare când am ajuns la casă erau 3 fete noi care-mi șopteau toate în ureche încă de la ușă promisiunea și rugămintea să-mi ofere lecțiile lor de dragoste în schimbul desenelor mele (deși am făcut în așa fel încât să închei noaptea cu Isotta, ceea ce a devenit obiceiul meu cât timp ea a lucrat în acel oraș și eu am frecventat casa în care ea lucra).

Dar data de după aceea, Barto și cu mine am sunat împreună la ușă și erau 8 sau 9, poate mai multe, n-am reușit să le număr, femei și fete de diferite vârste, cu fețele de jur împrejurul meu de cum am intrat.

Francescho, mi-a zis Barto la ureche, se pare că ești un mare amorez.

Moment în care mi-am dat seama (pentru că spre mine veniseră mult mai multe femei decât spre el) că va trebui să fiu un pic atent: chiar și unui prieten adevărat i se par talentele altui prieten agasante dacă devin prea evidente și țineam la Barto din toată inima și chiar nu-mi doream să-l pun într-o situație stânjenitoare.

Dar în artă și în dragoste este vorba despre guri deschise de culoarea cinabrului, despre negru și roșu transformate în catifea prin măcinare sârguincioasă, despre înțelegerea culorilor care câștigă în urma faptului că sunt pisate încetișor laolaltă: prin experiență vei deveni cel puțin mai priceput: dincolo de asta este însăși originalitatea, care reflectă de fapt experiența, la urma urmei și eu îmi făcusem deja un nume prin originalitate, de netăgăduit, și față de acest nume aveam o responsabilitate care depășea cu mult asigurarea necesităților oricărui prieten.

Toate astea se găsesc în cartea lui Cennini, Ghid pentru pictori, alături de îndemnul să ne facă întotdeauna plăcere munca noastră: pentru că dragostea și pictura sunt amândouă lucrări care depind de pricepere și de țel: săgeata întâlnește cercul țintei sale, linia dreaptă întâlnește linia curbă sau cercul, se întâlnesc 2 lucruri și atunci apar dimensiunea și perspectiva: și atunci când faci pictură și dragoste – și una, și alta – însuși timpul își schimbă forma: orele trec fără să mai fie ore, devin altceva, devin propriul lor contrariu, devin atemporalitate, devin *nici un fel de timp*.

Marele dascăl Cennini ne sfătuiește și să stăm cât mai puțin timp în preajma femeilor, care-i storc de energie pe pictori.

Atunci pot spune cu mâna pe inimă că în tinerețea mea și în timpul pregătirii mele am petrecut ceea ce se transforma de fiecare dată în *nici un fel de timp* cu femei din acea casă a plăcerilor în anii tinereții mele.

În orice caz, într-o dimineață Stăpâna casei m-a prins de încheietura cotului: avea mai mult de 75 de ani și mergea cu 2 bastoane și un ajutor, dar pietrele prețioase îi sclipeau peste tot pe hainele ei albe de parcă tocmai șontâcăise pe afară, sub o ploaie de asemenea pietre mici și strălucitoare, dintre care a desprins cu degetele ei zbârcite, dar atente una cusută pe mânecă, desfăcându-i cusătura, și mi-a apăsat-o în palmă, spunându-mi:

Tu. Mi-au plecat 5 femei de aici din cauza desenelor tale. Cum te cheamă? Ăsta ești. *Francescho*. Ei bine, ascultă, micule Francescho, al cărui nume îl aud șoptit peste tot pe scările casei mele și ale cărui desene le văd date din mână în mână și provocând mare agitație în casa mea. Îmi ești dator cu 5 fete și femei.

Am răspuns că în nici un caz câteva desene făcute de mine și oferite în chip de plată cinstită fetelor nu aveau cum să însemne că îi datorez ceva.

Bătrâna mi-a apăsat și mai tare piatra în mână, încât muchiile ei aproape că m-au tăiat.

Prostuțule, a spus ea. Chiar nu-ți dai seama? Se uită la desenele tale. Capătă fumuri și îndrăzneală. Vin la mine și-mi cer mai mulți bani. Sau se uită la desenele tale. Au impresia că sunt foarte înzestrate. Se hotărăsc să aleagă o viață nouă. Și toate cele care au plecat au ieșit pe ușa din față, ceea ce nu s-a mai pomenit în casa asta, care n-a mai avut de-a face decât cu fete care au plecat pe ușa din dos. Chiar nu înțelegi nimic? Nu pot să îngădui așa ceva. Mă faci să pierd bani. Așa că e firesc ce urmează. Trebuie să-ți cer să nu-mi mai frecventezi casa. Sau cel puțin să nu-mi mai desenezi fetele.

A făcut o pauză ca să mă lase pe mine să vorbesc: eu am ridicat din umeri: ea a încuviințat din cap, cu un aer solemn.

Bun. Dar înainte să pleci, a spus ea. Piatra asta. Cea de la tine din mână. E a ta. Dacă mă pictezi și pe mine.

Așa că am pictat-o,

după care mi-a dat piatra așa cum ne înțeleseserăm, iar când am mers data următoare acolo m-a tras deoparte și mi-a dat o cheie de la ușa din față pe care-i poruncise lăcătușului ei să mi-o facă.

În toate aceste feluri am căpătat o înțelegere și mai profundă a ceea ce marele Alberti, care a publicat cartea de cea mai mare însemnătate pentru noi, creatorii de imagini, numește funcția și măsura corpului, și de asemenea a adevărului cuprins în părerea marelui Alberti că frumusețea în forma ei cea mai desăvârșită nu poate fi niciodată găsită într-un singur corp, ci este împărțită în realitate între mai multe corpuri.

Dar am învățat și să-mi contrazic maeștrii.

Pentru că până și marele Alberti s-a înșelat când a scris în termeni dezaprobatori că *nu ar fi potrivit să le îmbraci pe Venus sau pe Minerva în mantaua aspră de postav a unui soldat, ar fi ca și cum i-ai îmbrăca pe Marte sau pe Jupiter în haine de femeie*.

Pentru că am întâlnit multe femei care semănau cu Marte sau Jupiter în casă și multe exemple de Venus și Minevra îmbrăcate și dezbrăcate de tot felul de haine.

Nici una dintre ele nu câștiga nici pe departe câți bani ar fi meritat: toate erau tratate cu cruzime, cel puțin genul de cruzime obișnuită pe care-l auzi noapte de noapte prin zidurile unei asemenea case, și deși aceste fete și femei erau ființele care se apropiau cel mai mult de zei și zeițe din câte am întâlnit vreodată, munca pe care o făceau le lăsa mai întâi la suprafață semne ca de boală, apoi le frângea la fel de ușor cum frângi crenguțele uscate, apoi le mistuia mai iute decât surcelele.

Despre Ginevra am auzit că a murit de ciumă.

Isotta, draga mea, a dispărut.

Îmi plăcea să cred că s-a dus pentru că așa a ales ea.

Îmi plăcea, după ce am auzit că s-a dus, să mi-o imaginez frumoasă și plină de viață într-un orășel sau într-un sat, trăind într-o casă cu acoperiș trainic pe sub vii și smochini și lămâi în zarva făcută de mulțimea ei de copii neascultători, dar drăgălași: mai presus de orice îmi plăcea să mă gândesc la felul cum zâmbea cu ochii și cu gura, și cu una, și cu alta (ceea ce înseamnă iubire), către vreun un iubit sau prieten sau cel puțin către

cineva cu care împărțea banii în mod egal.

Câțiva ani mai târziu am auzit că Agnola a fost găsită în râu, legată de mâini și de picioare.

Așa că am înțeles și multe lucruri întunecate, am învățat multe lucruri care erau opusul plăcerii, în casa plăcerilor.

Apoi a venit și sfârșitul perioadei mele petrecute acolo, până la urmă, în al 18-lea an de viață al nostru, pentru că Barto avea relații cu Medialusa, tânără, nouă în casă, nouă în meserie, care mă avusese cu două săptămâni înainte, prima dată, la sosirea ei, și scăpase față de alți musafiri de-ai ei care au urmat după mine că se aștepta să fie tratată mai bine în această casă: să fie dusă pe culmile plăcerii indiferent de ce-și doreau ei, apoi să fie lăsată să doarmă un pic, și în cele din urmă să primească, pentru o noapte de muncă, un desen foarte frumos cu ea.

I-a spus asta lui Barto râzând, cam după două săptămâni de muncă în casa plăcerilor când i s-a părut foarte caraghios că se înșelase atât de tare și că realitatea vieții din casa plăcerilor era cu totul alta.

Nu a fost singurul lucru pe care i l-a spus râzând.

Barto s-a așezat față în față cu mine pe iarbă: era dimineața devreme: prin spatele lui treceau căruțe care veneau în oraș, la piață: și-a frecat barba: avea un aer foarte grav: poate că avusese o noapte proastă, o cină proastă, poate un vin prost.

Ce? am întrebat.

Taci, mi-a spus el.

S-a aplecat spre mine, mi-a luat una dintre ghete în mâini: a dezlegat șireturile și curelele: mi-a scos gheata din picior: mi-a dezlegat gheata din celălalt picior: mi-a luat-o și pe asta: mi-a așezat ghetele într-o parte: și-a scos cuțitul din teacă: foarte atent cu lama să nu-mi taie pielea și cu lama rece când mă atingea, mi-a crestat cu vârful cuțitului ciorapii la gleznă și l-a tăiat de jur împrejur pe primul, apoi pe celălalt.

Mi-a scos ciorapii de pe fiecare picior: i-a pus pe amândoi deoparte: mi-a luat picioarele goale în mâini: apoi a vorbit.

Este adevărat? a întrebat. Ai fost nesincer? Toți anii ăștia?

N-am fost niciodată nesincer, am spus eu.

Eu să nu știu, a spus el. Tu să nu fii tu.

Ai știut tot timpul cine sunt, am spus eu. N-am fost niciodată altcineva decât eu însumi.

Ai mințit, a spus el.

Niciodată, am spus eu. Și nu ți-am ascuns niciodată nimic.

Pentru că fuseseră multe dăți în care Barto mă văzuse gol sau aproape gol, de pildă când eram singuri și înotam, sau cu alți băieți și bărbați tineri și faptul că toți mă percepeau ca pe un pictor însemnase întotdeauna că voi fi lăsat să fiu chiar asta – eu însumi – chiar dacă în 1 privință nu eram la fel: era la fel de simplu ca un acord, la fel de înțeles de la sine și acceptat și fără rost să pomenești asta ca și faptul că toți respiram același aer: dar sunt anumite lucruri care, spuse cu voce tare, schimbă nuanțele unei

picturi la fel ca atunci când e bătută continuu de razele prea puternice ale soarelui: este ceva firesc și inevitabil și nu se poate face nimic în privința asta: lui Barto îi sădise cineva neîncrederea, în privința mea, și fusese umilit de această neîncredere.

Ești altcineva decât credeam, a spus el.

Am încuviințat din cap.

Atunci de vină e felul în care gândești, sau persoana care ți-a schimbat felul în care gândești, nu eu, am spus.

Cum mai putem fi prieteni acum? a întrebat el.

Cum putem să nu mai fim vreodată prieteni? am întrebat eu.

Știi că mă căsătoresc la vară, a spus el.

Faptul că te căsătorești nu schimbă nimic pentru mine, am spus eu și ăsta e ultimul lucru pe care i l-am spus în acea zi pentru că s-a uitat la mine cu ochi ca niște mici răni din capul lui și atunci am înțeles: că mă iubea, și că prietenia noastră fusese trainică atâta timp cât nu mă putea avea, cât nu puteam fi al lui, și că faptul că altcineva, oricine, îi spusese răspicat ce mai sunt, în afară de pictor, a năruit această situație, din moment ce înseși aceste cuvinte sugerau inevitabilul, ideea de a mă putea avea.

Avea mâinile reci și-mi ținea în ele picioarele: mi-a lăsat picioarele pe iarbă, s-a ridicat, și-a dus mâna la piept în dreptul claviculei (pentru că prietenul meu era mereu un mare actor) și mi-a întors spatele.

M-am uitat în jos la picioarele mele: m-am uitat cum ghetele mele date jos păstrau încă forma picioarelor deși acum nu mai adăposteau picioare: am căutat de jur împrejur șosetele după ce a plecat Barto, dar nu le-am găsit: așa că mi-am pus la loc ghetele pe picioarele goale, le-am legat șireturile și curelele.

M-am plimbat un pic prin Bologna: m-am uitat la arhitectura unor biserici, una care era terminată și alta care tocmai se afla în construcție în lumina proaspătă a dimineții, pentru că înainte de a fi orice altceva, inclusiv prieten, eram pictor.

Apoi m-am dus acasă la tata în Ferara și i-am spus că speranțele noastre la protecția familiei Garganelli s-au năruit.

Ce prostie ai făcut? a strigat la mine,

pentru că la început a fost furios: apoi s-a trezit orgoliul din el, nici un copil de-al meu n-o să se vândă: în accesul lui de furie tata mi s-a părut bătrân pentru prima dată, așa că mi-am scos ghetele și m-am uitat la picioarele mele care se umpluseră de bășici pentru că umblasem toată ziua fără nimic între pielea mea și pielea ghetelor: bășicile arătau ca niște mici bile de sticlă mată ieșite pe pielea mea: cum aveam să pictez asemenea opacitate? De ce fel sau de ce preparat de alb aveam nevoie?

Chiar când mă gândeam la asta mă simțeam alb din cap până-n picioare din cauza pierderii prietenului meu și mă gândeam că n-o să mai cunosc vreodată alte culori.

Mă amuză să mă gândesc la asta acum, la acea seară tristă: pentru că până la urmă cei mai mari protectori din scurta mea viață chiar *au fost* cei din familia Garganelli, și motivul pentru care nu-mi mai găsisem ciorapii a fost faptul că prietenul meu Barto îi strânsese în mână, și-i băgase în buzunar și-i luase ca suvenir, după cum mi-a spus cu

ani mai târziu stând pe treapta de piatră lângă picioarele mele în timp ce eu lucram la decorarea mormântului tatălui său în capela familiei.

Fată: mă auzi?

pentru că deși părea sfârșitul lumii pentru mine –

nu era.

Mai era mult din lume: pentru că drumurile care par menite să te ducă într-o anumită direcție se mai întorc uneori deși n-au părut niciodată altcumva decât drepte, și foarte curând Barto și cu mine eram din nou prieteni: în foarte scurt timp: multe lucruri se uită de-a lungul unei vieți: nimic nu este încheiat sau de neschimbat, mai puțin moartea și chiar și moartea mai lasă câte un pic de la ea dacă ceea ce spui despre ea este corect: am fost prieteni până când am murit eu (dacă am murit vreodată cu adevărat, pentru că nu-mi amintesc de nici o moarte) și sunt convins că și-a adus aminte cu drag de mine până în ziua când a murit la rândul lui (dacă a murit și el, pentru că nici de așa ceva nu-mi amintesc).

Mă uit la fata care se uită la o poveste veche veche, o interpretare a iubirii printr-o fereastră mult prea mică: ieri a fost teatrul sfinților, astăzi e iubire: chiar dacă iubire interpretată pentru un public: dar oricum un public nu este interesat niciodată decât de propriile sale nevoi, oricine ai fi fost sau ești, Cosmo, Lorenzo, Ercole, Școala pictorilor necunoscuți din atelierul de la Ferara: *iert*.

Pentru că nimeni nu ne cunoaște: cu excepția mamelor noastre, și chiar și ele destul de puțin (și mai au și tendința dezamăgitoare de a muri înainte de vreme).

Sau tații noștri, ale căror metehne, atât timp cât trăiesc (și lipsa lor, după ce au murit), ne scot din minți.

Sau frații noștri, care și ei ne doresc moartea, pentru că tot ce știu despre noi e că am scăpat, cumva, de căratul cărămizilor și al pietrelor, ceea ce ei au făcut în toți anii ăia.

Pentru că nimeni nu are nici cea mai vagă idee cine suntem, sau cine am fost, nici măcar noi înșine

– de fapt, cu excepția licărului de moment în care niște necunoscuți încep o relație sinceră, sau a semnului de înțelegere și de acord între prieteni.

Cu aceste excepții, pornim anonimi prin aerul plin de insecte și nu suntem altceva decât praf de culoare, o îndreptare efemeră a aripilor către un licăr de lumină de pe un fir de iarbă sau de pe o frunză în întunericul verii.

Să vă povestesc despre vremea când am fost văzut, pătruns și înțeles de cineva cu care nu am avut de-a face decât 10 minute în toată viața mea.

Merg pe drum și trec pe lângă un câmp plin de muncitori păgâni îmbrăcați în albul care indică faptul că sunt muncitori și le face pielea să pară și mai închisă la culoare: ară și seamănă: trec nestingherit pe lângă ei și-mi văd de drum.

După ce mai merg o vreme, cineva țâșnește dintr-un pâlc de copaci: este unul dintre muncitori, care se află destul de departe de câmp ca să pară o idee fugar. Trec destul de aproape de el: hainele lui albe sunt zdrențuite, dar nu atât din cauza sărăciei, îmi dau

seama pe măsură ce mă apropii, cât din cauza a ceea ce pare să fie puterea propriului său corp, de parcă n-ar avea loc dacă n-ar ieși sfâșiindu-i hainele: are mânecile zdrențuite de puterea mâinilor și a antebrațelor: genunchii i-au găurit pânza pantalonilor, pentru că sunt atât de puternici: dunga de fire de păr negru de mai sus de vintre este la vedere: are ochii înroșiți de muncă.

După ce mă îndepărtez un pic, omul ăsta strigă după mine, un cuvânt pe care nu-l știu.

Pentru că nu mă opresc, mai strigă o dată.

Este un cuvânt inofensiv, dar în același timp insistent: ceva din felul cum sună mă face să mă opresc și să mă întorc.

El stă în umbra copacilor, poate ca să nu fie văzut, poate mai mult ca să se ferească de soare, pentru că îmi dau seama chiar de la depărtare că nimic din aerul lui nu sugerează teamă față de vreun șef de echipă sau supraveghetor: nimic în ceea ce-l privește nu sugerează teamă față de ceva.

Pe mine mă chemai? am întrebat.

Da, spune el

(e limpede că nu mai e nimeni altcineva pe drum).

Mai spune-mi o dată, zic eu, cuvântul acela. Cuvântul cu care mă strigai.

Era un cuvânt din limba mea, spune el.

Un cuvânt păgân? întreb eu.

Zâmbește larg. Are dinți foarte puternici.

Un cuvânt păgân, spune el. Nu știu cum se spune asta în limba voastră.

Îi zâmbesc și eu. Mă mai apropii un pic.

Ce înseamnă cuvântul tău? întreb eu.

Înseamnă, spune el, tu care nu ești un singur lucru. Tu care depășești așteptările.

Mă întreabă dacă pot să-l ajut. Îmi spune că are nevoie de *o răsuceală*.

O ce? întreb eu.

O…, nu știu cuvântul, spune el. Trebuie să-mi leg hainele cu ceva, îmi trebuie ceva de legat, pentru aici.

Arată spre mijloc.

Vrei să spui o cingătoare? întreb eu. Ceva cu care să-ți încingi mijlocul?

(pentru că în afară de o legătură la gât, cămașa îi flutură și e martie, un început friguros de lună).

Am o bucată de funie în traistă, pe care am cumpărat-o de la o piață din Florența de la un om care mi-a spus că e o funie care poartă noroc, de la o spânzurătoare (pentru că dacă porți la tine o funie de spânzurătoare, înseamnă că tu n-o să fii niciodată spânzurat, mi-a zis el): e o bucată bună și are grosimea potrivită și probabil că o să-i vină bine: merg înapoi spre el în timp ce el se apropie de mine: îi întind funia: se uită la ea, o ia și o cântărește în mână, apoi îmi zâmbește de parcă ar vrea să mă răsplătească prin acel zâmbet.

Când nu ai nimic, măcar îl ai pe tot.

N-am mai văzut niciodată un bărbat atât de frumos.

El vede că văd această frumusețe din el și asta-l stârnește.

Chiar acolo în pâlcul de copaci la marginea drumului mi-am apropiat gura de el și am cântat la el așa cum muza Euterpe cântă la fluierul ei de lemn: apoi și una, și alta: are un miros și un gust de iarbă, de pământ curat, de pâine, de sudoare: face ca roșeața din jurul ochilor să sugereze altceva decât oboseală: face ca mâinile aspre să aducă o plăcere mai intensă atunci când se strecoară pe sub haine.

După aceea ne-am ridicat și eu eram plin de iarbă și de pământ, la fel și el: m-a scuturat: mi-a luat un fir de iarbă de pe umăr și mi-a zâmbit de rămas-bun, și-a pus firul de iarbă între dinți, și-a aruncat funia de la mine peste umăr și a pornit fără să se mai ferească înapoi spre câmp, la munca pe care o părăsise.

A fost totul: n-a fost nimic: a fost mai mult decât suficient.

Bine.

Ca și cum fata știe că am ajuns la sfârșitul povestirii închide fereastra iubirii care se face neagră din nou: scenele de iubire prost interpretate dispar: cred că nu au înveselit-o pentru că pare foarte abătută.

Stă cu fereastra închisă în poală.

Ne uităm cum o mierlă, împreună cu încă 4 mierle, și masculi, și femele, iau la goană o pasăre care nu este mierlă pentru că nu vor s-o lase să mănânce cu ele dintr-o tufă plină de fructe de pădure de un roșu pe care marele Cennini în ghidul lui l-a numit sânge de dragon, bun pentru pergament, dar nu pentru mult timp.

Fata se ridică și traversează peticul de iarbă: când ajunge pe la jumătatea drumului, fratele de după paravanul din împletitură de răchită îi strigă ceva în limba lor: ea îi strigă ceva la rândul ei, ceva mai lung decât un nume sau un *termină*, ceva care sună mai degrabă ca un joc sau ca o formulă magică și apoi trece pe lângă paravanul de răchită apăsată de gânduri și impasibilă: apoi se trezește sub un potop de crenguțe și pietricele și nisip, el stă cocoțat pe o bordură sau pe un butoiaș și le are pe toate pe o lopată mică și le aruncă rând pe rând, în așa fel încât cad pe ea ca și cum ar ploua cu pietricele și bețe: se oprește: în loc să fie furioasă izbucnește în hohote de râs.

Stă cu brațele întinse și din senin tristețea ei dispare, râde ca un copil: apoi lasă fereastra jos în iarbă și se repede după paravan, îl dărâmă pe fratele ei și-l târăște prin iarbă și prin pământ, în timp ce amândoi râd și se rostogolesc pe jos, iar ea îl gâdilă și-l face să râdă și mai tare.

E un lucru plăcut să vezi o astfel de manifestare bruscă de fericire.

E norocoasă să aibă parte de un asemenea frate și de o asemenea iubire: între mine și frații mei, chiar dacă nu ne despărțea nimic decât aerul, erau ziduri invizibile groase cât pereții de la camera ei.

Întoarsă în acea cameră, camera în care are patul, îi revine și tristețea: stă după vălul acesteia preț de multe minute în șir, apoi sare în picioare și își scutură cămașa plină de praf, scutură praful și murdăria de pe ea pe fereastră: își pune cămașa la loc, îi lasă nasturii descheiați și se așază din nou pe pat.

Sunt multe picturi făcute, toate apropiate de realitate prin realizarea lor, pe cei 4 pereți ai acestei camere.

Peretele dinspre miazăzi, pe care se află patul, are o pictură cu două fete surprinse în timp ce se plimbă, așa cum fac prietenele: una are părul auriu, cealaltă negru, dar negrul părului ei e bătut de razele soarelui și pare mai deschis – așa sunt capetele ambelor fete: ele se plimbă pe o stradă cu tende: e un loc călduros: hainele lor sunt de un auriu mozaic și de culoarea azuritului: fetele sunt prinse într-o conversație și par să se afle între două fraze: cea cu părul auriu este gânditoare: cea cu părul mai închis la culoare își întoarce privirea spre ea cu un gest absolut firesc în aer liber și ca s-o poată vedea mai bine pe cealaltă: privirea ei vădește politețe, modestie respect, un fel de gânduri bune.

Pictura este cu siguranță făcută de un mare artist pentru că e o combinație de lumină, întuneric, hotărâre, delicatețe.

Peretele de la apus are o pictură cu 1 femeie neînchipuit de frumoasă: ochii ei privesc dincolo de imagine: e ceva chiar în spatele tău, spune privirea ei, văd ce-i acolo și e trist, enigmatic, un mister: e o chestie foarte deșteaptă să faci asta din ochi și expresie: are un braț strâns în jurul gâtului, cel puțin cred că e brațul ei, și asta înseamnă că linia arcuită a părului (care este vopsit într-o culoare nici închisă, nici deschisă) din jurul feței face ca fața ei să arate ca masca simbolizând tristețea la grecii antici: îi pare rău, mă gândesc: gândesc în numele victimelor: pentru că ea e o întruchipare a Sfintei Monica presupun pentru că dedesubt sunt scrise cuvintele care întâmplător sunt în limba mea V I C T I M E M O N I C A[42].

La capul patului întregul perete de la răsărit este acoperit de picturi, cu o cu totul altă femeie: este aceeași femeie în toate picturile cu aceiași ochi care râd: se citește dragostea în așezarea lor, par uriași așa cum sunt așezați, aproape că se întrepătrund și se suprapun: dar femeia din aceste picturi nu este femeia din palatul picturilor: nu, aceasta este o altă doamnă, brunetă, care are o înfățișare caldă și ale cărei haine și felul în care-i acoperă trupul emană un rafinament pe care-l admir: sunt multe portrete de-ale ei la diferite vârste ca și cum întreaga viață i s-ar fi revărsat pe perete: sunt și câteva în nuanțe de gri cu un copil mic, care din câte-mi dau seama e tot ea.

Pe acest ultim perete, peretele de miază-noapte, pe care văd că s-au făcut niște reparații împotriva umezelii și a fost tencuit de curând, este 1 pictură: este studiul pe care l-a făcut fata cu tăblița ei ca o cutie magică din fața casei lângă care am stat, pe zidul prost construit, și la care ne-am uitat până când a venit femeia cu peria aspră și ne-a expediat.

Și-a lipit acest studiu al acestei case – ferestrele, o ușă, o poartă, un tufiș mare, fațada – pe perete lângă pat cu o convingere care-mi dau seama că are un loc de frunte în firea ei.

Apoi s-a așezat pe pat și s-a uitat lung la el cu un gen de hotărâre de parcă aproape-și dorea să aibă dimensiunile potrivite ca să intre pur și simplu în el.

Ar fi mai bine să aibă o pictură mult mai mare, în mărime naturală și detaliată, ca să

se uite la ea cu atâta stăruință.

Un pictor ar putea să facă una mai mare dintr-un mic studiu cu ușurință. Dacă aș avea materiale sau măcar un braț, aș

ca atunci când curtea ducelui de Modena și Reggio, marchiz de Ferara, Borse (pe care văzusem cu 10 ani și mai bine în urmă cum l-a slăvit micuțul înger al Justiției cu sânge de lebădă), a dat anunț că e în căutare de pictori care să umple pereții palatului unde nu te plictisești niciodată cu picturi în mărime naturală care să-l întruchipeze pe el și lumea lui.

Cred că acest deziderat s-a născut în parte din faptul că tatăl lui comandase înainte o Biblie și, ca să-l întreacă, Borse își dorise și el una, mai mare și mai frumoasă, încărcată cu miniaturi minuscule, o mie de mici picturi cu lucruri și oameni sfinți, inclusiv niște picturi cu scene din împrejurimi: îl văd cu ochii minții, pe Borse, stând și uitându-se la ele într-o zi, fiecare pictură în parte frumoasă, fiecare în parte o capodoperă mai mică decât palma lui, și trezindu-se că se gândește că dacă ar comanda asemenea picturi destul de mari, să zicem chiar de dimensiunile considerabile ale trupului său, atunci ar putea fi văzut de toți orășenii și de toți demnitarii din împrejurimi care s-ar plimba în interiorul unei Biblii a lui: și ce moment mai potrivit ca să facă asta ar putea exista decât acum, când în sfârșit avea să fie numit primul duce de Ferara din toate timpurile, lucru pe care-l așteptase în toți acești ani, și încă nici mai mult nici mai puțin decât de către însuși Papa.

Așa că a comandat construirea unui nou etaj la vechiul palat pe care-l construise strămoșul său Albert cu mult înainte să se fi născut vreunul dintre noi: palatul era destul de departe de centrul orașului, dar cu un nou salon mare pentru ospețe și dans, și pe pereții acelui salon, de jur împrejur, voia el pictat un an întreg din viața lui, lună de lună, ca să le arate oamenilor care aveau să trăiască în viitor ce conducător bun a fost.

Așa că în cel de-al 33-lea an al meu, după ce fusesem în Veneția și Florența și învățasem meserie și făcusem bani frumoși în Bolognia și-mi făcusem un nume și-n Ferara prin munca mea de la palatul florilor frumoase, domnul de Prisciano Șoimul mi-a căutat calul și pe mine și pe purtătorul meu de torță pretutindeni și mi-a încredințat pentru talentul meu 3 luni întregi din anul pictat al lui Borse, un anotimp întreg numai pentru mine, martie, aprilie și mai, de fapt tot peretele dinspre răsărit: alți pictori mai puțin însemnați de la atelierul de la curte aveau să colaboreze la celelalte luni: era o treabă pentru iarnă-primăvară, pentru că noua clădire era din cărămidă, nu din piatră, ceea ce însemna că avea să dureze mai puțin timp s-o facem: dar, oricum, la fresce e cel mai bine să lucrezi cât poți de repede.

Mi-am luat vopselele pentru albastru și auriu de la Veneția pentru că talentul nu face doi bani fără materiale de calitate, iar materialele de bună calitate și talentul laolaltă te vor conduce către o stare de grație (și către bani buni în cele din urmă).

Stăteam în salonul cel nou.

(Cosmo nu era acolo.)

Nu cunoșteam pe nici unul dintre muncitorii de la atelier: prin comparație, erau

abia niște băiețandri: felul cum mă priveau m-a făcut să-mi dau seama că-mi cunoșteau reputația.

(Lui Cosmo i se făcuse un tur privat al salonului în altă zi. Cosmo avusese o *contribuție importantă* la *proiectarea* lui.)

Francescho, acesta este ajutorul tău, mi-a spus Șoimul.

Băiatul de lângă el părea de 16 ani și avea înfățișarea unui hoț de buzunare.

Cosmo avea mai multe ajutoare decât membri ai familiei: majoritatea celor din această încăpere îi fuseseră ajutoare lui Cosmo la un moment dat.)

Am așteptat până când Șoimul s-a îndepărtat să vorbească altundeva.

Ai fost vreodată ajutorul lui Cosmo? am întrebat.

Băiatul cu căutătură de hoț de buzunare mi-a făcut semn din cap că nu.

Bun, am spus. Pentru că dacă n-o să fiu aici și o să vrea vreodată Cosmo să se atingă de zidul meu, vreau să-l refuzi. Să-i spui că e ordinul marchizului, să nu se atingă de peretele meu.

Asta-i o minciună? m-a întrebat hoțul de buzunare privindu-mă printre gene.

Da, am spus.

Nu știu deloc să mint, a spus hoțul de buzunare. Trebuie să mă plătești în plus ca să mint.

Am să-ți plătesc cât meriți, i-am spus.

Dar când o să lucrez la bucata mea de perete? a-ntrebat hoțul de buzunare. Pentru că dacă or să creadă că sunt bun de ceva, or să mă lase să lucrez și eu la august, sau poate și la septembrie. Dacă intră și eu o să fiu atât de ocupat încât n-o să-l văd?

Să nu vezi când intră Cosmo? am spus. Atunci înseamnă că nu l-ai văzut niciodată cu adevărat pe Cosmo.

O, *despre el* vorbeai, a spus hoțul de buzunare. Știu despre cine e vorba. *Pe el* îl mint și gratis.

Șoimul l-a pus pe un băiat îmbrăcat în haine de curte să se urce pe un scaun și să stea pe masa unde se combinau culorile, din mijlocul încăperii: apoi Șoimul s-a poziționat în dreptul băiatului, care se sprijinea într-un genunchi și-și lăsa în jos capul ca să-și apropie urechea de Șoim, apoi se ridica la loc într-o clipă în picioare, pe masă.

Așa nu mai e nevoie, a spus Șoimul.

AȘA NU MAI E NEVOIE, a strigat băiatul ca printr-o goarnă și cu o voce neașteptat de pătrunzătoare pentru un băiat atât de mic.

Să ridic glasul, a spus Șoimul.

SĂ RIDIC GLASUL, a spus băiatul care se lăsa pe genunchi.

În felul acesta ne anunța Șoimul ce avem de făcut.

Pereții vor fi PEREȚII VOR FI. Împărțiți de la stânga la dreapta ÎMPĂRȚIȚI DE LA STÂNGA LA DREAPTA. Mai puțin aici și aici MAI PUȚIN AICI ȘI AICI. Unde vor fi UNDE VOR FI. Priveliști încântătoare din oraș PRIVELIȘTI ÎNCÂNTĂTOARE DIN ORAȘ. Priveliștile vor fi PRIVELIȘTILE VOR FI. Priveliști din ducat PRIVELIȘTI DIN DUCAT. Cu arhitectură frumoasă CU ARHITECTURĂ FRUMOASĂ. Scene cu spectacole și turniruri

SCENE CU SPECTACOLE ȘI TURNIRURI. Iar aici va fi ilustrată IAR AICI VA FI ILUSTRATĂ. Vizita Papei VIZITA PAPEI. Prin care iubitul nostru PRIN CARE IUBITUL NOSTRU. Marchiz va fi numit MARCHIZ VA FI NUMIT. Primul duce de Ferara PRIMUL DUCE DE FERARA. În cinstea ÎN CINSTEA. Acestui istoric ACESTUI ISTORIC. Eveniment din orașul nostru EVENIMENT DIN ORAȘUL NOSTRU. Pereții acestei încăperi PEREȚII ACESTEI ÎNCĂPERI. De jur împrejur DE JUR ÎMPREJUR. Vor spune această poveste VOR SPUNE ACEASTĂ POVESTE.

Șoimul a ridicat o mână și s-a dus de cealaltă parte a mesei: băiatul de pe masă a pășit și el ca să ajungă din nou în spatele lui și s-a aplecat ca să audă: Șoimul a arătat spre peretele meu: în jos și-n sus, în jos și-n sus.

AICI ÎNCEPE ANUL. ÎNCEPE CU MARTIE. APOI VINE APRILIE AICI. APOI MAI AICI.

Băiatul semăna cu o pasăre care bea apă: Șoimul a ocolit masa ca să ajungă în fața peretelui de miază-noapte: băiatul s-a aplecat

(mai târziu l-am inclus pe băiatul ăsta în desenul meu cu luna martie: i-am prins și o maimuță destrăbălată de gambă)

băiatul s-a ridicat.

DIN IUNIE PÂNĂ ÎN SEPTEMBRIE, a spus băiatul. AICI, AICI, AICI. DIN OCTOMBRIE PÂNĂ ÎN DECEMBRIE. AICI ȘI AICI. (S-a întors cu fața spre peretele de la apus odată cu Șoimul, apoi s-a rotit spre miazăzi.) IANUARIE ESTE AICI. FEBRUARIE ESTE AICI. PORȚIUNILE DE PERETE ȘI LUNILE. VOR FI SEPARATE. DE CEILALȚI PICTORI. PRIN PILAȘTRI VOPSIȚI. DAR ÎN FIECARE PORȚIUNE ÎN PARTE. VA MAI FI O ÎMPĂRȚIRE. PENTRU CĂ FIECARE LUNĂ. VA FI ÎMPĂRȚITĂ. DE SUS ÎN JOS. ÎN 3 PĂRȚI. SUS. ZEII MITICI. SOSESC ÎN CARE. CU ANOTIMPURILE. MINERVA, VENUS, APOLO, MERCUR, JUPITER, CERES.

Vulcan, și așa mai departe, a spus Șoimul fluturând din mână (pentru că nu avea notițe la el și uitase ordinea zeilor).

VULCAN ȘI AȘA MAI DEPARTE, a spus băiatul.

În partea de sus a peretelui celui nou trebuia să pictăm în mărime naturală zeii sosind de-a lungul întregului an: în partea de jos trebuia să pictăm scene în mărime naturală din anul lui Borse, cu munca de sezon obișnuită dintr-un an și cu ilustrul Borse în mijlocul ei.

Iar la mijloc, între ele, era prevăzută o zonă de cer lată, albastră.

(Când am auzit asta m-am bucurat, pentru că aveam azurit de calitate de la Veneția.)

Ca și cum ar fi plutit pe acest albastru, precum norii, Șoimul voia o friză de simboluri astrologice: voia câte 3 personaje pentru fiecare lună, fiecare reprezentând câte zece zile.

DUMNEZEU SE BUCURĂ, a vestit băiatul. DUPĂ CUM ȘTIM. SĂ NE OFERE LUCRURI. GRUPATE CÂTE 3. CA SĂ SE POTRIVEASCĂ. FIECARE LUNĂ VA FI. DESPĂRȚITĂ ÎN 3. ZEII DEASUPRA. CERUL LA MIJLOC. PĂMÂNTUL JOS. FIECARE BUCATĂ DE CER. DIN MIJLOCUL FIECĂREI LUNI. VA FI DE ASEMENEA. DESPĂRȚITĂ ÎN 3.

Zeii, stelele, pământul, a spus Șoimul.

ZEII STELELE PĂMÂNTUL, a strigat la noi băiatul de pe masă. ZEII STELELE CURTEA. ZEII STELELE PRINȚUL NOSTRU. MERGÂND PRIN LUME. O LUME PE CARE EL A FĂCUT-O. PAȘNICĂ ȘI PROSPERĂ. ÎN MĂRINIMIA SA. ÎN STRĂLUCIREA SA. CU MÂNUȘILE SALE ALBE. ANOTIMPURILE RODNICE ÎN JURUL LUI. MUNCITORII FERICIȚI ÎN JURUL LUI. OAMENII PLINI DE BUCURIE. DEASUPRA, CERUL. DEASUPRA CERULUI, ZEII. SOSIND TRIUMFĂTORI. PE CARELE LOR. ÎNCONJURAȚI DE. SIMBOLURILE LOR SPECIFICE. ȘI ATRIBUTELE OBIȘNUITE. SCHIȚELE PENTRU ACESTEA. SE GĂSESC. ÎN ANTICAMERĂ. ÎN SPATELE PERETELUI DINSPRE RĂSĂRIT. STUDIAȚI-LE CU ATENȚIE. NU VĂ ABATEȚI. DE LA ÎNDRUMĂRILE DE ACOLO. SAU DE LA EXEMPLE. SAU DE LA MODELE. ÎN VREUN FEL.

Și pentru asta, a zis hoțul de buzunare de lângă mine. O să fim plătiți doar cu 10 bănuți. Pe picior[43] pătrat, la naiba.

Mi-am pus în minte să-l întreb pe Șoim cu cât o să fiu plătit eu: Șoimul, când și-a terminat discursul, m-a luat cu brațul pe după umăr și m-a dus să-mi prezinte peretele meu.

Borse plecând la vânătoare – aici, a spus el. Borse făcându-i dreptate unui păgân bătrân și fidel – aici. Borse oferindu-i un dar bufonului de la curte – aici. Procesiunea de ziua Sfântului Gheorghe – cam pe aici. Adunarea poeților – aici sus. Adunarea cărturarilor, profesorilor și a înțelepților de la universități – acolo sus. Întruchiparea Parcelor – aici. Imaginea Primăverii, ceva legat de fertilitate, folosiți-vă imaginația – în partea de acolo. Apolo – acolo. Venus – acolo. Minerva – acolo. Toți în care. Pentru Minerva va fi nevoie de unicorni. Pentru Venus de lebede. Pentru Apolo va fi nevoie și de Aurora să mâne caii și o să aibă nevoie și de arc și săgeată. O să aibă nevoie și de lăută, și de tripodul delfic și de pielea de șarpe.

Am încuviințat din cap.

Întruchipează zeii din poeme, a spus el.

Așa am să fac, am spus eu, cu nimic mai lămurit decât înainte.

Acum, a spus el. Decadele. Pentru cele 3 decade ale fiecărei luni, consultă schema din anticameră. De pildă, după cum se prezintă în schemă, și asta-i foarte important, Francescho. Prima decadă din Berbec ar trebui să aibă haine albe. Ar trebui să fie înalt, brunet, puternic, un bărbat sigur pe el, cu o mare putere în lume. El trebuie să fie nu doar ocrotitorul încăperii, ci al întregului an. Ar trebui să stea alături de un berbec care să simbolizeze constelația. Și lângă el te rog să pui un personaj care să reprezinte tinerețea și fertilitatea, și să țină în mână, să zicem, o săgeată, care să simbolizeze îndemânarea și ținta. Poate un autoportret, Francescho, chiar chipul tău frumos, ce zici?

Mi-a făcut cu ochiul.

Iar aici, Aprilie, întruchiparea uneia dintre decade ar trebui să aibă în mână o cheie. Fă o cheie mare. Iar aici… și aici… și a ținut-o întruna, și unul ar trebui să aibă picioare de cămilă și unul ar trebui să țină o suliță și un baston și unul ar trebui să aibă o șopârlă, și…

N-am mai găsit loc printre toate cerințele să întreb și despre plată.

Dar știam că munca mea va vorbi de la sine și va obține, când va fi încheiată, cât merită.

Am început cu Mai și Apolo: am lucrat asiduu la cai: am inventat 4 șoimi care stăteau toți pe o bară pentru păsări: am adăugat arcul și săgeata, dar a trebuit să-i dau lăuta unei fete menestrel care stă în picioare (pentru că Apollo are deja mâinile ocupate cu arcul, săgeata și gaura neagră reprezentată de soare, pe care l-am făcut mic precum o sămânță neagră, o nucă arsă sau un anus de pisică, pentru că așa arată soarele dacă te uiți prea mult timp la el).

Ce era un tripod delfic?

Am pictat un taburet cu 3 picioare cu piele de șarpe pe el.

Când l-a văzut, Șoimul a încuviințat din cap.

(Pfiu.)

Am pictat toți cetățenii de la curtea din Ferara, nu așa cum arătau atunci, ci ca o mulțime infinită de bebeluși ieșind îngrămădiți dintr-o gaură din pământ ca de nicăieri, înmulțindu-se clipă de clipă și cu toții dezbrăcați, ca în ziua în care s-au născut, cu inelele pentru dentiție atârnate de gât, singurele lor podoabe, ținându-se prietenoși unii pe alții de braț ca și cum ar fi ieșit la plimbare.

Când a ajuns la schelă și i-a văzut, Șoimul a izbucnit în râs: a fost destul de încântat încât să-și ducă mâna la pantalonii mei și să mă apuce de acolo unde ar trebui să fie ceva sau nimic.

A! a spus el.

Îl prinsesem pe nepregătite.

S-a dezmeticit.

Am înțeles, a spus el.

Dar m-a luat cu brațul pe după umăr frățește, iar eu l-am îndrăgit cu atât mai mult, pe Șoimul cel subțirel și pedant.

M-ai luat prin surprindere. În nici un caz nu mă așteptam la așa ceva după cât de răvășită era slujnica mea în ziua când ai venit la mine acasă atunci, a spus el

(pentru că atunci când fusesem la el acasă și-i desenasem purtătorul de torță alergând, iar fata de la ușă fusese trimisă în cele din urmă să se asigure că lucrez și să mă grăbească, am întrebat-o dacă-mi dă boneta doar un pic, să mă uit la ea și ea și-a dat-o jos, apoi am împins-o ușurel înăuntru, ca să nu fim văzuți din stradă și am rugat-o să-și mai dea jos și alte lucruri doar ca să mă uit la ele, ceea ce a și făcut, zâmbind, apoi am sărutat-o pentru că așa se cuvenea, în locurile dezgolite, ceea ce i-a plăcut și m-a sărutat și ea și înainte să plec mi-a pus în glumă boneta pe cap și mi-a zis *sunteți o fată foarte frumoasă, domnule*).

Deci ești un pic mai puțin, Franceschо, decât credeam, a spus acum Șoimul.

Doar un picuț mai puțin, domnule de Prisciano, am spus eu, și în nici un caz mai puțin în ceea ce privește pictura.

Nu, ești talentat, e adevărat, chiar și-așa, a spus el.

Întocmai așa, am spus eu. Cu nimic mai puțin.

Am spus asta cu patos, dar el nu mă mai asculta: și-a tras în schimb o palmă peste picior și a început să râdă.

Acum am înțeles, a spus el. De ce-ți spune Cosmo așa.

(*Cosmo? vorbește despre mine?*)

Cum îmi spune Cosmo? am întrebat.

Nu știi? a-ntrebat Șoimul.

Am făcut semn din cap că nu.

Că, atunci când vorbește despre tine, Cosmo îți spune Francescha? a zis Șoimul.

(*Cosmo.*

Iert.)

Un simplu pictor de la curte, am spus eu. N-am să fiu niciodată așa ceva. N-am să stau niciodată la cheremul cuiva.

Dar acum ce ești, a spus Șoimul, altceva decât un pictor de curte?

(Era adevărat.)

Dar eu măcar n-am să aleg cu bună știință să fiu plătit de flagelanți, am spus eu

(pentru că știam de Cosmo că face bani frumoși din picturile pe care i le comandau unii).

Șoimul a ridicat din umeri.

Flagelanții plătesc la fel de bine ca oricine altcineva, a spus el. Și l-ai văzut pe Sf. Gheorghe făcut de el pentru orga din catedrală? Francescho. Este sublim. Și – nu Cosmo te-a îndrumat? Credeam că ai fost ucenicul lui Cosmo.

Cosmo? Să mă îndrume *pe mine*? am spus eu.

Atunci cine? a întrebat Șoimul.

Am învățat din ochi, am spus, și am învățat de la maeștri.

Care maeștri? a întrebat Șoimul.

Marele Alberti, am spus. Marele Cennini.

A, a spus Șoimul. Autodidact.

A clătinat din cap.

Și de la Cristoforo, am spus.

Da Ferara? a întrebat Șoimul.

Del Cossa, am spus eu.

Pietrarul? a întrebat Șoimul. Te-a învățat asta?

Am arătat spre noul meu ajutor, hoțul de buzunare, care valorifica timpul dintre tencuire și pregătirea culorilor făcând desenul pe care-i cerusem să-l facă din grămada de cărămizi pe care-l pusesem să le aducă din grădină: mă uit din nou la mulțimea mea de bebeluși curteni care se revarsă din gaura din pământul pietros în lume, ca și cum lumea n-ar fi altceva decât un teatru, iar ei criticii lui lăsați de la Dumnezeu.

Din fragedă pruncie am trăit, am respirat, am dormit cărămizi și piatră, dar nu poți să mănânci cărămizi, nu poți să mănânci pietre, domnule de Prisciano, și tocmai de aceea –,

(și acum mă pregăteam să-mi cer banii).

– dimpotrivă, a spus Șoimul. Cel mai bun mod de a face păsările să vâneze bine, nu? Este să le dai să mănânce pietre

(pentru că e adevărat că asta fac vânătorii care folosesc șoimi ca să mențină pasărea flămândă și ageră, o păcălesc dându-i așchii de piatră pentru ca atunci când i se dă jos coiful și pornește la vânătoare să fie surprinsă că-i este încă foame și astfel să aibă o privire mai ageră ca oricând ca să găsească prada).

Dar fusese un truc ca să evite întrebarea mea și el știa asta, Șoimul: se uita pieziș, rușinat: s-a uitat la armata mea de bebeluși în schimb.

Niște prețioși infantili, a spus el. Dezgoliți de orice, văzuți așa cum sunt în realitate. Bun. Îmi place și Apolo al tău. Unde-i lăuta? A. Da. Și-mi place foarte mult grația menestrelilor. Și – astea – o. Ce-i asta?

Adunarea poeților pe care ați dorit-o, am spus, în colțul de sus, așa cum ați cerut.

Dar – acolo e – nu sunt – *eu*? a întrebat el.

(Era adevărat că pictasem fără să mi se ceară un portret de-al lui, printre poeți: mi-am dat seama că ar prefera să fie văzut ca poet mai degrabă decât ca învățat.)

Ce țin în mână? a întrebat.

Inima, am spus eu.

O! a spus el.

Iar asta este, vedeți, aici, căldura, am spus eu. Ca și cum studiați o inimă din care se ridică aburi la fel cum se întâmplă cu respirația într-o zi friguroasă.

S-a îmbujorat: apoi mi-a aruncat o privire șugubeață.

Ești un adevărat politician, Francescho, a spus el.

Nu, domnule de Prisciano, am spus eu. Un pictor, prin munca brațelor și mâinilor și ochilor mei și prin valoarea muncii mele.

Dar atunci s-a întors foarte repede cu spatele ca nu cumva să-l întreb din nou de bani.

În timp ce cobora scara cu spatele s-a uitat înapoi în sus la mine.

Ține-o tot așa, a spus el.

Apoi mi-a făcut cu ochiul.

Ca să zic așa, a mai spus.

(Într-o noapte am dat la o parte draperia care acoperea ușa de la Salonul Lunilor și am intrat, era abia miezul nopții, nu foarte târziu, o noapte plăcută și umedă, și mai lucrau doar puțini alții pentru că așa-mi plăcea mie, când era mai multă liniște, dar pe măsură ce străbăteam camera mi-am dat seama după umbre că e o torță pe una dintre platformele de la capătul încăperii: am rămas în zona întunecată de la baza schelei: Șoimul, îl auzeam, era acolo sus și vorbea cu cineva –

Veneziano, da. Piero, sigur. Castagno, poate ceva flamanzi, cu siguranță un pic de Mantegna, Donatello. Dar, Excelența Voastră, ca și cum lucrarea ar fi impregnată puternic de toți aceștia, dar apoi limpezită și curățită și proaspătă ca nimic din ce-am mai.

Excelența Voastră.

Da, a spus celălalt. Nu sunt foarte sigur că-mi place cum mi-a făcut chipul.

Are farmec, a spus Șoimul. O mare, nu știu cum să-i spun altfel. Încântare.

Farmecul nu trebuie subestimat niciodată, a spus celălalt.

O strălucire interioară, a spus Șoimul. Pe care n-o mai vezi la nimeni. Nici la Piero. Nici la flamanzi.

Hainele femeilor sunt foarte reușite, a spus celălalt. Dar eu sunt bine înfățișat peste tot? Auspiciile? Și cât de bine semăn cu zeii? Vreau să zic prin deducție?

Foarte, Excelența Voastră, dar sunteți foarte uman în același timp, a spus Șoimul. Un lucru rar, să poți face și zei, și oameni, nu?

Hm, a spus celălalt.

Priviți femeia aceasta și copilul acesta de aici, stau pur și simplu în picioare, dar într-o asemenea coregrafie, a spus Șoimul. Este vorba despre maternitate. Dar e mai mult decât maternitate. E ca și cum ar fi angajați într-o conversație, dar o conversație sugerată doar de postură.

Și pictorul acesta anume mă mai pictează și în continuare? a întrebat celălalt.

Da, Excelența Voastră, a spus Șoimul

și i-am auzit cum merg pe platformă așa că m-am retras în umbra zidului.

Deci cine este flăcăul? a întrebat apoi celălalt în timp ce scara de sub el scârțâia.

Nu e deloc un flăcău, Excelența Voastră, a spus Șoimul.

Mi-am ținut respirația.

– e pictor în toată puterea cuvântului, trecut bine de treizeci de ani, a spus Șoimul.

Cum îi este înfățișarea? a întrebat celălalt.

Tânăr la chip, domnule, a spus Șoimul. Ca o fată, s-ar putea spune. Cu un spirit tânăr și în pictură. Prospețime de la un capăt la celălalt. Prospețime și maturitate, și una, și alta.

Cum se numește? a întrebat celălalt.

Am auzit cum îi spune Șoimul –

la scurt timp după aceea, pentru că Șoimului îi plăcuse atât de mult Sfântul Gheorghe al lui Cosmo, l-am inclus din nou în frescă, de data asta în luna Martie (partea de perete unde mi-a reușit cel mai bine pictura), de data asta în chip de vânător cu șoim, cu hainele ca niște aripi precum cele ale șoimului de pe mâna lui și din desenul cu purtătorul de torță care-i plăcuse lui atât de mult și l-am așezat pe un cal, într-o postură cumva asemănătoare cu cea a Sfântului Gheorghe al lui Cosmo: l-am făcut tânăr și viguros: i-am pus o mânușă de vânătoare cu ciucure: mai presus de toate i-am făcut calului niște boașe frumoase și mari.)

Pictura lunilor a durat luni întregi.

Am făcut lucrurile să pară atât apropiate, cât și îndepărtate.

În partea de sus le-am făcut unicornilor coarne translucide.

În partea de jos le-am făcut cailor ochi care te pot urmări prin încăpere, pentru că aceia sunt ochii lui Dumnezeu și oricine îi are într-o pictură sau frescă atrage privirea

oricui se uită la lucrare, și asta nu-i o blasfemie, ci doar o reconfirmare a puterii unei priviri asupra noastră din afara noastră întotdeauna pe noi.

Am pictat cerul diferit pentru Mai și Aprilie și în cele din urmă pentru Martie (pentru că am progresat de la mai la martie și m-am obișnuit mai bine cu tencuiala de la una la cealaltă, ceea ce a făcut ca lucrarea mea să înflorească): am îndrăznit să pictez, în zona de sus a lui Venus, cu grupurile de îndrăgostiți stând câte 3, femei sărutate și mângâiate de bărbați în văzul tuturor (ca să-i înfurii pe eventualii florentini veniți în vizită, cărora nu le face plăcere să vadă asemenea apucături).

În toată fresca am făcut așa cum sugerează în cartea lui marele Alberti că ar trebui să facă cei mai buni pictori, și am inclus oameni de diferite vârste și feluri, plus găini, rațe, cai, câini, iepuri de casă, iepuri sălbatici, păsări de tot felul, toate într-o continuă mișcare prin diferite peisaje și clădiri: și, pentru că Alberti cere în cartea lui, *ca răsplată pentru osteneala mea de a scrie cartea asta, ca pictorii care o citesc să fie buni și să-mi picteze și mie chipul în povestea lor într-un mod plăcut*, am făcut și asta și l-am pictat în adunarea de înțelepți din zona zeiței Minerva: pentru că autorii de lucrări reușite trebuie să fie cinstiți de fiecare dată, lucru cu care sunt de acord amândoi marii maeștri Alberti și Cennini. În simetrie cu dascălii cei înțelepți, am pictat de cealaltă parte a carului Minervei, acolo unde Șoimul voia să fie Parcele, o adunare de muncitoare, în care am inclus toate chipurile de femei pe care mi le aminteam de pe străzi și din ateliere și din casele plăcerilor: le-am așezat în jurul unui război frumos de țesut și le-am pus în spate niște hrube bine realizate pe post de fundal.

Mi-am pictat frații.

Am pictat chipul mamei splendid.

Am pictat un berbec cu chipul tatei.

Astfel am umplut lunile marchizului cu cei care le populaseră pe ale mele pe pământ.

Dar când am făcut asta, așa cum se poate întâmpla când te străduiești să înfățișezi pe cineva cu ajutorul vopselelor, de îndată ce i-am pictat și i-am integrat în ansamblul frescei, au încetat să mai fie oamenii pe care-i cunoșteam: asta s-a întâmplat mai ales pe culoarea albastră care reprezenta cerul, locul dintre zei și pământeni.

O pictură este în majoritatea cazurilor doar o pictură: dar uneori o pictură este mai mult de-atât: m-am uitat la chipuri la lumina torței și am văzut că erau fugari: se eliberaseră de mine și de peretele care-i făcuse și-i ținuse și chiar de ei înșiși.

Îmi place foarte mult să văd un picior, de pildă, sau o mână, depășind marginea și ieșind din ramă în lume dincolo de pictură, pentru că o pictură e un lucru adevărat în lume și această mișcare marchează această realitate: și îmi place să văd cum un personaj se mișcă în acel tărâm dintre pictură și lume întocmai cum îmi place ca sub hainele pictate să fie cu adevărat prezent trupul, un sân, un piept, un cot, un genunchi, să răzbată de dedesubt și să dea viață materialului: îmi place să văd un genunchi de înger mai ales, pentru că lucrurile sfinte sunt și lumești și nu e blasfemie să gândești așa, doar o înțelegere mai adâncă a adevărului lucrurilor sfinte.

Dar acestea sunt simple plăceri lumești – sunt tentat să angajez un băiețel, să-l urc pe o masă și să-l pun să strige cuvintele astea SIMPLE PLĂCERI LUMEȘTI – pe lângă ceea ce se întâmplă atunci când viața picturii înseși pășește dincolo de ramă.

Pentru că atunci face 2 lucruri opuse în același timp.

Unul este că permite lumii să fie văzută și înțeleasă.

Celălalt este că descătușează ochii și viețile celor care o văd și le oferă o clipă de libertate, atât față de lumea ei, cât și față de lumea lor.

Iar eu n-am mai fost sclavul acestei opere prea mult timp pentru că atunci când mă apropiam de sfârșitul lunii Martie chiar *era* luna martie, aproape de anul nou: într-o zi toate ajutoarele și toți pictorii de la atelier erau strânși grămadă în mijlocul încăperii: se purta o discuție aprinsă, despre răscoala păgânilor, mă gândeam eu de sus de pe schelă (pentru că fusese o revoltă a muncitorilor de la câmp, care cereau mai multă mâncare și mai mulți bani, 10 oameni fuseseră bătuți din cauza faptelor unui singur om, și umblau zvonuri că unii dintre cei 10 erau pe moarte, iar cel care organizase revolta era deja sfârtecat în bucăți).

Dar nu, discuția nu avea nici o legătură cu păgânii: erau atât de înflăcărați în legătură cu faptul că tocmai îi ceruseră lui Borse să-i plătească mai bine.

Maestre Franceschо! mi-a strigat hoțul de buzunare de lângă schelă.

Ercole! i-am strigat și eu fără să mă întorc.

(Făceam niște retușuri la Grații.)

Dați-ne voie să vă trecem numele, mi-a strigat hoțul de buzunare, pe petiție, alături de ale noastre!

Nu! i-am strigat eu.

pentru că mai ceruseră de două ori deja mai mulți bani și a doua oară, în loc să le dea mai mulți bani, Borse le oferise tuturor (inclusiv mie) medalia lui, cea cu capul lui pe o parte, Justiția pe cealaltă și cu cuvintele: *haec te unum: tu și ea sunteți una*.

Era o medalie frumoasă și părea să aibă ceva valoare, dar Borse oferise atâtea prin tot orașul (și nu doar aici, ci și în celelalte orașe ale lui) încât ar fi adus destul de puțin pe piață.

Dar Borse era vestit pentru mărinimia lui: nu-și plătea muzicanții favoriți din belșug? Nu-l copleșea pe Cosmo cu pietre prețioase?

Adevărat, până acum fusesem plătit cu aceeași sumă ca și ceilalți, dar fusese o scăpare, eram convins de asta.

Aveam de gând să-i scriu marchizului și să-i atrag atenția asupra acestei scăpări.

Pentru că știam că sunt excepțional (singurul pictor de aici care nu lucra pe desenele lui Cosmo, singurul adus din afara atelierului de la curte): și atunci când am primit prima oară banii greșit îl rugasem pe Șoim să intervină: dar Șoimul mi-a aruncat o privire abătută.

Înseamnă că nu ți-ai primit medalia? a întrebat el,

ceea ce m-a făcut să înțeleg că nu are nici o putere în privința asta.

Șoimului îi făcuse mare plăcere să se regăsească în pictura Sfântului Gheorghe: mi-

am dat seama că-i place la fel de mult să se vadă în chip de om de acțiune ca și de poet, pentru că se înroșise până în vârful urechilor.

Dar clătinase din cap dezaprobator când îi văzuse pe nebunii de la casa de nebuni pe care-i pictasem alergând în urma cailor și a măgarilor de parcă ar fi făcut și ei parte din procesiune, cu legăturile de la cămășile de forță fluturând în urma lor: clătinase din cap și la vederea imaginii îndepărtate cu vânătoarea marchizului – marchizul și toți oamenii lui călare îndreptându-se direct spre marginea prăpastiei, un câine uitându-se imperturbabil în jos, în hău (prăpastie pe care o sugerasem pictând o spărtură în arhitectura din prim plan, perspectivă de care eram mândru nevoie mare).

O pictură anume dintre cele pe care le făcusem l-a făcut pe Șoim să pălească.

Uite, a spus el. Nu. Asta nu poate să rămână. Trebuie s-o schimbi.

Arăta spre prima decadă din Martie, în locul în care-mi ceruse un bărbat puternic și ocrotitor, iar eu îi pictasem unul, cu înfățișarea unui păgân.

Așa ceva este un lucru destul de rău în sine, spunea Șoimul. Destul de rău și așa. Și după toate astea mă pui să mă mai și duc la el *să-i cer mai mulți bani pentru tine*? Francescho. Chiar nu vezi? Nu ai ochi? O să pună să fii biciuit. Și dacă-i cer mai mulți bani o să pună să fiu și eu biciuit. Nu, nu, nu. Trebuie să dispară. Șterge-l. Ia-o de la început. Fă-o din nou.

Am simțit o strângere de inimă: eram un prost, aveam să rămân fără bani și fără slujbă și să fiu sărac un an întreg: n-aveam să mai primesc niciodată de lucru la curte și-mi bătea rău de tot vântul prin buzunare, pentru că vopselele aurii și albastre mă costaseră banii pe jumătate de an: așa că mă pregăteam să-l întreb de Șoim ce altceva ar vrea să pictez acolo?

Dar când am început să vorbesc, în loc de cuvintele astea m-am auzit spunând doar nu.

Șoimul de lângă mine a tresărit.

Francescho. Fă-o din nou, a spus iar.

Am clătinat din cap.

Nu.

Nici asta nu poate să rămână, spunea el arătând spre Grațiile de sus, din porțiunea cu Venus. Grația de acolo. Fă-o mai deschisă la ten. E prea întunecată.

Le făcusem Grațiilor coafuri la modă: le făcusem să semene cu trupuri de muritoare, Ginevra și Agnola amândouă cu fața, Isotta cu spatele la noi: le pictasem cu mere în mâini și pictasem niște V-uri în 2 copaci firavi care să surprindă și să imite forma părților unde-și au originea toată viața oamenilor și multe plăceri de la Grațiile care stăteau cu fața: pusesem și câte 2 păsări în fiecare dintre copacii firavi: totul ritmic: chiar și merele și sânii semănau cu unii văzuți în realitate: Grația pe care o făcusem ca pe Isotta a fost cea care i-a atras atenția: dar chiar și ea, așa frumoasă cum era, abia dacă i-a reținut atenția pentru că am văzut că nu poate să nu se uite, că se uită iar și iar la păgânul în hainele albe și zdrențuite de muncă din partea cu cel mai frumos albastru.

Apoi – o minune – ceva s-a întâmplat în sinea Șoimului, s-a schimbat ceva în felul în

care stătea lângă mine.

L-am văzut clătinând din nou din cap, dar altfel.

A cerut mai multă lumină.

I s-a adus mai multă lumină.

Și-a dus mâinile la față.

Când și-a luat mâinile am văzut că Șoimul râdea.

Câtă îndrăzneală. În fine. E adevărat, ai făcut întocmai cum ți-am cerut, a spus el. Deși nu ți-am cerut asemenea frumusețe. În fine, să vedem. O să, nu știu, o să rezolv cumva. O să-i abat atenția către figura bătrânului de aici care îngenunchează în fața lui după cum și-a dorit. *Borse făcându-i dreptate unui păgân bătrân*.

Mulțumesc, domnule de Prisciano, am spus eu.

Dar, în schimb, fă-mi vreo două hatâruri, Francescho, mi-a spus Șoimul. Fă-l pe omul care face plecăciunea ceva mai închis la culoare, pentru ca dreptatea noului duce să pară mai presus de orice așteptări. Dar te avertizez. Nu mai fi nerod de acum înainte. Francescho. Mă auzi? Și mai deschide-o la culoare pe Grația aceea, cea cu spatele la noi. Și s-ar putea, s-ar putea totuși să scăpăm.

Să scăpăm: de parcă pusesem la cale vreo satiră ascunsă sau vreo revoltă: dar, cu toată sinceritatea, când m-am uitat la picturile mele m-au surprins chiar și pe mine cu câte lucruri scoteau la iveală: pentru că în timp ce pictam aceste lucruri grăitoare îmi tot spuneam că marchizul va fi drept și-mi va cinsti valoarea și mă va răsplăti cum se cuvine, desigur că așa va face, chiar dacă i-am înfățișat pe el și toată ceata lui de vânători tropăind de parcă ar fi orbi către o prăpastie: pentru că viața picturii și a creației este una a dublei cunoașteri, așa că propriile tale mâini îți vor dezvălui o lume față de care ochiul minții tale, ochiul tău conștient, este adesea orb.

Șoimul clătina din cap uitându-se la păgân: nu mai râdea: rămăsese cu gura căscată: și-a dus mâna la gură.

Și dacă întreabă ceva, a spus cu mâna încă la gură, o să-i spun, nu știu, o să-i spun că e, că e…

Un personaj din romanele franțuzești de dragoste, am spus eu.

Un personaj dintr-un roman franțuzesc mai puțin cunoscut, a spus Șoimul. Unul pe care n-ar recunoaște niciodată că nu-l știe. Din moment ce știm cu toții cât de bine le știe pe toate.

Apoi m-a privit în ochi.

Dar nu pot să-ți fac rost de mai mulți bani, Francescho, a spus el. Nu-mi mai cere asta.

Ei bine, atunci am să-i scriu și am să-i cer chiar eu, direct, m-am gândit în timp ce Șoimul cobora de pe schelă: n-am nevoie de mijlocitor.

Maestre Francescho! m-a strigat atunci hoțul de buzunare de jos.

Ercole! i-am răspuns.

Refăceam Grațiile, acum niște replici palide: oferă, primește, oferă la rândul tău: dar niște Grații armonioase, încă pline de substanță: le decupasem și tencuisem din nou și le

pictasem din nou, dar le menținusem aerul uman, le făcusem pe toate să semene cu Agnola ca o tripletă cu ea însăși în 3 feluri diferite.

Iartă-mă! mi-a strigat hoțul de buzunare.

Pentru ce? i-am strigat eu.

Pentru că am semnat scrisoarea în numele dumitale! a strigat hoțul de buzunare spre mine

(pentru că se auziseră vorbe printre ajutoare și printre pictorii de la atelier că nu li se dădeau mai mulți bani tocmai pentru că nu semnasem și eu, pentru că nu cerusem și eu mai mult odată cu ei când ceruseră înainte, ceea ce poate că-l făcea pe marchiz să creadă, spuneau ei, că mie mi se pare că 10 bănuți pe picior pătrat sunt suficienți).

Dar nu cu numele meu, Ercole? am strigat din nou.

Ba da cu numele dumitale, a strigat hotul de buzunare. Și, după cum știi, pot să-ți imit bine scrisul, Maestre Francescho. Trebuie să fim plătiți. Și cu cât cer mai mulți dintre noi, cu atât mai bine.

Am mai deschis la culoare mărul Grației celei din dreapta.

Ercole! i-am strigat.

Da, Maestre Francescho? mi-a răspuns.

M-am aplecat peste balustradă și i-am vorbit încet.

Nu mai am nevoie de ajutor. Fă-ți bagajul. Găsește-ți alt stăpân,

pentru că eram încredințat că e doar o greșeală faptul că nu am fost plătit cât trebuie, și că Borse e un om care ține, mai presus de toate, la *dreptate*: nu-i pictasem capul acolo chiar sub cuvântul dreptate sculptat în piatră sub o arcadă de piatră frumos împodobită cu ghirlande într-un timpan care semăna chiar cu medalia lui cu două fețe? și sub asta o scenă cu el împărțind dreptatea printre orășenii recunoscători? Ținea la dreptate mai mult decât la orice (poate pentru că propriul lui tată, Nicco, după cum știam cu toții, la fel cum știam legendele cu sfinți și toate poveștile religioase, era renumit nu doar pentru că-i favoriza pe fiii nelegitimi, ci și pentru o *nedreptate de nedescris*, aceea de a crede, la mânie, că a doua lui soție, cea frumoasă, și primul lui fiu, cel chipeș, s-au îndrăgostit unul de celălalt, fapt pentru care i-a decapitat pe amândoi într-o temniță, apoi i-a îngropat undeva, nimeni nu știa unde): Borse ținea atât de mult la dreptate încât în anticamera de dincolo de acest perete pe care eu deschideam la culoare merele Grațiilor el amenaja o încăpere în care plănuia să încerce să rezolve mici cazuri de justiție civilă și știam cu toții că deja comandase stucaturi care să reprezinte Credința, Speranța, Curajul, Milostenia, Înțelepciunea, Cumpătarea, dar că-i ceruse meșterului francez doar 6 virtuți și să nu facă și Dreptatea, pentru că el însuși era Dreptatea, Dreptatea însăși era chiar el, și atunci când el era prezent în încăpere atunci era prezentă și Dreptatea, din moment ce Dreptatea avea bărbia lui Borse, capul lui, chipul lui, pieptul lui și, mai mult decât atât, pântecele lui.

Treabă bună, plată bună, după cum spune marele Cennini în Ghidul lui pentru pictori: și asta e un fel de dreptate că dacă folosești materiale bune și ești talentat atunci te poți aștepta măcar să fii răsplătit cu bani buni: și că dacă nu se întâmplă asta, atunci

însuși Dumnezeu te va răsplăti: asta promite Cennini: așa că i-aș scrie marchizului: i-aș scrie acum în ajunul Anului Nou sau mâine în ziua de Anul Nou pentru că e un moment potrivit pentru mărinimie (și poate că era adevărat, poate că Borse cel mărinimos chiar credea, pentru că eu nu semnasem celelalte petiții, că mie *chiar* mi se par cei 10 bănuți destui).

Citeam tristețea pe spatele hoțului de buzunare de jos: îți poți da seama de multe lucruri privind un spate: își strângea ustensilele și-și punea lucrurile în saci: cine știe, poate că dacă Borse ar fi citit o scrisoare de la mine și-ar fi îndreptat greșeala nu doar față de mine, poate ar fi putut fi convins să fie mai generos și cu lucrătorii mai puțin valoroși decât mine, cu un pic de noroc și de dreptate, deși ei chiar aveau nevoie de noroc, nefiind la fel de vrednici ca mine.

(Sunt mic și stau pe o piatră în mirosul de urină de cal ținând în mână capul zbârcit și aripa care iese din el: chestia din mâna mea e începutul unui copac, cu un pic de noroc și de dreptate.

Norocul, știu, are legătură cu întâmplarea.

Dar dreptatea ce este? strig spre spatele mamei.

Ea se îndreaptă spre butoiul plin cu rufe.

Corectitudine, strigă ea peste umăr. Echitate. Să primești ceea ce meriți. Să primești la fel de multă mâncare și învățătură și la fel de multe șanse ca și frații tăi, iar ei la fel de multă și la fel de multe ca oricine din acest oraș sau din această lume.

Așa că dreptatea are legătură cu mâncarea, atunci, și cu învățătura.

Dar ce legătură are o sământă căzută dintr-un copac cu toate astea? strig eu.

Ea se oprește și se întoarce.

Avem nevoie atât de noroc, cât și de dreptate, ca să trăim viața care ne este menită. Multe semințe nu reușesc. Gândește-te. Cad pe piatră, sunt zdrobite, putrezesc în gunoaiele de la marginea drumului, fac rădăcini care nu se prind, mor de secetă, mor de căldură, mor de frig înainte chiar să se deschidă în pământ, darămite să facă vreo frunză. Dar un copac e o lucrare deșteaptă și face multe semințe în fiecare an, așa că pentru toate cele care nu apucă să crească sunt sute, mii chiar, care vor reuși.

Mă uit cum lângă grămada de cărămizi crește un pâlc de puieți, care nu sunt înalți nici măcar cât mine: nu dai nici doi bani pe ei: mă uit pe acoperiș unde cele 3 brațe subțiri și cu rămurele sunt dovada că o sământă a prins rădăcini în uluc: ăsta-i noroc: Dar dreptate? Iar eu nu sunt sământă sau copac: sunt om: n-am să mă deschid: nu am rădăcini: cum pot să fiu sământă sau copac sau și una, și alta?

Tot nu-nțeleg ce legătură are dreptatea cu semințele, strig eu.

O să afli, îmi strigă ea din butoi, unde spală din nou rufe.

Într-o clipă o aud cântându-și cântecul de lucru.)

Maestre Franceschо?

Hoțul de buzunare.

Încă n-ai plecat? i-am strigat.

Mai am un singur lucru să-ți spun înainte de a pleca, mi-a strigat hoțul de buzunare.

Pot să urc?

Hoțul de buzunare învățase de la mine să facă stâlpi buni: învățase despre pietre și cărămizi bune: învățase cum să deseneze o linie curbă și despre cum arată în perspectivă liniile drepte și învățase cum liniile unite ca niște fire țesute formează un plan: îl lăsasem să facă niște clădiri în partea de jos a lui Mai și să lucreze un pic la muncitorii de acolo care-și vedeau de treburile lor zilnice.

Încă nu avea 20 de ani împliniți: încă îi dădea părul în ochi: se pricepea la culori și la amestecul de var și ipsos: înțelegea că pentru o frescă e nevoie de un perete și că în același timp învelișul pe care-l aplicăm unui perete e la fel de sensibil ca pielea noastră și devine parte integrantă a acelui perete așa cum și pielea noastră face parte din noi.

Am mângâiat buza unei Grații: el a urcat pe platformă și a rămas în spatele meu privindu-mă cum lucrez.

Știu că trebuie să mă alungi, a spus el. Dar ar fi trebuit să semnezi scrisoarea. Ar fi trebuit să le semnezi și pe primele 2 pe care le-am scris. Ai greșit că nu le-ai semnat. Așa că de data asta am semnat eu în locul dumitale. Am făcut asta pentru binele nostru, al tuturor. Și, Maestre Francescho, ar trebui să știi și asta. Marchizul n-o să se lase convins să-ți dea mai mulți bani decât nouă. O să primești 10 bănuți pe picior. N-o să-ți dea nimic mai mult.

Ba o să-mi dea, am spus. E o greșeală. Pentru că mai presus de toate Borse este drept. Când va afla, își va îndrepta greșeala.

Ba nu, niciodată, a spus hoțul de buzunare. Pentru că ar trebui să știi, Maestre Francescho. Îi plac băieții. Nu fetele.

I-am despicat buza Grației.

Am șters tăietura: m-am străduit să-mi recapăt echilibrul pe platforma de lemn.

Și ar trebui să-ți spun și dumitale, spunea hoțul de buzunare din spatele meu. Că atunci când lucram la luna Mai l-am auzit cerându-i Șoimului să te ducă la el, așa cum îi place să-i fie aduși băieții și bărbații cei noi, pentru că-i place să fie încântat de talente și-i place ca talentele să-i aparțină. Și l-am auzit pe Șoim refuzându-l. De aceea n-i fost niciodată chemat să-l servești astfel. Dar nu Șoimul e cel care i-a spus ceva despre dumneata, Maestre Francescho. Șoimul îți cunoaște valoarea. Și-acum, am să plec dacă asta vrei, deși eu nu vreau. Dar am să-ți urez un an nou rodnic.

L-am auzit în spatele meu cum începe să coboare scara: când m-am întors am văzut că aștepta, doar cu ochii și cu creștetul deasupra platformei: era o scenă comică și tristă în același timp: dar teama pe care am citit-o în ochii lui m-a făcut să-mi dau seama că aș putea face ceva.

Am să pun rămășag cu tine, Ercole, am spus eu.

Da? a întrebat el.

Mă privea ușurat.

M-am lăsat pe vine aproape de capul lui.

Pun rămășag cu tine pe plata a 5 picioare pătrate din fresca asta că dacă-i scriu și-i cer direct o să-mi dea ce-i cer, i-am spus.

Bine, dar dacă pierd rămășagul, mi-a spus hoțul de buzunare urcând înapoi și așezându-se pe platformă. Chiar dacă știu foarte bine că n-am să-l pierd, dar dacă se-ntâmplă. Să-l pierd. Ne învoim ca eu să-l plătesc cu cât primește un ajutor? Și, dacă-l câștig, că dumneata ai să-l plătești cu cât primește Maestrul Francescho?

Coboară și pregătește-mi niște negru, i-am spus, în caz că-mi dau seama c-o să am nevoie.

(Pentru că negrul are o mare putere și prezența lui este plină de înțeles.)

Negru? a zis hoțul de buzunare. Nu. Este anul nou. Este sărbătoare. Sunt în vacanță. Oricum, m-ai alungat.

Fă-l mai închis decât samurul, i-am spus. Fă-l închis ca o noapte întunecată.

I-am scris vineri: i-am înmânat chiar eu scrisoarea portarului palatului.

În dimineața primei zile de duminică, a doua zi din noul an, palatul era rece și aproape pustiu: am urcat scările și m-am dus singur în Salonul lunilor și mi-am luat cuțitul cu mine la luna Martie.

Am jupuit o mică porțiune din perete de sub arcadă dintre ghirlandă și *Borse făcându-i dreptate unui păgân bătrân*: s-a luat cu totul, ca marțipanul de pe un tort.

Am refăcut tencuiala: m-am dus acasă să mă culc, pentru că aveam de gând să lucrez toată noaptea.

În după-amiaza aceea mi-am strâns toate lucrurile în traiste, mai puțin ustensilele, vopselele și o oglindă bună.

În seara aceea, din nou singur în salonul cel lung, am aprins făclia: chipurile din jurul meu au licărit în semn de salut: am urcat până la nivelul de jos lângă ghirlandă și amorași.

Am pus al doilea strat de înveliș peste gaura din pictura de jos.

Am înlocuit timpanul lui Borse cu un portret din profil ca acela de pe medalia cu Justiția: *haec te unum:* dar l-am întors, în așa fel încât toată lumea care văzuse medalia să-și dea seama că stă îndreptat în cealaltă parte.

Am pus lângă chipul lui Borse în mijlocul mulțimii care aștepta să i se facă dreptate o mână – fără nimic în ea.

Sub cuvântul DREPTATE scris în piatră acolo unde era și blazonul familiei Est am folosit negru.

Deasupra negrului am albit literele până nu se mai putea citi decât ATE.

Am ținut oglinda în dreptul ochilor.

Apoi am coborât de pe schelă și am ieșit din palatul în care nu te plictisești niciodată, afară în stradă și am urcat în spatele lui Mattone și am pornit în viteză pe străzi, am trecut pe lângă ghetoul plin de fum, pe sub turnul palatului, pe lângă castelul pe jumătate construit și am ieșit pe porțile orașului pentru ultima oară pentru că n-aveam să mă mai întorc niciodată și o asemenea plecare nu durează decât câteva minute când orașul unde te-ai născut este unul mic, pe care-l străbați ușor.

(Întâmplarea a făcut ca, la numai un an și jumătate după asta, și la numai 6 zile după ce Papa l-a numit, în cele din urmă, Duce de Ferara, Borse să se întoarcă, să clipească și

să cadă mort, mort ca o pasăre lovită de o săgeată, cu lunile din anul lui încă răspândite pe pereții palatului său unde nu te plictiseai niciodată.)

Când orașul a rămas în urma mea, la fel de departe peste umărul meu ca și turnurile din peisajele din pictura cu care tocmai umplusem pereții aceia

(pentru că nu primisem destui bani nici măcar cât să-mi acopăr vopselele aurii și albastre, darămite de alte culori)

când soarele dimineții era deja sus, când am ajuns la prima zonă cu teren mai înalt, de unde câmpia se întindea în spatele meu, m-am oprit.

Mi-am calculat pierderile.

Aveam buzunarele aproape goale.

Trebuia să sper că voi găsi de lucru.

Deasupra mea a-nceput să cânte o pasăre pe când mă gândeam la asta.

Aveam să mă descurc: aveam brațe și mâini pricepute: aveam să merg la Bologna unde aveam prieteni și protectori, unde nu era nici o curte ridicolă.

Am auzit prin cântecul păsărilor ceva în spatele meu și m-am întors și am văzut cum se ridica praful pe drumul de pe câmpia plată: era un cal mult în urmă, singurul cal pe care-l văzusem toată dimineața: nu, nu un cal, ci un ponei, cenușiu, și când s-a apropiat destul de mult am văzut pe cineva călare pe el, cu picioarele prea lungi atârnându-i de fiecare parte: când hoțul de buzunare a ajuns în dreptul meu, poneiul pe care era mi s-a părut atât de mic, încât parcă-l priveam de la înălțimea unui zeu.

Maestre Francescho, mi-a spus printre tusetele poneiului căruia-i ieșise sufletul de la viteza cu care fusese pus să alerge și de la sacii pe care-i cărase, plini cu toată avuția hoțului de buzunare.

Am așteptat să-și tragă sufletul și el, care era la fel de prăfuit ca și poneiul. S-a șters pe față cu mâneca: s-a pregătit să vorbească.

Îmi datorezi 5 picioare pătrate, a spus el. La prețul mai mare.

Iată-mă din nou aici: eu și o fată și un zid.

Suntem în fața casei iubitei fetei și stăm pe zidul prost construit: de data asta ea nu stă pe zid: stă pe jos, pe pavaj.

Am fost aici de multe ori până acum.

Nu mai sunt totuși atât de sigur că e vorba de o iubire pentru că o dată când eram aici fata, privind fix cu o figură plină de ostilitate, în așa măsură încât mă gândeam că ar putea scuipa ca un șarpe, a fost abordată direct de femeia pe care am văzut-o în palatul picturilor, care a ieșit din casa ei și a traversat strada: și deși femeia-i vorbea, fata a rămas în continuare așezată pe pietrele din pavaj și a privit-o, fără să spună nimic, deși avea chipul plin de ironie, la adresa chipului frumos al femeii: apoi repede ca într-un număr de magie, și-a scos tăblița și a făcut cu ea un studiu al femeii: femeia și-a pus mâinile pe față: nu voia să i se facă un studiu: s-a întors cu spatele și a intrat din nou în casă: dar, după un minut, femeia a apărut la fereastră și se uita la fata de peste drum: moment în care fata și-a ridicat din nou tăblița și a făcut un studiu al femeii de la fereastră: femeia a tras o draperie: atunci fata i-a făcut un studiu în timp ce făcea asta, și

apoi unul cu fereastra acoperită: apoi fata a rămas așezată pe jos, cu picioarele încrucișate, privind casa până când s-a lăsat întunericul: abia atunci s-a ridicat, și-a scuturat mâinile și picioarele care probabil că-i înghețaseră și-i amorțiseră de atâta stat jos și a plecat.

Și a doua zi, din nou, ea cu mine și cu pietrele din pavaj.

Am făcu vizitele astea de multe ori până acum: de atât de multe încât peretele dinspre nord al camerei în care doarme ea e plin de aceste mici studii făcute cu tăblița: fiecare studiu e de mărimea unei palme și fata le-a aranjat sub formă de stea, pe cele mai luminoase spre colțuri, iar pe cele mai întunecate în mijloc.

Picturile sunt toate cu casa, sau cu femeia venind sau plecând de acasă, sau cu alți oameni care vin sau pleacă: sunt făcute toate din același unghi, din fața zidului prost construit: sunt diferențe între frunzele gardului viu și frunzele copacilor și pe măsură ce s-a schimbat anotimpul a surprins diferențele între lumina și vremea de pe stradă de la o zi la alta.

Femeia mult mai în vârstă, cea pe care anii au încovoiat-o, care locuiește în casa de care aparține zidul prost construit, ieșea la început în fiecare zi ca să țipe la fată.

Fata nu zicea nimic, dar în a treia zi pur și simplu s-a ridicat de pe zid și s-a așezat pe pietrele din pavaj, din fața lui.

Femeia mult mai în vârstă a țipat și atunci: dar fata și-a înfășurat brațele în jurul propriului trup firav și s-a uitat în sus la ea cu atâta calm și hotărâre, încât această femeie mai în vârstă n-a mai țipat la ea și a lăsat-o în pace, să stea unde poftește.

Mai mult decât atât, într-o zi femeia i-a spus niște vorbe blânde și i-a dat un fel de apărătoare de pânză pe un băț ca să se apere de ploaie (plouă mult în purgatoriu): în aceeași zi i-a adus fetei o băutură din care ieșea abur și o gustare făcută din biscuiți: în altă zi mai răcoroasă o pătură de lână și un fel de haină largă care se pune peste celelalte.

Astăzi or să apară flori în studiul pe care o să-l facă fata, pentru că în copacii de pe stradă din jurul acestei case la care se uită ea atât de insistent au apărut mugurii câtorva posibile frunze și unii, cei fructiferi, au înflorit peste noapte, unii cu câte un pic de roz de-a lungul ramurilor, alții încărcați de alb.

Astăzi, când femeia în vârstă a ieșit din casă, n-a mai adus nimic, ci s-a așezat, pentru prima dată, pe propriul ei zid prost construit, în spatele fetei, în tăcere și plină de bunăvoință.

Sunt albine: a fost și un fluture.

Florile vor mirosi frumos pentru cei care pot mirosi florile.

Cum le poartă văzduhul ca într-un dans.

---

[42] Probabil, referire la atacul armat din iunie 2013 de la Santa Monica, în urma căruia au murit șapte persoane.

[43] Unitate de măsură a lungimii, egală cu aproximativ 30 de centimetri.

Aveam o amintire legată de tata cu puțin timp înainte de a muri, pe care n-o puteam îndura: mă făcea să mă trezesc noaptea din somn tremurând și la 10 ani după moartea lui: pe măsură ce înaintam în vârstă amintirea se intensifica: uneori nu mai vedeam să pictez pentru că se așeza între mine și ceea ce făceam și îi schimba esența: așa că Barto m-a așezat la masă și mi-a pus în față 2 căni: a umplut 1 cu apă din carafă: a umplut-o și pe cealaltă din aceeași carafă.

Așadar, a spus el. Cana asta de aici are în ea Apa Uitării. Cana asta de aici are Apa Aducerii Aminte. Mai întâi bei de aici. Apoi aștepți un pic. Apoi bei din cealaltă.

Dar ai turnat în amândouă din aceeași carafă, am spus eu. Amândouă au aceeași apă. Cum poate să fie asta pentru uitare și asta pentru aducere aminte?

Păi, sunt în căni diferite, a spus el.

Deci *cănile* sunt pentru uitare și aducere aminte și nu au nici o legătură cu apa? am întrebat.

Nu, despre apă este vorba, a spus el. Trebuie să bei apa.

Cum poate fi aceeași apă și una, și alta? am întrebat eu.

E o întrebare bună, a spus el. Genul de lucru despre care mă așteptam să întrebi. Deci. Ești gata? Deci mai întâi bei…

Asta ar însemna că uitarea și aducerea aminte sunt de fapt același lucru, și una, și alta, am spus eu.

Nu mai despica firu-n patru cu mine, a spus el. Mai întâi asta. Apa Uitării.

Nu, pentru că acum un minut ai spus că *aia* e Apa Uitării, am spus eu.

Nu, nu, e…, a apus el. Of. Nu. Stai.

S-a uitat la cele 2 căni: le-a luat pe amândouă și s-a dus cu ele spre ușă: a aruncat apa din amândouă prin ușa din spate, care era deschisă, în curte: a pus cănile goale pe masă și le-a umplut din nou pe amândouă, din carafă: a arătat spre una, apoi spre cealaltă.

Uitare, a spus el. Aducere aminte.

Am încuviințat din cap.

Mă aflam aici pentru că Barto străbătuse orașul ca să vadă o pictură cu Madona pe care o făceam pentru un prieten de-al lui, care voia să-l pictez și pe el îngenunchind în fața ei și niște sfinți pentru bani frumoși: Barto se uitase lung la ea și clătinase din cap.

Oamenii din picturile tale din perioada asta, Francescho, spusese el. Vreau să spun, sunt tot frumoși. Dar sunt ciudați. De parcă ar avea piatră în vene, acolo unde aveau cândva sânge.

Pânza e diferită de zid, am spus eu. Fresca pare întotdeauna mult mai luminoasă. Materialul poate face culorile să pară mai închise.

Dar arată la fel ca lucrarea pe care i-ai prezentat-o lui Domenico, a spus el

(Barto ne găsea mie și hoțului de buzunare cea mai mare parte a lucrărilor pe vremea aceea).

Păi, el mi-a cerut-o, am spus eu. Lui i-a plăcut.

Se citea amărăciunea în ea, a spus Barto. Tu nu pictai așa. Parcă ai fi un alt om.

Chiar sunt un alt om, a spus el.

Ha! a spus Ercole din spatele nostru (lucra). Aș vrea eu să fii. Atunci aș lucra pentru altcineva.

Taci, i-am spus.

Ce s-a întâmplat? a întrebat Barto.

Maestrul Francescho nu prea doarme, a spus hoțul de buzunare.

De ce? a întrebat Barto.

Taci, Ercole, i-am spus.

Coșmaruri, a spus Ercole.

Pot să te ajut eu dacă-i vorba de coșmaruri, a spus Barto.

Dac-ar fi doar visele, ar fi ușor, i-am zis. M-aș descurca dac-ar fi doar visele.

Barto știa o cale sigură, zicea el, de a scăpa atât de coșmaruri, cât și de amintiri dureroase: trebuia să faci un ritual în cinstea zeiței amintirii: trebuia să bei mai întâi o apă și să uiți totul: apoi trebuia să bei cealaltă apă și asta-ți dădea o putere uriașă de aducere aminte, totul amestecat într-un singur bulgăre imens de amintiri, o aducere aminte de mărimea unui munte.

Acum stăteam la masă cu cele 2 căni în față.

Nu vreau să vină peste mine toate amintirile, ca o avalanșă, am spus eu.

Nici n-o să-ți dai seama de asta, a spus Barto. Nici n-o să-ți dai seama că se întâmplă ceva. O să fii protejat. O să fii în transă. Și atunci noi te luăm pe sus și te purtăm prin cameră și te așezăm pe scaunul special și tu îi spui oracolului toate lucrurile pe care apa te-a făcut să ți le amintești și apoi adormi după atâta osteneală. Și când te trezești îți dai seama că-ți amintești într-un fel cu totul și cu totul nou. Îți amintești fără teamă sau neplăcere. Îți amintești doar ce *ai nevoie* cu adevărat să-ți amintești. Și după asta somnul tău de noapte va fi adânc și liniștit și sănătos și de asemenea – cel mai grozav lucru dintre toate – o să-ți dai seama că poți să râzi din nou.

Ce scaun special? Ce oracol? am întrebat eu.

Eram jos, în bucătăria servitorilor: era goală, Barto le dăduse liber servitoarelor și bucătarului timp de o oră, cât avea să dureze, spunea el, să-mi schimbe expresia de pe chip: îi auzeam cum stau la soare în curte și se plâng cam fără convingere de întrerupere: dar erau obișnuiți cu prezența mea acolo: erau și atenți cu mine: întotdeauna se găsea ceva de mâncare acasă la Barto când Barto era plecat pentru că în bucătărie mă ducea de obicei Barto (ca să nu mă vadă nevastă-sa, cred, căreia nu-i făcea plăcere să mă vadă prea mult pe lângă casă: el îmi promisese că o să rămân mereu nașul băieților lui, și al tuturor băieților, nu doar al primului: dar fetele? întrebasem eu, pentru că știam că aș fi fost un protector minunat pentru fete: a, dar fetele nu prea sunt treaba mea, a spus el și mi-am dat seama după privirea lui piezișă că mi se îngăduia, dar condiționat, să mă implic doar în acele aspecte din viața lui în care soția nu avea nici o autoritate: asta-mi convenea, aveam parte de mai multă bunăvoință decât aș fi sperat de pe urma prieteniei noastre: deși mi-ar fi plăcut totuși să am o oarecare înrâurire și asupra fetelor, pentru că fetele nu aveau parte de atâta atenție în privința culorilor și picturii, ceea ce însemna pierderea multor pictori talentați doar din cauza unei

obișnuințe mărginite: dar nevastă-sa nu voia ca fetele ei să ducă o viață de pictori).

Barto s-a repezit la o cămară, a deschis un dulap dinăuntru și a scos de acolo un fagure împachetat pe o farfurie deasupra căruia s-a adunat imediat un mic nor de muște: l-a pus pe masă în fața mea.

Oracolul, a spus el.

Ai și niște pâine? am întrebat eu.

S-a dus înapoi în cămară.

Ai prefera ouă ca oracol? a întrebat el.

N-ar putea oracolul să fie și una, și alta? am întrebat eu. Și n-aș putea să iau o bucată de oracol pentru acasă?

Nevastă-mea s-a plâns că n-avem niciodată destule ouă, a spus el (pentru că știa de la servitori că-l trimit des pe hoțul de buzunare pe aici: ceea ce nici unul, nici celălalt nu știau, era că de fapt bucătăria ei avusese mult de câștigat în schimbul ouălor pe care se întâmpla să le mai piardă, pentru că bucătarul familiei Garganelli luase lecții de la hoțul de buzunare care se pricepea la mâncare și atunci când trebuia s-o picteze, și când trebuia s-o gătească, și-l învățase pe bucătar cum să atârne și să usuce carnea de vită și de porc în așa fel încât să-i sporească aromele).

Barto a așezat un castron cu ouă pe masă lângă miere.

Și scaunul special? am întrebat eu (și în timp ce el se uita de jur împrejur după un scaun care să se potrivească, am băgat în buzunar 5 ouă).

El așeza merele în coșul din colț: l-a acoperit cu două șervete de bucătărie și a netezit cutele.

Bun, a spus el. Gata.

Deci, mai întâi beau asta, am spus eu.

Da, a spus el.

Și apoi amintirile îmi zboară prin creștet, am spus eu, ca și cum cineva ar sprijini o scară de zidurile mele dacă aș fi o casă și s-ar urca pe acoperișul meu, unde sunt așezate frumos, ca niște țigle, toate lucrurile pe care mi le amintesc, unul sub altul sub altul sub altul. Și apoi acel cineva desprinde fiecare țiglă, o aruncă pe pământ și nu se oprește până când căpriorii nu rămân goi. Da?

Mai mult sau mai puțin, a spus Barto.

Și când se desprind, se așază frumos în teanc, amintirile mele, sau zac grămadă, sparte în urma căzăturii? am întrebat eu.

Nu știu sigur, a spus Barto. N-am mai făcut ritualul ăsta până acum.

Și apoi, sub noua mea formă fără acoperiș, am spus, tot ce am de făcut este să beau *asta*, da?

Da –, a spus Barto.

– și aceleași țigle, am spus, se ridică de pe pământ din nou toate odată, toate țiglele care nu s-au spart și toate bucățelele sparte, și unele, și altele, și se ridică în zbor ca un stol uriaș de păsări țepene și fără aripi și se întorc pe acoperișul meu deschis unde se fixează la loc, peste și sub vechile lor vecine, din nou? Exact în aceleași locuri?

Presupun, a spus Barto.

Deci care-i rostul? am întrebat eu.

Rostul? a spus Barto. Rostul este – evident, Francescho, *momentul acela*, cu toate țiglele, adică amintirile, dispărute. Momentul acela în care ești ca înainte de a te naște. Ca și cum ai fi nou-născut. Deschis către orice. Deschis către vreme. Către orice lucru nou.

A, am spus eu.

Deschis ca o casă nou-nouță încă-nelocuită, a spus Barto. Curat ca un perete care a fost readus la starea în care se afla înainte de a fi pictat.

Dar apoi acoperișul, sau aceeași pictură dinainte, aterizează din nou exact în capul meu? am întrebat eu.

Da, dar până să facă asta ai avut deja momentul fără ele, momentul tău curat, a spus Barto. Și în acel moment se întâmplă că ritualul începe să-și facă efectul, și eu te așez pe scaunul Mnemozinei, și tu-i spui cu voce tare oracolului de pe masă –

Ouăle și mierea, am spus eu –

Da, a spus Barto, le spui tot ce ți-a venit în minte. După aceea amintirea nu-ți mai poate face rău.

A, am spus eu.

Așa merg lucrurile. Ăsta-i Ritul Mnemozinei.

Barto era prietenul meu, așa că-mi dorea binele: era un joc prietenesc, delicat, folositor, amuzant și optimist: dar poate că de asemenea, mă gândeam – îl bănuiam de asta –, ceea ce-și dorea el cu adevărat era să uit de mine ca să pot deveni *un alt eu* pentru el.

Mai mult decât atât: văzusem ilustrări ale zeiței aceleia, Mnemozina: văzusem cum își punea mâna pe ceafa unui om și nu doar că-l trăgea de păr, ci îl înșfăca zdravăn și aproape că-l dărâma din picioare și-l ținea atârnat de cap ca și cum l-ar fi spânzurat pentru vreo fărădelege: nu era un spirit pașnic: era dură și aspră și tenebroasă: învățații și poeții o credeau mama tuturor muzelor, chiar inventatoarea cuvintelor înseși: nu-mi doream să supăr în vreun fel un asemenea spirit.

– apoi te duc acasă la tine, spunea Barto, punem niște perne sub tine, dormi să-ți treacă, și apoi te trezești și te simți mai bine, a spus Barto.

Toate astea numai dacă beau apa, am spus eu.

Ai să vezi, a spus Barto.

Așa că am luat prima cană: dar dacă aș bea din întâmplare apa uitării și cea a aducerii aminte invers? Aș putea rămâne fără acoperiș și deschis pentru totdeauna, fără nici un fel de amintiri, despre nimic, niciodată: ce n-aș da să uit totul: pentru că după cum știu acum din acest loc de purgatoriu asta ar însemna un fel de paradis, din moment ce purgatoriul este o stare de amintire tulburătoare sau conștiința unei case după casă e pierdută, sau a ceva ce nu mai ai într-o lume pe care o recunoști ca fiind a ta, dar în care ești un străin și din care nu mai poți face parte.

Poftim, mi-a zis tata odată, la puțin timp după ce l-am anunțat că nu mai vreau să-i

fiu ucenic, că mă consider pregătit să mă descurc fără sprijin, având binișor peste 2 decenii de viață.

Mi-a dat o hârtie împăturită care, când am desfăcut-o, era atât de subțiată de vreme, încât trecea lumina prin ea pentru că fusese de prea multe ori desfăcută și împăturită la loc în timpul pe care-l petrecuse în chip de lucru fragil pe pământ.

Am netezit-o ușor în mână și am citit ce scria cu o cerneală decolorată și cu un scris imatur care se ridica la capătul rândurilor: autorul ei nu era pregătit sub nici o formă să mențină rândurile drepte așa cum sunt învățați copiii mici, cu o linie trasată pe care s-o urmărească.

Iartă-mi nerușinarea dacă e cu adevărat nerușinare dar ți-am purtat pică în tot acest timp: în așa măsură încât au fost nopți în care n-am putut să dorm bine cu gândul la asta: că m-ai plesnit peste cap în ziua aceea pentru desenele pe care ți le făcusem în pământ și în praf: cinstite, luminate și cel mai iubit dintre toți tații, te implor să nu-ți treacă prin gând să mă mai plesnești așa: decât, desigur, dacă nu cumva voi merita pe drept mânia ta, pe care atunci, stărui, nu am meritat-o.

Ce-i asta? l-am întrebat.

Nu mai ții minte? a spus el.

I-am făcut semn din cap că nu.

Erai mic și te-am învățat să scrii, a spus el, și asta e prima chestie pe care ai scris-o.

!

M-am uitat la hârtia din mâna mea: aș fi jurat pe viața mea că n-am mai văzut-o niciodată: și totuși era chiar scrisul meu.

În așa măsură uităm de noi înșine în viață.

M-am uitat la felul în care o țineam, scrisul meu de copil în mâna mea de adult, și mă gândeam că hârtia pare mult mai decolorată în mâna mea decât în a tatei: pentru că pielea mea era deschisă, albă ca a oricărei doamne, față de pielea tatei sau a fraților mei după atâția ani de înfruntat vremea și de muncă și de ars cărămizi, lucruri care împreună fac pielea să se coloreze într-un maroniu destul de asemănător cu roșul cărămizilor: tata era mândru de pielea mea deschisă la culoare: pentru el era o realizare: cu mâinile mele albe am împăturit la loc hârtia și i-am întins-o înapoi.

Este a ta, a spus el. Dacă pleci de sub tutela mea, atunci îți dau în grijă puținul care mi-a mai rămas de la copilul din tine. Este acolo și ceva din maică-ta, care sigur te-a ajutat s-o ticluiești, pentru că erai foarte mic când ai scris-o și frazele sună ca și cum ar fi avut și ea o contribuție, și în plus – uite, aici, aici și aici – obiceiul ei de a pune punctele astea 2 între propoziții, acolo unde ar trebui să fie o pauză de respirație.

E și obiceiul meu, am spus eu.

A încuviințat din cap. A mai scos o hârtie din buzunarul de la mânecă și mi-a întins-o.

Și asta e a ta, a spus.

Ce este? am întrebat.

Contractul de muncă, a spus el. L-am încheiat când erai mic. Îți amintești?

Nu, am spus eu.

Semnezi aici, și aici, a spus el, și eu la fel. Îl ducem la notar să fie martor când semnăm. Și după asta – gata. Ești *propriul tău stăpân*, în sfârșit.

A ridicat din amândouă sprâncenele și s-a uitat la mine cu o căldură amuzată, apoi și eu la el cu căldură, și preț de o clipă s-a așternut între noi o stare fericire care cuprindea și ceva tristețe.

Dar la scurt timp după asta plecam călare pe noul meu cal, aveam de trăit o viață și de lucrat într-un alt oraș și de vizitat Florența și de văzut Veneția și nu mai eram ucenicul nimănui.

Bătrâne tată, bătrâne cărămidar.

Mamă modelatoare de cărămizi, dispărută de tânără, care n-ai mai apucat să îmbătrânești.

După 3 ani m-am întors în oraș pentru că auzisem că aș putea găsi de lucru la palatul florilor frumoase și pentru că deja Cosmo lucra la muze și aș fi avut prilejul să lucrez cu Cosmo: văzusem lângă catedrală un mic grup de băieți care aruncau cu pietre într-un biet rob, un moșneag în haine zdrențuite care trăgea singur o teleagă plină cu rămășițe de prin gospodărie: părea să oprească trecătorii ca să încerce să le vândă chestiile din teleagă: întindea mâna în spate, lua orice nimerea, ceva vechi, pânză, o cană, un castron, alt castron, un scăunel pentru picioare, un picior de scaun, o scândură, le-o întindea și le-o oferea: cineva a luat ceva fără să plătească: următorii trecători l-au împins din drum: oamenii treceau pe lângă el cât puteau de repede, cuprinși parcă de panică: mai puțin băieții: băieții mergeau după el și aruncau cu pietre și cuvinte de ocară: era un evreu străin sau un păgân, sau un țigan sau poate un om care trăia în pădure: oamenii se temeau de ciumă în oraș, se temeau mereu de ea, chiar dacă oamenii nu se mai îmbolnăviseră de așa ceva de ani buni: dar un om care părea cuprins de fierbințeală atrăgea de fiecare dată imediat atenția: abia după ce plecasem, eram la o milă sau 2 depărtare, mi-am dat seama ce era ultimul lucru pe care l-a luat din teleagă și l-a arătat: era un ciocan de pietrar: m-am întors până la catedrală, dar nu mai era acolo: nici băieții nu mai erau: ceea ce văzusem dispăruse de parcă eu născocisem totul.

M-am dus la casa veche: era acolo, era teafăr, stătea la masă: avea o listă cu nume scrisă pe lemnul mesei: lista se întindea pe toată lungimea ei, acolo unde stăteam și mâncam când eram copii: câteva dintre numele de la începutul listei erau tăiate cu câte o linie crestată în masă: *sunt oamenii care-mi datorează bani pentru ce le-am lucrat*, a spus el, *le scriu tuturor că le șterg datoriile, celor de aici le-am scris deja, mai am să le scriu celor de jos*.

La scurt timp după asta a venit cineva pe un cal iute la Bologna să-mi spună că a murit.

În vise îmi apărea întotdeauna mai tânăr, cu brațele vânjoase.

Odată, într-un vis, mi-a spus că-i este frig.

Dar erau nopți în care nici nu mă puteam apropia de vreun vis, pentru că lucrurile

adevărate pe care le văzusem și le făcusem, și pe care le văzusem dar nu le făcusem, se lăsau ca o perdea de umbră în fața mea.

M-am întors în Ferara după ce a murit și am rămas în fața casei vechi, în drum (pentru că unchiul meu murise și frații mei, nedorind să moștenească datoriile, se făcuseră nevăzuți și mi le lăsaseră mie): o femeie pe care n-o cunoșteam m-a văzut și a ieșit dintr-o casă de vizavi, a traversat și mi-a pus în mână niște bani pe care-i dăduse Cristoforo ultima dată când o văzuse spunând ia-i, eu n-o să mai am nevoie de ei.

4 monede: voia să mi le dea mie.

(Am pierdut contractul pe care-l semnasem cu tata: am pierdut scrisoarea pe care i-o scrisesem eu, copilul, tatei: am păstrat cele 4 monede, și le-am avut tot restul, până când

chiar *s-a întâmplat*? am murit?)

Am strigat asta în gura mare, în bucătărie.

Nimic nu-mi amintesc nimic.

Am văzut pe fereastră cum tresar cele două servitoare din curte: și lui Barto aproape că i-a sărit inima din piept. Mi-am aruncat mâinile în sus ca un om care și-a pierdut mințile: am dărâmat cana cu Apa aducerii aminte: s-a scurs printr-o crăpătură din lemnul mesei și a picurat pe podeaua de dedesubt: servitorii familiei Garganelli s-au repezit îngroziți pe la uși, cu ochii mari: Barto a făcut semn cu mâna să nu intre nimeni: s-a aplecat deasupra mea, nu și-a luat ochii de la mine: eu priveam în sus și prin el, de parcă aș fi fost orb.

Cine ești? am spus.

Francescho..., a spus Barto.

Tu ești Francescho, am spus. Cine sunt eu?

Nu, *tu* ești Francescho, a spus Barto. Eu sunt prietenul tău. Nu mă cunoști?

Unde sunt? am întrebat eu.

La mine acasă, a spus Barto. În bucătărie. Francescho. Ai mai fost aici de o mie de ori.

Am rămas cu gura căscată. Mi-am golit fața. Am ridicat mâna, udă de la apa de pe masă: m-am uitat la ea de parcă nu mai văzusem o mână niciodată, de parcă nu aveam idee ce este o mână.

Sunt eu. Bartolommeo, a spus Barto. Garganelli.

Ce este locul ăsta? am întrebat eu. Cine este Bartolommeo Garranegli?

Barto s-a făcut mai alb la față decât ceața de toamnă.

O, Doamne Dumnezeule Fecioară Maria și toți îngerii și pruncul Isus, a spus el.

Cine este Dumnezeu și Fecioara Maria și un prunc? am întrebat eu.

Ce-am făcut? a spus el.

Ce-ai făcut? am spus eu.

Am dat să mă ridic, apoi ca și cum nu-mi aminteam la ce folosesc picioarele: am căzut de pe scaun pe podea: am căzut destul de convingător: a, dar apoi am simțit umezeala de la ouăle sparte în buzunar.

Of, fir-ar al naibii, am spus eu.
Francescho? a spus Barto.
Credeam că n-o să mă dau de gol, am spus.
Tu ești? a întrebat Barto.
Avea broboane de transpirație pe frunte: s-a așezat la masă.
Nemernicule, a spus el.
Apoi a spus, Slavă Domnului, Francescho.
M-am ridicat în picioare: umezeala de la ouă îmi pătase haina și pantalonii pe partea aceea.
Preț de un minut, a spus el, lumea mea se sfârșise.
Am început să râd și la fel și el: am băgat mâna în buzunar și am scos un gălbenuș care – minune – rămăsese întreg în pielița lui într-o jumătate de coajă care încă nu se spărsese: celelalte gălbenușuri erau amestecate cu albușurile și cojile și mi se prelingeau de pe mână într-un șiroi lung de mucus: mi-am șters mâna de masă și de fața prietenului meu care m-a lăsat: apoi mi-am răsturnat jumătatea de coajă în mână și i-am întins gălbenușul întreg din palmă ca să i-l arăt.
Oracolul vorbește, a spus Barto.
Am uitat complet că aveam ouăle acolo, am spus eu.
Ai văzut? a spus Barto. Ți-am zis eu c-o să meargă.

Fata nu poate să doarmă: sau când doarme se zbate în somn ca peștele pe uscat: noaptea o privesc cum se zvârcolește pe jumătate adormită sau cum stă în capul oaselor privind în gol, nemișcată, în întunericul camerei.
Marele Alberti spune că atunci când pictăm morți, omul mort ar trebui să fie mort întru totul, din cap până-n picioare și până-n vârful unghiilor, care sunt în același timp și vii, și moarte, și una, și alta: mai spune că atunci când pictăm pe cineva viu acesta trebuie să fie viu până la ultima bucățică, fiecare fir de păr de pe capul sau de pe brațul unui om viu fiind, la rândul lui, viu: pictura, spune Alberti, este, într-un fel, opusul morții: și deși știe că atunci când din noi înșine nu mai rămâne nimic decât oasele, numai Dumnezeu poate să ne facă din nou oameni, să ne pună din nou chipuri pe cranii în ziua cea din urmă și așa mai departe &tc, ceea ce înseamnă că nu e o blasfemie ceea ce urmează să spun –
pentru că a spus-o Alberti și e adevărat –
cu toate astea sunt multe persoane care pot să se ducă la o pictură și să vadă în ea pe cineva ca și cum acea persoană încă ar mai fi vie ca lumina zilei chiar dacă în realitate nu mai trăiește și nu mai respiră de sute de ani.
Tot Alberti este cel care ne învață cum să construim un corp din nimic altceva decât din oase: în așa fel încât procesul de a desena sau de a picta păcălește moartea și desenezi, după cum spune el, orice animal *izolând fiecare os al animalului, și apoi adăugând mușchii, și apoi acoperind totul cu carne:* și această adăugare de mușchi și carne pe oase este, în esență, actul picturii.
Acum îmi dau seama că această fată a trecut prin experiența unei morți sau a

dispariției poate a femeii brunete din picturile de pe peretele de la miazăzi de deasupra patului ei care sunt picturi la care ea uneori se uită preț de minute în șir, iar alteori nu poate, în care femeia este atât tânără, cât și mai în vârstă, uneori împreună cu un copil mic care seamănă cu fata, iar alteori cu alt copil mic care apoi crește și devine fratele ei, și uneori cu necunoscuți: în această situație picturile sugerează o moarte: pentru că picturile pot fi în același timp și viață, și moarte, și traversează granițele dintre cele două.

Odată fata a ținut una dintre picturi atât de aproape de o sursă de lumină, ca s-o vadă mai bine, ca și cum ar fi vrut să lumineze lucrurile din întunecimea ei, încât am fost aproape convins că pictura va lua foc: dar luminile din purgatoriu sunt un soi de flacără vrăjită și până la urmă n-a luat foc nimic.

Oare femeia asta sau Victimele de la Santa Monica sunt pierderea fetei? Sau poate una dintre cele 2 fete din pictura cu strada însorită, cele 2 prietene, cea blondă și cea brunetă, una în auriu, una în albastru: poate că de fapt toate au dispărut: poate că a fost o epidemie de ciumă pe aici și au murit toate din cauza asta.

Dar fata e o artistă! Pentru că a dezlipit de pe peretele ei dinspre miazănoapte toate picturile cu casa în fața căreia stăm și așteptăm atât de des, și a început, pe o masă din cameră, să le aranjeze altfel, și n-am cum să nu simt că am nimerit la fix cu ea pentru că noul aranjament este în formă de – zid din cărămizi.

Ca și cum fiecare dintre micile studii ar fi o cărămidă din acest zid, le-a aliniat cu măsura corectă de neregularități și a desenat și a făcut umbre cu plumb acolo unde ar trebui să fie dungile de mortar din jurul fiecăreia și dintre ele și a decupat câteva picturi ca să facă fiecare jumătate de cărămidă de la capetele zidului, exact așa cum arată cărămizile tăiate sau întoarse, chiar seamănă bine cu un zid! Fata este un adevărat artizan și poate să facă foarte bine lucruri de calitate: zidul din picturi este foarte lung și atârnă de pe masă până pe podea și traversează o parte din cameră ca și cum camera ar fi un teritoriu împărțit în care

da

iată că vin toate amintirile împreună cu toate uitările lor

în timp ce-l pictam pe Sfântul Vincenzo pe bani buni în Bologna, mi-am luat un auriu mozaic gros (pentru că marele Cennini, care nu se înșală decât rareori, se înșală când spune despre acest auriu că nu este la fel de bun ca alte nuanțe de auriu): îl pictasem pe răposatul meu tată deasupra capului lui Vincenzo cu chipul unui Isus: speram că nu blasfemator, pentru că tata îl iubise și-l venerase pe Vincenzo, noul sfânt ocrotitor al constructorilor și al cărămidarilor: tata sărbătorise ziua sfântului de 8 ori în ultimii 8 ani înainte de a muri

(deși îmi plăcuse și ideea că Isus s-ar putea să fi trăit poate mai mult decât spune toată lumea că a trăit, ceea ce, da, este blasfemator, dar merită să-ți înnegrești un colț al sufletului pentru asta și cu ceva noroc să fii iertat).

Pictura era plină de ou: voiam să fie tot mai intensă, mai ales mantia și pielea sfântului.

Nu poți să pui atâta, a spus hoțul de buzunare. N-o să se prindă.

Așteaptă și-ai să vezi, Ercole, am spus eu.

Și lazuritul e prea gros, a spus hoțul de buzunare.

Așteaptă și-ai să vezi, am spus din nou.

Dar mai aveam nevoie de auriu așa că am ieșit la o plimbare ca să-mi odihnesc ochii și ca să mai iau de la cei care făceau vopsele, și ca să-i și plătesc bine, pentru că le datoram mulți bani

(făcusem o Sfânta Lucia cu mai mult auriu decât îmi permiteam la vremea aceea: avea în mână niște ochi pe o crenguță, ochi care se deschideau la capetele crenguței așa cum fac florile, pentru că marele Alberti scrie că ochiul este ca un mugure, ceea ce m-a făcut să mă gândesc la ochi care se deschid ca niște plante, pentru că Sfânta Lucia este sfânta ochilor și a luminii și de obicei este înfățișată fără ochi sau oarbă și mulți pictori îi fac ochi dar nu pe față, ci îi pun pe un taler sau în palmă – dar eu i-am lăsat toți ochii, n-am vrut s-o lipsesc de nici unii.

Dar Maestre Francescho, dacă lujerul a fost cules, cât vor rezista ochii așa, fără apă? Se vor ofili și vor muri, a spus hoțul de buzunare.

Ercole, ești un idiot, am spus eu.

Nu, sunt întocmai la fel de delicați ca și florile adevărate. Dacă nu chiar mai mult.

Se uita la pictură: părea aproape să izbucnească în lacrimi.

În primul rând este o sfântă, așa că florile sunt și ele divine. Ceea ce înseamnă că nu mor, am spus eu.

Când vine vorba despre sfinți, toți întruchipează numai moartea. E o condiție obligatorie, pentru sfinți, a spus el.

În al doilea rând, este o pictură, ceea ce înseamnă că florile nu pot muri pentru că sunt într-o pictură, am spus eu, și-n al treilea rând, dacă totuși mor, asta se-ntâmplă într-o lume specială, divină, a picturii, și ea poate oricând să-și ia altă crenguță din tufa din care a cules-o și pe cealaltă.

A, a spus hoțul de buzunare.

Și-a continuat lucrul dar l-am văzut cum tot aruncă câte o privire la crenguța firavă cu ochi la capăt din mâna sfintei: după expresia lui, cuprinsă de neliniște, și după ochii lui care nu se puteau abține să nu se uite, mi-am dat seama că va fi o pictură reușită).

Pe drumul de întoarcere de la cei care făceau vopsele veneam pe malul râului și am trecut pe lângă locul unde lasă oamenii lucruri stricate și am văzut o pereche de ghete bune culcate pe o parte după un morman de tufe ale căror rădăcini erau pline de gunoi și măruntaie și mațe aruncate.

M-am dus să văd ce mărime sunt: s-au ridicat muștele: pe când mă apropiam am văzut că o gheată se mișcă singură.

Dincolo de gunoi, prin desișul crengilor am văzut niște mâini suspendate de parcă n-ar fi aparținut niciunui corp: erau pline de pustule, ca și cum ar fi fost acoperite cu o supă groasă de linte, dar o linte colorată în albastru și negru: îmi amintesc mirosul: mirosul era greu: m-am dat după mormanul de tufe și am văzut că mâinile aveau brațe

și că la capătul brațelor erau niște umeri și un cap, dar cu puroiul ăsta peste tot, chiar și pe față: respira: era viu: se mișca ceva în albul ochilor lui, ochii m-au văzut și sub ei s-a deschis o gură.

Nu te mai apropia, a spus el.

M-am dat mult înapoi: am rămas undeva de unde încă vedeam mâinile prin desiș.

Mai ești acolo? a întrebat bărbatul.

Sunt, am spus eu.

Pleacă, a spus el.

Ești tânăr sau bătrân? am întrebat (pentru că din ce vedeam nu-mi dădeam seama).

Cred că tânăr, a spus el.

Ai nevoie de o piele nouă, am spus eu.

A scos un sunet care semăna un pic cu un râset.

Asta-i noua mea piele, a spus el.

Cum te cheamă? am întrebat.

Nu știu, a spus el.

De unde ești? l-am întrebat. Nu ai pe nimeni care să te ajute? Familie sau prieteni? Spune-mi unde locuiești.

Nu știu, a spus el.

Ce ți s-a întâmplat? l-am întrebat.

M-a durut capul, a spus el.

Când? am întrebat.

Nu-mi amintesc, a spus el. Îmi amintesc doar că m-a durut.

Să le chem pe călugărițe? l-am întrebat.

Călugărițele m-au adus aici, a spus el.

Care călugărițe? am întrebat.

Nu știu, a spus el.

Ce pot să fac pentru tine? l-am întrebat. Spune-mi.

Poți să pleci, a spus el.

Dar ce se va întâmpla cu tine? l-am întrebat.

Am să mor, a spus el.

M-am întors la atelier și eram pătruns de viziune: am strigat la hoțul de buzunare că o să pictăm tufe și copaci, dar că o să le pictăm ca și cum ar vedea și ar fi oarbe în același timp.

Vrei să spui chiar cu ochi adevărați, ca la Sfânta Lucia? a întrebat hoțul de buzunare.

Am clătinat din cap: nu știam cum: tot ce știam era că tocmai văzusem omul, gunoiul, frunzele, crenguțele tufărișului și înțelesesem că atât mila, cât și neîndurarea au legătură cu mișcarea ramurilor.

Natura imperturbabilă a frunzișului, am spus eu.

Ei? a spus hoțul de buzunare.

Mi-a pictat o ramură exact așa cum arată ramurile, întocmai –

pentru că acum îmi amintesc totul –

să spun repede până nu uit din nou –

în ziua în care am deschis un ochi, celălalt nu se deschidea, eram culcat pe pământ, oare căzusem de pe scară?

Te-am găsit înfășurat în pătura calului acum jumătate de oră, a spus el, nu, nu face – nu face asta, iese căldura din dumneata, transpiri și e atât de cald afară, Maestre Francescho, deci cum se poate să-ți fie frig? Mă auzi? Auzi?

Îl vedeam pe hoțul de buzunare deasupra mea, în dreptul frunții mele, își turna apă pe mânecă și-și punea din nou brațul pe fruntea mea, prea rece: oamenii fugeau de acolo: toată lumea mai puțin hoțul de buzunare care mi-a desfăcut nasturii de la haină apoi a venit cu un cuțit și mi-a tăiat în continuare cămașa, mi-a sfâșiat legăturile de dedesubt și le-a dat la o parte spunându-mi *iartă-mă, Maestre Francescho, fac asta ca să te ajut să respiri și nu din lipsă de considerație:* eram îngrijorat, dădeam din mâini, furios, nu pentru că-mi tăiase legăturile, ci din cauza profeților și doctorilor pe care-i pictam pe pereți și pe tavan (pentru că în ziua aceea n-au fost doctori adevărați destul de curajoși ca să intre în acea încăpere, și singurii doctori din preajma mea erau cei din pictură), cea mai bună lucrare pe care o făcusem până acum, neterminată încă și primisem toți banii în avans pentru ea: i-am spus hoțului de buzunare să-i termine pe profeți dar să-i șteargă pe doctori de tot: a spus că așa va face: m-am simțit mai bine când am auzit asta: *să nu lași niciodată o lucrare neterminată, Ercole*: m-a luat din locul acela unde nu mai eram doriți acum din cauza culorilor pe care le căpătase pielea mea și m-a cărat chiar el în spate până la un pat, nu știu unde, era lângă un perete: oricare ar fi fost camera aceea, dispărea și apărea la loc, scârțâia în jurul meu de parcă eram în timpul unui cutremur și când varul de pe perete a crăpat i-am văzut pe oameni –

Ercole, spune-mi, am zis eu, cine sunt oamenii aceia buni care trec prin zid. Nu-i văd așa de bine.

Care oameni? a întrebat Ercole. Unde?

Apoi a înțeles.

A, ei, a spus el, sunt un grup de oameni buni și tineri, vin din pădure și și-au prins frunze și ramuri de stejar în păr și în jurul gâtului și în jurul încheieturilor de la mâini și de la picioare, poartă parfumul copacilor împrejur ca pe o ghirlandă ca și cum ar fi îmbrăcați în copac și-n flori în loc de haine, și din brațele pline li se revarsă florile și ierburile pe care le-au cules de pe pajiștea de dincolo de pădure, iarbă și flori atât de parfumate încât aroma lor ajunge înainte ca un sol, și știu că dacă le-ai putea vedea cum trebuie, Maestre Francescho, ți-ai dori să le pictezi, și dacă le-ai fi pictat le-ai fi surprins întocmai, pentru că arată în felul acela care înseamnă că nu vor muri niciodată, sau mai mult decât atât, dacă vor muri, n-o să le pară rău sau n-or să poarte pică vieții, să las storul, ți se pare că este prea multă lumină aici? a întrebat el.

Te felicit, Ercole, am spus eu. E așa de multă lumină încât e întuneric

nu-mi amintesc

ce s-a întâmplat în continuare

dar ăsta-i efectul unui lustru corect imprimat asupra unei nuanțe de auriu: dacă e

făcut corect va sugera în același timp și întuneric și lumină: l-am învățat pe hoțul de buzunare să dea efectul de lustru: l-am învățat cum să facă părul și ramurile: l-am învățat despre stânci și pietre și cum cuprind toate culorile din lume și cum fiecare culoare din fiecare pictură făcută vreodată provine din pietre, plante, rădăcini, stânci și semințe: l-am învățat despre trupul fiului ținut în brațe de mamă, cina cea de taină, minunea prefacerii apei în vin, animalele care stăteau în jurul staulului și ziua care-și urma cursul dincolo de toate astea, atât în prim-plan cât și pe fundal, de la moarte până la cina cea de taină până la nuntă până la naștere.

L-am mai învățat și cum lucrurile și ființele înfățișate în mișcare în sus sugerează întotdeauna cea mai mare vitalitate: a fost întotdeauna credincios, dragul hoț de buzunare: îmi amintesc acum iarna de după ce am terminat frescele de la palatul unde nu te plictisești niciodată, când l-am trimis înapoi la Ferara, și el s-a dus fără să se plângă, pentru că voiam să știu cum arată lucrarea la aproape un an de la încheiere.

A plecat într-o miercuri și s-a întors vineri direct la biserica unde restauram pictura Madonei.

A schimbat un singur lucru de când am plecat de acolo, un singur lucru în tot salonul, a spus hoțul de buzunare. Chiar fața lui.

Cine a schimbat-o? Șoimul? am întrebat.

Borse, desigur, a spus hoțul de buzunare. A comandat să i se refacă fața în toate lunile, inclusiv lunile dumitale. L-am întrebat pe portar, îl cunosc, e un vechi prieten de-al tatei. Mi-a spus că Borse l-a chemat pe vărul lui, Baldass, să-l refacă.

Hoțul de buzunare mi-a spus că portarul l-a primit ca pe un fiu și l-a dus în aripa servitorilor unde toată lumea l-a primit la fel și au fost foarte atenți cu el și au întrebat de mine –

(*au întrebat de mine?*)

– da, a spus el. Și fii atent, asta nu-i tot. Borse este mult timp plecat în perioada asta pentru că s-a hotărât să construiască un munte – nu doar *să mute* un munte din loc, din moment ce asta o poate face credința, cu ușurință, ci *să facă* un munte, unul cu totul nou, mare cât unul din Alpi, într-un loc în care n-a mai fost niciodată vreun munte. Așa că se extrage și se transportă și se strânge multă piatră la Monte Santo și mulți pietrari sunt aproape omorâți cu munca, și uneori chiar omorâți de-a dreptul și când se întâmplă asta Borse adaugă leșurile la muntele lui.

Dar, Maestre Francescho, a spus hoțul de buzunare. Cealaltă chestie pe care mi-au spus-o. Salonul nostru cu lunile a devenit destul de vestit printre oamenii de acolo. Se întâmplă des să vină la palat câte un grup de oameni din oraș și când intră acolo se duc și stau în fața scenei dumitale cu justiția. Pur și simplu stau acolo și se uită. Nu spun niciodată nimic cu voce tare. Borse crede că le place să vină ca să vadă pictura cu el, înțelegi, făcând dreptate. Dar paznicul spune că oamenii, când ies din salon, pornesc pe drumul lor atât de mulțumiți de parcă le-ar fi pus cineva bani în buzunare. Vin mai ales, mi-a spus nevastă- sa în timp ce-mi punea tocană în castron, ca să vadă chipul pe care l-ai pictat în întuneric, chipul din care nu e decât jumătate, ai cărui ochi – ochii dumitale,

Maestre Francescho – se uită din pictură direct la ei, de parcă ochii ar putea să-i vadă cu adevărat pe deasupra capului lui Borse.

Nu sunt ochii mei, am spus eu.

Îhî, a spus hoțul de buzunare.

Nu le-ai spus că sunt ochii mei, nu-i așa? am întrebat.

N-ar mai conta dacă le-am spus, a zis el. Eu știu că sunt ochii dumitale. Îți văd ochii în fiecare zi. Dar ei cred ceea ce le place să creadă. Nevasta paznicului mi-a povestit că toate femeile care vin să se uite pleacă spunând că ochii sunt ai unei femei. Toți bărbații care vin să se uite pleacă încredințați că sunt ochii unui bărbat. Și mai știi cum ai făcut numai jumătate de față, o față fără gură? Ca și cum sunt lucruri care nu pot fi spuse? Oamenii vin de la mile depărtare să o vadă și înclină din cap unii către alții în fața ei. Și mi-au mai zis și asta, ascultă – că mulți muncitori vin acum la palat, muncitori păgâni sau alți muncitori de la câmp, muncitori de la miazăzi și muncitori săraci din zonă, și bat la poartă în grupuri mari, uneori chiar și câte 20 odată, *să-și prezinte omagiile*, îi spun portarului, *să-și arate supunerea în fața lui Borse*. Vrând să spună cu asta că vor să facă o plecăciune în fața lui personal, ceea ce Borse le permite, dacă este acasă, și îi conduce întotdeauna în sala virtuților.

Și? am întrebat eu.

Gândește-te, Maestre Francescho, a spus hoțul de buzunare. Pentru că dacă vrei să ajungi în sala virtuților trebuie să treci prin salonul lunilor, nu-i așa?

Așa că l-am făcut să fie omul iubit sub chipul căruia a vrut să-l pictăm? am spus eu.

Hoțul de buzunare a râs: și-a dat jos haina de drum: îmi povestise totul atât de repede încât nici nu apucase să-și lase jos traistele: a făcut asta acum și s-a așezat pe cea mai moale dintre ele la picioarele mele și a continuat să istorisească.

Se povestește, a spus hoțul de buzunare, că atunci când muncitorii care trec prin salonul lunilor ajung în apropierea capătului încăperii, o cotesc spre luna Martie unde se opresc în dreptul muncitorului pictat pe albastru și rămân acolo cât de mult pot. Unii chiar au început să vină cu mânecile pline de flori ascunse și la un semn își lasă toți mâinile în jos și din haine le cad florile pe podea, în fața lui. Când sunt nevoiți să plece, se duc și fac plecăciunea în fața lui Borse așa cum se cuvine, asta le ia cam jumătate de minut, apoi sunt conduși spre ieșirea din palat și trec din nou prin salonul lunilor și acolo își întorc capul ca să se uite la pictură cât de mult pot, cât străbat toată lungimea încăperii.

Și într-o zi 25 dintre ei sau cam așa ceva au stat în dreptul lui, cu praful pufăindu-le din haine de la munca pe câmp, toți uitându-se la el, și au refuzat să se miște din loc preț de aproape o oră, s-au prefăcut că nu înțeleg limba când li s-a cerut să plece, deși la sfârșit când au plecat au făcut asta în mod pașnic.

Și Borse n-a pus pe nimeni să-l modifice? am întrebat eu (și vocea mea a sunat precum chițăitul unui șoarece).

Borse nu are nici o idee că se întâmplă măcar așa ceva, a spus hoțul de buzunare. Nu i-a spus nimeni. Nu se sinchisește nimeni să facă asta, iar el n-a văzut niciodată cu

ochii lui, nu-i așa? Pentru că el este de fiecare dată de cealaltă parte a peretelui, înghesuit în jilțul din sala virtuților așteptând ca oamenii să facă plecăciuni în fața lui. Asta când nu e plecat la Monte Santo, adică, să construiască muntele ăla nou.

Preț de o clipă mi-a fost milă de el, de Borse cel Drept, a cărui înfumurare îmi amintea de mine –

dar ceea ce am simțit cu adevărat a fost teamă la gândul că un lucru pe care-l făcusem eu avea un asemenea efect.

Poveștile tale nu sunt altceva decât laude, am spus eu.

Nu sunt altceva decât adevărul, a spus hoțul de buzunare.

Nu vreau să-ți mai ascult minciunile, am spus eu.

M-ai trimis să văd. Am văzut. Acum îți povestesc, a spus hoțul de buzunare. Credeam c-o să-ți placă. Credeam c-o să fii încântat. Ești așa o muiere înfumurată, am crezut c-o să-ți facă plăcere.

I-am tras una în creștet.

Nici măcar nu cred că te-ai dus până acolo, am spus eu.

Au! a spus el. Bun. Pân-aici. Mai dă-mi una și-am plecat de-aici.

I-am mai tras una.

A plecat.

Bun.

Am strâns toate ustensilele de lucru: m-am dus acasă, să mă culc: am încuiat ușa ca să nu intre hoțul de buzunare, care avea obiceiul să doarmă la picioarele mele: putea să doarmă sub cerul liber în noaptea asta

(s-a întors după 3 zile,

dragul hoț de buzunare, care avea să moară de tânăr, deși la mult timp după mine, din cauza băuturii, tempus edax, *iartă-mă*)

cât despre mine, am stat singur în pat în noaptea aceea și m-am întrebat dacă nu cumva Cosmo auzise de picturile mele și de toți oamenii care veneau să le vadă.

Cosmo nemernicul de Cosmo.

Sunt mic: n-am devenit decât de puțin timp Francescho: învăț cum să colorez pergamentul și hârtia și să amestec culorile pentru a picta gama de tonuri diferite ale pielii și cărnii în toate luminile diferite: învăț singur din cărți în timp ce tata lucrează la o casă aproape de marginea orașului și într-o zi într-o cameră goală din casa pe jumătate construită mă aplec peste zidul care urmează să devină o fereastră și văd cum traversează pajiștea fiul ciubotarului, toată lumea știe cine este pentru că a fost luat la curte: este tânăr, urmează să vopsească steagurile și veșmintele cailor și armurile care se folosesc în turniruri, dar cei care se pricep cât de cât la pictură știu și că realizează la rândul lui picturi atât de pline de viață, de mișcare și de vigoare încât îi surprind pe toți cei care le văd: în timp ce traversează pajiștea parcă mi se revelează: e o ființă alcătuită cu totul și care în același timp emană culoarea verde: pentru că tot ce ține de el în timp ce merge prin iarba înaltă (s-a abătut de la poteca pe care merg de obicei oamenii când străbat ținutul și își croiește drum printr-o zonă cu iarbă sălbatică) este verde: capul,

umerii, hainele sunt colorate în verde: mai presus de toate, fața lui are cea mai verde nuanță de verde: pare că trupul lui emană culoarea verde, un verde căruia aproape că-i simt gustul, de parcă aș avea gura plină de frunze și iarbă: deși știu desigur că pajiștea își răsfrânge culoarea asupra lui, totuși el este motivul pentru care iarba care se-ntinde mile întregi în jurul lui este atât de verde.

Am 18 ani: am speranțe mari pentru că tata l-a convins pe cel mai grozav nou maestru pe care orașul l-a văzut de multă vreme să se uite la câteva lucrări de-ale mele și s-a dus la palatul municipal cu multe dintre ele să i le arate (care nu este de fapt deloc nou, care lucrează acolo ca desenator de tapiserii și materiale și vopsitor de veșminte pentru cai și steaguri de zece ani și își câștigă deja faima și prin picturile sale care sunt aproape șocante în duritatea lor, numai rădăcini și pietre și grimase și toate de o aroganță uluitoare, în asemenea măsură încât dacă stai să te uiți la ele o vreme te umpli de o senzație de silă și dezgust: mai mult decât atât, Borse, cel mai proaspăt marchiz, s-a săturat de vechii lui maeștri, preabunii Bono și Angelo, care nici nu erau ai lui ci fuseseră pictorii de curte ai fratelui său vitreg, și umblă vorba că pictorul ăsta nou i-a atras atenția și a primit multe daruri): tata a decis că ar fi bine să cunoaștem un asemenea om și că aș putea obține foarte ușor o slujbă la curte dacă i-aș fi ucenic: sunt acasă în atelierul pe care mi l-a făcut tata la noi în curte din lemne și pânze atârnate, adăpost în calea vântului dar plin de lumina zilei, numai bun pentru pictură: e un loc atât șubred, cât și trainic, și azi-dimineață n-a mai fost nevoie să-l ridic la loc (fraților mei le place să smulgă lemnele din pământ când vin acasă de la muncă sau de la băut, dar azi noapte au uitat, sau au fost destul de drăguți să nu-l mai dărâme) și lucrez deja din greu la o pictură la fel de mare ca pânzele care formează pereții atârnați în jurul meu, ilustrez o poveste pe care mi-o amintesc din copilărie: un muzicant se ceartă cu un zeu în legătură cu cine cântă mai bine: zeul câștigă întrecerea și muzicantul trebuie să plătească, adică să fie jupuit și să-i dea zeului pielea ca trofeu.

E o poveste care mi-a dat bătăi de cap aproape toată viața: dar acum mi-am dat seama cum s-o spun: zeul stă într-o parte, ținând în mână, moale, cuțitul nefolosit: are o expresie aproape de dezamăgire: dar trupul interior al muzicantului tresaltă și-i iese din piele într-un fel de extaz, ca și cum pielea ar fi o bucată groasă de pânză care se desprinde într-o fâșie mare de pe umăr și în același timp se jupoaie de la încheieturile mâinilor și gleznelor în bucățele mici, ca o ploaie de confetti suflată în sus: trupul apare prin pielea jupuită precum o mireasă care se dezgolește după nuntă: dar roșu aprins, roșu limpede: și cel mai grozav, muzicantul adună pielea chiar cu brațul de pe care se desprinde și se pliază singură, frumos.

Aud pe cineva în spatele meu: mă întorc: este un bărbat între bucățile de pânză care formează ușa atelierului meu: e foarte tânăr: este împodobit: are haine foarte frumoase: el însuși îmbrăcat astfel este plăcut vederii și are un aer arogant care chiar îi dă culoare: am să încerc de câteva ori după asta să obțin culoarea aceea dar n-am să reușesc niciodată.

Se uită la pictura mea: clatină din cap.

E greșit, spune el.

Cine spune? întreb eu.

Marsyas e satir și prin urmare bărbat, spune el.

Cine spune? întreb eu.

Așa spune povestea, spune el. Așa spun învățații. Așa spun secolele. Așa spune toată lumea. Nu poți face asta. E un travesti. Așa spun eu.

Și cine ești tu? întreb eu

(deși știu foarte bine cine este).

Cine sunt eu? Întrebare greșită, spune el. Cine ești tu? Nimeni. Nimeni n-o să te plătească, nu cu bani, pentru așa ceva. N-are nici o valoare. Nici o noimă. Dacă vrei să pictezi un Marsyas, atunci Apolo trebuie să câștige. Marsyas trebuie să întruchipeze pieirea și să fie învins. Apolo e puritate. Marsyas trebuie să plătească.

Se uită fix la pictură cu, să fie un fel de furie? Se apropie și freacă apăsat colțul de jos cu degetul mare și arătătorul.

Hei –, îi spun

Pentru că mă deranjează că pune mâna.

Se poartă de parcă n-ar auzi: studiază câmpiile și gardurile și copacii, casele îndepărtate, stâncile, oamenii care-și văd de treabă și nimic neobișnuitul care se întâmplă, băieții care aruncă pietre în râu ca să se ducă după ele un câine, femeia care spală rufele într-un butoi, păsările în zbor, norii care se duc unde-i poartă vântul și copacul de care trebuia legat cu sfori muzicantul și de care s-a eliberat.

Este cât se poate de aproape de suprafața picturii, atât de aproape încât parcă genele i se ating de crenguțele și de frunzele cununii lui Apolo: se apropie la fel de mult și de locul în care pielea de pe fața și de pe gâtul muzicantului, tot ce i-a mai rămas pe corp, se unește cu roșul cărnii: se dă un pas înapoi, încă un pas, încă un pas până când ajunge în dreptul meu: se uită la culorile de pe masa mea.

Cine ți-a făcut albastrul? mă întreabă.

Eu l-am făcut, spun eu.

Ridică din umeri ca și când nu-i pasă cine a făcut albastrul: își ridică privirea și se uită din nou la pictură: oftează: clatină un pic dezaprobator din cap și apoi dispare din nou prin deschizătura din pereții prin care pătrunde liber aerul.

După 2 nopți mi-a dispărut pictura: am ieșit dimineață, atelierul era dărâmat și distrus ca de obicei, dar pentru că știam că fraților mei le place să se distreze îmi puneam întotdeauna bine ustensilele și lucrurile care aveau importanță: m-am dus până la magazia mamei: iarba netunsă de pe cărarea care străbătea câmpul fusese călcată și de alte picioare în afară de ale mele: ușa era deschisă: pictura dispăruse și la fel și rola de schițe (deși tata le luase pe toate celelalte cu el la palat, unde nu avusese nimeni timp să-l primească așa că le adusese pe toate înapoi acasă: erau în siguranță în casă, în dormitorul mamei sus pe dulapuri, unde nu puteau ajunge capra și puii ei).

Cine știe unde au ajuns? În râu? Într-un incendiu? Într-o cameră retrasă, tăiate, rulate și înghesuite în spațiile dintre perete și fereastră sau ușă și podea sau îndesate în

crăpăturile din lemn sau cărămidă ca să nu lase să pătrundă umezeala?

(Sclipitorule Cosmo, pictor favorit de la curte care ai să-i înlături pe pictorii favoriți de la curte dinaintea ta înainte să fii înlăturat la rândul tău de dragul meu ucenic hoțul de buzunare (ha!): strălucitorule Cosmo cel plin de nestemate, bătrân și bolnav, care-i scrii celui din urmă dintre ducii tăi o scrisoare în care-i ceri bani pentru că acum ești prea bolnav ca să mai pictezi și episcopul și preotul care-ți sunt datori pentru altar și pentru peretele cu sfinți nu-ți dau banii: ei atât de bogați și tu atât de sărac: Cosmo cel necopt și uitat, bătrân și apoi mort, deși la destul de mult timp după mine, de sărăcie, da,

dar nu de frig,

pentru că iau o lucrare neterminată de-a mea cu poveste veche veche și te acopăr cu ea, o întind cât ești de lung, te învelesc bine și-i întorc capetele sub bărbia ta ca să-ți țină un pic mai cald în iernile de la bătrânețe –

te iert).

Fata are o prietenă.

Prietena seamănă cu Isotta mea, foarte frumoasă, și a intrat aici ca o suflare de aer, ca și cum o ușă s-ar fi deschis singură într-un zid unde nimeni n-ar fi bănuit vreo ușă: există o afinitate între ele și de aceea inimile le tresaltă de bucurie: împreună sunt pătrunzătoare și colorate precum cojile a 2 lămâi proaspete.

Fata ridică și-i arată prietenei ei zidul pe care l-a făcut din picturile cele mici și multe: prietena ei îl admiră și încuviințează din cap: ia o bucată și se uită cu atenție la o singură pictură și apoi la felul cum a fost transformată pictura în cărămidă.

O fată apucă de un capăt și cealaltă apucă de celălalt și-i măsoară lungimea întinzându-l de-a curmezișul camerei: chiar este lung, zidul: atunci intră în cameră ca un cățeluș pus pe șotii frățiorul, care se lasă pe vine sub zidul întins din picturi, apoi împunge în el cu capul, ca un țap sau un berbec: amândouă fetele țipă: îl strâng și-l iau cu grijă de lângă el, îl așază în fragilitatea lui pe masă, cu capetele de o parte și de alta pe podea, fără să fie răsucit, ca să rămână întreg: când termină fata se întoarce și țipă la frate: el se rușinează: pleacă din cameră: fetele încep din nou să se agite în jurul zidului lung din picturi: după câteva momente fratele intră din nou cu două căni de ceva fierbinte, din care ies aburi: un armistițiu, o ofrandă: într-adevăr, se cade la o învoială: i se va da voie să stea cu ele în cameră pentru că le-a adus băuturile: el se așază cuminte și liniștit pe pat, de parcă n-ar fi fost niciodată altcumva.

Fetele încep să studieze din nou zidul: de îndată ce uită că e și el acolo, fratele își bagă nasul și mâinile în geanta pe care prietena a adus-o cu ea: a găsit ceva de mâncat acolo și-i desface ambalajul: amândouă fetele îl aud și se-ntorc și-l văd și țipă la el în același timp, apoi se ridică amândouă și-l fugăresc afară din cameră.

Dar când se întorc –

prăpăd !

Și-au pus cănile prea-fierbinți pe suprafața zidului din picturi și s-a vărsat un pic din căni când au lovit masa: acum cănile s-au lipit de unele dintre picturi cu – oare cu ce erau? – atât de rău încât dacă iei o cană de mâner ridici tot zidul.

Amândouă fetele dezlipesc zidul de picturi de pe căni: picturile de care s-au lipit cănile rămân cu semnele de la căldură și de la băutura vărsată, 2 cercuri perfecte de la forma fundului cănilor.

Fata pare îngrozită.

Ridică bucata respectivă de zid: dezlipește cu un cuțitaș cele două studii însemnate cu cercuri: flutură studiile ca și cum ar vrea să le usuce.

Dar prietena i le ia din mână: râde: și le pune pe amândouă în dreptul ochilor, ca și cum ar fi ochi.

Ha ha!

Fata pare uluită: deschide gura: apoi începe să zâmbească: apoi râd, și una, și alta: apoi amândouă fetele apucă zidul cel lung de câte un capăt, cum au făcut și mai înainte, dar acum cu cărămizile decupate din mijloc și îl întind din nou de-a curmezișul camerei: de data aceasta, în loc să-l mai trateze cu atâta grijă, fata, atunci când zidul este întins complet, își înfășoară capătul ei în jurul umărului și-l bagă pe sub brațe, ca pe un guler sau o eșarfă.

Când o vede pe fată că face asta, prietena face și ea la fel: în clipa următoare amândouă fetele se înfășoară în el ca într-un șal: se răsucesc cu zidul în jurul lor, până când sunt amândouă acoperite de un fel de armură țepoasă din picturi în dreptul pieptului și abdomenului și brațelor și până sus la gât: apoi se răsucesc una spre cealaltă ca și cum zidul ar fi cel care le apropie: se întâlnesc înfășurate ca niște omizi în mijlocul camerei: dar nu se întâlnesc, pur și simplu, se ciocnesc: moment în care zidul de hârtie se rupe și în timp ce se destramă cărămizile îi zboară ca țiglele și fetele cad pe podea împreună, una în brațele celeilalte pe grămada de picturi împrăștiate de jur împrejur.

Îmi face plăcere să văd o prietenă bună și pricepută.

Îmi face plăcere să văd un zid bun și deschis.

Acum îi fac un portret prietenului meu cu ochii căprui: cum îl cheamă? am uitat cum îl cheamă: știți despre cine e vorba, e vorba despre cum-îl-cheamă: tatăl lui a murit, ceea ce înseamnă că el e oficial capul familiei: deține toate pământurile și toate corăbiile și a moștenit toți banii: cu toate astea e un portret neoficial, pentru că nevastă-sa nu acceptă să-l pictez oficial, așa că el mi-a cerut, ca să mă împace, să-l pictez și eu, pentru că versiunile oficiale nu sunt niciodată adevărate, asta-mi spune când îl întreb de ce

(nu-mi amintesc cum îl cheamă dar îmi amintesc foarte limpede cât de furios eram pe nevastă-sa)

și am schițat și niște corăbii în plan îndepărtat și m-am întors din nou la forma capului lui: dar prietenul meu, așezat în fața mea, este astăzi chiar și mai agitat decât de obicei: lucrez la cuta de la cămașa lui acolo unde iese frumos din guler dar astăzi, cu ochii mei pe el, abia dacă poate sta locului.

Îi cunosc frustrarea: o știu dintotdeauna: este aproape la fel de veche ca și prietenia noastră: puterea înfrânată, spaima care plutește în jurul lui ca atunci când o furtună nu reușește să izbucnească.

Dar ca întotdeauna, din politețe, în fața mea se preface că simte altceva.

Spune că l-a înfuriat o poveste.

Îl bântuie, spune el: nu se poate opri să se gândească la ea.

Ce poveste? întreb eu.

Toate poveștile, spune el, de fapt. Nu e nici una niciodată cea de care am nevoie sau pe care o vreau cu adevărat.

Finisez pictura: sunt tăcut: las timpul să se scurgă: un pic mai târziu începe să vorbească în liniștea care se lăsase și-mi spune în mare povestea.

E vorba despre un coif magic cu ajutorul căruia cel care-l poartă se poate transforma în orice, poate căpăta orice formă dorește, tot ce trebuie să facă e să-și pună coiful pe cap.

Dar nu asta-i partea care-l scoate din minți: partea asta din poveste-i place: mai este o parte din poveste și e despre 3 fecioare, care păzesc o comoară din aur, și oricine le câștigă aurul și face din el un inel va avea putere asupra tuturor lucrurilor, asupra pământului, mării, lumii și tuturor popoarelor ei: dar există o piedică: există o condiție: va avea toată puterea, omul care face inelul, dar ca să poată păstra această putere va trebui să renunțe la iubire.

Prietenul meu se uită la mine: se foiește pe scaun: are ochii roșii și o privire hotărâtă: tot ceea ce nu poate să-mi spună îl face și mai frumos în ochii mei.

Fac un semn în spate, acolo unde umărul lui va încheia linia arcuită a stâncii pe care am să pun pescarul: aici am să-i pun pe cei 2 copii cu sulița de pescuit sub stânca înaltă suspendată: fac un semn acolo unde mâna o să-i iasă peste ramă în față: fac un semn în formă de cerculeț pentru inelul pe care-l va ține în mână.

Pur și simplu nu-nțeleg de ce, spune el. De ce un om care este îndeajuns de curajos sau de norocos să câștige aurul și să facă din el inelul nu poate avea atât inelul, cât *și* iubirea.

Îi fac semn din cap că sunt de acord și că înțeleg.

Acum știu cum să fac restul fundalului din spatele lui.

Iată-mă din nou: eu, 2 ochi și un zid.

Suntem în fața unei case, oare am mai fost pe aici? Sunt 2 fete în genunchi pe pavaj.

O femeie în vârstă, cred că eu

o cunosc? Nu

a ieșit și se așază pe zid și se uită la ele: ele vopsesc, ouă? Nu, ochi: pictează 2 ochi pe un zid: fac fiecare câte un ochi: încep cu negrul pentru gaura prin care vedem: apoi fac cercuri în jurul ei pe segmente (albastru): apoi albul: apoi conturul negru.

O femeie în vârstă le spune ceva: o fată (cine este?) se apleacă până la o cutie cu alb în ea, întinde mâna, adaugă un pătrățel alb de mărimea buricului degetului ei, apoi face la fel în același loc celuilalt ochi, pentru că un ochi fără lumină este un ochi care nu poate vedea, cred că asta le spune femeia în vârstă care stă pe zid

dar nu prea reușesc să aud pentru că este

ceva

Dumnezeu știe ce

care mă trage
pielea tatălui meu?
ochii mamei mele?
în jos spre
linia aceea subțire
făcută din nimic
pământ și pulbere și
ridicătură de praf și tină și
pietricelele
de acolo chiar de la baza acestui
(foarte prost construit doar zic și eu)
zid în locul unde molozul de la
cărămizile cele mai de jos se întâlnește cu pavajul
uite
linia unde
un lucru se întâlnește cu altul
micile buruieni verzi, care aproape că nu se văd,
prind rădăcini în el
prin farmec
pentru că este o linie fermecată
linia trasată între planuri
loc al potențialităților verzi
pentru că orice-ar face ele acolo
ochi pictați pe un zid
nu înseamnă nimic
față de minusculele și numeroasele
variații de culori invizibile
până când ochiul este atât de aproape încât
devine locul
unde o linie orizontală se întâlnește cu una
verticală și o suprafață întâlnește o suprafață și o
structură întâlnește alta care vrea să
aibă doar 2 dimensiuni dar este mai adâncă decât
marea dac-ai îndrăzni să intri sau
adâncă precum cerul și la fel de-adânc se duce în
pământ (floarea își ține petalele plecate
inflorescența se ofilește pe tulpină)
prin straturile de argilă de pe piatră
amestecate de
viermi prin ale căror guri
trece totul

împins de picioarele cel multe ale
sporilor atât de mici încât sunt mult
mult mai subțiri decât o geană și
au culori pe care doar întunericul le poate obține
vene ca niște ornamente traforate
uite
ramura de copac deasă cu
toate frunzele ei înainte chiar și de
gândul săgeții
cum
rădăcina în întuneric își găsește
drumul pe sub pământ
înainte să apară
vreun semn al copacului
sămânța încă nedeschisă
steaua încă neaprinsă
rotunjimea arcadei
celui nenăscut încă
salut tuturor oaselor noi
salut tuturor celor vechi
salut tuturor celor
ce vor fi
făcute și
desfăcute
și una
și alta